Nr 24.

Ankom till riksdagens kansli den 22 april 1929 kl. 4 e. m.

Utlåtande, angående vissa framställningar rörande elfte huvudtiteln, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna.

Bankoutskottet får härmed avgiva utlåtande över nedannämnda till utskottet hänvisade framställningar rörande elfte huvudtiteln.

A. Civila pensionsväsendet.

1:o.

Ang. tjänstårsberäkning för Signe Maria Wester för pension från statens pensionsanstalt.

I en till riksdagen avlåten, den 25 januari 1929 dagtecknad proposition nr 26 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. ämneslärarinnan och biträdande föreståndarinnan vid kommunala mellanskolan i Vaxholm *Signe Maria Wester* må för pension från statens pensionsanstalt tillgodoräkna sig sin under läsåren 1915/1916 och 1918/1919 intjänade tjänstetid vid Vaxholms samskola, dock att därvid skall i tillämpliga delar gälla vad som i mom. 14 av övergångsstadgandena till kap. IV av gällande reglemente för statens pensionsanstalt finnes föreskrivet i fråga om lärarinna vid kommunal flickskola, varvid det i sagda moment stadgade avdraget skall avse pensionsbelopp beräknat på det för Signe Maria Wester under läsåret 1915/1916 erlagda statsbidraget till svenska lärarinnornas pensionsförening och för dettas erhållande erlagda minimiavgifter.

Av utredningen i ärendet framgår huvudsakligen följande:

Wester, som är född den 17 september 1866, har tjänstgjort vid kommunala mellanskolan i Vaxholm från och med höstterminen 1920, då skolan erkändes såsom kommunal mellanskola, till och med den 30 juni 1928 samt åtnjuter för denna tjänstgöring från statens pensionsanstalt en försäkringstekniskt beräknad pension av 434 kronor om året.

Hon har emellertid tjänstgjort även vid andra läroanstalter och en av henne hos Kungl. Maj:t gjord ansökning avser, att hon skulle komma i åtnjutande av tilläggspension med hänsyn till den tjänstgöring, hon under läsåren 1913—1920 bestritt såsom föreståndarinna för och ämneslärarinna vid Vaxholms samskola, innan denna ombildades till kommunal mellanskola. För denna tjänstgöring åtnjuter hon nämligen nu icke någon som helst pension.

Skolöverstyrelsen har i avgivet avlåtande anfört, bland annat, följande:

Vaxholms samskola har under ifrågavarande tidsperiod från statsmakternas sida vunnit erkännande för sin verksamhet, i det att skolan från och med vårterminen 1916 tillerkänts realskolexamensrätt och vid två olika tillfällen erhållit icke oväsentliga tillfälliga statsunderstöd. Skolan har vidare från och med höstterminen 1910 stått under läroverksöverstyrelsens, respektive skolöverstyrelsens inseende och ombildades från och med höstterminen 1920 till kommunal mellanskola.

Av de sätt, varpå statsmakterna sålunda givit skolan sitt erkännande, torde tydligt framgå, att skolans verksamhet ansetts vara av stort värde för det allmänna. Då vidare sökandens tjänstgöring såsom föreståndarinna för skolan varit av stor betydelse för dennas utveckling och tjänstgöringen omfattat bland annat de år, under vilka Vaxholms samskola vunnit det kraftigaste erkännandet från statens sida, torde det vara med billigheten överensstämmande, att sökanden tillerkännes någon pension för ifrågavarande tjänstgöring. Överstyrelsen föreslår i sådant hänseende, att sökanden må erhålla rätt att för pension från statens pensionsanstalt, på samma sätt som i § 22 av reglementet för statens pensionsanstalt säges i fråga om tjänstår, under vilka pensionstagare tillhört lärarinnornas pensionsanstalt, utav sin tjänstgöringstid vid Vaxholms samskola tillgodoräkna sig de två år, under vilka skolan åtnjutit statsunderstöd, eller läsåren 1915/1916 och 1918/1919. Vid bifall till detta överstyrelsens förslag skulle den tid, som sökanden intill uppnående av pensionsåldern intjänat för pension från statens pensionsanstalt — när, jämlikt bestämmelserna i § 22 mom. 1 a) av anstaltens reglemente, däri inräknas de tjänstår, som sökanden intjänat för pension från lärarinnornas pensionsanstalt — uppgå till 10, vilket förhållande åter jämlikt bestämmelserna i § 24 av sagda reglemente skulle hava till följd, att den sökanden från statens pensionsanstalt tillkommande pensionen icke skulle beräknas försäkringstekniskt utan enligt de i mom. 1 a) av sistnämnda paragraf angivna grunder.

Nu har sökanden emellertid under det första av de två läsår, vilka hon enligt överstyrelsens förslag skulle få tillgodoräkna sig för pension från statens pensionsanstalt, tillhört svenska lärarinnornas pensionsförening, och denna har enligt lämnad uppgift under nämnda år uppburit ett statsbidrag av 60 kronor för henne. Med anledning härav torde — i analogi med vad som i mom. 14 av övergångsstadgandena till kap. IV av reglementet för statens pensionsanstalt, enligt den lydelse sagda övergångsstadganden hava i kungörelsen den 29 juni 1928, nr 257, finnes föreskrivet angående pension för lärarinna vid kommunal flickskola — pensionen från statens pensionsanstalt böra minskas i motsvarande mån.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till vad propositionen innehåller.

Utskottet, som ansett sig böra biträda det framställda förslaget, får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

2:o.

Ang. pension åt slöjdläraren R. E. Malmborgs änka.

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition nr 131 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att framlidne förre slöjdläraren vid Göteborgs folkskolor Rudolf Eugen Malmborgs änka *Sofia Mathilda Malmborg, född Eriksson,* må, räknat från och med mars 1928, tillerkännas pension enligt stadgandet i punkten 8 av övergångsbestämmelserna till kap. IV i gällande reglemente för statens pensionsanstalt.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att slöjdläraren Malmborg, som var född den 28 december 1852 och avled den 7 februari 1928, anställdes som ordinarie slöjdlärare vid Göteborgs folkskolor från och med den 1 augusti 1878. Efter erhållet avsked den 1 juli 1920 åtnjöt Malmborg, som varit delaktig i småskollärares m. fl. ålderdomsunderstödsanstalt, ålderdomsunderstöd med 450 kronor. Malmborg saknade rätt till familjepension. Den 7 februari 1921 godkände skolöverstyrelsen efter framställning av folkskolestyrelsen reglering av slöjdlärarbefattningarna vid Göteborgs folkskolor. För den händelse denna reglering godkänts före Malmborgs avgång den 1 juli 1920, skulle med den av honom innehavda tjänsten följt rätt till familjepension och hans änka tillerkänts en pension av 300 kronor enligt stadgandet i punkten 8 av övergångsbestämmelserna till kap. IV i gällande reglemente för statens pensionsanstalt.

Änkan Malmborg, som är född den 12 maj 1858, befinner sig i mycket små ekonomiska omständigheter samt är på grund av sin höga ålder oförmögen att på något sätt bidraga till sin försörjning.

Göteborgs allmänna folkskolestyrelse har med hänsyn till föreliggande omständigheter och under åberopande av statsmakternas beslut rörande pension åt änkan efter slöjdläraren vid Göteborgs folkskolor Lars Hansson Berg (Kungl. Maj:ts prop. nr 154, riksdagens skrivelse nr 306, år 1924) tillstyrkt, att änkan Malmborg måtte beredas familjepension. I anslutning härtill hava de i ärendet hörda myndigheterna — *skolöverstyrelsen, statens pensionsanstalt* och *statskontoret* — hemställt om åtgärd i syfte att änkan tillerkännes pension enligt berörda punkt 8 av övergångsbestämmelserna till kap. IV i gällande reglemente för statens pensionsanstalt.

Beträffande utredningen i övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit finner sig utskottet böra ansluta sig till Kungl. Maj:ts förslag och hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

3:o.

Ang. pension åt förra småskollärarinnan Ester Desideria Mellander.

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition nr 132 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förra småskollärarinnan *Ester Desideria Mellander* må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från statens pensionsanstalt erhålla en årlig pension å 928 kronor 12 öre at utgå enligt de beträffande pension åt småskollärare i övrigt gällande bestämmelserna i anstaltens reglemente.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Ester Desideria Mellander är född den 15 januari 1891. Sedan hon år 1916 utexaminerats från småskoleseminarium, uppehöll hon lärarinnebefattningar inom åtskilliga skoldistrikt, till dess hon anställdes såsom lärarinna vid mindre folkskola i Simonstorps skoldistrikt från och med den 1 juli 1922. Under sistnämnda tjänstgöring åtnjöt hon tjänstledighet på grund av sjukdom under tiden den 1 februari—den 3 juli 1923 samt den 1 augusti —den 29 november samma år. På egen begäran blev hon av skolrådet den 7 december 1923 entledigad från sin befattning från och med den 1 januari 1924. Enligt beslut vid lagtima höstting i Marks domsaga den 30 augusti 1927 förklarades hon för omyndig och förordnades samma dag Ingeborg Mellander till förmyndare för henne. I den vid sagda höstting förda domboken intogs därvid ett av t. f. överläkaren vid Hälsingborgs hospital den 21 juni 1927 avgivet utlåtande angående Ester Desideria Mellander, utvisande, bland annat, att denna, som den 19 april 1927 intagits å nämnda hospital, enligt företedda handlingar fört ett ensamt, isolerat liv såsom småskollärarinna på landsbygden i Hälsingland (Voxna). Våren 1919 hade hon av skolrådet fått en laddad revolver att skydda sig med. Hon hade levt i ständig skrämsel. Sjukdomen hade utbrutit i början av år 1923, vilket år hon varit tjänstledig. Vid årets slut hade hon tagit avsked från sin dåvarande befattning utan att rådgöra med sin släkt eller andra. — Den 18 januari 1927 ingick skolrådet i Simonstorps skoldistrikt till statens pensionsanstalt med ansökan, att pension måtte beviljas Ester Desideria Mellander från och med år 1924. Av två till ansökningen hörande läkarintyg inhämtades, bland annat, dels av ett, utfärdat den 22 december 1926, att Ester Desideria Mellander vore på grund av sinnessjukdom (dementia præcox) ådragen under tjänstgöringstiden, för framtiden oförmögen att sköta sin tjänst, dels ock av ett annat, utfärdat den 11 mars 1927, att Ester Desideria Mellander vore själsligen sjuk och lede av förföljelseidéer (»paranoida idéer») samt att hon enligt läkarens mening vid den tidpunkt, då hon begärde avsked från sin tjänst, varit berövad förståndets bruk. Däremot kunde skolrådet icke styrka att hennes sjukdom uppkommit i och genom tjänsten. Som det icke kunde anses föreligga någon omständighet, som enligt pensionsanstaltens reglemente kunde berättiga Ester Desideria Mellander att erhålla genast börjande tjänstepension, fann sig pensionsanstalten förhindrad att tilldela henne pension.

Statens pensionsanstalt har i avgivet utlåtande anfört bland annat:

Då det synes styrkt, att Ester Desideria Mellander vid avskedstagandet saknat förståndets fulla bruk, torde det få anses obilligt, att hon på grund av sitt begärda avsked skall gå i mistning av den pension, hon varit berättigad erhålla, därest hon kvarstått i tjänst, till dess hon på grund av sin sjukdom blivit skyldig att avgå. Pensionen hade därvid, jämlikt § 18: 1: c), § 19 och § 24: 1: b) i pensionsanstaltens reglemente den 31 december 1919 (nr 878), blivit $^{3}/_{4}$ av hel pensions belopp 1,337 kronor 50 öre, således 928 kronor 12 öre.

Med avseende å vidare utredning i ärendet åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Utskottet, som i likhet med departementschefen ansett starka billighetsskäl tala för beviljande av pension i förevarande fall, har icke funnit anledning till erinran mot vad i sådant avseende föreslagits av Kungl. Maj:t. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

4:o.

Ang. rätt för förra folkskollärarinnan Anna Fredrika Ljungberg till viss tjänstårsberäkning för pension.

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition nr 133 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förra lärarinnan vid Stockholms folkskolor *Anna Fredrika Ljungberg* må för erhållande av pension från statens pensionsanstalt räkna sig tillgodo två tredjedelar av den tid, hon före sin övergång till folkskolan tjänstgjort såsom ämneslärarinna med full tjänstgöring vid Palmgrenska samskolan i Stockholm.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, *att* Ljungberg, som är född den 4 september 1868, tjänstgjort som lärarinna vid Växjö elementarläroverk för flickor vårterminen 1893, vid Åhlinska skolan i Stockholm läsåret 1895—1896 och vid Palmgrenska samskolan i Stockholm läsåren 1895—1901 samt därefter såsom lärarinna vid Stockholms stads folkskolor till och med den 3 september 1928, *att* hon erhållit avsked från sistnämnda befattning från och med den 4 september 1928, *att* statens pensionsanstalt genom beslut den 4 juli 1928 funnit henne berättigad att efter avgång från sin befattning tidigast den 4 september 1928 komma i åtnjutande av avkortad tjänstepension med $^{27}/_{33}$ av hel pensions belopp, 1,875 kronor, utgörande 1,534 kronor 9 öre, *samt att* Stockholms folkskoledirektion genom beslut den 31 augusti 1928 förklarat henne berättigad att från och med den 1 oktober 1928 från kommunen uppbära avkortad tilläggspension, utgörande $^{27}/_{33}$ av hel sådan pension eller 941 kronor om året.

Skolöverstyrelsen har i utlåtande över en av Ljungberg gjord ansökning om rätt att för pension tillgodoräkna tjänstår vid Palmgrenska samskolan anfört bland annat följande:

Ansökningen går ut på, att de sex år, som fattas för sökanden i de för erhållande av hel pension erforderliga 33 tjänståren, måtte få ersättas med motsvarande antal år, som Ljungberg före sin övergång till folkskolan intjänat såsom ämneslärarinna vid Palmgrenska samskolan. Härvid är att märka, att, därest Ljungberg stått kvar vid nämnda samskola, hade hon enligt bestämmelserna i kungörelsen den 23 december 1910 (nr 145) angående pensionering av den kvinnliga lärarpersonalen vid enskilda läroanstalter kommit att obligatoriskt tillhöra lärarinnornas pensionsanstalt. Enligt bestämmelser i nu gällande reglemente för statens pensionsanstalt, § 22, äger folkskollärarinna att såsom tjänstår för pension räkna sig till godo alla de tjänstår, hon intjänat för pension i, bland annat, nämnda lärarinnornas pensionsanstalt. Det vill sålunda synas, som om endast den omständigheten, att Ljungberg före år 1910 övergått till folkskolan, gjort att hon gått i mistning av de tjänstår vid Palmgrenska samskolan, vilka hon vid uppnådd pensionsålder skulle fått räkna sig till godo, därest övergången skett efter nämnda år.

Beträffande utredningen i övrigt för utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet. Med hänsyn till de omständigheter, som åberopats i ärendet, har utskottet icke velat motsätta sig ett medgivande för Ljungberg att för pension tillgodoräkna sig sin tjänstgöring vid ifrågavarande statsunderstödda läroanstalt i den omfattning, som av Kungl. Maj:t föreslagits.

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

5:o.

Ang. viss livränta till änkan Emma Adolfsson.

I en till riksdagen avlåten, den 15 mars 1929 dagtecknad proposition nr 195 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att änkan *Emma Adolfsson* såsom styvmoder till avlidne Albin Leonard Adolfsson må tillerkännas den ersättning, vartill hon jämlikt bestämmelserna i förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, med däri genom förordning den 13 juni 1924 (nr 199) gjord ändring, skulle varit berättigad, därest adoption i förevarande fall ägt rum.

I 2 § 2 mom. c i förordningen den 1 juni 1923 (nr 138) angående ersättning av statsmedel för skada till följd av olycksfall, som förorsakats av krigsförhållandena under 1914—1919 års världskrig, stadgades ursprungligen, att,

om olycksfallet medfört den skadades död, i ersättning skulle utgivas till den avlidnes fader eller moder, adoptivfader och adoptivmoder eller, om båda föräldrarna eller adoptivföräldrarna levde, till båda gemensamt, därest de varit av den avlidnes arbete huvudsakligen beroende och annan till livränta berättigad ej funnes, en livränta å ett årligt belopp av 600 kronor. Sedan riksdagen i skrivelse den 30 maj 1924, nr 218, anmält, att riksdagen för sin del antagit förslag till förordning om ändrad lydelse av ifrågavarande författningsrum av sådan innebörd, att förberörda livräntebelopp skulle utgå i de fall, där föräldrarna eller adoptivföräldrarna varit av den avlidnes arbete beroende, utfärdade Kungl. Maj:t den 13 juni 1924 i överensstämmelse med riksdagens beslut förordning i ämnet (nr 199).

Av åberopade statsrådsprotokollet framgår bland annat följande:

I en den 27 februari 1929 dagtecknad skrift har Emma Adolfsson i egenskap av änka efter sin den 2 i samma månad avlidne make, Leander Adolfsson, anhållit att komma i åtnjutande av den livränta å 600 kronor som tidigare utgått till mannen i anledning av att dennes son, sökandens styvson, Albin Leonard Adolfsson omkommit vid ångfartyget »Norra Sveriges» minsprängning den 7 december 1914. Såsom stöd härför har sökanden anfört, att hon allt sedan den 6 januari 1906 varit i äktenskap förenad med styvsonens fader och vid tiden för styvsonens bortgång givetvis varit i samma grad beroende av dennes arbetsinkomst som fadern, vartill komme, att hon vore nära 68 år gammal samt att hennes hälsotillstånd vore synnerligen klent.

Riksförsäkringsanstalten har tillstyrkt ansökningen.

Utskottet.

Med hänsyn till att 1925 års riksdag medgivit, att i tvenne fall styvmoder finge tillerkännas den ersättning, vartill hon skulle varit berättigad, därest adoption ägt rum, får utskottet, som anser att i nu föreliggande fall föreligga liknande skäl som de, vilka föranledde berörda medgivande, tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts i förevarande proposition framlagda förslag beträffande änkan Adolfsson. För att hon icke må försättas i en gynnsammare ställning än den, som skulle tillkommit henne, därest adoption ägt rum, lärer, såsom även i riksdagens förenämnda beslut förutsattes, prövning beträffande förordningens tillämplighet i övrigt böra i vanlig ordning verkställas av vederbörande myndighet. Därest ersättning beviljas, torde densamma böra utgå från det under elfte huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ersättning för skada till följd av olycksfall utav här avsedd art.

Under åberopande av det anförda får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition må av riksdagen bifallas.

6:o.

Ang. förhöjd pension åt f. d. distriktsveterinären L. Schagerströms änka.

I punkten 3 av en till riksdagen den 15 mars 1929 avlåten proposition nr 202[1] har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. distriktsveterinären Ludvig Schagerströms änka *Hilma Schagerström* må mot erläggande till statens pensionsanstalt av 3,258 kronor jämte den ränta därå, som pensionsanstalten bestämmer, förklaras berättigad att, utöver den pension från anstalten, som hon enligt gällande bestämmelser äger uppbära, från och med den 1 maj 1928 komma i åtnjutande av ytterligare pension, så att det pensionsbelopp, som hon från pensionsanstalten sammanlagt årligen erhåller, uppgår till 1,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har f. d. distriktsveterinären Ludvig Schagerströms änka Hilma Schagerström gjort framställning om erhållande av högre pension mot erläggande av viss engångsavgift.

Till stöd för sin framställning har *sökanden* anfört följande:

Ettdera av åren 1920 eller 1921 hade sökandens man erhållit meddelande från statens pensionsanstalt, att full familjepension kunde erhållas mot inbetalande av engångsavgift. Storleken av denna avgift hade icke då uträknats för varje särskild pensionstagare. Enligt distriktsveterinären Schagerströms beräkningar skulle densamma hava uppgått till mellan 7,000 och 8,000 kronor, en summa som vid ifrågavarande tidpunkt varit för kännbar att anskaffa. Enligt vad sökanden numera inhämtat från pensionsanstalten, skulle engångsavgiften emellertid utgjort allenast 3,258 kronor. Att avgiften icke tidigare erlagts hade sålunda berott på misstag rörande dess storlek. Genom utfallen livförsäkring efter sin man, som avled den 12 april 1928, vore sökanden i stånd att betala engångsavgiften jämte tillkommande ränta. För sökanden, som vore över 65 år gammal samt sjuklig och på grund därav oförmögen till förvärvsarbete, vore angeläget att ernå en dylik rätt för erhållande av betryggande familjepension. Den efter distriktsveterinären Schagerström upprättade bouppteckningen utvisade en behållning i boet av 3,450 kronor, därav livförsäkring å 3,000 kronor.

I infordrat utlåtande har *medicinalstyrelsen* hemställt om bifall till sökandens framställning.

Statens pensionsanstalt har anfört följande.

Den beräknade engångsavgiften för distriktsveterinären Schagerström hade utgjort 16,790 kronor för tjänstepensionen, därav 6,905 kronor hade varit Schagerströms egen andel och återstoden huvudmannens, samt 3,258 kronor för familjepensionen. Schagerström hade således haft att själv betala tillhopa 10,163 kronor, som kunnat uttagas hos honom genom årliga löneavdrag å 3,503 kronor under tiden från 1920 års ingång, då han inträdde i pensionsanstalten, till den 25 mars 1923, då han uppnådde pensionsåldern.

[1] Beträffande punkterna 1 och 2 av prop. nr 202, se utlåtande nr 26, punkterna 37 och 38.

Han hade funnit dessa löneavdrag för betungande och hade på begäran erhållit befrielse från dem. Troligen hade Schagerström varit i stånd att erlägga enbart engångsavgiften för familjepension, utgörande ej fullt tredjedelen av hela den engångsavgift, som han haft att själv betala. Möjligen hade han dock ej känt till sin rätt att göra en dylik uppdelning. Hade denna engångsavgift erlagts, skulle sökandens pension blivit 1,000 kronor i stället för 211 kronor.

Ifrågavarande ansökan ginge nu ut på att genom erläggande av sistnämnda avgift av 3,258 kronor förskaffa sig en pensionstillökning av 789 kronor för att erhålla full pension.

Med hänsyn till bestämmelserna i det för pensionsanstalten gällande reglementet funne anstalten sig förhindrad tillstyrka bifall till ansökningen.

Statskontoret har gjort följande uttalande.

Såsom statens pensionsanstalt framhållit funnes givetvis i anstaltens reglemente intet stöd för sökandens framställning, men med hänsyn till föreliggande omständigheter måste starka billighetsskäl anses föreligga för att tillmötesgå framställningen. Statskontoret ville därför ifrågasätta, huruvida icke genom framställning till riksdagen medgivande borde för sökanden utverkas att genom inbetalning på sätt hon erbjudit bereda sig ökad pension från statens pensionsanstalt.

Departementschefen har omnämnt, att Kungl. Maj:t med riksdagens (riksdagens skrivelse 1921 nr 251) tillstånd medgivit änkorna efter två distriktsveterinärer, som icke varit delägare i statens pensionsanstalt, att mot erläggande av vederbörliga engångsavgifter till pensionsanstalten därifrån erhålla familjepension med belopp, som överensstämde med anstaltens reglemente. För egen del har departementschefen funnit billigt, att även ifrågavarande framställning vunne bifall.

Utskottet finner det av principiella skäl synnerligen betänkligt att, såsom i propositionen föreslås, efter en befattningshavares död medgiva inbetalning av retroaktivavgifter, som befattningshavaren själv icke ansett sig böra erlägga och varigenom befattningshavarens efterlevande skulle tillförsäkras förhöjda pensionsförmåner. Ett bifall till den nu föreliggande framställningen skulle enligt utskottets mening kunna medföra icke önskvärda konsekvenser. På grund härav och under framhållande att statens pensionsanstalt avstyrkt bifall till framställningen har utskottet icke kunnat biträda Kungl. Maj:ts förslag. Vad beträffar de i propositionen åberopade precedensfallen, äro dessa enligt utskottets uppfattning ej fullt jämförliga med det nu förevarande, enär det i dessa fall gällde änkor, vilkas män saknat möjlighet att själva genom erläggande av avgifter grundlägga pensionsrätt för sina efterlevande i statens pensionsanstalt. *Utskottet.*

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må av riksdagen bifallas.

B. Militära pensionsväsendet.

7:o.

Ang. pensionsförbättring åt underofficeren av 3:e graden vid flottan E. F. Broman.

I en till riksdagen avlåten, den 18 januari 1929 dagtecknad proposition nr 22 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att underofficeren av 3:e graden vid flottan *Einar Ferdinand Broman* må från och med dagen näst efter den, då avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid uppbära pensionsförbättring till belopp av 900 kronor för år räknat, att åtnjutas i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 335) med grunder för pensionsförbättring åt officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen och utgå från anslag, som är eller må varda beviljat till pensionsförbättring för viss personal vid marinen.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Broman, som är född den 25 maj 1892, den 19 oktober 1923 blivit skadad genom olycksfall under tjänstutövning; att han därefter genom särskilda beslut av Kungl. Maj:t medgivits kvarstå i tjänst intill den 22 februari 1929; att han förklarats berättigad att från och med dagen näst efter den, då avgång från tjänsten ägde rum, uppbära pension jämte fyllnadspension, pensionstillägg och pensionsförhöjning med sammanlagt 1,440 kronor, men att han, som komme att avgå före uppnådd pensionsålder, icke ägde rätt att uppbära någon pensionsförbättring; att sannolika skäl talade för att han ådragit sig kroppsskada under utövande av kronans tjänst; samt att han för framtiden är oförmögen till militärtjänstgöring.

Direktionen över flottans pensionskassa har meddelat, att därest Broman beviljades pensionsförbättring med samma belopp, som åtnjötes av underofficer av 3:e graden, till honom skulle komma att utgå dylik förmån med 900 kronor för år.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

I ett flertal fall, likartade med det nu föreliggande, har riksdagen medgivit, att pensionsförbättring finge utgå, oaktat vederbörande pensionstagare ej uppfyllt föreskrivna villkor för åtnjutande av dylik förmån. Under sådana förhållanden har utskottet funnit sig böra tillstyrka bifall till ifrågavarande förslag om pensionsförbättring åt Broman.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

8:o.

Ang. medgivande för f. sömmerskan H. M. Lundahl att för erhållande av förtidspension tillgodoräkna sig viss tjänstgöringstid.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition nr 105 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förra sömmerskan vid Svea livgardes intendenturverkstäder *Hilda Maria Lundahl* må för erhållande av förtidspension enligt de i kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen angivna grunder tillgodoräknas den tid hon, utan att hava haft anställning i statens tjänst, varit uteslutande sysselsatt med arbete för kronans räkning.

Arméförvaltningens intendents- och civila departement hava i skrivelse till Kungl. Maj:t den 7 februari 1928 meddelat, att sekundchefen för Svea livgarde uti en till statskontoret ställd skrivelse den 8 augusti 1927 hemställt, att förtidspension måtte beredas sömmerskan vid regementets intendenturverkstäder Hilda Maria Lundahl med belopp av 712 kronor, beräknat efter en anställningstid av 28 år.

I gemensam skrivelse till statskontoret den 20 september 1927 hade arméförvaltningens intendents- och civila departement tillstyrkt beviljande av förtidspension åt Lundahl med av sekundchefen föreslaget belopp. Genom beslut den 10 januari 1928 hade Lundahl av statskontoret tillerkänts förtidspension med ett belopp av allenast 572 kronor, synbarligen på grund av att statskontoret icke ansett de anställningstider, tillhopa 10 år, under vilka Lundahl enligt framställningen bilagda intyg utfört arbete vid Svea artilleriregementes intendenturverkstäder och Göta livgardes skrädderiverkstad, hänförliga till anställningstid i statens tjänst.

Beträffande Lundahls arbete vid Göta livgardes skrädderiverkstad hade visserligen sekundchefen för Svea livgarde i skrivelse till intendentsdepartementet uttalat, att tvekan kunde råda, huruvida ifrågavarande arbete skulle kunna anses hänförligt till arbete i statens tjänst, men då arbetet utförts för kronans räkning med kronans materialier och i kronans lokaler, ansåge departementen jämväl den tid, Lundahl utfört detta arbete, böra medräknas i den anställningstid, som skulle läggas till grund för bestämmande av hennes förtidspension. Departementen vidhölle sålunda sin uppfattning, att Lundahl bort tillerkännas förtidspension med 712 kronor.

Statskontoret, som avgivit utlåtande i ärendet, har därvid anfört i huvudsak följande:

Vid beviljande av förtidspension åt Lundahl hade statskontoret endast tillgodoräknat henne tiden från och med den 2 april 1909, då hon varit anställd vid Svea livgardes skrädderiverkstad, eller sålunda 18 år. Då vid förtidspensions fastställande hänsyn endast finge tagas till anställningstid i statens tjänst, hade statskontoret icke ansett sig kunna för pension tillgodoräkna henne den tid, då hon under åren 1898—1902 och 1904—1908 arbetat å Svea artilleriregementes och Göta livgardes skrädderiverkstäder och därvid, såsom framginge av lämnade intyg och av statskontoret under hand inhämtade

upplysningar, varit anställd och avlönad av vederbörande mästare. Emellertid hade riksdagen i ett flertal fall på därom av Kungl. Maj:t gjord framställning medgivit, att pension finge utgå till arbetare, vilka visserligen icke varit direkt anställda i statens tjänst men som i egenskap av entreprenörer eller hos dem anställda under lång tid uteslutande varit sysselsatta med arbete för statens räkning. Vid sådant förhållande ansåge statskontoret det vara med billighet överensstämmande, att åtgärder vidtoges för att Lundahl finge för pension tillgodoräkna jämväl den tid, hon utfört arbete vid Svea artilleriregemente och Göta livgarde.

Departementschefen har för egen del anfört:

»Liksom myndigheterna finner jag billighetsskäl tala för att de tidsperioder, Lundahl — ehuru icke anställd i statens tjänst — varit uteslutande sysselsatt med arbete för kronans räkning, må tillgodoräknas henne för erhållande av ytterligare förtidspension. Den närmare prövningen av ifrågavarande tjänstgöringstids längd samt pensionsbeloppets bestämmande torde, liksom avgörandet av frågor rörande förtidspension i allmänhet, böra ankomma på statskontoret.»

Beträffande utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit har utskottet ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag i förevarande ärende. Utskottet hemställer förty,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

9:o.

Ang. rätt för sex musikanförare att uppbära musikfanjunkares pension.

I en inom andra kammaren av herr *Lindberg* väckt motion nr 164 har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att musikanförarna *S. R. Strömberg, L. W. Smith, A. J. Ferry, A. A. M. Carell, R. I. O. Wennerholm* och *G. A. W. Abrahamsson* skola vara berättigade att uppbära musikfanjunkares pension; samt att pensionen för de fyra förstnämnda musikanförarna måtte utgå från och med den 1 juli 1929».

Till stöd för detta förslag har i motionen anförts följande:

»Här nedan uppräknade pensionerade musikanförare ha under sin tjänstetid inom armén åtnjutit musiksergeants lön och musikfanjunkares tjänsteställning, beroende på att ingen stat för musikfanjunkare funnits vid kårerna:

T. 4 *Strömberg, S. R.*, pensionerad den 13 november 1920. Tjänstetid 37 år, därav 13 som musikanförare. Organistexamen.

T. 3 *Smith, L. W.*, pensionerad den 16 december 1922. Tjänstetid 35 år, därav 23 som musikanförare. Musikdirektörsexamen.

T. 6 *Ferry, A. J.*, pensionerad den 3 juli 1923. Tjänstetid 33 år, därav 13 som musikanförare. Musikdirektörsexamen.

T. 5 *Carell, A. A. M.*, pensionerad den 18 november 1925. Tjänstetid 35 år, därav 20 som musikanförare. 3 års studier vid musikakademien i musikteori och violinspelning.

Till övergångsstat överförda:
T. 2 *Wennerholm, R. I. O.*, uppnår pensionsålder 1929.
T. 1 *Abrahamsson, G. A. W.*, uppnår pensionsålder 1930.

För ovan uppräknade musikanförare beräknas sergeants pension. Med hänsyn till det krävande arbete och det ansvar, som påvilat musikanförarna och som givetvis varit betydligt större än beträffande övriga musikunderofficerare, skulle, enligt min mening, det varit befogat, att löneförmånerna varit större än för sistnämnda befattningshavare. I konsekvens härmed är en pensionsförmån, jämställd med musikfanjunkares, ett rättvist anspråk. Till den ende musikanförare, som nu finnes vid trängkår, nämligen vid Skånska trängkåren, utgår numera fanjunkares lön, och pensionen kommer att rättas därefter.

Kostnaden för en reglering uppåt av pensionen för de sex av mig angivna musikanförarna skulle komma att uppgå till 480 kr. pr befattningshavare. Med hänsyn till att beloppet är så jämförelsevis ringa och att det icke kan bli fråga om flera befattningshavare, bör någon tveksamhet icke kunna råda om lämpligheten att bereda ifrågavarande musikanförare en ökad pensionsförmån, av vilken de otvivelaktigt äro i hög grad förtjänta.»

Utskottet tillåter sig till en början erinra, att vissa frågor rörande musiksergeanters ställning i pensionshänseende under senare år vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens behandling.

Vid *1923 års riksdag* väcktes sålunda motionsvis ett förslag (motion II: 7), som gick ut på, att musiksergeant skulle mot erläggande av högre pensionsavgifter berättigas att vid avgång ur tjänst erhålla pensionsförmåner till samma belopp, som tillkomme musikfanjunkare. Efter att i ärendet hava inhämtat utlåtanden av direktionen över arméns pensionskassa, arméförvaltningens civila departement och statskontoret fann sig bankoutskottet i avgivet utlåtande (nr 30) böra avstyrka bifall till den väckta motionen. Såsom skäl för sin ståndpunkt i ämnet anförde utskottet bland annat, att det visserligen icke kunde förnekas, att musikunderofficerarna i jämförelse med övriga underofficerare intoge en mindre gynnsam ställning i löne- och pensionshänseende, men att förslaget om rätt för musiksergeanter att förvärva pensionsrätt beräknad efter fanjunkares lön dock måste ur principiella synpunkter väcka starka betänkligheter. För befattningshavare i allmänhet inom statsförvaltningens olika grenar gällde nämligen, att pension tillmättes i förhållande till lönen inom den lönegrad, till vilken vederbörande befattning vore hänförd. Denna princip borde enligt utskottets mening alltjämt upprätthållas. Att befattningshavarna i fråga enligt motionärens förslag skulle hava att för den större pensionen erlägga förhöjd pensionsavgift, syntes icke utgöra tillräcklig grund för ett frångående av berörda princip, då ju tjänstepensionen, i motsats till familjepension, till väsentlig del bestredes av statsmedel.

I enlighet med utskottets hemställan blev motionen av riksdagen avslagen.

Vid *1927 års riksdag* väcktes därefter en motion (II: 64), vari hemställdes om medgivande, att musiksergeanter, vilka avgått ur tjänst med ålders-

pension efter det 1914 års härordning trätt i kraft, måtte erhålla pensionsförmåner i likhet med musikfanjunkare. Till stöd för detta yrkande framhölls, bland annat, att genom den år 1925 beslutade organisationen av försvarsväsendet förbättrade befordringsförhållanden inträtt för musikunderofficerarna samt att till följd härav de musikunderofficerare, som icke uppnådde pensionsåldern före genomförandet av den nya härordningen, komme att erhålla en gynnsammare ställning i pensionshänseende. Det syntes emellertid motionären vara billigt, att en förbättring av pensionsförmånerna bereddes även för de musikunderofficerare, som redan nödgats avgå ur tjänst och därvid varit berättigade endast till sergeants pension.

I sitt över sistnämnda motion avgivna utlåtande (nr 20) anförde bankoutskottet, att utskottet i viss mån behjärtade syftet med den väckta motionen, men att utskottet likväl av principiella skäl icke ansett sig kunna biträda motionärens förslag. Utskottet ville ock erinra, att — efter det frågan om musikunderofficerarnas pensionsförmåner vid 1923 års riksdag varit föremål för behandling — en allmän reglering av pensioner utav äldre typ genomförts enligt beslut av 1925 års riksdag. Denna pensionsreglering, som jämväl tillgodokommit de militära beställningshavare, vilka ej erhållit pensionsförbättring enligt de av 1922 års riksdag antagna grunderna, innebure i princip, att å oreglerade pensionsbelopp utginge pensionsförhöjning med hälften av skillnaden mellan å ena sidan den författningsenligt utgående oreglerade pensionen och, å andra sidan, det belopp, som utgjorde eller beräknades motsvara nyreglerad pension för befattningshavare i samma tjänsteställning. Att statsmakterna skulle, utöver den allmänna pensionsförhöjning som sålunda utginge, för viss grupp av f. d. befattningshavare bevilja särskild pensionsförhöjning, hade utskottet ansett sig icke kunna förorda.

Under nu angivna förhållanden fann utskottet sig böra avstyrka bifall till den väckta motionen. Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet hemställt.

Vid *1928 års riksdag* väcktes en motion (II: 186), vari hemställdes, att musikunderofficerare, som uppbure allenast musiksergeants pension, vid uppnådda 60 levnadsår måtte tilldelas pensionsförbättring av sådan storlek, att sammanlagda pensionsbeloppet motsvarade musikfanjunkares pensionsförmåner.

Efter att i ärendet hava inhämtat avstyrkande yttranden av arméförvaltningens civila departement och statskontoret hemställde bankoutskottet i sitt i ärendet avgivna utlåtande (nr 21) på närmare angivna skäl, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Denna hemställan bifölls av riksdagen.

Över den nu föreliggande motionen har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört direktionen över arméns pensionskassa samt arméförvaltningens civila departement.

Direktionen över arméns pensionskassa har i ärendet yttrat följande:

Av de i motionen angivna musikanförarna hava musikfanjunkarna S. R. Strömberg och L. W. Smith samt musikdirektören A. J. Ferry genom direktionens över arméns pensionskassa beslut den $^{17}/_{7}$ 1920, $^{6}/_{12}$ 1922 och $^{6}/_{6}$ 1923 såsom vid avskedet innehavare på stat av musiksergeantsbeställning av 1:a klass vid trängen med lön, Strömberg efter 1921 års stat av 900 kronor och de båda övriga i 2:a lönegraden, löneplan Uo efter det från och med år 1922 gällande militära avlöningsreglementet av år 1921, tillerkänts från och med respektive $^{1}/_{12}$ 1920, $^{17}/_{12}$ 1922 och $^{4}/_{7}$ 1923 vardera en årlig pensionsförmån av 1,910 kronor, vilken pension från och med den 1 juli 1925 jämlikt direktionens beslut samma dag förhöjts till 2,160 kronor i enlighet med bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer.

Genom direktionens beslut den $^{21}/_{10}$ 1925 har vidare musikfanjunkaren A. A. M. Carell, som då på stat innehade musiksergeantsbeställning av 1:a klass med lön i 2:a lönegraden, löneplanen Uo i 1921 års militära avlöningsreglemente, från och med den $^{13}/_{11}$ 1925 tillerkänts en författningsenlig pension av 2,160 kronor årligen.

Beträffande de två övriga, ännu i tjänst varande musikfanjunkarna, R. I. O. Wennerholm och G. A. W. Abrahamsson, hava dessa från å aktiv stat innehavande musiksergeantsbeställning av 1:a klass vid trängen med lön i 2:a lönegraden, löneplan Uo, från och med den 1 januari 1928 tvångsvis överflyttats till dylik beställning å övergångsstat vid trängen och bliva, den förre den 6 december 1929 och den senare den 20 augusti 1930, berättigade att från och med dagen näst efter erhållet avsked vardera tillträda en årlig pensionsförmån av 2,160 kronor.

Då den författningsenliga årliga pensionsförmånen för en musikfanjunkare på stat utgör 2,544 kronor, skulle alltså ett bifall till motionen komma att medföra en ökad pensionskostnad av högst 2,304 kronor för år, eller 384 kronor för en var av dem.

Då emellertid ett bifall till motionen säkerligen skulle komma att föranleda anspråk på pension, motsvarande tjänsteställning, från en del såväl avskedade som i tjänst varande befattningshavare vid armén och dessutom innebära en avvikelse från den i pensioneringsgrunderna för arméns befäl med vederlikar förefintliga bestämmelsen, att pensionsförmånerna alltid skola beräknas på den vid avskedet innehavande beställning åtföljande lönen, anser sig direktionen icke för sin del kunna förorda bifall till den i motionen gjorda framställningen, i synnerhet som, enligt vad av motionen framgår, någon utredning om ömmande skäl i de föreliggande fallen icke ägt rum.

Arméförvaltningens civila departement har till en början hänvisat till vad departementet i avgivna yttranden anfört i anledning av ovanberörda vid 1923 och 1928 års riksdagar motionsvis väckta förslag samt därefter rörande den nu föreliggande motionen anfört följande:

Departementet vill allenast framhålla, att det skäl, som i motionen åberopats såsom stöd, varför de omnämnda fyra från trängtruppförband pensionerade musiksergeanterna, respektive de två musiksergeanterna på övergångsstat vid trängen skulle givas en särställning i pensionshänseende, eller den omständigheten, att vederbörande tjänstgjort såsom musikledare (»musikanförare»), enligt departementets mening icke synes böra föranleda medgivande av någon dylik särställning. Med den organisation av musik-

kårerna vid trängens truppförband, som gällde då 1914 års härordning ägde tillämplighet, torde nämligen aldrig hava avsetts att pålägga vederbörande musiksergeanter vid vapenslaget arbetsuppgifter, motsvarande dem, som tillkommit innehavarna av de på åtskilliga andra truppförbandsstater uppförda musikfanjunkarbeställningarna.

Vidare anser departementet sig böra erinra därom, att under den tid, då nyssnämnda härordning gällde, även vid artilleriet och fortifikationen funnos truppförband (Gotlands artillerikår och fälttelegrafkåren), för vilkas musikkårer i stat icke uppförts någon beställning, hänförlig till högre lönegrad än den för musiksergeant tillämpliga.

Slutligen torde böra beaktas, att ett bifall till motionen synes kräva en undersökning, om icke bland med pension avgångna musiksergeanter respektive till övergångsstat tvångsvis överförda beställningshavare kunna finnas andra än de i motionen omnämnda, vilka vid avskedstillfället varit eller framdeles bliva med dem likställda i det av motionären åberopade hänseendet. Någon dylik undersökning kan emellertid icke göras av departementet, enär det icke handlägger ärenden om pension till musikunderofficerare.

På anförda skäl anser departementet sig dock, oberoende av utfallet av den antydda undersökningen, böra såsom sin uppfattning uttala, att motionen icke synes böra vinna riksdagens bifall.

Statskontoret har för egen del allenast åberopat vad direktionen över arméns pensionskassa samt arméförvaltningens civila departement i ärendet anfört.

Utskottet. Lika med de hörda myndigheterna måste utskottet ställa sig avvisande till motionärens förslag. Ett bifall till detta förslag skulle innebära avsteg från den princip, på vilken pensioneringen av statsjänstemän allmänt vilar, nämligen att pensionsförmånen avväges i viss relation till lönen å innehavd befattning, och ett beslut i enlighet med motionärens yrkande skulle därför vara ägnat att medföra konsekvenser av icke önskvärd art.

Utskottet hemställer,

att förevarande motion II:164 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

10:o.

Ang. viss ersättning till förre officersaspiranten P. A. Afzelius.

I en till riksdagen avlåten, den 1 februari 1929 dagtecknad proposition nr 47 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att till förre officersaspiranten *Per Afze Afzelius* må — utan hinder därav att framställning om ersättning icke blivit gjord inom den tid, som föreskrives i 12 § av förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring — från och med den 1 januari 1929 från beväringsmanskapets invalid- och pensions-

fond utbetalas den ersättning, vartill han enligt grunderna för nämnda förordning kan anses berättigad.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Afzelius, som den 26 juni 1915 inryckt till värnpliktstjänstgöring vid Hallands regemente och den 20 oktober samma år vunnit inträde å officersaspirantskolan å Karlsborg, under sistnämnda tjänstgöring — troligen i mars 1916 — befunnits lida av lungtuberkulos; att han åtnjutit underhåll och vård genom militär myndighets försorg till och med den 8 april 1916, vid vilken tidpunkt även hans avlöning av statsmedel upphört att utgå; att han den 21 februari 1917 blivit, såsom till tjänst vid rikets försvar oförmögen, frikallad från värnpliktens vidare fullgörande; att han, enligt intyg från Fagereds sanatorium av den 10 november 1927, på grund av lungtuberkulos vårdats därstädes vid upprepade tillfällen under åren 1920, 1923, 1924 och 1925 samt undergått ambulatorisk forlaninibehandling; att han under tiden 31 oktober 1920—6 juli 1921 vårdats å sanatorium i Davos; samt att han, enligt egen uppgift, alltjämt undergår behandling för ifrågavarande sjukdom, som åsamkat honom avsevärda ekonomiska svårigheter.

Riksförsäkringsanstalten har i avgivet utlåtande den 7 februari 1928 meddelat, att därest Afzelius inom föreskriven tid gjort framställning om ersättning i anledning av sjukdomen, han av riksförsäkringsanstalten skulle hava tillerkänts ersättning jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Utskottet vill erinra, att riksdagen tidigare i åtskilliga fall meddelat dispens från de i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, stadgade preskriptionsbestämmelserna. Efter den år 1920 vidtagna utsträckningen av preskriptionstiden från 2 till 3 år har dylik dispens i regel förekommit endast i sådana den äldre preskriptionsbestämmelsen underkastade fall, i vilka ersättningsanspråket likväl gjorts gällande inom den tid, som sedermera stadgats, eller 3 år. Emellertid hava i vissa fall särskilda omständigheter ansetts böra föranleda till dispens, oaktat även sistnämnda tidsgräns överskridits. Så har varit fallet, då förhållandena synts giva vid handen, att särskild undersökning enligt 11 § i berörda förordning bort äga rum men av vederbörande militärbefäl underlåtits. I det fall, varom nu är fråga, synes anledning hava förelegat till dylik undersökning. Med hänsyn härtill och på grund av vad i övrigt i ärendet åberopats har utskottet ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag. *Utskottet.*

Utskottet hemställer sålunda,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

11:o.

Ang. viss ersättning till I. N. Käck.

Under punkten 2 av samma proposition nr 47 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att till *Ivar Napoleon Käck* må — utan hinder därav att framställning om ersättning icke blivit gjord inom den tid, som föreskrives i 12 § av förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring — från och med den 1 januari 1929 från beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond utbetalas den ersättning vartill han enligt grunderna för nämnda förordning kan anses berättigad.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Käck under fullgörande av sin värnplikt vid Västmanlands regemente under tiden 31 november 1916—12 oktober 1917 kommenderats till tjänstgöring i Boden från och med den 12 juli till och med den 16 september sistnämnda år; att han under denna tjänstgöring ådragit sig en förkylning, för vilken han vårdats å garnisonssjukhuset i Boden; att han några dagar efter sin återkomst till Västerås åter insjuknat och intagits på regementets sjukhus för inflammation i högra lungsäcken med utgjutning; att han kvarlegat å nämnda sjukhus till den 12 oktober 1917 och därefter vårdats en tid i sitt hem; att han åren 1918, 1921, 1922 och 1923 blivit opererad för tuberkulösa svulster; att han den 2 mars 1925 intagits för vård å tuberkulossjukhuset i Kopparberg, varifrån han utskrivits den 22 augusti samma år; att han vid flera tillfällen sedan år 1927 undergått röntgenbehandling vid länslasarettet i Örebro för tuberkulösa svulster; samt att han från den 4 september 1927 varit urståndsatt att arbeta.

Riksförsäkringsanstalten har i avgivet utlåtande i ärendet den 26 juni 1928 meddelat, att därest Käck inom föreskriven tid gjort framställning om ersättning i anledning av sjukdomen, han av riksförsäkringsanstalten skulle hava tillerkänts ersättning jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I fråga om utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Utskottet.

Ehuru i detta fall icke synas kunna anföras omständigheter av samma art som de under närmast föregående punkt åberopade, har utskottet likväl, med hänsyn till föreliggande, i hög grad ömmande omständigheter, funnit sig böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

12:o.

Ang. viss ersättning till S. Israelsson.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition nr 107 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att till *Sigfrid Israelsson* må — utan hinder därav att framställning om ersättning icke blivit gjord inom den tid, som föreskrives i 12 § av förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring — från och med den 1 januari 1929 från beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond utbetalas den ersättning, vartill han enligt grunderna för nämnda förordning kan anses berättigad.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Israelsson under fullgörande av sin värnpliktstjänstgöring vid Västmanlands regemente under tiden 16 maj —1 oktober 1919 insjuknat i lungsäcksinflammation, för vilken sjukdom han från och med den 13 augusti till och med den 1 oktober nämnda år vårdats dels å Rommehed, dels å Västmanlands regementes sjukhus i Västerås; att han för närvarande lider av lungtuberkulos; samt att vederbörande regementsläkare för sin del uttalat, att, ehuru av tillgängliga handlingar ej kunnat bedömas, huruvida Israelssons sjukdom uppkommit på grund av militärtjänstgöringen, intet likväl motstrede antagandet, att hans lungtuberkulos utvecklats i anslutning till den under militärtjänstgöringen uppkomna lungsäcksinflammationen.

Riksförsäkringsanstalten har i avgivet utlåtande i ärendet den 14 december 1928 meddelat, att därest Israelsson inom föreskriven tid gjort framställning om ersättning i anledning av sjukdomen, han skulle av riksförsäkringsanstalten hava tillerkänts ersättning jämlikt förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I fråga om utredningen i övrigt hänvisar utskottet till statsrådsprotokollet.

Utskottet.

Under hänvisning till vad utskottet yttrat under punkten 10 i det föregående får utskottet, som icke haft anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

13:o.

Ang. ersättning åt värnpliktige J. R Fogelqvist i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

I en inom första kammaren under nr 154 väckt motion har herr *Ström* hemställt, »att riksdagen må medgiva, att värnpliktige nr 328 38/22 *John Rudolf Fogelqvist* tillerkännes ersättning enligt bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, oberoende av att ansökningen ej inkommit i föreskriven tid».

Till stöd för yrkandet har motionären anfört följande:

»Värnpliktige nr 328 38/22 John Rudolf Fogelqvist, vilken fullgjort sin första militärtjänstgöring vid kustartilleriet — K. A. I. — 1922—1923, ådrog sig därvid varbildning i lungsäcken, för vilken åkomma han blev opererad den 8 januari 1923. Några dagar därefter, eller den 17 i samma månad, uppstod blodpropp i ena benet. I december månad 1924 måste Fogelqvist intagas på sjukhuset i Mariestad för öppet bensår och konstaterades därvid, att detta var en följdsjukdom av blodproppen. Efter en månad var såret läkt men gick åter upp under repetitionsövningen år 1925. Från denna tid har hans sjukdom varit och förblivit ganska svårartad.

Fogelqvist har tidigare haft anställning som glasblåsare vid Ärnäs glasbruk, men på grund av sin sjukdom har han måst upphöra med denna sin sysselsättning och kan numera endast utföra arbete av allra lättaste slag, vilken giver honom ringa inkomst.

I hopp om att bliva frisk uraktlät Fogelqvist att i föreskriven tid söka ersättning hos riksförsäkringsanstalten, och sedan han numera gjort en sådan framställning och denna ej kunnat beviljas, har jag härmed velat föra hans ersättningsanspråk inför riksdagen.»

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att efter det Fogelqvist i april 1927 gjort framställning om ersättning i anledning av den iråkade sjukdomen, utredning i ärendet verkställts, därvid vederbörande militärläkare i avgivet utlåtande på följande sätt sammanfattat sin uppfattning rörande sjukdomen:

»Patienten sjuknar i en akut infektionssjukdom under militärtjänstgöring och under följdsjukdomen härefter uppstår blodpropp i vänster ben. Efter hemkomsten kan han arbeta cirka juli 1923—februari 1925 (alltså drygt 1 $^1/_2$ år). Sedermera får han mer konstanta besvär, för vilka han under fullgörande av återstående militärtjänst vårdas. Dessa besvär synas mig till en viss grad härleda sig från den genomgångna blodproppen, och då denna var en följd av den akuta förkylningssjukdomen, får jag som min åsikt uttala:

att militärtjänsten synes till en viss grad hava bidragit till uppkomsten av dessa hans numera mer konstanta besvär.»

Genom beslut den 14 september 1927 förklarade sig *riksförsäkringsanstalten*, enär sökanden icke gjort framställning om ersättning inom den tid, som föreskrivits i förordningen den 18 juni 1909, icke kunna upptaga ersättningsanspråket till prövning.

På begäran av utskottet har statskontoret anbefallts att, efter hörande av riksförsäkringsanstalten och marinförvaltningen, avgiva och till utskottet inkomma med utlåtande över ifrågavarande motion.

Marinförvaltningen har i ärendet hört *chefen för Vaxholms kustartilleriregemente,* som anfört bland annat följande:

Fogelqvist inryckte till tjänstgöring den 9 oktober 1922, varefter han kommenderades till allmän militär utbildningskurs. Intill dess han inlades å härvarande sjukhus den 24 november, var han kommenderad såsom handräckningskarl hos olika uppbördsmän efter nämnda utbildningstids slut.

Av läkaren var Fogelqvist under tiden den 24—27 oktober befriad från ansträngande rörelser med benen och var intagen å härvarande sjukhus under tiden den 24 november—18 december, varefter han avpolletterades till Garnisonssjukhuset den 19 december. Efter återkomsten därifrån den 9 maj 1923 blev han befriad från all tjänst till utryckningsdagen den 18 samma månad.

Under repetitionsövningen 1925, till vilken inryckningen ägde rum den 25 augusti, deltog Fogelqvist i övningar t. o. m. den 31 augusti, vilken sistnämnda dag han dock varit kommenderad på vakt. Den 1 september befriades han från all ansträngande tjänst till utryckningsdagen den 30 september. Under tiden den 4 september—11 september var han intagen å regementets sjukhus.

Militärersättningsförordningens föreskrift, att ersättningsanspråk för ådragen skada eller sjukdom skall göras inom tre år från det tjänstgöringen upphörde, avser givetvis den tjänstgöringsperiod, under vilken skadan eller sjukdomen uppstod, varför riksförsäkringsanstaltens beslut förvisso är i full överensstämmelse med förordningen, men torde — på det i motionen angivna skälet, att Fogelqvist uraktlåtit att efter första tjänstgöringens slut i föreskriven tid söka ersättning under förhoppning om tillfrisknande — det möjligen kunna tänkas, att Fogelqvist varit i den tanken, att tiden för ersättningsanspråkets framförande räknades från sista fredstjänstgöringens (repetitionsövningens) slut, om sjukdomen då alltjämt var bestående, i vilket fall ansökan skulle hava inkommit inom författningsenlig tid med som sannolik följd ersättning enligt förordningen den 18 juni 1909. Med hänsyn till denna eventualitet och till de i motionen nämnda bevekande omständigheterna synes den motionsvis gjorda framställningen om ersättning vara behjärtansvärd.

För egen del har *marinförvaltningen,* under hänvisning till regementschefens yttrande, förklarat sig intet hava att därutöver tillägga i ärendet.

Riksförsäkringsanstalten har, efter erinran om ärendets tidigare behandling, yttrat följande:

För den händelse det skulle anses skäligt, att — utan hinder därav, att framställning om ersättning i förevarande fall icke gjorts inom föreskriven tid — sökanden bereddes ersättning jämlikt grunderna för förordningen den 18 juni 1909, därest hans ifrågakomna militärtjänstgöring skäligen kunde anses hava bidragit till den sjukdom, varav han lider, har riksförsäkringsanstalten verkställt utredning i sistnämnda hänseende. Därvid har riksförsäkringsanstalten efter inhämtat yttrande från en av sina biträdande läkare, professorn P. Haglund, funnit sökanden hava ådragit sig ifrågavarande

sjukdom under sådana omständigheter, att hans militärtjänstgöring skäligen kan anses hava bidragit till densamma. Om sökanden inom föreskriven tid gjort framställning därom, skulle riksförsäkringsanstalten sålunda i anledning av ifrågavarande sjukdom hava tillerkänt honom ersättning jämlikt berörda förordning den 18 juni 1909.

För egen del har *statskontoret* anfört, att såvitt statskontoret kunde finna, omständigheterna vid den sjukdom Fogelqvist iråkat under ifrågavarande militärtjänstgöring varit sådana, att de bort föranleda vidtagande av undersökning, som omförmäldes i § 11 av förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. För bifall till förevarande motion kunde sålunda andragas samma skäl, som i Kungl. Maj:ts propositioner nr 47 och 107 till innevarande års riksdag åberopats till stöd för framställningar i liknande syfte. I varje fall syntes de i ärendet upplysta ömmande omständigheterna tala för bifall till den i motionen gjorda hemställan.

Utskottet. Den verkställda utredningen utvisar, att i detta fall föreligga omständigheter av samma art som de, vilka föranlett utskottet att tillstyrka bifall till den under punkten 10 i det föregående avhandlade framställningen i ett liknande fall. På grund härav och under hänvisning till vad utskottet under berörda punkt anfört får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 154, må medgiva, att till John Rudolf Fogelqvist må — utan hinder därav att framställning om ersättning icke blivit gjord inom den tid, som föreskrives i 12 § av förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring — från och med den 1 januari 1929 från beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond utbetalas den ersättning, vartill han enligt grunderna för nämnda förordning kan anses berättigad.

14:o.

Ang. viss ersättning åt S. Å. O. Brate. I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 155 av herr *Norman* och den andra inom andra kammaren under nr 262 av herrar *Ander* och *Johansson* i Bro, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att till förre värnpliktige nr 66 53/16 *Stig Åke Olof Brate* må — utan hinder därav att framställning om ersättning icke blivit gjord inom den tid, som föreskrivits i § 12 av förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring — från beväringsmanskapets invalid- och pensionsfond utbetalas den ersättning, vartill han kan anses berättigad enligt grunderna för nämnda förordning eller nu gällande förordning den 18 juni 1927 i samma ämne».

Beträffande motiveringen hänvisar utskottet till motionerna med vid desamma fogade bilagor.

Av tillgängliga handlingar framgår, att Brate, som är född den 8 maj 1896, fullgjorde värnpliktstjänstgöring 1916/1917 vid intendenturkompaniet i Sollefteå. Under tjänstgöringen var han under vissa tider sjukskriven, därav den 12—18 maj 1917 för värk i högra fotleden och högra knäleden. Efter hemförlovningen vårdades han under tiden 6 augusti—8 september 1917 på Norbergs lasarett, varvid sjukdomen antogs vara knäledstuberkulos. I maj 1918 inryckte Brate till 90 dagars militärtjänstgöring vid Västmanlands regemente. Efter denna tjänstgöring har han för sjukdom undergått behandling å olika lasarett och sanatorier samt även varit under vård av utländska specialister. Enligt av motionärerna lämnad uppgift är Brate fortfarande alldeles stel i sitt knä, och något hopp om verklig förbättring synes icke föreligga. Han är, likaledes enligt uppgift i motionerna, numera tillfälligt anställd i en bank i Stockholm.

I en den 29 maj 1926 dagtecknad skrift anhöll Brate hos *riksdagens militieombudsman* om ersättning i anledning av omförmälda sjukdom, som han skulle hava ådragit sig under sin militärtjänstgöring. Under åberopande av de preskriptionsbestämmelser, som stadgades i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring i dess ursprungliga lydelse, meddelade militieombudsmannen, att den av Brate gjorda framställningen icke kunde föranleda någon åtgärd från vederbörande myndighets sida.

Härefter gjorde Brate den 2 september 1927 framställning i ämnet hos Kungl. Maj:t.

Riksförsäkringsanstalten, som avgav infordrat utlåtande i ärendet, anförde därvid bland annat följande.

Riksförsäkringsanstalten delade den mening, varåt militieombudsmannen givit uttryck. På grund av ansökningar av liknande art som nu förevarande hade emellertid Kungl. Maj:t tidigare i vissa fall föreslagit riksdagen medgiva, att ersättning — utan hinder därav, att framställning därom icke gjorts inom föreskriven tid — finge utgivas jämlikt grunderna för 1909 års militärersättningsförordning. Riksdagen hade också i flera fall medgivit sådan ersättnings utgivande. På grund härav hade riksförsäkringsanstalten till prövning förehaft frågan, huruvida Brates militärtjänstgöring skäligen kunde antagas hava bidragit till den knääkomma, i anledning varav han ansökt om ersättning, och om Brate sålunda, under förutsättning att han inom föreskriven tid gjort framställning därom, skulle hava varit berättigad till erättning jämlikt bestämmelserna i nämnda förordning. Därvid hade riksförsäkringsanstalten emellertid funnit, att ifrågavarande militärtjänstgöring, så vitt i ärendet förefintliga handlingar utvisade, icke skäligen kunde antagas hava bidragit till uppkomsten eller utvecklingen av den sjukdom, varav sökanden lede. Under åberopande av vad sålunda anförts hemställde riksförsäkringsanstalten, att förevarande ansökan icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Brates förenämnda ansökning har icke föranlett något Kungl. Maj:ts beslut, enär Brate den 20 januari 1928 återkallat framställningen.

Utskottet. Enligt vad riksförsäkringsanstalten upplyst, har utredningen i ärendet utvisat, att militärtjänstgöringen icke skäligen kan antagas hava bidragit till uppkomsten eller utvecklingen av den sjukdom, varav Brate lider. Under sådana förhållanden har utskottet funnit sig icke kunna tillstyrka bifall till de ifrågavarande motionerna.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 155 och II: 262 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

15:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. soldaten J. K. Andrén.

I en inom första kammaren av herr *Gustafsson, Karl,* väckt motion nr 31 har hemställts, »att riksdagen må besluta, att f. d. soldaten *Johan Konstans Andrén* från Haurida Norregård i Haurida socken av Jönköpings län må ifrån Vadstena krigsmanshuskassa erhålla pension såsom om han tjänat 20 år ifrån 20 års åldern räknat.»

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar i ärendet framgår, att Andrén är född den 14 maj 1867 och sålunda omkring 62 år gammal samt att han varit i krigstjänst såsom soldat vid Jönköpings regemente under tiden 21 oktober 1885—15 september 1904 eller omkring 18 år 10 månader. Enligt ett den 12 januari 1929 dagtecknat läkarintyg har Andrén vid undersökning befunnits lida av kronisk hjärt- och kärlsjukdom, till följd varav han har en i hög grad nedsatt arbetsförmåga. Vice ordföranden i vederbörande kommunalnämnd har intygat, att Andrén äger en jordbruksfastighet, taxerad till 6,000 kronor. Å lägenheten synes vila en intecknad skuld av 2,500 kronor.

Utskottet. Med hänsyn till Andréns tjänstetid och då han synes vara i små ekonomiska omständigheter har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att Andrén må förklaras berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, oaktat han icke tjänat kronan under den tid, som är föreskriven för dylik förmån. Det ifrågasatta underhållet lärer böra utgå från och med den 1 juli 1929.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 31, må medgiva, att förre soldaten vid Jönköpings regemente Johan Konstans Andrén må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder, som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

16:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. korpralen J. P. Spets.

I en inom första kammaren väckt motion nr 94 har herr *Wahlmark* hemställt, »att riksdagen må medgiva, att förre korpralen vid Kungl. Upplands regemente *P. S. Spets* må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder, som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.»

Beträffande motiveringen hänvisar utskottet till motionen.

Av tillgängliga handlingar har utskottet inhämtat, att Johan Petter Spets, som är född den 22 oktober 1860 och alltså över 68 år gammal, varit i krigstjänst vid Upplands regemente under tiden 4 april 1883—7 maj 1902 eller omkring 19 år 1 månad. Vederbörande kommunalnämndsordförande har i avgivet intyg anfört, att Spets, som har en mycket sjuklig hustru att försörja, på grund av ålderdom och svaghet samt svåra ekonomiska omständigheter är i stort behov av pension. Vidare har kommunalnämndsordföranden i fråga om Spets ekonomiska förhållanden meddelat, att Spets år 1921 av Gimo—Österby bruks aktiebolag inköpt ett tidigare av honom arrenderat hemman i Vendels socken för en köpeskilling av 30,800 kronor, att han år 1926 på grund av kroppslig svaghet frånträtt brukningen av hemmanet och utarrenderat detsamma mot ett årligt arrende av 800 kronor jämte undantagsförmån av husrum för sig och sin hustru, att å hemmanet, som nu är taxerat till 20,000 kronor, vilar en intecknad skuld av 15,000 kronor samt att Spets årliga skuldräntor uppgå till ett belopp av 855 kronor.

Utskottet.

Med hänsyn till Spets tjänstetid och svaga ekonomiska ställning tillstyrker utskottet, att han må berättigas till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, såsom om han tjänat kronan under den tid, som för en dylik förmåns erhållande är föreskriven. Beträffande tidpunkten för underhållets inträdande har utskottet intet att erinra mot vad motionären föreslagit.

Utskottet hemställer,

> att riksdagen, med bifall till förevarande motion I: 94 må medgiva, att förre korpralen vid Upplands regemente Johan Petter Spets må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

17:o.

Ang. pension eller årligt understöd åt förre soldaten J. A. Wadman.

I en inom andra kammaren av herr *Mårtensson* väckt motion nr 33 har hemställts, »att riksdagen må besluta tillerkänna f. d. soldaten och handräckningskarlen vid kungl. Bohusläns regemente *Johan Albin Wadman* en årlig pension från den första januari 1929 av 400 kronor jämte dyrtidstillägg, eller, om detta inte kan beviljas, att han må tillerkännas ett årligt understöd från Vadstena krigsmanshuskassa».

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet tillåter sig erinra, att frågan om pension åt Wadman varit föremål för behandling av 1926 års riksdag i anledning av ett då genom motion framställt förslag. Över nämnda motion införskaffade bankoutskottet utlåtande av *arméförvaltningens civila departement*, som därvid anförde följande:

Wadman, som är född den 16 september 1865, anhöll under år 1924 i en till Kungl. Maj:t ställd skrift att få komma i åtnjutande av understöd, över vilken skrift arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse den 17 juni 1924 avgåvo yttrande. Av ansökningshandlingarna och den då i ärendet verkställda utredningen framgick,

att Wadman, som den 28 januari 1891 kom i tjänst vid Bohusläns regemente efter att förut under två år hava varit anställd vid Göta artilleriregemente, den 17 september 1904 erhöll avsked på grund av oförmögenhet till vidare krigstjänst enligt läkarbetyg efter en sammanlagd tjänstetid av 15 år 7 månader 19 dagar,

att han således med avseende å tjänstetidens längd icke uppfyllde de villkor, som funnos föreskrivna för erhållande av underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa,

att han, som efter sitt avsked varit anställd såsom handräckningskarl vid Bohusläns regementes förråd å Backamo i 9 år 3 månader 13 dagar, befann sig i behövande omständigheter,

att han vid av extra provinsialläkaren N. Dahlberg den 4 februari 1924 företagen läkarundersökning uppgivit sig alltsedan sitt avsked hava lidit av symtom av magkatarr, på grund varav hans arbetsförmåga blivit i hög grad nedsatt,

att han, enligt ett av samme läkare utfärdat intyg, företedde symtom av börjande åderförkalkning,

att förefintligheten av den sjukdom, kronisk magkatarr, varav Wadman uppgivit sig hava lidit alltsedan avskedet och till vars uppkomst han ansåge militärtjänstgöringen hava varit orsak, icke blivit genom den verkställda utredningen styrkt,

att, även om kronisk magkatarr föranlett Wadmans avskedande ur krigstjänsten, militärtjänstgöringen likväl icke kunde anses hava varit orsak till nämnda sjukdoms uppkomst

samt att sagda tjänstgöring ej heller kunde hava varit orsak eller bidragit till uppkomsten av den börjande åderförkalkning, som vid förenämnda läkarundersökning konstaterats.

På grund av vad vid den verkställda utredningen sålunda framkommit beträffande Wadmans tjänste- och sjukdomsförhållanden fann civila departementet sig icke kunna tilldela Wadman något underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa.

Ej heller kunde departementet, enär Wadman då ännu ej fyllt 60 år, i strid mot bestämmelserna i Kungl. Maj:ts brev den 6 februari 1920 angående decentralisering av vissa ärenden rörande understöd från Vadstena krigsmanshuskassa och invalidhusfonden, tilldela honom någon gratifikation från invalidhusfonden.

Då vidare Wadman redan i december månad år 1913 avgått från sin anställning såsom handräckningskarl vid Bohusläns regementes intendenturförråd å Backamo efter en anställningstid av endast 9 år 3 månader 13 dagar och vid endast 48 års ålder, utan att det blivit styrkt, att sjukdom, ådragen under tjänstgöringen vid förrådet, förorsakat hans avgång, funno arméförvaltningens intendents- och civila departement samt sjukvårdsstyrelse sig icke kunna tillstyrka, att något understöd i annan form bereddes honom från medel, tillhörande fjärde huvudtiteln.

Genom beslut den 4 juli 1924 fann Kungl. Maj:t Wadmans ansökning ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Enligt vad som framgår av den väckta motionen om understöd åt Wadman jämte vid densamma fogade handlingar, har efter ovan omförmälda utredning icke framkommit något, som giver stöd åt antagandet, att militärtjänstgöringen varit orsak till uppkomsten av den sjukdom (magkatarr), varav Wadman uppgivit sig hava lidit alltsedan sitt avsked, men vilken sjukdom, såsom förut anförts, icke konstaterades vid den år 1924 företagna läkarundersökningen. Till stöd för förefintligheten av dylik sjukdom har i motionen åberopats ett intyg av några Wadman närboende grannar, vilka uppgivit, att Wadman, alltsedan han år 1904 på grund av sjukdom avskedades från Bohusläns regemente, lidit av den sjukdom, för vilken avsked meddelades honom (magsjukdom bestående i ständiga kräkningar och dålig matsmältning). Även om så varit fallet är därmed icke sagt, att militärtjänstgöringen varit orsak till ifrågavarande sjukdom. I detta avseende har intet förebragts, som skulle kunna föranleda ändring av departementets tidigare beslut i fråga om underhåll åt Wadman. Visserligen hava Wadmans nyssnämnda grannar, såsom framgår av deras i bestyrkt avskrift vid motionen fogade intyg, uttalat, att ifrågavarande sjukdom enligt deras uppfattning uppkommit »genom den ansträngande tjänstgöring, som ålegat Wadman vid regementet, då han ensam varit kommenderad att fullgöra vakttjänst vid regementets vidlyftiga etablissement», men då detta uttalande icke torde kunna tillmätas någon betydelse vid bedömandet av det medicinska spörsmålet, huruvida sjukdomen ådragits i tjänsten, anser departementet ifrågavarande intyg icke vara ägnat att rubba den uppfattning, till vilken, bland andra arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse vid ärendets tidigare prövning kommit.

Skulle Wadman anses berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, bleve följden, att ett mycket stort antal med Wadman likställda f. d. indelta soldater, som erhållit avsked på grund av sjukdom utan att militärtjänsten skäligen kunnat antagas hava bidragit till sjukdomens uppkomst och utan att tjänstetiden uppgått till minst 20 år, borde komma i åtnjutande av enahanda förmån. Med hänsyn till de konsekvenser ett tilldelande av understöd från Vadstena krigsmanshuskassa i förevarande

fall skulle medföra, anser sig departementet icke kunna tillstyrka, att Wadman tillerkännes dylikt understöd.

Däremot är Wadman, som den 16 september 1925 fyllde 60 år, numera jämlikt föreskrifterna i ovan omförmälda brev den 6 februari 1920 berättigad till en årlig gratifikation av 15 kronor från invalidhusfonden och kommer dylikt understöd, så snart framställning därom till departementet inkommit, att honom i vederbörlig ordning tilldelas.

Beträffande ifrågasatt understöd åt Wadman på grund av hans anställning såsom handräckningskarl vid intendenturförrådet å Backamo hava inga nya skäl blivit anförda, som skulle kunna föranleda någon ändring av arméförvaltningens intendents- och civila departements samt sjukvårdsstyrelses i underdånigt yttrande den 17 juni 1924 anförda åsikt i denna fråga. Civila departementet anser sig därför icke kunna tillstyrka, att årligt understöd av statsmedel beredes honom i anledning av denna hans anställning.

Under hänvisning till detta yttrande anförde 1926 års bankoutskott för egen del i sitt i ärendet avgivna utlåtande (nr 24, punkten 41), att utskottet — med hänsyn till att Wadmans hos Kungl. Maj:t gjorda framställning om understöd efter verkställd utredning förklarats icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd, och då några nya omständigheter icke framkommit av beskaffenhet att kunna föranleda ett frångående av den ståndpunkt Kungl. Maj:t intagit i frågan — ansett sig böra avstyrka bifall till då föreliggande hemställan.

Riksdagen fattade beslut i överensstämmelse med vad bankoutskottet hemställde.

Utskottet. Såsom av utredningen framgår, har visserligen frågan om pension åt Wadman varit föremål för prövning av 1926 års riksdag utan att sådan förmån då ansetts böra ifrågakomma. Emellertid hava därefter tillkommit vissa omständigheter, vilka givit utskottet anledning ifrågasätta, huruvida icke Wadman skäligen borde av allmänna medel tillerkännas något bidrag till sitt uppehälle. I ett till utskottet överlämnat, den 29 januari 1929 utfärdat intyg har regementsintendenten vid Bohusläns regemente efter undersökning av Wadmans tjänstgöringsförhållanden upplyst, att Wadman efter sitt avskedstagande från militärtjänsten tjänstgjort vid regementets förråd å Backamo samt att denna tjänstgöring, vilken under sagda tid pågått året om, syntes kunna betecknas såsom fast anställning, oaktat mellan regementet och Wadman icke funnits upprättat något kontrakt angående anställningen. I ett den 26 januari 1929 avgivet intyg, vilket likaledes ingivits till utskottet, har vidare vederbörande kommunalnämndsordförande anfört, att Wadman under den tid Bohusläns regemente varit förlagt å Backamo därstädes uppodlat en lägenhet, som han sedermera friköpt och som fortfarande tillhörde honom. Så länge Wadman hade förtjänst av sitt arbete vid regementet, hade hans ekonomiska ställning varit jämförelsevis god, men efter det denna inkomst upphört hade Wadmans ekonomi försämrats trots hans ansträng-

ningar att hålla lägenhetens dåliga jord i hög kultur. På grund härav vore Wadman numera i behövande ställning.

Den anställning såsom handräckningskarl, vilken Wadman innehaft vid Bohusläns regemente och som han vid 48 års ålder måst lämna, torde icke i och för sig hava varit av beskaffenhet att kunna motivera understöd av allmänna medel. Med hänsyn till vad numera upplysts rörande denna anställning har utskottet emellertid ansett densamma i förening med Wadmans närmare 16-åriga tjänstetid såsom soldat kunna föranleda ett medgivande, i enlighet med vad motionären alternativt ifrågasatt, att till Wadman må utgå underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa såsom om han tjänat kronan under den för sådant underhåll stadgade tiden. Den sålunda ifrågasatta förmånen torde böra utgå från och med ingången av juli månad 1929.

Åberopande vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 33, må medgiva, att förre soldaten vid Bohusläns regemente Johan Albin Wadman må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

18:o.

Ang. årligt understöd åt f. d. soldaten J. E. Fridén.

I en inom andra kammaren av herrar *Fast* och *Andersson* i Löbbo väckt motion nr 35 har hemställts, »att riksdagen måtte besluta tillerkänna f. d. soldaten *Johan Emil Fridén* från Norra Tokarp i Anderstorps socken ett årligt understöd av 250 kronor årligen, att utgå från och med den 1 januari 1929 under hans återstående livstid».

I fråga om motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Av de vid motionen fogade handlingarna inhämtas bland annat, att Fridén, som är född den 29 juni 1866 och alltså omkring 63 år gammal, varit i krigstjänst vid Jönköpings regemente under tiden 12 oktober 1887—15 september 1904 eller omkring 16 år 11 månader.

Utskottet.

Att såsom motionären ifrågasatt tilldela Fridén i hans egenskap av förutvarande indelt soldat understöd av statsmedel finner sig utskottet icke kunna förorda. Med hänsyn till att Fridéns tjänstetid uppgår till allenast inemot 17 år har utskottet, i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis, icke heller funnit sig böra tillstyrka, att honom skulle beredas underhåll från

Vadstena krigsmanshuskassa, såsom om han tjänat kronan den tid, som är föreskriven för en dylik förmån.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 35 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

19:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. soldaten O. Öijvall.

I en inom andra kammaren av herr *Jonsson* i Eskilstuna med instämmande av två utav kammarens övriga ledamöter väckt motion nr 46 har hemställts, »att riksdagen må besluta, att till förre soldaten *Olof Öijvall*, Björhammar, Grangärde, Eskilstuna, skall utgå så stort årligt understöd, som Öijvall skulle ha erhållit, därest han haft 20 års tjänstetid som soldat». Beträffande motiveringen för yrkandet tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att Öijvall, som är född den 8 augusti 1853 och alltså över 75 år gammal, varit i krigstjänst vid Södermanlands regemente under tiden 9 september 1876—30 mars 1896 eller omkring 19 år 7 månader. Enligt läkarbetyg lider Öijvall av kronisk ledgångsreumatism i sådan grad, att han måste använda invalidcykel för att kunna förflytta sig, och är fullständigt arbetsoförmögen. Beträffande Öijvalls ekonomiska ställning inhämtas, att han besuttit ett mindre kapital, som han erhållit genom försäljning av en honom tillhörig lägenhet, men att härav numera endast återstår ett belopp av omkring 1,000 kronor. Öijvall uppbär från riksförsäkringsanstalten en årlig livränta av 80 kronor.

Utskottet.

Med hänsyn till Öijvalls tjänstetid och övriga i ärendet åberopade omständigheter har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att Öijvall må förklaras berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, oaktat han icke tjänat kronan under den tid, som är föreskriven för en dylik förmån. Det ifrågavarande underhållet lärer böra utgå från och med den 1 juli 1929.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 46, må medgiva, att förre soldaten vid Södermanlands regemente Olof Öijvall må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

20:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. soldaten J. A. Freij.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 52 av herr *Johanson* i Huskvarna jämte tre av kammarens övriga ledamöter har hemställts, »att förre soldaten vid Kungl. Jönköpings regemente *Johan August Freij* må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas pensionsunderstöd enligt samma grunder som om han tjänat för pensionens erhållande föreskriven tid».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingar, som varit för utskottet tillgängliga, framgår, att Freij, som är född den 2 mars 1864 och alltså 65 år gammal, varit i krigstjänst vid Jönköpings regemente under tiden 1 april 1886—16 mars 1906 eller omkring 19 år 11 månader. Enligt läkarbetyg lider Freij av hjärt-åderförkalkning, på grund varav hans arbetsförmåga är i hög grad nedsatt. Vederbörande kommunalnämndsordförande har intygat, att Freij äger en hemmansdel, taxerad till 4,700 kronor. Hustrun är sjuklig sedan flera år och numera fullständigt invalid.

Utskottet.

Då Freij icke synes vara alldeles medellös utan äger ett hemman, taxerat till 4,700 kronor, kan det förefalla tveksamt, huruvida något understöd borde tillerkännas honom. Med hänsyn till att Freijs tjänstetid uppgår till i det närmaste 20 år har utskottet emellertid icke velat motsätta sig, att han må förklaras berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa såsom om han tjänat kronan under den tid, som för en dylik förmåns erhållande är föreskriven. Beträffande tidpunkten för underhållets inträdande har utskottet intet att erinra mot vad motionärerna föreslagit.

Utskottet hemställer,

> att riksdagen, med bifall till förevarande motion II : 52, må medgiva, att förre soldaten vid Jönköpings regemente Johan August Freij må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

21:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. soldaten A. M. Gren.

I en inom andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna jämte tre av kammarens övriga ledamöter väckt motion nr 53 har hemställts, »att förre soldaten vid Kungl. Jönköpings regemente *August Malkolm Gren* må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas pensionsunderstöd enligt samma grunder som om han tjänat för pensionens erhållande föreskriven tid.»

I fråga om motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Gren, som är född den 11 mars 1863 och alltså 66 år gammal, varit i krigstjänst vid Jönköpings regemente från och med den 5 november 1881 till och med den 14 september 1901, då han erhöll avsked på grund av oduglighet till krigstjänst enligt läkarbetyg. Hans tjänstetid uppgår alltså till omkring 19 år 10 månader, varunder han fullgjort alla möten och kommenderingar, som infallit under den tid han varit i krigstjänst. Gren blev avskedad från sin anställning vid regementet på grund av att han under förvärvsarbete mellan vapenövningarna genom olycksfall förlorat högra handens pekfinger och långfinger. Av handlingarna synes framgå, att Gren gjort framställning om att i trots härav få kvarstå vid regementet men på grund av den ådragna skadan icke erhållit tillstånd härtill. Enligt läkarbetyg lider Gren av ljumskbråck, är nästan blind på vänster öga samt har en betydande prostata-hypertrofi, varigenom hans arbetsförmåga är nedsatt med åtminstone hälften av normal sådan. Ordförandena i vederbörande kommunalnämnd och taxeringsnämnd hava intygat, att Gren äger och brukar en mindre hemmansdel, taxerad till 6,700 kronor, jämte såg, taxerad till 1,500 kronor, vilken senare dock lämnar ringa eller ingen inkomst. Fastigheten synes vara belastad med skuld till belopp av 1,500 kronor.

Kungl. Maj:t har den 27 januari 1928 tilldelat Gren en gratifikation för en gång av 100 kronor. Från invalidhusfonden uppbär han ett årligt understöd av 15 kronor.

Utskottet.

Med hänsyn till omständigheterna i ärendet och då Grens tjänstetid uppgått till i det närmaste 20 år har utskottet icke velat motsätta sig, att han må förklaras berättigad att uppbära underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa såsom om han tjänat kronan under den tid, som är föreskriven för en dylik förmåns erhållande.

Utskottet hemställer således,

att riksdagen, med bifall till förevarande motion II:53, må medgiva, att förre soldaten vid Jönköpings regemente August Malkolm Gren må från och med den

1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

22:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. soldaten E. Glans.

I en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Igelboda väckt motion nr 173 har hemställts, »att riksdagen måtte medgiva, att förre soldaten vid Uppsala regemente, *Erik Glans*, från och med den 1 januari 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder, som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen med därvid fogade bilagor.

Av de vid motionen fogade handlingarna inhämtas, att Glans, som är född den 6 maj 1856 och alltså 73 år gammal, varit i krigstjänst vid Upplands regemente under tiden 2 april 1878—24 oktober 1891 eller omkring 13 $^1/_2$ år. Glans, som till yrket är fiskare, är på grund av sjukdom och hög ålder oförmögen till arbete.

Utskottet.

Då Glans tjänstetid uppgår till endast omkring 13 $^1/_2$ år, har utskottet, i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis, funnit sig icke kunna tillstyrka, att honom skulle beredas underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, såsom om han tjänat för dylik förmåns erhållande föreskriven tid.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II:173 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

23:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. båtsmannen J. A. Vanberg.

I en inom andra kammaren av herr *Gustafson* i Vimmerby väckt motion nr 175 har föreslagits, »att riksdagen må besluta, att förre båtsmannen vid Tjusts roteringsbåtsmanskompani *Johan Albin Vanberg* må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder, som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.»

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar i ärendet framgår, att Vanberg, som är född den 12 november 1855 och alltså 73 år gammal, beviljades avsked ur krigstjänst den 2 maj 1893 efter en tjänstetid av 20 år 2 månader, varav 17 år 5 månader från 20 års ålder, samt vid avskedet erhållit vitsord att under tjänstetiden hava sig redligt och väl skickat. Vanberg meddelades avsked

på grund av sjuklighet, och i samband med avskedet intygade vederbörande militärläkare, att han »endast i mindre betydlig mån kan genom arbete förtjäna sitt nödtorftiga livsuppehälle.» Vanberg har försörjt sig med snickeriarbeten. Ordföranden i fattigvårdsstyrelsen i Västervik har meddelat, att Vanberg numera är intagen å stadens ålderdomshem. Motionären har uppgivit, att Vanbergs broder, förre korpralen C. V. Holmberg, som äger en liten stuga, vilken han bebor med sin hustru, är villig att i sitt hem emottaga Vanberg, därest denne komme att tilldelas någon pension. Holmberg uppbär själv pension från Vadstena krigsmanshuskassa, varjämte hans hustru åtnjuter understöd enligt pensionsförsäkringslagen.

Utskottet. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit samt under åberopande av förut av riksdagen i liknande fall fattade beslut, får utskottet tillstyrka, att Vanberg beredes båtsmanspension från flottans pensionskassa.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 175, må medgiva, att förre båtsmannen vid Tjusts roteringsbåtsmanskompani Johan Albin Vanberg må tilldelas pension, såsom om han tjänat kronan 20 år från 20 års ålder, att utgå från och med den 1 juli 1929.

24:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. soldaten N. O. Hägg.

Herr *Gustafson* i Vimmerby har vidare i en inom andra kammaren väckt motion nr 176 hemställt, »att riksdagen må besluta, att förre soldaten vid Kalmar regemente *Nils Oskar Hägg* må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid».

I fråga om motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar har utskottet inhämtat, att Hägg, som är född den 20 maj 1866 och alltså 63 år gammal, varit i krigstjänst vid Kalmar regemente under en tid av omkring 18 år 6 månader eller från och med den 1 mars 1884 till och med den 8 september 1902, då han erhöll avsked på grund av oduglighet till krigstjänst enligt läkarbetyg. Hägg hade nämligen våren 1902 under skottlossning med jaktgevär fått sin vänstra arm bortskjuten. Vederbörande kommunalnämndsordförande har intygat, att Hägg efter försäljning av en honom förut tillhörig mindre jordbrukslägenhet äger tillgångar till ett värde av allenast omkring 1,400 kronor och att han därför är i behov av understöd.

Utskottet. Med hänsyn till vad i ärendet förekommit tillstyrker utskottet, att Hägg må berättigas till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa såsom om han tjänat kronan under den tid, som för en dylik förmåns erhållande är

föreskriven. Beträffande tidpunkten för underhållets inträdande har utskottet intet att erinra mot vad motionären föreslagit.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till förevarande motion II: 176, må medgiva, att förre soldaten vid Kalmar regemente Nils Oskar Hägg må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

25:o.

Ang. understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt f. soldaten O. J. Blad.

Herr *Holmström* har i en inom andra kammaren väckt motion nr 272 hemställt, »att riksdagen må besluta, att förre soldaten vid Jerfsö kompani av kungl. Hälsinge regemente *Olof Johan Blad* må erhålla understöd från Vadstena krigsmanshuskassa».

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen med därvid fogade bilagor.

Av handlingarna i ärendet framgår, att Blad, som är född den 2 november 1856 och alltså 72 år gammal, varit i krigstjänst vid Hälsinge regemente under tiden 8 oktober 1877—30 oktober 1896 eller omkring 19 år. Enligt läkarbetyg är Blad, som lider av åldersförändring i kärlen (arteriosclerosis) jämte kronisk luftrörskatarr, för all framtid oförmögen till arbete. Pensionsnämndens ordförande i Ljusdals sockens pensionsdistrikt har intygat, att Blad, som år 1924 träffats av olyckshändelse, som gjorde honom arbetsoförmögen, år 1925 sökt och erhållit pension enligt pensionsförsäkringslagen, att han numera icke har någon arbetsinkomst, att han äger en torplägenhet om fyra tunnland, varav avkastningen beräknas till 220 kronor per år, samt att å torpet vilar en skuld av 1,170 kronor.

Utskottet.

Med hänsyn till Blads tjänstetid och övriga i ärendet åberopade omständigheter har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att Blad må förklaras berättigad till underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, oaktat han icke tjänat kronan under den tid, som är föreskriven för en dylik förmån. Det ifrågasatta underhållet lärer böra utgå från och med den 1 juli 1929.

I enlighet med det anförda hemställer utskottet,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 272, må medgiva, att förre soldaten vid Hälsinge regemente Olof Johan Blad må från och med den 1 juli 1929 från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelas underhåll enligt samma grunder som om han tjänat för underhålls erhållande föreskriven tid.

C. Allmänna indragningsstaten.

I. Ang. justitiedepartementet.

26:o.

Ang. tilläggspension åt förre vaktkonstapeln S. Bengtsson Lilja.

I en till riksdagen avlåten, den 12 januari 1929 dagtecknad proposition nr 8 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att förre vaktkonstapeln *Sven Bengtsson Lilja* må från och med den 1 oktober 1928 under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — en pension från allmänna indragningsstaten av 300 kronor för år.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Lilja, som är född den 9 juni 1863, inträdde i fångvårdens tjänst den 1 november 1888 samt konstituerades till vaktkonstapel den 5 mars 1889.

Den 8 januari 1898 blev Lilja under tjänstgöring vid centralfängelset å Långholmen överfallen av en därstädes förvarad straffånge, som tilldelade Lilja upptill å vänstra låret ett tvärgående sår, vilket på mitten gick ända in till lårbenet och som sträckte sig från lårets främre, inre sida till baksidans mitt.

Sedan Lilja hos Kungl. Maj:t anhållit om gottgörelse dels för utgifter för sjukvård och skadade klädespersedlar med 91 kronor 25 öre, dels för mistade tjänstgöringspenningar med 294 kronor 35 öre och dels för sveda och värk med 100 kronor, tilldelade Kungl. Maj:t genom beslut den 10 februari 1899 Lilja en gratifikation av 485 kronor 60 öre.

Från och med den 1 januari 1899 transporterades Lilja till tvångsarbetsanstalten i Landskrona, varifrån han för att erhålla lindrigare tjänstgöring den 1 juni 1910 förflyttades till kronohäktet i Ängelholm, där han tjänstgjorde till och med den 30 september 1928, då han erhöll avsked med pension av 1,716 kronor för år.

Fråga har nu väckts om beredande åt Lilja av tilläggspension.

Statskontoret, som avgivit utlåtande i ärendet, har därvid erinrat, att 1927 års riksdag under likartade förhållanden beviljat tilläggspension åt förre vaktkonstapeln J. A. Schwan.

Departementschefen har för egen del i ärendet anfört bland annat följande:

»Lika med de hörda myndigheterna anser jag den föreliggande framställningen vara förtjänt av beaktande. Utredningen giver vid handen, att den Lilja i tjänsten åsamkade skadan varit av allvarligare art och efterlämnat mera kvarstående men än från början kunnat bedömas. Med åren har näm-

ligen, på sätt det i ärendet företedda läkarintyget utvisar, uppkommit svår värk i det skadade benet i förening med kramp, varjämte en viss invaliditet inträtt. Lilja, som icke erhållit annan skadeersättning än förutnämnda av Kungl. Maj:t honom tillerkända gratifikation, har därjämte på fångvårdens bekostnad fått undergå badbehandling för att vinna lindring i värken. Då efter avskedstagandet denna förmån ej längre står honom till buds och hans numera minskade inkomster ej torde förslå att bekosta dylik skötsel, synas mig starka billighetsskäl tala för att statsmakterna för ändamålet bereda honom någon ekonomisk hjälp.»

Beträffande utredningen i övrigt hänvisar utskottet till åberopade statsrådsprotokollet.

Utskottet.

Även utskottet anser, att omständigheterna i detta fall äro behjärtansvärda, och har därför, med hänsyn jämväl till 1927 års riksdags i ärendet omförmälda beslut rörande tilläggspension åt vaktkonstapeln Schwan, funnit sig böra biträda förslaget om en tilläggspension åt Lilja. Beträffande beloppet av densamma har utskottet icke haft anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

27:o.

Ang. pension åt mjölnaren vid statens uppfostringsanstalt å Bona A. F. Andersson.

Uti punkten 2 av förevarande proposition nr 8 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att mjölnaren vid statens uppfostringsanstalt å Bona *Adolf Fredrik Andersson* må från och med månaden näst efter den, då han entledigas från sin anställning vid anstalten, dock tidigast från och med den 1 juli 1929, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 852 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas i huvudsak följande:

Styrelsen för statens uppfostringsanstalt å Bona har hos Kungl. Maj:t gjort framställning om beredande av pension åt Andersson med 850 kronor för år. Andersson uppbär för närvarande ett årligt arvode av 1,740 kronor jämte dyrtidstillägg därå enligt nyreglerade grunder, med skyldighet för honom att erlägga hyra för till honom upplåten bostad. Till stöd för sin hemställan anför styrelsen:

Alltsedan Bonaanstalten med 1905 års ingång begynte sin verksamhet, hade vid det vid anstaltens egendom bedrivna jordbruket varit anställda vissa befattningshavare, vilka uppburit avlöning av nämnda egendoms avkastning. Avlöningen hade utgått med belopp, som av anstaltens styrelse bestämts. Några av dessa befattningshavare hade under längre tid varit vid Bona egendom anställda, innan densamma kom i statens ägo. Bland dessa vore även Andersson, född den 13 juni 1864. Då Bona egendom den 14 mars 1904 övertogs av delegerade för anordnande därstädes av en tvångsuppfostringsanstalt, hade Andersson antagits i Bona egendoms tjänst. Allt-

sedan dess hade Andersson, förutom det han handhaft skötseln av anstaltens kvarn, varit slöjdare och biträtt med vakthållning vid och vård av anstaltens elektriska belysningsmaskinerier och jämväl deltagit i tillsynen å anstaltens elever under deras fritider. Vid sin numera framskridna levnadsålder behövde Andersson med hänsyn till de stora krav på obruten och spänstig kropps- och själskraft, som i uppfostringsverksamheten vid Bona måste ställas på där tjänstgörande befattningshavare, ersättas med en yngre person. Flera av anstaltens befattningshavare, vilka åtnjöte arvoden å ordinarie avlöningsstat, började också komma upp i sådana åldersklasser, att de visade avtagande själslig spänstighet och kroppslig vitalitet. Så framt de icke bleve helt oförmögna till tjänstgöring, finge dessa icke avgå med pension förrän vid fyllda 65 år. Styrelsen hade därför funnit det synnerligen önskvärt, att sådana i anstaltens tjänst använda personer, å vilka gällande pensionslag icke vore tillämplig, men som efter långvarig verksamhet vid anstalten icke längre kunde fylla kraven på tjänstduglighet, kunde, efter det de genom särskilda riksdagsbeslut beviljats pension, ersättas med yngre krafter.

I övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran, varför utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

II. Angående utrikesdepartementet.

28:o.

Ang. pension åt konsuln i Triest, generalkonsuln C. V. Lexow.

I en till riksdagen avlåten, den 7 mars 1929 dagtecknad proposition nr 192 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för samma dag, i punkten 4[1] föreslagit riksdagen medgiva, att konsuln i Triest, generalkonsuln Carl Victor Lexow må från och med den 1 juli 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en pension av 3,000 kronor.

Av handlingarna i ärendet framgår bland annat följande.

Generalkonsul Lexow, som är född i Stockholm den 29 september 1845 av svenska föräldrar, har varit i svensk konsulär tjänst sedan år 1880, först såsom konsul i Venedig och därefter såsom konsul i Triest, på vilken post han varit verksam sedan år 1900. Han tilldelades år 1917 generalkonsuls namn.

Lexows ekonomiska förhållanden voro tidigare sådana, att de satte honom i stånd att ägna sig uteslutande åt sina konsulära göromål och att ur egna medel bestrida alla därmed förenade utgifter, såsom kostnader för kontorslokal, skrivbiträde m. m. Under världskriget blev emellertid hans ekonomiska ställning alltmer försämrad, och hans förmögenhet, som huvudsakligen var placerad i ryska och österrikiska obligationer, gick så småningom helt förlorad.

[1] Beträffande punkten 5 av förevarande proposition nr 192, se utlåtande nr 26, punkten 4.

Den försämring, som sålunda successivt inträdde i Lexows förmögenhetsförhållanden, och den stegring i levnadskostnaderna, som samtidigt gjorde sig gällande, medförde helt naturligt synnerliga svårigheter icke blott för Lexow pensonligen utan även för konsulatverksamhetens uppehållande.

Med hänsyn härtill beslöt Kungl. Maj:t den 19 mars 1920, att till konsulatet i Triest skulle, så länge Lexow vore innehavare av konsulsbefattningen därstädes, utgå kontorskostnadsersättning med ett belopp av 600 kronor per år, räknat från och med den 1 januari 1920. Redan den 29 juli 1921 beslöt emellertid Kungl. Maj:t, att sådan ersättning skulle, räknat från och med den 1 januari samma år, tillsvidare utgå med ett till 3,000 kronor förhöjt belopp för år. Såsom en ersättning för de förluster, som Lexow lidit till följd av världskriget, tillerkände Kungl. Maj:t honom samtidigt ett belopp av 3,000 kronor.

Vid detta ärendes föredragning i statsrådet anförde föredraganden bland annat följande:

»Då jag under nästföregående punkt denna dag för Kungl. Maj:t föredrog frågan om beviljande av förhöjt kontorskostnadsbidrag till Lexow, framhöll jag, hurusom Triests läge i närheten av krigsfronten i särskilt hög grad medfört hemsökelser för stadens invånare, och detta synes icke minst hava varit förhållandet, vad Lexow beträffar. Sålunda hade redan under krigets första skede en nedkastad flygbomb träffat den fastighet, där såväl Lexows enskilda bostad som konsulatets kansli varit inrymda och för en längre tid gjort densamma obeboelig, varigenom Lexow åsamkats betydande utgifter för förhyrande av annan bostad och kanslilokal ävensom för reparation av nyssnämnda fastighet. Enligt vad Lexow meddelar, förstördes eller bortstals vid detta tillfälle en avsevärd del av hans värdefullaste privata egendom. Den omständigheten att Triest efter fredsslutet i statsrättsligt hänseende övergått till Italien synes hava medfört ekonomiska svårigheter för de av stadens invånare, vilka i likhet med Lexow räknat sina till gångar i österrikisk valuta. — — — — — — — — — — — — — — —

Av det nu sagda synes mig framgå, att Lexow utan egen förskyllan och till stor del därigenom, att han troget kvarstannat på sin post såsom vårt lands konsuläre representant i en av kriget svårt hemsökt stad, råkat i en högst beklagansvärd ställning.»

I utlåtande över en av sändebudet i Rom gjord framställning om pension åt Lexow till belopp, om möjligt ej understigande 3,000 kronor, har *statskontoret* anfört följande:

Såvitt statskontoret har sig bekant, har pension förut icke beviljats åt konsulattjänsteman, vilken i likhet med generalkonsuln Lexow endast uppburit ersättning för kontorskostnader. Med hänsyn till den långa tid av 50 år, varunder Lexow på ett plikttroget och förtjänstfullt sätt verkat i svensk konsulattjänst, anser även statskontoret billigt att någon pension utverkas åt honom. Då emellertid Lexow av det belopp han av svenska staten under senare år uppburit, eller 3,000 kronor, haft att bestrida kontorskostnader, finner statskontoret det kunna ifrågasättas, huruvida hela detta belopp bör honom tilldelas såsom pension, och om icke snarare pensionen bör bestämmas till $^{2}/_{3}$ av nyssnämnda belopp eller, efter avrundning till närmast med 12 delbara tal, 2,004 kronor.

Departementschefen har, med allt beaktande av de synpunkter, vilka legat till grund för vad statskontoret sålunda anfört, ansett sig dock av bil-

lighetsskäl böra förorda, att Lexow, som under de senare åren endast med yttersta svårighet och under stora umbäranden kunnat bestrida sitt nödtorftiga livsuppehälle, vid sitt avskedstagande tillförsäkras ett pensionsbelopp, som ej understiger de inkomster, hans ställning såsom konsul hittills inbragt honom.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Utskottet.

Utskottet har i likhet med statskontoret hyst tvekan, huruvida pension borde beviljas Lexow med det belopp, som av Kungl. Maj:t föreslagits. Med hänsyn till hans osedvanligt långa verksamhetstid i svensk konsulattjänst och till de alldeles särskilda omständigheter i övrigt, vilka i detta fall åberopats, har utskottet emellertid ansett sig kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

III. Ang. försvarsdepartementet.

29:o.

Ang. pension åt skomakarmästaren L. A. Lindström och sömmerskan Clara Cecilia Tolfström.

I en till riksdagen avlåten, den 1 februari 1929 dagtecknad proposition nr 46 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att envar av skomakarmästaren vid Svea artilleriregementes intendenturverkstäder *Lars August Lindström* och sömmerskan vid samma verkstäder *Clara Cecilia Tolfström* må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Lindström med 1,200 kronor och Tolfström med 792 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas

beträffande *Lindström,* att han, som är född den 16 december 1860, alltsedan den 1 juli 1904 varit anställd som skomakarmästare vid Svea artilleriregementes intendenturverkstäder, vilken anställning han fortfarande innehar, och alltså varit anställd i statens tjänst i över 24 år; att han under de senare åren vid regementet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 3,000 kronor för år; att hans arbetsförmåga på grund av sjukdom är för framtiden minskad; samt att han alltid på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fullgjort sina tjänsteåligganden; samt

beträffande *Tolfström,* att hon, som är född den 29 juni 1858, alltsedan den 3 april 1903 varit anställd såsom linnesömmerska vid Svea artilleriregemente, vilken anställning hon fortfarande innehar, och alltså varit anställd i statens tjänst i över 25 år; att hon under de senare åren vid regementet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 2,100 kronor för år; att hon lider av något försvagad syn och på grund av sin ålder anses vara mindre arbetsför; samt att hon städse på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fullgjort sina tjänståligganden.

I fråga om utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Kungl. Maj:ts förslag har ej givit utskottet anledning till erinran, varför utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

30:o.

Ang. pension åt kocken N. Holm.

I punkten 2 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att kocken vid Skånska kavalleriregementet *Nils Holm* må från och med månaden näst efter den, varunder han entledigas från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 996 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Holm, som är född den 10 juni 1868, varit anställd vid Skånska husarregementet under tiden 14 maj 1894—31 december 1927 samt därefter vid Skånska kavalleriregementet och alltså tjänat staten under sammanlagt inemot 35 år; att han åtnjuter en årlig lön av 1,290 kronor jämte dyrtidstillägg härå enligt reducerade grunder, fri bostad, lyse och bränsle, vilka naturaförmåner uppskattats till ett värde av 420 kronor för år, samt portion in natura, värderad till 365 kronor för år, vadan Holms sammanlagda avlönings- och naturaförmåner — oavsett dyrtidstillägg — uppgå till 2,075 kronor för år; att han, enär han icke är yrkesutbildad i annan befattning än som kock, torde på sin ålderdom bliva i huvudsak beroende av de pensionsförmåner, som kunna komma att beviljas honom; att han är änkling och försörjningspliktig för fyra barn, i åldern 17, 15, 12 och 1 $^1/_2$ år; att han företer ett systoliskt blåsljud å hjärtat och i övrigt visat sig rätt klen; att vederbörande regementsläkare, ehuru Holm icke företett något direkt patologiskt å lungorna, likväl sedan många år hört honom hosta mycket ofta, vilket enligt nämnde läkares förmenande ej kunde anses lämpligt för en kock; samt att Holm är blind på vänster öga till följd av olyckshändelse.

I övrigt får utskottet beträffande utredningen i ärendet hänvisa till propositionen.

Under åberopande av utredningen i ärendet hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

31:o.

Ang. pension åt förmannen H. J. Johansson

Kungl. Maj:t har i punkten 3 av förevarande proposition föreslagit riksdagen medgiva, att färjskepparen vid flottans varv i Stockholm, förmannen *Hans Johan Johansson* må från och med månaden näst efter den, varunder han entledigas från sin anställning vid varvet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 696 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Johansson, som är född den 21 februari 1861, är anställd såsom färjskeppare å färjan Skeppsholmen—Galärvarvet; att han den 1 mars 1926 befordrats till förman; att han den 21 februari 1929, då han uppnår 68 levnadsår, kommer att avgå ur tjänst; att han vid nämnda tidpunkt varit anställd i statens tjänst i något över 15 år; samt att han fullgjort sina åligganden plikttroget och ordentligt ävensom städse iakttagit ett hedrande uppförande.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts här avhandlade förslag hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

32:o.

Ang. pension åt viss personal vid Karlskrona fästnings fortifikationsförvaltning.

Kungl. Maj:t föreslår i punkten 4 av samma proposition riksdagen medgiva, att envar av nedan angivna förmän och arbetare vid Karlskrona fästnings fortifikationsförvaltning må från och med månaden näst efter den, varunder han avgått eller avgår från sin anställning vid nämnda förvaltning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension med följande belopp, nämligen *Alexius Konstantin Svensson* 1,044 kronor, *Johan Alfred Lindahl* 948 kronor, *Frans Oskar Svensson* 924 kronor, *Anders Johan Göransson* 924 kronor och *Peter Mårtensson* 852 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas

beträffande *Alexius Konstantin Svensson,* att han, som är född den 23 februari 1864, tjänstgjort dels såsom timmerman vid flottan under tiden 1 februari 1886—28 februari 1895, dels ock vid Karlskrona fästnings fortifikationsförvaltning sedan den 7 mars 1895, vilken anställning han fort-

farande innehar, och sålunda varit anställd i statens tjänst i sammanlagt omkring 43 år;

beträffande *Lindahl*, att han, som är född den 4 september 1867, tjänstgjort dels såsom soldat vid Kalmar regemente under tiden 13 februari 1888—8 september 1902, dels ock vid Karlskrona fästnings fortifikationsförvaltning under tiden 1 april 1902—31 december 1910 samt sedan den 7 januari 1912, vilken anställning han fortfarande innehar, och sålunda varit anställd i statens tjänst i sammanlagt närmare 40 år;

beträffande *Frans Oskar Svensson*, att han, som är född den 3 oktober 1860, tjänstgjort vid Karlskrona fästnings fortifikationsförvaltning alltsedan år 1901 och sålunda varit anställd i statens tjänst i omkring 28 år;

beträffande *Göransson*, att han, som är född den 30 april 1863, tjänstgjort vid Karlskrona fästnings fortifikationsförvaltning från och med år 1901 till och med den 30 juni 1928 och sålunda varit anställd i statens tjänst i omkring 27 år; samt

beträffande *Mårtensson*, att han, som är född den 28 januari 1857, tjänstgjort vid Karlskrona fästnings fortifikationsförvaltning sedan den 7 januari 1903, vilken anställning han fortfarande innehar, och sålunda varit anställd i statens tjänst i omkring 26 år.

Vidare inhämtas av handlingarna, att samtliga ifrågavarande anställningshavare på grund av sjukdom eller hög ålder numera hava nedsatt arbetsförmåga samt att ingen av dem torde äga nämnvärda tillgångar.

I fråga om utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Kungl. Maj:ts förslag har ej givit utskottet anledning till erinran, varför utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

33:o.

Ang. pension åt arbetaren P. H. Wesström och sömmerskan Maria Fredrika Hildegard Larsson, född Sydow.

Uti punkten 5 av propositionen nr 46 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att envar av sadelmakeriarbetaren vid arméns intendenturförråd i Stockholm *Per Herman Wesström* och sömmerskan vid samma förråd *Maria Fredrika Hildegard Larsson*, född Sydow, må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Wesström med 996 kronor och Larsson med 852 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas

beträffande *Wesström*, att han, som är född den 22 oktober 1862, varit anställd vid Stockholms tygstation under tiden 18 mars 1885—16 maj 1888 samt vid arméns intendenturförråd i Stockholm sedan den 24 januari 1901, vilken anställning han fortfarande innehar, och sålunda tjänat kronan i

omkring 31 år; att han under de senare åren vid intendenturförrådet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 1,800 kronor för år; att han lider av åderförkalkning samt på grund därav är mindre arbetsför; samt att han fullgjort sina tjänsteåligganden på ett plikttroget och samvetsgrant sätt och fört en hedrande vandel; samt

beträffande *Larsson*, att hon, som är född den 12 november 1857, sedan den 1 oktober 1897 varit anställd såsom sömmerska och städerska vid arméns intendenturförråd i Stockholm, vilken anställning hon fortfarande innehar, och alltså tjänat kronan i omkring 31 år; att hon under de senare åren vid intendenturförrådet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 1,700 kronor för år; att hon lider av åderförkalkning samt på grund därav anses vara fullständigt oförmögen till arbete; samt att hon fullgjort sina åligganden på ett plikttroget och samvetsgrant sätt och fört en hedrande vandel.

I övrigt åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts här avhandlade förslag hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

34:o.

Ang. pension åt arbeterskan Kers Anna Andersson.

Kungl. Maj:t har i punkten 6 föreslagit riksdagen medgiva, att arbeterskan vid ammunitionsfabriken *Kers Anna Andersson* må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 876 kronor.

Enligt till utskottet inkommet meddelande har Kers Anna Andersson numera avlidit. I följd härav påkallar Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning icke någon riksdagens åtgärd, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

35:o.

Ang. pension åt förra kokerskan Hilma Charlotta Katarina Björling.

Under punkten 7 föreslås, att riksdagen må medgiva, att förra kokerskan vid intendenturkompaniet å Karlsborg *Hilma Charlotta Katarina Björling* må från och med den 1 juni 1928 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 720 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Björling, som är född den 13 maj 1864, varit anställd vid volontärskolans å Karlsborg manskapskök under

tiden 2 mars 1908—30 april 1913 samt vid intendenturkompaniets å Karlsborg kokinrättning från och med den 1 maj 1913 till och med den 31 maj 1928 och sålunda tjänat kronan under en tid av sammanlagt omkring 20 år; att hon under de senare åren, förutom henne tillkommande naturaförmåner, vilka uppskattats till ett värde av 650 kronor för år, åtnjutit kontant lön med 660 kronor för år jämte därå belöpande dyrtidstillägg; att hon dels på grund av allmän åderförkalkning, dels på grund av genom ålder nedsatta kroppskrafter är för framtiden oförmögen att med arbete försörja sig; att hon städse fullgjort sina åligganden med omsorg och flit; samt att hon icke äger någon som helst förmögenhet.

I avseende å vidare utredning åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Då Kungl. Maj:ts förslag under denna punkt ej givit utskottet anledning till invändning, får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

36:o.

Ang. pension åt sömmerskan Rebecka Elisabet Ågren.

Uti punkten 8 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att sömmerskan vid Norrlands trängkårs intendenturverkstäder *Rebecka Elisabet Ågren* må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 696 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Ågren, som är född den 4 september 1881, alltsedan den 1 oktober 1898 varit anställd såsom sömmerska vid Norrlands trängkårs intendenturverkstäder, vilken anställning hon fortfarande innehar; att hon under de senare åren vid kåren uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 885 kronor för år; att hon lider av lungtuberkulos, på grund varav hennes arbetsförmåga är i hög grad nedsatt, och att denna nedsättning av arbetsförmågan sannolikt är för framtiden bestående; att hon vid fullgörandet av sina tjänsteåligganden visat stor yrkesskicklighet och noggrannhet samt såväl i som utom tjänsten iakttagit ett i allo hedrande leverne; samt att hon är medellös.

I fråga om utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Motion II: 270.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren under nr 270 väckt motion, vari herrar *Andersson* i Stockholm och *Johansson* i Sollefteå hemställt, »att riksdagen måtte besluta, att söm-

merskan Elisabet Ågren från och med månaden näst efter den, då hon avgått från anställningen, må åtnjuta en årlig pension av 800 kronor.»

Beträffande motionärernas motivering får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet. Utskottet, som tillstyrker att pension beviljas sömmerskan Ågren, ansluter sig beträffande pensionsbeloppets storlek till vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och med avslag å berörda motion II: 270, i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att sömmerskan vid Norrlands trängkårs intendenturverkstäder Rebecka Elisabet Ågren må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 696 kronor.

37:o.

Ang. pension åt förra skurföreståndersskan Emelie Sofie Johansson, född Andersdotter.

I punkten 9 av ifrågavarande proposition nr 46 har Kungl. Maj:t slutligen föreslagit riksdagen medgiva, att förra skurföreståndersskan vid sjömanskårens i Karlskrona kaserner och kokhus *Emelie Sofie Johansson*, född Andersdotter, må från och med den 1 mars 1928 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 576 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Johansson, som är född den 13 januari 1863, innehaft befattning som skurföreståndersska vid sjömanskårens i Karlskrona kaserner och kokhus från och med den 1 maj 1911 till och med den 29 februari 1928, då hon på grund av nedsatt arbetsförmåga blivit entledigad; att hon före sin anställning som skurföreståndersska under 18 år biträtt vid skurningen; att hon under de senare åren uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till 80 kronor i månaden; att hon är gift, men att makarnas uppehälle under senare år huvudsakligen bestritts av hustruns arbetsförtjänst, enär mannen är arbetsoförmögen och makarnas barn — av vilka två bo i hemmet — endast i ringa mån kunna bidraga till föräldrarnas uppehälle; att något sparat kapital ej finnes; samt att familjen under åren 1901—1918 under olika tider och former erhållit fattigvård, varvid mannen jämväl varit intagen å fattigvårdsanstalt till full försörjning.

I övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen.

Med biträdande av vad Kungl. Maj:t föreslagit hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

38:o.

Ang. bestridande från allmänna indragningsstaten av visst änkan Anna Karolina Wickström tillerkänt skadestånd.

I en till riksdagen avlåten, den 1 februari 1929 dagtecknad proposition nr 52 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att det änkan *Anna Karolina Wickström* jämlikt Svea hovrätts dom den 4 november 1927 tillerkända skadestånd av 600 kronor för år, att utgå från den 29 juni 1925 under hennes återstående livstid, så länge hon lever ogift, må bestridas från anslaget till allmänna indragningsstaten, med iakttagande av att å nämnda skadeståndsbelopp icke må åtnjutas någon sådan tilläggsförmån, som enligt gällande bestämmelser tillkommer pensionstagare.

Av åberopade statsrådsprotokollet framgår bland annat följande.

Under arbete å flottans varv i Karlskrona med ilandtagning från pansarskeppet Sverige av en 75 mm. luftkanon skadades den 29 juni 1925 timlönaren å artilleridepartementet därstädes Esaias Emanuel Wickström så svårt av ett nedfallande hissblock, att han omedelbart avled.

I anledning av olycksfallet tillerkände riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete Wickströms änka, Anna Karolina Wickström, en ersättning av 600 kronor för år.

Sedermera anhängiggjorde änkan Wickström hos Stockholms rådhusrätt skadeståndstalan mot kronan på grund av olycksfallet. Enär den inträffade olyckan måste anses hava vållats genom försummelse av den vid flottan anställda personal, som haft ledningen av arbetet vid olyckstillfället, och då för kronan vid sådant förhållande uppkommit skyldighet att till änkan Wickström gälda underhållsbidrag jämlikt 6 kapitlet 4 § strafflagen, förpliktade rådhusrätten genom dom den 11 maj 1927 kronan att till änkan Wickström utöver det henne av riksförsäkringsanstalten tillerkända beloppet utgiva 600 kronor om året, räknat från den 29 juni 1925 så länge hon levde ogift. Rådhusrättens dom, däri kronan hos Svea hovrätt sökte ändring, blev av hovrätten genom dom den 4 november 1927 fastställd.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet, som biträder Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag, hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

39:o.

Ang. tilläggspension åt översten i östra arméfördelningens reserv E. Mossberg.

I en till riksdagen avlåten, den 8 februari 1929 dagtecknad proposition nr 63 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att översten i östra arméfördelningens reserv *E. Mossberg* må från och med den 1 oktober 1928 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension av 1,000 kronor.

Av åberopade statsrådsprotokollet framgår bland annat följande.

Mossberg utnämndes den 16 augusti 1923 till överste på reservstat från då innehavande befattning såsom överstelöjtnant vid Kalmar regemente. Samtidigt därmed uppnådde han den åldersgräns, som stadgats för överstelöjtnants avgång från aktiv stat, och var alltså då berättigad till överstelöjtnants pension.

Under tiden 31 december 1914—16 augusti 1923 tjänstgjorde han såsom militärattaché vid svenska beskickningen i London. Under åren 1918—1921 uppehöll han samtidigt enahanda befattning i Bryssel. Efter övergången till reservstat kvarstod han fortfarande såsom militärattaché vid beskickningen i London, där han allt sedan dess tjänstgjort, de senaste två åren såsom flygattaché, vilken post han fortfarande bekläder, ehuru utan ersättning från statsverket.

Då han den 17 augusti 1928 uppnådde åldersgränsen såsom överste, hade han under hela den tid av 5 år, han tillhört reservstaten, varit i oavbruten aktiv tjänstgöring vid beskickningen i London och därunder även fullgjort all den tjänstgöring vid armén, som är föreskriven för officer å reservstat, därvid även såsom regementsbefälhavare, alltså i med överste på aktiv stat direkt korresponderande befattning. Under cirka 15 års tid eller från april månad 1912 har han icke åtnjutit semester eller tjänstledighet.

Enligt gällande förordningar är Mossberg vid uppnådd åldersgräns berättigad till en reservstatspension av 5,300 kronor, vilket belopp understiger den pension å 5,712 kronor, som innehaves av från aktiv stat pensionerade överstelöjtnanter.

Efter det Mossberg gjort framställning om att vid uppnåendet av för överste på reservstat fastställd pensionsålder komma i åtnjutande av vissa ökade pensionsförmåner och åtskilliga myndigheter häröver avgivit infordrade utlåtanden, har föredragande *departementschefen* vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t till åberopade statsrådsprotokollet anfört följande:

»Mossberg, som den 16 augusti 1923 utnämndes och förordnades att vara överste på reservstat vid fjärde arméfördelningen med lön enligt lägre löneklassen, beviljades den 21 september 1928 avsked från nämnda beställning med skyldighet att såsom överste inträda i östra arméfördelningens reserv. I samband med avskedet tillades honom från anslaget till arméns reserv-

stater en årlig pension av 5,300 kronor att tillträdas den 1 oktober sistnämnda år. Då Mossberg redan vid sin övergång till reservstat den 17 augusti 1923 uppfyllt villkoren för erhållande av de pensionsförmåner, som tillkomma överstelöjtnant på aktiv stat, eller 5,712 kronor, har han alltså genom övergången till reservstat, med därav följande ytterligare tjänstgöringsskyldighet, i pensionshänseende kommit i en sämre ställning, än om han vid nämnda tidpunkt övergått direkt till reserven. Härjämte är att märka, att Mossberg under den tid, han tillhört reservstaten, icke blott fullgjort den honom såsom överste på reservstat åliggande tjänstgöring, utan även innehaft de ansvarsfulla posterna såsom militärattaché, respektive flygattaché vid beskickningen i London. Med hänsyn härtill anser jag det vara skäligt, att de nu till Mossberg utgående pensionsförmånerna något ökas.

I sin ansökning har Mossberg anhållit att komma i åtnjutande av samma pensionsförmåner, som tillkomma överste på aktiv stat vid avgång ur tjänst efter uppnådd pensionsålder, varigenom den till honom utgående pensionen, som för närvarande utgör 5,300 kronor, skulle komma att ökas med 1,708 kronor till 7,008 kronor. För en så ansenlig förhöjning finner jag emellertid icke tillräckliga skäl föreligga, utan ansluter jag mig till statskontorets förslag, att Mossbergs pensionsförmåner måtte ökas med 1,000 kronor. Härigenom skulle den till Mossberg utgående pensionen komma att uppgå till ett belopp, som till storleken ligger ungefär mitt emellan de pensionsbelopp, vilka utgå till överstelöjtnant, respektive överste på aktiv stat vid avgång ur tjänst på grund av uppnådd pensionsålder. Tilläggspensionen torde böra anvisas att utgå från allmänna indragningsstaten från den tidpunkt, då Mossberg ägt tillträda honom tillkommande reservstatspension, eller från och med den 1 oktober 1928.»

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Utskottet har ansett skäl föreligga för beredande åt Mossberg av tilläggspension med av Kungl. Maj:t ifrågasatt belopp och tillstyrker alltså bifall till Kungl. Maj:ts proposition. Då förhållandena i detta fall måste anses vara av tämligen enastående art, lärer bifall till förslaget icke vara ägnat att medföra några vittgående konsekvenser.

Utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må av riksdagen bifallas.

40:o.

Ang. pensionering av vissa förutvarande mästare och arbetare vid Karlskrona kustartilleriregementes beklädnadsverkstäder m. m.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition nr 104 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva,

att envar av nedan angivna förutvarande mästare och arbetare vid Karlskrona kustartilleriregementes numera nedlagda beklädnadsverkstäder må från och med den 1 februari 1927 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension med följande belopp

nämligen: *Jan Peter Winberg* med 1,260 kronor, *Oskar Melin* med 1,200 kronor, *Carl Anton Fredrik Carlsson* med 948 kronor, *Sven Peter Karlsson* med 948 kronor, *Sven Magnus Petersson* med 756 kronor, *Ulrik Jönsson* med 624 kronor och *Thor Johansson* med 624 kronor; samt

att förre arbetaren vid samma verkstäder *Sven Herman Borg* må från allmänna indragningsstaten uppbära ett understöd för en gång av 3,000 kronor.

Före genomförandet av 1925 års försvarsorganisation fanns vid Karlskrona kustartilleriregemente en skrädderi- och skomakeriverkstad. Vid denna verkstad voro, bland andra, anställda mästare, vilka erhöllo ersättning enligt styckeverkstaxa. Dessa mästare anställde i sin tur arbetare på de villkor, varom de överenskommo med arbetarna. 1925 års omorganisation av försvarsväsendet medförde, att ifrågavarande verkstad avvecklades och att sådana arbeten, som dittills utförts å densamma, överflyttades till marinens centrala beklädnadsverkstad. Avvecklingen var slutförd med utgången av januari månad 1927.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 februari 1927 hemställde *marinförvaltningen,* att de mästare vid kustartilleriets beklädnadsverkstäder, som fullgjort sitt arbete mot betalning enligt styckeverkstaxa, samt av dem antagna arbetare måtte förklaras berättigade att erhålla förtidspension eller avskedsersättning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 15 januari 1926 angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen.

Statskontoret, som avgav infordrat utlåtande i ärendet, anförde därvid, att riksdagen i vissa särskilda fall beviljat pension såväl till mästare eller arbetare, vilka under en lång följd av år uteslutande varit sysselsatta med att mot ackord utföra arbeten för statens räkning, som ock till arbetare, vilka arbetat hos för statens räkning sysselsatta mästare. Utan riksdagens medgivade syntes emellertid ej kunna stadgas, att föreskrifterna i kungörelsen den 15 januari 1926 finge vinna tillämpning å nu omförmälda kategorier mästare och arbetare. På grund härav och då frågan om förtidspension eller annan ersättning åt de mästare och arbetare, om vilka här vore fråga, borde bero på prövning av de i varje särskilt fall föreliggande omständigheterna, hemställde statskontoret, att förevarande framställning icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Genom beslut den 17 september 1927 fann *Kungl. Maj:t* framställningen i fråga icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Chefen för Karlskrona kustartilleriregemente har nu hos Kungl. Maj:t gjort framställning om beredande av pension åt ovannämnda mästare och arbetare, vilka varit sysselsatta vid regementets beklädnadsverkstäder men blivit avskedade med utgången av januari månad 1927 på grund av verkstädernas nedläggande.

Av handlingarna i ärendet inhämtas,

beträffande *Winberg*, att han, som är född den 15 juni 1853, innehaft anställning vid Svea artilleriregementes detachement i Vaxholms fästning såsom skrädderiarbetare under tiden 1 augusti 1877—31 oktober 1883 och såsom mästare från sistnämnda dag till och med den 31 december 1888 samt därefter, likaledes såsom mästare, varit anställd vid Vaxholms artillerikår under tiden 1 januari 1889—31 december 1895 och slutligen vid Karlskrona kustartilleriregemente under tidsperioderna 1 januari 1896—30 april 1918 och 7 juli 1921—31 januari 1927; att hans sammanlagda tjänstetid alltså utgör omkring 46 år; att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till allenast 122 kronor; samt att han under de senaste åren endast lett arbetet och utbetalat så gott som hela arbetsförtjänsten till verkstadspersonalen;

beträffande *Melin*, att han, som är född den 20 november 1862, varit anställd vid Karlskrona kustartilleriregementes skomakarverkstad såsom mästare under tiden 2 januari 1896—31 januari 1927, alltså omkring 31 år; att han på grund av kroniskt hjärtfel sannolikt för all framtid är fullständigt oförmögen till arbete; samt att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till 2,623 kronor;

beträffande *Carl Anton Fredrik Carlsson*, att han, som är född den 25 juni 1854, varit anställd vid Karlskrona kustartilleriregementes skomakarverkstad såsom arbetare under tiden 2 januari 1896—31 januari 1927, eller omkring 31 år; att han på grund av åderförkalkning är varaktigt oförmögen till arbete; samt att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till 1,659 kronor;

beträffande *Sven Peter Karlsson*, att han, som är född den 4 juni 1862, varit anställd vid Karlskrona kustartilleriregementes skomakarverkstad såsom arbetare under tiden 2 januari 1896—31 januari 1927, eller omkring 31 år; att hans arbetsförmåga är och torde förbliva högst väsentligt nedsatt på grund av åderförkalkning och allmänt nedsatta kroppskrafter; samt att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till 1,161 kronor;

beträffande *Petersson*, att han, som är född den 29 mars 1863, varit anställd vid Karlskrona kustartilleriregementes skomakarverkstad såsom arbetare under tiden 7 juli 1902—31 januari 1927, d. v. s. omkring 24 $^1/_2$ år; att han befunnits vara på grund av åderförkalkning varaktigt oförmögen till arbete; samt att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till 1,914 kronor;

beträffande *Jönsson*, att han, som är född den 15 december 1863, varit anställd vid Karlskrona kustartilleriregementes skomakarverkstad såsom arbetare under tiden 17 april 1909—31 januari 1927; att han därjämte varit anställd såsom skomakeriarbetare vid flottans beklädnadsverkstad i Karlskrona under ett år; att hans sammanlagda tjänstetid alltså uppgår till inemot 19 år; att hans arbetsförmåga på grund av kronisk magkatarr är i väsentlig grad nedsatt; samt att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till 1,559 kronor;

beträffande *Johansson*, att han, som är född den 31 december 1863, varit anställd vid Karlskrona kustartilleriregementes skomakarverkstad såsom arbetare under tiden 1 april 1914—31 januari 1927; att han därjämte varit anställd såsom skomakeriarbetare vid flottans beklädnadsverkstad i Karlskrona under omkring 3 år; att hans sammanlagda tjänstetid alltså utgör omkring 16 år; att hans arbetsförmåga är delvis nedsatt på grund av kroniskt hjärtfel; samt att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till 1,737 kronor; samt

beträffande *Borg*, att han, som är född den 12 juni 1895, varit fast anställd vid Karlskrona kustartilleriregemente under tiden 23 januari 1915—31 oktober 1918 samt haft anställning såsom arbetare i regementets skrädderiverkstad under tiden 11 juni 1921—31 januari 1927; att han alltså tjänstgjort i sammanlagt 9 år 5 månader, därav 9 år från 20 års ålder; att han på grund av svårartat organiskt hjärtfel för närvarande är fullständigt arbetsoförmögen och för all framtid torde få sin arbetsförmåga väsentligt nedsatt; att han är gift och har en 5-årig dotter; samt att hans arbetsförtjänst år 1926 uppgick till 4,150 kronor.

Med avseende å utredningen i övrigt tillåter sig utskottet hänvisa till vad propositionen innehåller.

Motion II: 13.

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Törnkvist* i Karlskrona väckt motion nr 13, vari hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att före detta mästarna vid Karlskrona kustartilleriregementes beklädnadsverkstäder *Jan Peter Winberg* och *Oskar Melin* samt arbetarna därstädes *Carl Anton Fredrik Carlsson, Sven Magnus Pettersson, Ulrik Jönsson* och *Thor Johansson* må, från 1 januari 1928, uppbära årlig pension att utgå från allmänna indragningsstaten med följande belopp: Winberg 1,452 kronor, Melin 1,224 kronor, Carlsson 948 kronor, Pettersson 756 kronor samt Jönsson och Johansson vardera 624 kronor».

I fråga om de skäl, motionären anfört till stöd för sitt förslag, hänvisar utskottet till motionen.

Utskottet.

Enligt utskottet tillhandakomna meddelanden hava bemälda Sven Peter Karlsson och Sven Herman Borg numera avlidit. I följd härav påkallar Kungl. Maj:ts förslag med avseende å nämnda personer icke någon riksdagens åtgärd; vilket utskottet härmed får för riksdagen

anmäla.

I fråga om omförmälda personal i övrigt biträder utskottet Kungl. Maj:ts förslag och får alltså hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition, i vad den avser pension åt Jan Peter Winberg, Oskar Melin, Carl Anton Fredrik Carlsson, Sven Magnus Petersson, Ulrik Jönsson och Thor Johansson, samt med avslag å motionen II: 13, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att envar av nämnda mästare och arbetare må från och med den 1 februari 1927 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension med följande belopp, nämligen: Winberg med

1,260 kronor, Melin med 1,200 kronor, Carlsson med 948 kronor, Petersson med 756 kronor, Jönsson med 624 kronor och Johansson med 624 kronor.

41:o.

Ang. tilläggspension åt f. d. flaggunderofficeren vid flottan F. O. Carlsson.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition nr 106 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att bokföraren vid marinförvaltningens artilleriavdelning, f. d. flaggunderofficeren vid flottan, underlöjtnanten i marinen *Frans Oscar Carlsson* må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin befattning i marinförvaltningen, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension till sådant belopp, att hans sammanlagda pensionsförmåner komma att uppgå till 2,544 kronor för år räknat.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Carlsson, som är född den 19 november 1859, antogs till skeppsgosse den 1 maj 1874, inskrevs vid sjömanskåren den 1 september 1878, utnämndes till underofficer av 2:dra graden vid flottan den 31 mars 1897, befordrades till flaggunderofficer den 30 april 1907, erhöll avsked med pension den 19 maj 1915 samt utnämndes till underlöjtnant i marinen den 31 december 1917; att han innehaft anställning å månadslönarstaten vid flottans varv i Karlskrona såsom arbetsföreståndare och ledare för arbetarna å arbetsgruppen skjutbanan från och med den 1 oktober 1910 till och med den 16 maj 1918, vilken befattning varit fullt jämförlig med verkmästares i högsta lönegrad å varvet; att han från och med den 17 maj 1918 tjänstgjort såsom bokförare å marinförvaltningens artilleriavdelning, vilken anställning han fortfarande innehar; att sistnämnda tjänstgöring motsvarar den, som åligger departementsskrivare vid armén; samt att hans avlöningsförmåner under de senare åren — oavsett dyrtidstillägg — uppgått till 3,060 kronor för år.

Direktionen över flottans pensionskassa har uti avgivet yttrande den 28 november 1928 anfört följande.

Efter avskedet från sin beställning såsom flaggunderofficer på stat den 19 maj 1915 hade Carlsson jämlikt då gällande bestämmelser tillagts pension med 729 kronor 60 öre och fyllnadspension med 364 kronor 80 öre, eller tillhopa 1,094 kronor 40 öre, att av honom åtnjutas från och med den 1 juni 1915. Till följd av att Carlssons avsked inträffat före år 1918, vore han icke berättigad till pensionsförbättring enligt kungörelserna den 29 augusti 1919 (nr 569) angående grunder för pensionsförbättring för viss personal vid marinen samt den 9 juni 1922 angående pensionsförbättring för vissa f. d. beställningshavare vid armén och marinen (nr 335) och den 15 juni 1922 med grunder för pensionsförbättring åt officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare vid armén och marinen (nr 336). Enär summan av

till Carlsson utgående pension och av utav honom under hans tjänstgöring i marinförvaltningen åtnjuten avlöning i intet fall understigit 2,560 kronor per år, hade Carlsson icke varit berättigad till pensionstillägg enligt kungörelsen den 15 juni 1922 angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 360). Sedan den 1 juli 1925 hade Carlsson varit i åtnjutande av pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer (nr 280) med 849 kronor 60 öre, och utgjorde Carlssons årliga pensionsförmåner från nämnda tidpunkt: pension 729 kronor 60 öre, fyllnadspension 364 kronor 80 öre och pensionsförhöjning 849 kronor 60 öre eller tillhopa 1,944 kronor. Efter avgång från anställningen i marinförvaltningen vore Carlsson berättigad årligen åtnjuta: pension 729 kronor 60 öre, fyllnadspension 364 kronor 80 öre, pensionstillägg 180 kronor och pensionsförhöjning 765 kronor 60 öre eller tillhopa 2,040 kronor.

Enligt ovannämnda kungörelse den 15 juni 1922 (nr 336) ägde flaggunderofficer vid marinen, vilken vid avgång ur tjänst åtnjöte lön enligt avlöningsreglementet för officerare och underofficerare m. fl. vid armén och marinen den 29 juni 1921 (nr 388), uppbära pensionsförbättring med sådant belopp, att summan av pension, fyllnadspension och pensionsförbättring uppginge för år till 2,250 kronor. Härtill komme pensionsförhöjning enligt ovan åberopade kungörelse den 18 juni 1925 (nr 280) med 294 kronor, vadan alltså sammanlagda årliga pensionsförmånerna för sådan flaggunderofficer utgjorde 2,544 kronor.

Carlssons tjänstgöring i marinförvaltningen motsvarade enligt intyg av chefen för ämbetsverkets artilleriavdelning den tjänstgöring, som ålåge departementsskrivare vid armén. Dylik befattningshavare tillkommande årliga sammanlagda förmåner av pension, fyllnadspension och pensionsförbättring enligt åberopade kungörelsen den 15 juni 1922 (nr 336) utgjorde 3,000 kronor, vartill komme pensionsförhöjning med 396 kronor eller tillhopa 3,396 kronor.

Gällande avlöningsreglemente för officerare och underofficerare samt civilmilitära beställningshavare på aktiv stat m. fl. vid försvarsväsendet upptoge för marinens vidkommande ingen motsvarighet till den i 6:e lönegraden av löneplan C upptagna befattningen som departementsskrivare vid armén. Vid sådant förhållande torde Carlsson icke kunna komma i åtnjutande av lika stora pensionsförmåner som ifrågavarande befattningshavare. Med hänsyn till Carlssons mer än 54-åriga arbete i kronans tjänst och de ansvarsfulla befattningar han under sin tjänstetid bestritt torde det emellertid få anses skäligt, att han efter avgången från sin tjänstgöring i marinförvaltningen erhölle någon förhöjning av honom enligt gällande författningar tillkommande pensionsförmåner. En sådan förhöjning syntes lämpligen böra beredas i form av tilläggspension av allmänna medel till sådant belopp, att hans sammanlagda pensionsförmåner uppginge till vad som i dylika förmåner tillkomme flaggunderofficer vid marinen med lön enligt 1921 års avlöningsreglemente, eller 2,544 kronor för år räknat.

Enligt riksdagens skrivelse den 1 juni 1928, nr 352 punkt 23, hade riksdagen medgivit, att en var av laboratorieföreståndaren vid flottans varv i Karlskrona, f. d. flaggunderofficeren, underlöjtnanten i marinen Leopold Karlsson och arbetsföreståndaren därstädes, f. d. flaggunderofficeren Gustaf Emanuel Andersson finge från och med månaden näst efter den, varunder han avginge från sin befattning såsom laboratorieföreståndare, respektive

arbetsföreståndare, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig tilläggspension till sådant belopp, att hans sammanlagda pensionsförmåner komme att uppgå till 2,544 kronor för år räknat.

Som förut nämnts, hade Carlsson innehaft anställning vid månadslönarstaten å flottans varv i Karlskrona såsom arbetsföreståndare och ledare för arbetena å arbetsgruppen skjutbanan från och med den 1 oktober 1910 till och med den 16 maj 1918, alltså en tjänsteställning, som kunde anses vara fullt jämförbar med de ovan anförda tvenne f. d. underofficerarnas.

Carlssons avlöning i marinförvaltningen utginge med 3,060 kronor för år. Laboratorieföreståndaren Karlsson och arbetsföreståndaren Andersson hade vid avgången uppburit årsarvoden, den förre med 2,928 kronor och den senare med 2,508 kronor. Härav framginge, att den befattning, Carlsson efter avgången från månadslönarstaten tillträtt vid marinförvaltningens artilleriavdelning, torde få anses minst lika ansvarsfull som de ifrågavarande månadslönarnas.

Statskontoret har tillstyrkt det av direktionen över flottans pensionskassa framlagda förslaget.

Departementschefen, som med hänsyn till Carlssons tjänstgöring och de arbetsuppgifter, som åvilat honom, ansett det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att han — i likhet med vad av 1928 års riksdag beviljades f. d. flaggunderofficerarna Leopold Karlsson och Gustaf Emanuel Andersson — vid avgång från sin befattning i marinförvaltningen kommer i åtnjutande av pensionsförmåner till sammanlagt det belopp av 2,544 kronor, som författningsenligt tillkommer flaggunderofficer, å vilken 1921 års avlöningsreglemente varit tillämpligt, har föreslagit, att tilläggsförmånen liksom i nyss åberopade fall bör utgå i form av tilläggspension från allmänna indragningsstaten.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet biträder vad Kungl. Maj:t i förevarande ärende föreslagit och får alltså hemställa,

att Kungl. Maj:ts föreliggande proposition må av riksdagen bifallas.

42:o.

Ang. pension åt vissa förmän och arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition nr 137 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att envar av nedan angivna förmän och arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning vid gevärsfaktoriet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension med

följande belopp, nämligen: *Albert Fredrik Dahlström* 1,260 kronor, *Anders Olof Skoog* 1,260 kronor, *Anders Gustaf Lindholm* 1,200 kronor, *Johan August Wahlberg* 1,092 kronor, *Erik Otto Pettersson* 1,152 kronor, *Johan Viktor Segerström* 996 kronor och *Johan Otto Carlsson* 900 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas

beträffande *Dahlström*, att han, som är född den 14 juni 1863, varit anställd vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori sedan den 2 januari 1891 och sålunda tjänat kronan i över 38 år; att hans arbetsinkomst från gevärsfaktoriet under åren 1925—1927 i medeltal uppgått till 3,850 kronor; att han i avkastning å sparat kapital uppbär en årlig inkomst av omkring 550 kronor; samt att hans arbetsförmåga på grund av åderförkalkning och äggvitesjukdom är i väsentlig grad nedsatt;

beträffande *Skoog*, att han, som är född den 3 maj 1872, varit anställd dels vid Västernorrlands regemente under tiden 29 oktober 1892—31 oktober 1897, dels vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori sedan den 8 juni 1899 och alltså tjänat kronan i omkring 35 år; att hans arbetsinkomst från gevärsfaktoriet under åren 1925—1927 i medeltal uppgått till 3,446 kronor; samt att hans arbetsförmåga på grund av hjärtfel och högt blodtryck är nedsatt;

beträffande *Lindholm*, att han, som är född den 5 augusti 1860, varit anställd vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori sedan den 4 augusti 1899 och alltså tjänat kronan i omkring 30 år; att hans arbetsinkomst från gevärsfaktoriet under åren 1925—1927 i medeltal uppgått till 3,315 kronor; att han åtnjuter en årlig ränteinkomst av omkring 200 kronor samt förmån av fri bostad; samt att hans arbetsförmåga på grund av ålderdomssvaghet och åderförkalkning är i betydlig grad nedsatt;

beträffande *Wahlberg*, att han, som är född den 11 oktober 1859, varit anställd dels vid Göta artilleriregemente under tiden 9 november 1879—1 november 1889, dels hos entreprenör för uppförande av kasernbyggnaderna å Brännudden under tiden 29 september 1902—18 december 1903, dels ock vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori sedan den 14 januari 1915 och alltså tjänat kronan i omkring 25 år, tiden för anställningen hos entreprenör däri inräknad; att hans arbetsinkomst från gevärsfaktoriet under åren 1925—1927 i medeltal uppgått till 3,540 kronor; samt att hans arbetsförmåga på grund av hjärtfel och åderförkalkning är väsentligen nedsatt;

beträffande *Pettersson*, att han, som är född den 25 april 1868, varit anställd vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori sedan den 15 juni 1891 och alltså tjänat kronan i omkring 38 år; att hans arbetsinkomst från gevärsfaktoriet under åren 1925—1927 uppgått i medeltal till 3,256 kronor; samt att hans arbetsförmåga på grund av hjärtfel och åderförkalkning är väsentligt nedsatt;

beträffande *Segerström*, att han, som är född den 1 december 1861, varit anställd vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori sedan den 29 juni 1896 och alltså tjänat kronan i omkring 33 år; att hans arbetsinkomst från gevärs-

faktoriet under åren 1925—1927 i medeltal uppgått till 3,711 kronor; att han besitter en fastighet, taxerad till 7,100 kronor, samt åtnjuter en årlig ränteinkomst av omkring 100 kronor; samt att hans arbetsförmåga på grund av ålderdomssvaghet och åderförkalkning är betydligt nedsatt; samt

beträffande *Carlsson*, att han, som är född den 20 juni 1861, varit anställd vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori sedan den 7 april 1905 och alltså tjänat kronan i omkring 24 år; att hans arbetsinkomst från gevärsfaktoriet under åren 1925—1927 i medeltal uppgått till 3,435 kronor; samt att hans arbetsförmåga på grund av hans höga ålder och åderförkalkning är i väsentlig grad nedsatt.

Vidare inhämtas av handlingarna, att samtliga ifrågavarande förmän och arbetare fortfarande äro i tjänst vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori samt att de under sin tjänstetid gjort sig förtjänta av de bästa vitsord för arbetsduglighet, flit och uppförande.

I fråga om utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet biträder Kungl. Maj:ts här avsedda förslag och hemställer sålunda,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

43:o.

Ang. pension åt vissa anställningshavare vid Bodens ingenjörkår.

Uti punkten 2 av förevarande proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att skomakeriförmannen vid Bodens ingenjörkårs intendenturverkstäder *Karl August Öhman* samt tvätterskorna vid samma kår *Maria Matilda Andreasson*, född Danielsson, och *Johanna Evelina Rönnbäck*, född Sundberg, må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Öhman med 1,224 kronor samt envar av Andreasson och Rönnbäck med 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas

beträffande *Öhman*, att han, som är född den 8 augusti 1863, under tiden 15 maj 1894—1 oktober 1905 varit föreståndare för en å Norrbottens regementes övningsplats å Notviken belägen enskild skomakeriverkstad, varvid Öhman bekostade lokal för verkstaden med värme och lyse ävensom för skomakeriverkstaden erforderliga verktyg; att han under den tid, då trupp var förlagd till Notviken, å nämnda enskilda verkstad utförde skomakeriarbeten huvudsakligast åt personal ur Norrbottens regemente och endast i mycket ringa utsträckning åt personer icke tillhörande truppförbandet; att han alltsedan den 14 maj 1906 varit anställd såsom skomakeriföreståndare vid Bodens ingenjörkårs intendenturverkstäder, vilken anställning han fortfarande innehar; att han lider av allmän senil kraftnedsättning och på grund

därav är mindre arbetsför, vilken nedsättning av arbetsförmågan sannolikt är för framtiden bestående; att han utmärkt väl fullgjort sina tjänsteåligganden; samt att han under de senare åren vid kåren uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 3,440 kronor för år;

beträffande *Andreasson*, att hon, som är född den 16 november 1862, alltsedan den 1 mars 1911 varit anställd såsom tvätterska vid Bodens ingenjörkårs tvättinrättning, vilken anställning hon fortfarande innehar; att hon sålunda tjänat kronan i omkring 18 år; att hon lider av sockersjuka, på grund varav hennes arbetsförmåga anses vara i väsentlig grad nedsatt, vilken nedsättning av arbetsförmågan sannolikt är för framtiden bestående; att hennes arbete vid kåren blivit utmärkt väl vitsordat; samt att hon under de senare åren vid kåren uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 1,140 kronor för år; samt

beträffande *Rönnbäck*, att hon, som är född den 18 oktober 1866, alltsedan den 1 september 1911 varit tvätterska vid Bodens ingenjörkårs tvättinrättning, vilken anställning hon fortfarande innehar; att hon sålunda tjänat kronan i omkring 17 år; att hon visat tecken på lindrig åderförkalkning samt blodbrist; att hon utmärkt väl fullgjort sitt arbete vid kåren; samt att hon under de senare åren vid kåren uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 1,190 kronor för år.

Beträffande utredningen i övrigt må hänvisas till propositionen.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må vinna riksdagens bifall.

44:o.

Ang. pension åt tvättföreståndarskan Carolina Carlsson, född Edin.

Kungl. Maj:t föreslår i punkten 3 av samma proposition riksdagen medgiva, att tvättföreståndarskan vid Västernorrlands regemente *Carolina Carlsson*, född Edin, må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Carlsson, som är född den 20 mars 1867, sedan den 1 april 1911 innehaft anställning såsom tvättföreståndarska vid Västernorrlands regemente, vilken anställning hon fortfarande innehar; att hon sålunda tjänat kronan i omkring 18 år; att hon på grund av sjukdom kommer att avgå ur tjänst med utgången av mars månad 1929; att hon lider av ålderdomssvaghet, åderbråck å båda benen med eksem, svindel och blodtrycksförhöjning och på grund därav är fullständigt oför-

mögen till arbete, vilken arbetsoförmåga sannolikt är för framtiden bestående; att hon under de senare åren vid regementet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till 1,300 kronor för år, vartill kommit förmån av fri bostad med värme och lyse, uppskattad till ett värde av 400 kronor för år; att hon med nit och skicklighet plikttroget fullgjort sina tjänsteåligganden och iakttagit ett hedrande uppförande; samt att hon är medellös.

I fråga om vidare utredning i ärendet hänvisar utskottet till propositionen.

Utskottet.

Då Carlsson innehar befattning såsom tvättföreståndersk och hennes avlöning synes hava uppgått till icke obetydligt högre belopp än de i nästföregående punkt omförmälda tvätterskornas, för vilka tillstyrkts ett pensionsbelopp av 600 kronor, har utskottet ansett, att Carlssons pension bör fastställas till något högre belopp än det för nyssnämnda anställningshavare föreslagna. Utskottet vill i sådant avseende förorda ett pensionsbelopp av 696 kronor för år.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning, må medgiva, att tvättföreståndersken vid Västernorrlands regemente Carolina Carlsson, född Edin, må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 696 kronor.

45:o.

Ang. pension åt tvätterskan Bernhardina Jonsson.

Under punkten 4 har Kungl Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att tvätterskan vid Hallands regementes tvättinrättning *Bernhardina Jonsson* må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Jonsson, som är född den 23 februari 1866, alltsedan den 20 februari 1910 varit anställd såsom tvätterska vid Hallands regementes tvättinrättning, vilken anställning hon fortfarande innehar, och alltså tjänat kronan i omkring nitton år; att hon under de senare åren vid regementet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 970 kronor för år; att hon lider av organiskt hjärtfel och hypertoni, på grund varav hennes arbetsförmåga är i hög grad nedsatt, vilken nedsättning sannolikt är för framtiden be-

stående; samt att hon på ett förtjänstfullt sätt fullgjort sina tjänståliggan-den och fört en hedrande vandel.

I övrigt må beträffande utredningen hänvisas till propositionen.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må vinna riksdagens bifall.

46:o.

Ang. pension åt tvätterskan Hilda Otilia Söderberg, född Gustafsson.

I punkten 5 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att tvätterskan vid Svea artilleriregemente *Hilda Otilia Söderberg*, född Gustafsson, må från och med månaden näst efter den, varunder hon entledigas från sin anställning vid regementet, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 480 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Söderberg, som är född den 11 september 1878, haft anställning vid Svea artilleriregementes tvättinrättning från och med den 1 maj 1903 till februari månad 1928, då tvättinrättningen nedlades; att hon fortfarande är sysselsatt å regementet med sömnadsarbete, huvudsakligen ändringar å persedlar, som erhållits från indragna truppförband; att hon inom den närmaste framtiden kommer att entledigas från denna anställning; att hennes arbetsförtjänst under de senaste åren uppgått till i medeltal omkring 1,760 kronor, oavsett dyrtidstillägg; att hon alltid på ett synnerligen förtjänstfullt sätt fullgjort sina åligganden; samt att hon lider av kronisk ischias, vilken gör henne oförmögen till sådant arbete, som hon utfört vid regementets tvättinrättning.

Utskottet tillåter sig att med avseende å utredningen i övrigt åberopa vad propositionen innehåller.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förevarande förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

47:o.

Ang. understöd åt förra arbeterskan Elin Karolina Persson.

Under punkten 6 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att förra arbeterskan vid ammunitionsfabriken *Elin Karolina Persson* må från och med den 1 februari 1928, så länge hon på grund av sinnessjukdom är oförmögen till arbete, å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Persson, som är född den 7 februari 1888, varit anställd vid ammunitionsfabriken under tiden 3 oktober 1904—31 januari 1928, eller omkring 23 år; att hennes avlöning år 1927 uppgått till omkring 1,760 kronor; att hon varit flitig och skötsam i sitt arbete och städse iakttagit ett synnerligen hedrande uppförande; samt att hon på grund av sinnessjukdom är fullständigt oförmögen till arbete och någon förbättring av hennes hälsotillstånd enligt handlingarna bilagt läkarintyg ej är att påräkna inom avsevärd tid om ens någonsin.

Beträffande utredningen i övrigt hänvisas till propositionen.

Utskottet har icke funnit anledning till erinran mot vad Kungl. Maj:t föreslagit och får sålunda hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

48:o.

Ang. pension åt arbeterskan Anna Olsson.

Kungl. Maj:t har i punkten 7 föreslagit riksdagen medgiva, att arbeterskan vid ammunitionsfabriken *Anna Olsson* må från och med månaden näst efter den, varunder avgång från tjänsten äger rum, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Olsson, som är född den 26 februari 1885, varit anställd vid ammunitionsfabrikens avdelning å Karlsborg från och med den 1 april 1903 till och med den 21 juni 1905 samt sedan den 16 november 1908, vilken anställning hon fortfarande innehar; att hon sålunda tjänat kronan i omkring 22 år; att hon under sin tjänstetid iakttagit ett hedrande uppförande och visat god arbetsduglighet; att hon på grund av svår blodbrist för framtiden är oförmögen att med arbete försörja sig; samt att hon är medellös.

I fråga om vidare utredning i ärendet hänvisar utskottet till propositionen.

Kungl. Maj:ts förslag har icke givit utskottet anledning till erinran, varför utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

49:o.

Ang. pension åt f. arbetaren S. R. Strandman.

Uti punkten 8 av förevarande proposition nr 137 har Kungl. Maj:t slutligen föreslagit riksdagen medgiva, att förre bageriarbetaren vid arméns intendenturförråd i Stockholm *Svante Rickard Strandman* må från och med den 1 november 1928 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 756 kronor, dock med skyldighet för honom att till statsverket återbära det belopp av 500 kronor, som genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 oktober 1928 tillerkänts honom från lantförsvarets anslag till extra utgifter.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Strandman, som är född den 16 mars 1879, alltsedan den 7 januari 1913 varit anställd såsom bageriarbetare vid arméns intendenturförråd i Stockholm; att han på grund av sjukdom (lungtuberkulos) sedan den 26 september 1927 varit förhindrad tjänstgöra; att han är fullständigt oförmögen till arbete, vilken arbetsoförmåga sannolikt är för framtiden bestående; att han under de senare åren vid intendenturförrådet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 2,650 kronor för år; att han med skicklighet och omtanke utfört sina tjänståligganden och städse iakttagit ett gott uppförande; samt att han har försörjningsplikt mot hustru och minderårig dotter.

Uti skrivelse till Kungl. Maj:t den 24 april 1928 hemställde *arméförvaltningens intendentsdepartement,* att Strandman måtte beredas pension.

I avgivet utlåtande i ärendet anförde *statskontoret,* att då Strandman endast uppnått en levnadsålder av 49 år, samt det enligt handlingarna bilagt läkarintyg torde kunna förväntas, att han åtminstone i viss mån kunde återvinna arbetsförmåga, statskontoret ansåge sig icke för det dåvarande kunna tillstyrka, att pension bereddes honom. Under åberopande av Kungl. Maj:ts beslut den 11 februari 1927 angående ifrågasatt pension till sömmerskan H. K. E. Sjögren hemställde statskontoret, att Kungl. Maj:t måtte dels medgiva, att till Strandman finge från lantförsvarets anslag till extra utgifter utbetalas en gratifikation för en gång av 500 kronor, dels ock förordna, att de till ärendet hörande handlingarna överlämnades till pensionsstyrelsen för den åtgärd styrelsen kunde finna sig böra vidtaga i anledning av Strandmans sjukdom.

Genom brev den 12 oktober 1928 fattade *Kungl. Maj:t* beslut i enlighet med vad statskontoret hemställt.

Uti skrivelse den 8 november 1928 har nu *chefen för arméns intendenturförråd i Stockholm* upplyst, att pensionsstyrelsen i skrivelse den 23 oktober 1928 meddelat, att, då Strandman lede av lungtuberkulos, styrelsen icke kunnat lämna bidrag till hans vård å tuberkulossjukhus. Enligt gällande fattigvårdslag ålåge det nämligen vederbörande kommun att föranstalta om

och i första hand bestrida kostnaderna för sådan vård. Därest emellertid Strandman ansåge sig berättigad till pension enligt lagen om allmän pensionsförsäkring, ägde han att till vederbörande pensionsnämnds ordförande härom ingiva ansökning i vanlig ordning.

Chefen för nämnda intendenturförråd har för egen del anfört, att Strandman, som måst entledigas från sin anställning vid intendenturförrådet från och med den 1 november 1928, därmed hans rätt till fri sjukvård på kronans bekostnad upphört, alltså icke torde genom pensionsstyrelsens försorg komma att beredas någon sjukvård. Den pension, som efter ansökning av Strandman eventuellt kunde komma att tilldelas honom från styrelsen, torde icke komma att uppgå till det belopp, varmed pension på grund av Strandmans statsanställning torde kunna påräknas. Vid senast företagen läkarundersökning hade, såsom av ärendet bilagt intyg framginge, konstaterats, att Strandman vore för all framtid fullständigt oförmögen till arbete inom sitt yrke samt med all sannolikhet för framtiden oförmögen att överhuvudtaget med arbete försörja sig.

Statskontoret, som avgivit förnyat yttrande i ärendet, har därvid anfört, att med hänsyn till det förändrade läge, vari frågan om pension åt Strandman kommit efter det att statskontoret den 4 augusti 1928 avgivit utlåtande i ärendet, statskontoret ansåge sig kunna tillstyrka, att pension av statsmedel bereddes honom med ett belopp av 756 kronor.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit anser även utskottet, att pension med angivet belopp bör tillerkännas Strandman, och hemställer förty,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

50:o.

Ang. pension åt förre daglönaren vid kronovarvet i Karlskrona K. A. Franzén.

I en inom första kammaren av herr *Leander* väckt motion nr 7 har hemställts, »det riksdagen måtte medgiva, att f. daglönaren vid kronovarvet i Karlskrona *Karl August Franzén* må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till belopp av 600 kronor».

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att Franzén, som är född den 1 december 1873 och alltså 55 år gammal, under tiden den 12 april 1900—31 maj 1923 varit anställd såsom daglönare vid flottans varv i Karlskrona.

Enligt ett av chefen för byggnadsdepartementet vid nämnda varv den 22 december 1928 utfärdat intyg har Franzén under anställningstiden såsom daglönare ett flertal år tjänstgjort såsom biträde vid tvätten i sjömanskå-

rens tvättinrättning i Karlskrona, vilket arbete av intygsgivaren betecknats såsom ansträngande och för hälsan påkostande.

Till utskottet har vidare överlämnats två läkarintyg, av vilka det ena, dagtecknat den 28 februari 1928, utvisar, att Franzén behandlats för hjärtsjukdom, vilken med stor sannolikhet för framtiden komme att väsentligen nedsätta hans arbetsförmåga. Av det andra läkarintyget, dagtecknat den 14 december 1928, framgår, att Franzén lider av börjande åderförkalkning m. m., till följd varav hans arbetsförmåga är i hög grad nedsatt.

Beträffande Franzéns ekonomiska förhållanden har av vederbörande kommunalnämndsordförande intygats, att Franzén äger en mindre fastighet, taxerad till 7,500 kronor, men att fastigheten är intecknad till samma belopp och att samtliga inteckningar äro belånade.

I motionen har såsom stöd för förslaget om pension åt Franzén gjorts gällande, att denne av hälsoskäl nödgats lämna sin anställning i statens tjänst och förskaffat sig en egnahemslägenhet i syfte att genom friluftsarbete återvinna sin hälsa.

Utskottet.

Av utredningen i ärendet framgår, att Franzén under en tid av omkring 23 år innehaft anställning i statens tjänst, vilken anställning han vid 49 års ålder lämnat för att övergå till annan verksamhet. Han uppfyller sålunda icke de beträffande daglönare vid marinen stadgade villkoren för rätt till pension vare sig i fråga om levnadsålder eller med avseende å tjänstår. Under sådana förhållanden och då det icke blivit styrkt, att Franzén på grund av sjukdom, ådragen under tjänstgöring, blivit oförmögen till fortsatt anställning i statens tjänst, har utskottet ansett det icke böra ifrågakomma, att honom skulle beredas pension av statsmedel.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion I: 7 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

51:o.

Ang. pension åt f. d. musiksergeanten B. L. Hahne.

I en inom första kammaren av herr *Westman* väckt motion nr 46 har hemställts, »att riksdagen ville bevilja f. d. musiksergeanten *Bror Leonard Hahne* i årligt understöd ett skäligt belopp».

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Hahne, som är född den 28 april 1877 och alltså omkring 52 år gammal, antagits till trumslagare vid Andra livgrenadjärregementet den 28 november 1890. Efter tjänstgöring vid Första och Andra Livgrenadjärregementena samt Västerbottens regemente befordrades Hahne den 18 november 1909 till musiksergeant vid sistnämnda regemente. Sedan han den 31 juli 1911 i samma egenskap över-

flyttat till Värmlands regemente, erhöll han den 2 april 1915 på därom gjord ansökan avsked med tillstånd att kvarstå som musiksergeant i regementets reserv. Ur reserven avgick Hahne den 1 maj 1927.

Utskottet.

Då Hahne redan år 1915 vid endast omkring 38 års ålder lämnat den aktiva statstjänsten, har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka, att honom skulle beredas pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel.

På grund härav och under förmälan, att en av Hahne hos Kungl. Maj:t gjord ansökning om pension av Kungl. Maj:t genom beslut den 26 mars 1926 lämnats utan bifall, får utskottet hemställa,

att förevarande motion I: 46 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

52:o.

Ang. understöd åt studeranden P. G. Halén på grund av sjukdom, som yppats under militärtjänstgöring.

I två likalydande motioner, väckta den ena i första kammaren under nr 100 av herrar *Björnsson* och *Sandegård* och den andra inom andra kammaren under nr 169 av herrar *Danielsson* och *Johansson* i Fårekulla, har hemställts, »att riksdagen måtte besluta, att studeranden *Gustaf Paul Halén* av statsmedel tillerkännes sådant understöd under sin sjukdom, som skulle hava utgått, därest hans sjukdom i vederbörlig ordning prövats ådragen under militärtjänstgöring.»

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen nr 100 i första kammaren med därvid fogad bilaga.

Enligt utskottet tillhandakommet meddelande har bemälde Halén numera avlidit. Till följd härav påkalla ifrågavarande motioner icke någon riksdagens åtgärd, vilket utskottet skolat härigenom för riksdagen

anmäla.

53:o.

Ang. pension åt fortifikationsarbetaren M. Svensson.

I en inom andra kammaren av herr *Holmgren* väckt motion nr 6 har hemställts, »att riksdagen, i överensstämmelse med den ståndpunkt flere föregående riksdagar intagit, ville medgiva, att fortifikationsarbetaren vid Karlskrona fästning *Manfred Svensson* må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 732 kronor».

Beträffande motiveringen för detta förslag tillåter sig utskottet hänvisa till motionen med därvid fogade bilagor.

Av tillgängliga handlingar i ärendet inhämtas, att Svensson, som är född den 23 februari 1859 och alltså 70 år gammal, innehaft anställning dels vid postverket såsom lantbrevbärare under tiden 1 januari 1882—30 mars 1885, dels vid Karlskrona fortifikationsförvaltning under tiden 24 april 1901—11 september 1909 samt från och med den 4 oktober 1921.

I skrivelse den 23 november 1927 gjorde *befälhavande amiralen i Karlskrona* framställning om pension åt Svensson.

Med överlämnande av handlingarna i ärendet hemställde *marinförvaltningen* i skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 januari 1928, att Svensson måtte tilldelas pension från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret, som yttrade sig i ärendet, anförde därvid, att då Svensson allenast under knappt 18 år innehaft anställning i statens tjänst, vilken anställning varit fördelad på tre tidsperioder, samt han efter den 11 september 1909 endast tjänat staten under 6 år, statskontoret ansåge sig ej kunna tillstyrka, att pension utverkades åt honom.

Genom beslut den 2 november 1928 fann Kungl. Maj:t framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

Utskottet. Då utskottet delar den av statskontoret i ärendet uttalade uppfattningen, har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka, att pension eller därmed jämförligt understöd beredes Svensson. Utskottet vill för egen del framhålla, att Svenssons tjänstetid såsom lantbrevbärare i början av 1880-talet knappast lärer kunna likställas med statsanställning i egentlig mening samt att Svenssons övriga tjänstetid sammanlagt icke uppgår till fullt 15 år och till övervägande del fullgjorts före 50 års ålder. På grund av vad nu anförts och med hänsyn jämväl till att förevarande pensionsfråga varit underställd Kungl. Maj:ts prövning avstyrker utskottet bifall till motionärens förslag och får hemställa,

att förevarande motion II:6 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

54:o.

Ang. årligt understöd åt förre fästningsbyggnadsarbetaren F. L. Lundqvist.

I en inom andra kammaren av herr *Magnusson* i Skövde väckt motion nr 19 har hemställts, »att riksdagen måtte besluta tilldela förre fästningsbyggnadsarbetaren *Frans Ludvig Lundqvist* från Erikslund, Åsen, Breviks socken, under hans återstående livstid ett årligt understöd av 500 kronor».

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar framgår, att Lundqvist är född den 1 oktober 1853 och alltså 75 år gammal ävensom att han *dels* arbetat såsom skomakarmästare för 1:a kompaniet av Göta artillerikår å Karlsborg åren 1876—1882 eller omkring 7 år, *dels* haft anställning såsom timmerman vid Karlsborgs fästningsbyggnad vissa perioder av åren 1888, 1890—1894, 1896—1897 samt 1900—1906 sammanlagt icke fullt 12 år, *dels ock* arbetat såsom snickare för Göta ingenjörkår å Karlsborg under en månad av år 1897 samt under åren 1898—1899 eller tillhopa omkring 2 år.

I en till arméförvaltningens fortifikationsdepartement ställd skrift anhöll Lundqvist i december 1913 att komma i åtnjutande av ålderdomsunderstöd. Genom beslut den 28 januari 1914 fann departementet på grund av förebragt utredning skäl icke föreligga för framställning i ärendet till Kungl. Maj:t.

Beträffande Lundqvists ekonomiska förhållanden har av vederbörande kommunalnämndsordförande intygats, att han är ägare av en till 5,000 kronor bevillningstaxerad lägenhet men att lägenheten numera ej kan lämna full bärgning åt familjen, då båda makarna äro gamla och ur stånd att rationellt sköta densamma.

Utskottet.

Av den förebragta utredningen framgår, att Lundqvists anställningstid i statens tjänst uppgår till allenast omkring 20 år ävensom att han icke efter år 1906, då han var 53 år gammal, haft statsanställning. Vid sådant förhållande har utskottet, i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis, ansett sig icke kunna tillstyrka, att pension eller understöd av statsmedel skulle tillerkännas Lundqvist.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II: 19 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

55:o.

Ang. pension åt förre skräddaren C. J. Hedlund.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 50 har herr *Andersson* i Stockholm hemställt, att riksdagen måtte bevilja f. d. skräddaren vid Livregementets grenadjärers intendenturverkstäder *Carl Julius Hedlund* en årlig pension av 740 kronor att, med avdrag av 500 kronor, som till Hedlund utbetalats i form av gratifikation, utgå från och med den 1 mars 1926.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande yrkande får utskottet hänvisa till motionen jämte därvid fogade bilagor.

Av tillgängliga handlingar framgår, att Hedlund i september 1926 hos Kungl. Maj:t anhållit om understöd i form av pension ävensom att *arméförvaltningens intendentsdepartement* i avgivet utlåtande i ärendet anfört huvudsakligen följande:

Av handlingarna inhämtas,

att Hedlund är född den 3 april 1861,

att han under tiden 6 december 1881—1 augusti 1883 varit sappör vid Sappörbataljonens 2:a kompani,

att han från den 1 juni 1913 till den 3 februari 1926 varit anställd såsom skrädderiarbetere vid Livregementets grenadjärers intendenturverkstäder, vilken anställning han emellertid måst lämna sistnämnda dag på grund av sjukdom,

att han enligt för honom utfärdat läkarbetyg på grund av förlamning av vänstra armen och vänstra benet är till arbete oförmögen, och att denna

hans arbetsoförmåga sannolikt kommer att bliva för framtiden bestående, samt

att han under sin anställningstid varit arbetsam och intresserad för sitt arbete vid regementet, städse iakttagit ett ordentligt, städat uppförande samt fört en hedrande vandel.

Av handlingarna framgår i övrigt att Hedlund under åren 1921—1925 vid regementet uppburit en avlöning, som — frånsett dyrtidstillägg — uppgått till i medeltal omkring 1,900 kronor för år.

I betraktande av Hedlunds väl vitsordade verksamhet i statens tjänst finner departementet det vara med rättvisa och billighet överensstämmande, att han kommer i åtnjutande av något understöd från statens sida för sin återstående levnad.

Vad beträffar storleken av dylikt understöd, torde man vid dess beräknande böra utgå ifrån, att Hedlund, med hänsyn till att hans anställningstid i lantförsvarets tjänst omfattar en tid av allenast omkring 14 år, skulle hava i oreglerad pension erhållit ett belopp av 300 kronor för år. Till detta belopp torde böra läggas pensionstillägg å 180 kronor för år. De förhöjningar, som med tillämpning av föreskrifterna i kungörelsen den 18 juni 1925, med bestämmelser om ny pension för vissa pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer, belöpa å ifrågavarande pension och pensionstillägg, utgöra tillhopa 242 kronor. Pensionen, avpassad så, att den kan betraktas såsom nyreglerad, skulle alltså uppgå till (300 + 180 + 242) 722 kronor, vilket belopp, för att bliva jämnt delbart med tolv, bör avjämnas nedåt till 720 kronor.

Pensionen ifråga torde böra utgå från och med den 1 januari 1927.

På grund av vad sålunda anförts får intendentsdepartementet hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att f. d. skrädderiarbetaren vid Livregementets grenadjärers intendenturverkstäder Carl Julius Hedlund må från och med den 1 januari 1927 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 720 kronor.

Statskontoret, som jämväl yttrat sig i ärendet, anförde därvid, att Hedlund endast kunde räkna 14 hela anställningsår i statens tjänst och att han varit över 51 år gammal, när han tillträdde sin senast innehavda befattning vid statlig institution. Vid sådant förhållande ansåge sig statskontoret knappast kunna tillstyrka utverkande åt honom av någon pension av statsmedel. Statskontoret hemställde, att åt Hedlund i stället måtte anvisas en gratifikation å förslagsvis 500 kronor.

Genom beslut den 11 februari 1927 fann Kungl. Maj:t den gjorda ansökningen icke föranleda annan åtgärd än att Kungl. Maj:t medgav att till Hedlund finge, i anseende till hans väl vitsordade verksamhet i kronans tjänst och övriga förekommande omständigheter, från lantförsvarets anslag till extra utgifter utbetalas en gratifikation för en gång av 500 kronor.

Beträffande Hedlunds ekonomiska förhållanden har vederbörande kyrkoherde å ett i mars 1929 utfärdat, för utskottet tillgängligt åldersbetyg antecknat, att Hedlund saknar förmögenhet samt är fullständigt medellös.

Utskottet. Av utredningen i ärendet framgår, att Hedlund, då han anställdes såsom skrädderiarbetare vid Livregementets grenadjärer, redan uppnått 51 års ålder

samt att denna anställning omfattat en tidrymd av allenast omkring 12 $^1/_2$ år. Nämnda tid har synts utskottet vara alltför kort för att därå skulle kunna grundas rätt till pension. På grund härav och då Hedlunds icke fullt tvåårigа anställningstid vid värvat truppförband i början av 1880-talet icke torde kunna tillmätas nämnvärd betydelse vid bedömande av pensionsfrågan, har utskottet ansett sig icke böra tillstyrka, att pension skulle beredas honom.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II:50 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

56:o.

Ang. pension åt förmannen J. V. Åkerlund.

I en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Stockholm väckt motion nr 51 har hemställts, att riksdagen måtte bevilja förmannen vid Bodens fästnings- och kasernbyggnader *Johan Viktor Åkerlund* en årlig pension av 980 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, då hans anställning vid fortifikationsförvaltningen i Boden upphör.

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Av ett vid motionen såsom bilaga fogat, i december 1928 av fortifikationsbefälhavaren i Boden utfärdat intyg framgår, att Åkerlund, som är född den 11 april 1872 och alltså 57 år gammal, anställts vid Bodens fästnings- och kasernbyggnader såsom fortifikationsarbetare den 1 juli 1903, att han fortfarande innehade anställning därstädes samt att han alltså den 31 december 1928 räknade en anställningstid av 25 år och 2 månader.

Av ett vid motionen fogat, den 2 januari 1929 dagtecknat läkarintyg framgår vidare, att Åkerlund av intygsgivaren anses vara på grund av lungtuberkulos fullständigt oförmögen till arbete.

Utskottet.

Såvitt av handlingarna i ärendet framgår, kvarstår Åkerlund fortfarande i sin anställning vid Bodens fästnings- och kasernbyggnader. Vid sådant förhållande har utskottet icke ansett sig böra förorda, att riksdagen nu skulle taga ställning till frågan om pension åt honom. Visserligen torde, såvitt av handlingarna kan bedömas, skäl få anses föreligga för beredande åt honom av något understöd efter avgång ur tjänsten, men frågan härom torde enligt utskottets mening böra i vanlig ordning göras till föremål för prövning av vederbörande myndigheter, därvid utredning och förslag i pensionsfrågan torde böra förebringas. Tillfyllestgörande sådan utredning har icke av motionären åvägabragts.

På grund av det anförda avstyrker utskottet bifall till den väckta motionen och hemställer alltså,

att förevarande motion II:51 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

57:o.

Ang. årligt understöd åt förra sömmerskan Selma Augusta Johansson.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 162 har herr *Lindberg* hemställt, »att riksdagen måtte besluta tilldela f. sömmerskan vid Västerbottens regemente, *Selma Augusta Johansson,* ett årligt understöd av 500 kronor, att utgå fr. o. m. den 1 juli 1929».

Med avseende å den till stöd för förslaget åberopade motiveringen tillåter sig utskottet att hänvisa till motionen.

Av handlingar i ärendet framgår, *att* Selma Augusta Johansson är född den 1 oktober 1871 och alltså 57 år gammal, *att* hon varit anställd som sömmerska vid Västerbottens regementes skrädderiverkstad från år 1901 till år 1919, då hon på egen begäran slutat anställningen i anledning av att arbetstillgången minskats, *ävensom att* hon enligt läkarintyg den 30 november 1928 befunnits »lida av måttliga åldersförändringar samt en kronisk bronchit med spetsförändringar (gammal tbc?), varför hennes arbetsförmåga kan anses vara något nedsatt».

Utskottet.

Då Johansson redan år 1919 vid 48 års ålder lämnat sin anställning vid Västerbottens regemente och därefter, såvitt av utredningen framgår, icke varit i statens tjänst, har utskottet i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis ansett sig icke kunna tillstyrka, att pension eller understöd av statsmedel skulle beviljas henne.

Utskottet får sålunda hemställa,

att förevarande motion II: 162 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

58:o.

Ang. storleken av förre förrådsvaktmästaren S. J. Hultgren från allmänna indragningsstaten tillkommande pension.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 171 har herr *Werner* hemställt, »att riksdagen måtte besluta medgiva f. förrådsvaktmästaren *S. J. Hultgren* pension, beräknad till 211 kronor per år, från allmänna indragningsstaten med de tillägg och förbättringar därå han tidigare bekommit, oavsett den förhöjning i underhållet, som från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelats honom.»

Till stöd för förslaget har motionären anfört bland annat följande:

»Uti punkt 12 under tionde huvudtiteln 1912 hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva vaktmästaren vid intendenturkåren, förrådsvaktmästaren vid Kalmar regemente Samuel Johan Hultgren en närmare angiven pension.

Riksdagen beslöt enligt dess skrivelse nr 10 punkt 26 följande:

Med anledning härav har riksdagen medgivit, att vaktmästaren vid intendenturkåren, förrådsvaktmästaren vid Kalmar regemente Samuel Johan Hultgren må från och med månaden näst efter den, varunder han, sedan

han uppnått den för erhållande av gratial från Vadstena krigsmanshuskassa stadgade ålder, entledigas från sin befattning, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension till så stort belopp, att densamma jämte det honom tillkommande gratial från berörda kassa uppgår till 360 kronor årligen eller alltså 211 kronor.

På grund av avfattningen av nämnda riksdagsskrivelse har statskontoret, sedan gratialen från Vadstena krigsmanshuskassa den 1 januari 1919 höjts från 125 till 200 kronor och korpralstillägget från 24 till 60 kronor, gjort motsvarande reducering av pensionen från allmänna indragningsstaten, så att därifrån endast beräknats en pension av 100 kronor, och minskades därigenom Hultgrens pension, som med pensionstillägg, pensionsförbättring och dyrtidstillägg tidigare utgjort 1,298 kronor per år, med icke mindre än 387 kronor och skulle sedan utgå med endast 911 kronor per år. Efter skriftväxling med vederbörande lyckades pensionären för år 1927 retroaktivt erhålla 121 kronor. Kvar står, att ålderstilläggen från Vadstena krigsmanshuskassa, avsedda att utgöra en förbättring av pensionen vid en tidpunkt, då pensionären blivit helt beroende av sin pension, för honom blivit en minskning av pensionen med över 250 kronor per år.

Då detta ej kan ha varit meningen vare sig då pensionen bestämdes och ännu mindre då det ökade underhållet från krigsmanshuskassan utanordnades, anser jag en annan tolkning eller förändring, som tillgodoser pensionärens rätt, nödvändig, något som vitsordats av arméförvaltningens civila departement i en till Konungen ställd skrivelse, dagtecknad den 13 december 1927.»

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att, efter det Hultgren hos Kungl. Maj:t gjort framställning i fråga om storleken av honom tillkommande pensionsförmåner, *arméförvaltningens civila departement* i avgivet, av motionären omförmält utlåtande den 13 december 1927 anfört huvudsakligen följande:

Hultgren, som är född den 22 augusti 1852 och kom i krigstjänst den 1 december 1870, erhöll avsked såsom krigsman den 2 september 1898 efter en tjänstetid av 27 år 9 månader. Under tjänstetiden utnämndes Hultgren till vicekorpral den 16 januari 1879 och till korpral den 8 september 1879.

Efter avskedet erhöll Hultgren anställning såsom förrådsvaktmästare vid intendenturkåren, från vilken beställning han erhöll avsked den 22 augusti 1912. Den 8 oktober 1912 utfärdade departementet brev för Hultgren å såväl underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa i första klassen som ock korpralstillägg, att utgå från ingången av september månad år 1912, underhållet med 100 kronor för år räknat och korpralstillägget med 24 kronor likaledes för år räknat. Samtidigt tillförsäkrades Hultgren underhållsförhöjning om 25 kronor för år jämlikt kungörelse den 6 augusti 1909. Sammanlagt uppgick alltså Hultgrens underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa till (100 + 24 + 25) = 149 kronor.

Dessförinnan hade emellertid 1912 års riksdag medgivit pension å allmänna indragningsstaten till så stort belopp, att densamma jämte honom tillkommande gratial uppginge till 360 kronor årligen eller alltså årligen 211 kronor.

Från och med den 1 september 1912 åtnjöt sålunda Hultgren *dels* underhåll ur Vadstena krigsmanshuskassa med 149 kronor och *dels* pension från allmänna indragningsstaten med 211 kronor. Underhållet ur krigsmanshuskassan utgick därefter med oförändrat belopp till och med utgången av år

1918. Från och med den 1 januari 1919 höjdes korpralstillägget från 24 kronor till 60 kronor och från och med den 1 september samma år höjdes underhållet från 125 kronor till 200 kronor, allt i överensstämmelse med bestämmelserna i kungörelse den 20 augusti 1919. Med nämnda belopp, tillhopa 260 kronor, utgår fortfarande Hultgrens underhåll. Sedan en del år tillbaka åtnjuter han dessutom dyrtidstillägg å underhållet med 150 kronor för år.

Enligt vad som framgår av remisshandlingarna har länsstyrelsen i Kalmar intill utgången av år 1926 utbetalt Hultgrens pension från allmänna indragningsstaten. Därvid har länsstyrelsen, synes det, icke tagit hänsyn till de förhöjningar i underhållet från krigsmanshuskassan, av vilka Hultgren enligt ovan år 1919 blev delaktig. Länsstyrelsen har nämligen utbetalt pension efter 211 kronor för år i stället för efter det reducerade belopp, varmed pensionen jämlikt riksdagens skrivelse bort utgå eller med (360 — 260) = 100 kronor för år. Härav följer, att Hultgren under år 1926 kommit i åtnjutande av det pensionstillägg och de pensionsförhöjningar, som belöpa å en oreglerad pension om 211 kronor, uppgående till sammanlagt 473 kronor. Ej heller synes länsstyrelsen vid utbetalandet av dyrtidstillägg å nämnda belopp och pensionen, tillhopa 684 kronor, hava beaktat vare sig underhållet ur krigsmanshuskassan eller därå utgående dyrtidstillägg. Härav kommer sig, att Hultgren under år 1926 kommit i åtnjutande av följande pensions- och underhållsförmåner jämte dyrtidstillägg:

pension	kronor	211
pensionstillägg enligt kungörelse den 15 juni 1922	»	180
pensionsförhöjningar enligt kungörelse den 18 juni 1925	»	293
dyrtidstillägg härå	»	204
underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa	»	260
dyrtidstillägg härå	»	150
Summa	kronor	1,298.

Från och med år 1927 har utbetalning av pension från allmänna indragningsstaten jämte därå utgående tillägg och förhöjningar verkställts av statskontoret. Härvid har nämnda ämbetsverk i enlighet med riksdagsbeslutet reducerat pensionen till 100 kronor för år, varav följer, att såväl pensionstillägg som pensionsförhöjningar blivit mindre än motsvarande tillägg och förhöjningar under år 1926. Därjämte har statskontoret, som sig bör, beräknat dyrtidstillägg å sammanlagda beloppet av pension och underhåll samt därefter avdragit dyrtidstillägget om 150 kronor å underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa. I enlighet härmed har Hultgren uppburit eller kommer att uppbära för år 1927 följande belopp:

pension	kronor	100
pensionstillägg	»	100
pensionsförhöjningar	»	256
dyrtidstillägg å sammanlagda beloppet av pension och underhåll från krigsmanshuskassan efter avdrag av 150 kronor	»	45
underhåll från krigsmanshuskassan	»	260
dyrtidstillägg härå	»	150
Summa	kronor	911,

vilket belopp med 387 kronor understiger det belopp, varmed Hultgrens pensionsförmåner utgått under år 1926.

Med hänsyn till avfattningen av ovannämnda riksdagsbeslut kan departementet icke finna annat än att statskontoret förfarit riktigt. Hultgrens anhållan om utbekommande av det belopp, han under år 1927 »förlorat», torde därför icke kunna bifallas med mindre riksdagen därtill lämnar sitt medgivande.

I detta sammanhang anser sig departementet böra framhålla de konsekvenser, den av riksdagen hittills tillämpade principen att bestämma pension och underhåll för Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare till visst fixerat belopp medfört. Därest, för att nu taga ett exempel, Hultgren icke hade kommit i åtnjutande av någon förhöjning i underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa, utan fortfarande uppburit underhåll med 149 kronor för år, skulle han under år 1927 hava i pension m. m. ägt utbekomma ett belopp av 1,049 kronor. Hultgren skulle följaktligen *utan* underhållsförhöjningar hava i pension m. m. uppburit (1,049—911) 138 kronor mera än han *med* dylika förhöjningar uppbär, eller med andra ord, den omständigheten, att Hultgren uppnått en levnadsålder av 67 år och fått sitt korpralstillägg höjt, har för honom medfört en minskning i pensionsförmånerna av 138 kronor för år.

Enär det icke torde hava varit statsmakternas avsikt att försämra Vadstena krigsmanshuskassas understödstagares ekonomiska ställning vid en tidpunkt av deras levnad, då de för sitt livsuppehälle äro så gott som uteslutande hänvisade till sitt underhåll från staten — de beviljade underhållsförhöjningarna vid 60 och 67 års ålder tyda snarare på motsatsen — torde en rättelse av här påpekade förhållanden framstå som en nödvändighet. En dylik rättelse torde, enligt departementets förmenande, icke kunna ske på annat sätt än att understödstagare, vilka fått sig pension tillerkänd från allmänna indragningsstaten i enlighet med riksdagens ovannämnda princip, medgivas rätt att uppbära den pension, som ursprungligen beviljats dem från allmänna indragningsstaten, oavsett om förhöjningar i underhållen från Vadstena krigsmanshuskassa tilldelats dem efter pensionens beviljande. Dylikt medgivande torde emellertid icke kunna lämnas utan riksdagens hörande.

Skulle riksdagen icke ställa sig avvisande häremot, synes, för den händelse pension från allmänna indragningsstaten skulle finnas böra även i en framtid utgå till Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, dessa böra beviljas dylik pension efter andra grunder, än de hittills tillämpade. Enligt departementets åsikt bör hänsyn till underhållet från krigsmanshuskassan tagas allenast vid pensionens beviljande. När denna en gång blivit fastställd, böra pensions- och underhållsförmånerna utgå helt åtskilda från varandra.

Departementet tillåter sig slutligen erinra därom, att departementet tidigare fattat ståndpunkt till denna fråga. Departementet har nämligen i skrivelse till Kungl. Maj:t den 16 februari 1926 angående beredande av pension åt sergeanten C. O. Ragnar såsom sin åsikt framhållit, att för Ragnar föreslagen pension från allmänna indragningsstaten om 1,000 kronor för år borde utgå *utöver* det underhåll, han komme att uppbära från Vadstena krigsmanshuskassa. Det finge, framhöll departementet, med hänsyn bland annat till grunderna för sistnämnda underhåll anses skäligt, att de förhöjningar i understödet från krigsmanshuskassan, som författningsenligt skulle utgå då Ragnar uppnått 60 respektive 67 år, komme honom personligen till godo, vilket icke bleve fallet, därest pensionen tillmättes så, att denna tillsammans med underhållet uppginge till visst fixerat belopp. Departementets

i enlighet härmed framförda hemställan vann emellertid icke riksdagens gillande.

På grund av vad sålunda anförts får departementet hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes i proposition till 1928 års riksdag föreslå riksdagen medgiva, att de bland Vadstena krigsmanshuskassas understödstagare, vilka beviljats pension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att denna tillsammans med underhållet från nämnda kassa uppginge till visst fixerat belopp, måtte få bibehållas vid den pension, som ursprungligen tillförsäkrats dem från allmänna indragningsstaten, oavsett om deras underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa på grund av särskilda föreskrifter blivit höjda efter pensionens beviljande.

På grund av remiss avgav *statskontoret* den 9 januari 1928 utlåtande i ärendet och anförde därvid bland annat följande:

Med vitsordande av riktigheten av de av arméförvaltningens civila departement lämnade upplysningarna rörande vad av länsstyrelsen i Kalmar utbetalts i pensionsförmåner åt Hultgren för år 1926 ävensom vad från statskontoret till honom i sådant hänseende utbetalts för år 1927 får statskontoret meddela, att, när utbetalningen av åtskilliga dittills genom länsstyrelserna likviderade pensioner med ingången av år 1927 överflyttades till statskontoret, den sökanden tillkommande pensionsförmånen icke blev — lika litet som övriga samtidigt överflyttade pensioner — föremål för prövning av statskontoret, utan beloppen utanordnades enligt vederbörande tjänstemans beräkning av den envar pensionär tillkommande förmån i pension, pensionstillägg, förhöjningar och dyrtidstillägg. När statskontoret nu närmare granskat dessa uträkningar i vad de avse sökanden, kan statskontoret icke i allo godtaga de grunder, efter vilka uträkningarna verkställts. 1912 års riksdags beslut rörande pension åt sökanden måste anses innebära, att han funnits böra komma i åtnjutande av en pension å 360 kronor årligen, men att från allmänna indragningsstaten icke skulle bestridas mer än skillnaden mellan nämnda belopp och vad han bekom i underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa. Han bör då alltid och oavsett hur detta underhåll ökas sammanlagt årligen bekomma just lika mycket som den, vilken åtnjuter en samtidigt beviljad pension till årligt belopp av 360 kronor utan att någon del därav bestrides från annat håll än allmänna indragningsstaten. Då pensionsförmånen för sistnämnde pensionär under år 1927 utgjort

pension	kronor	360
pensionstillägg	»	180
pensionsförhöjningar	»	276
dyrtidstillägg	»	216
Summa	kronor	1,032,

men sökanden för år 1927 erhållit utbetalningar från statskontoret till sådant belopp att hans sammanlagda pensionsförmån, dyrtidstillägg däri inberäknat, uppgått till allenast 911 kronor, har statskontoret nu låtit till sökanden utanordna skillnaden mellan detta belopp och ovanberörda 1,032 kronor eller 121 kronor, och kommer sökandens pensionsförmån att för framtiden beräknas enligt enahanda grund.

Genom ett sådant beräkningssätt undvikes den av arméförvaltningens civila departement påpekade oegentlighet, som skulle följa av det beräkningssätt, vilket tillämpats vid utbetalningarna av sökandens pension under år 1927,

nämligen att sammanlagda förmånerna skulle minskas till följd därav, att vederbörande erhölle förhöjning av underhållet från krigsmanshuskassan.

Att, såsom av arméförvaltningens civila departement föreslagits, söka hos riksdagen utverka sådan ändring i villkoren för åtnjutande av pension från allmänna indragningsstaten, som uppbäres jämte underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa, att dessa förmåner bleve i stort sett alldeles oberoende av varandra, kan statskontoret för sin del icke tillstyrka.

Genom beslut den 24 februari 1928 fann Kungl. Maj:t förevarande framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet.

Såsom av det anförda framgår, hava Hultgrens pensionsförmåner i enlighet med det beräkningssätt, som av statskontoret tillämpats och av Kungl. Maj:t godkänts, inklusive dyrtidstillägg enligt år 1927 gällande levnadskostnadsindex för nämnda år uppgått till 1,032 kronor. Mot den tolkning av riksdagens beslut angående pension åt Hultgren samt av gällande pensionsförfattningar, vilken ligger till grund för nämnda beräkningssätt, har utskottet intet att erinra.

Motionärens förslag, att Hultgren skulle från allmänna indragningsstaten äga åtnjuta pension med belopp, motsvarande den utav 1912 års riksdag honom tillerkända pensionsförmånen, oavsett förhöjningarna i det till honom utgående underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa, kan utskottet icke tillstyrka. Utskottet vill framhålla, att underhållet från krigsmanshuskassan har karaktären av ett bidrag till levnadskostnaderna, vilket enligt antagna grunder ökas i samma mån som vederbörandes arbetsförmåga vid högre levnadsålder förutsättes bliva mindre, medan däremot av riksdagen genom särskilda beslut beviljade pensioner av statsmedel avse att utgöra ålderdomsunderstöd, utgående med oförändrad storlek under vederbörande pensionstagares återstående livstid. Då riksdagen, såsom i detta fall ägt rum, beviljat pension från indragningsstaten till sådant belopp, att densamma jämte underhållet från krigsmanshuskassan skulle uppgå till viss summa, måste sistberörda summa anses utgöra det pensionsbelopp, som — oberoende av levnadsålder — bör oförändrat tillkomma pensionstagaren under hans återstående livstid. Såsom framgår av ovan återgivna utlåtande av arméförvaltningens civila departement, har ock riksdagen, i överensstämmelse med här angivna uppfattning, tidigare motsatt sig förslag av samma innebörd som det av motionären nu framställda yrkandet.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II: 171 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

59:o.

Ang. pension åt stenarbetaren C. J. Andersson.

I en inom andra kammaren under nr 261 väckt motion har herr *Lundström* hemställt, »att riksdagen måtte medgiva, att stenarbetaren *Carl Johan Andersson* må från och med 1 januari 1929 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension till belopp, beräknat efter samma grunder, som tidigare i liknande fall tillämpats».

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, bland annat, att Andersson, som är född den 7 december 1873 och sålunda något över 55 år gammal, enligt läkarbetyg den 1 februari 1928 på grund av vissa sjukdomar är nära nog oförmögen till arbete.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört arméförvaltningens fortifikationsdepartement.

Fortifikationsdepartementet har från *fortifikationsbefälhavaren i Boden* inhämtat yttrande, av vilket framgår i huvudsak följande.

Andersson, som vore född den 7 december 1873 och för närvarande vore boende Hedsvedjan, Boden, hade den 14 mars 1902 anställts vid Bodens fästnings- och kasernbyggnader såsom fortifikationsarbetare och hade därefter under nedan angivna tider utfört arbeten för lantförsvarets räkning, nämligen:

1:o) den 14 mars 1902—den 31 maj 1907 dels efter timpenning, dels ock efter ackord enligt vid fortifikationsförvaltningen i Boden förda dagsverksböcker eller under tillhopa 5 år 2 månader 18 dagar,

2:o) den 1 juni 1907—den 31 december 1912 såsom ackordsarbetare hos en vid fästnings- och kasernbyggnaderna i Boden anställd förman Höög, vilken numera åtnjöte pension av staten, eller under en tid av 5 år 7 månader,

3:o) den 6 september 1913—den 10 juni 1918 såsom ackordsarbetare hos en på liknande sätt anställd förman Morath eller under en tid av 4 år 9 månader 5 dagar,

4:o) den 11 juni 1918—den 4 mars 1922 likaledes såsom ackordsarbetare anställd hos förmannen Morath, men för denna tid jämväl upptagen i vid fortifikationsförvaltningen förda dagsverksböcker eller under en tid av tillhopa 3 år 8 månader 24 dagar, och

5:o) den 1 mars 1923—den 17 juli 1925 såsom huvudsakligen ackordsarbetare hos kasernbyggnadsnämnden vid dess arbeten å garnisonssjukhuset i Boden, enligt vad som framginge av vid fortifikationsbefälhavarens skrivelse i avskrift fogade intyg, eller under en tid av tillhopa 2 år 4 månader 17 dagar.

Anderssons medelinkomst under dessa tider hade beräknats till omkring 3,000 kronor per år.

Vidare hade Andersson under tiden september 1925—maj 1926 enligt åtagande utfört diverse stenarbeten för Bodens fästnings- och kasernbyggna-

der för sammanlagt 730 kronor samt under tiden oktober 1927—december 1928 utfört liknande arbeten för sammanlagt 676 kronor 50 öre enligt vid kassaförvaltningen i Boden förda avskrifter av räkningar.

Slutligen hade Andersson enligt avskrift av arbetsbok vid Porjus kraftverk utfört stenarbeten för statens räkning vid Porjus under tiden den 23 januari—1 september 1913.

Fortifikationsdepartementets yttrande i ämnet är av följande innehåll:

Enligt vad fortifikationsdepartementet under hand erfarit av numera överstelöjtnanterna E. Frumerie och friherre G. Fock, vilka på sin tid innehaft förordnanden såsom arbetschefer i Boden, Frumerie från och med hösten 1906 till hösten 1913 och friherre Fock från och med hösten 1913 till hösten 1917, men vilka nu äro såsom byråchefer placerade å fortifikationsdepartementet, hava förenämnda Höög och Morath — i den mån de anlitats under ovan nämnda officerares tjänstetider såsom arbetschefer och sannolikt även i fortsättningen därefter in under 1918 vid utförande av arbeten för fortifikationsförvaltningen i Boden — icke varit entreprenörer, utan endast förmän för vissa lag av arbetare, vilka direkt utfört arbeten åt fortifikationsförvaltningen. Det synes fortifikationsdepartementet därför billigt, att Andersson för erhållande av pension får tillgodoräkna sig — förutom de under mom. 1:o), 4:o) och 5:o) här ovan angivna tider, om vilka tvekan ej torde råda — även de tider, den 1 juni 1907—den 31 december 1912 och den 6 september 1913—den 10 juni 1918, då han, såsom synes framgå av vad fortifikationsbefälhavaren i sin skrivelse anfört, ej varit upptagen i dagsverksböckerna.

Däremot anser fortifikationsdepartementet, att det tillfälliga arbete, som Andersson enligt fortifikationsbefälhavarens skrivelse utfört för Bodens fästnings- och kasernbyggnader under vissa tider av åren 1925—1928, ej kan i förevarande avseende medräknas.

Den tid, som Andersson enligt fortifikationsdepartementets åsikt bör få tillgodoräkna sig såsom arbetare i lantförsvarets tjänst, utgör således efter verkställd sammanräkning 21 år 8 månader 4 dagar.

Härtill torde, för den händelse Andersson blir berättigad att för den ifrågasatta pensionen även tillgodoräkna sig det arbete, som han under tiden den 23 januari 1913—den 1 september samma år, såsom framgår av fortifikationsbefälhavarens skrivelse bifogad avskrift av arbetsbok vid Porjus kraftverk, utfört för statens räkning vid Porjus, och om vilket arbete det icke tillkommer departementet att yttra sig, jämväl böra läggas denna tid.

Enligt av numera överstelöjtnanten Frumerie den 11 januari 1913 utfärdat, fortifikationsbefälhavarens skrivelse i avskrift bifogat intyg har Andersson i sitt arbete under Frumeries ledning visat sig äga fullgod yrkeskunnighet samt iakttagit ett nyktert och aktningsvärt uppförande. Därjämte har numera överstelöjtnanten friherre Fock muntligen för departementet intygat, att Andersson under hans arbetsledning visat synnerligen god arbetsskicklighet och städse iakttagit ett hedrande uppförande.

Enligt vad departementet under hand inhämtat av motionären i ärendet, hava av honom i ärendet ingivits vederbörliga präst-, läkar- och medellöshetsintyg angående Andersson.

Med anledning av vad sålunda anförts, har fortifikationsdepartementet för sin del tillstyrkt, att Andersson måtte beredas en årlig pension under sin återstående livstid med belopp, beräknat efter de grunder, som stats-

makterna under de senaste åren plägat tillämpa vid tilldelande av pensioner åt arbetare eller f. d. arbetare i statens tjänst.

Statskontoret har för egen del anfört följande:

Enligt i ärendet förebragt utredning har Andersson utfört arbete vid Bodens fästnings- och kasernbyggnader dels mot timpenning eller ackord, dels ock såsom ackordsarbetare hos vid fästnings- och kasernbyggnaderna anställda förmän. Vidare har han varit anställd vid Porjus kraftverksbyggnad. Såsom framgår av riksdagens i åtskilliga fall meddelade beslut har arbetare, vilken direkt eller indirekt utfört arbete på entreprenad för kronans räkning, erhållit pension grundad på av honom således utfört arbete, därest han såsom fallet är med Andersson uteslutande ägnat sig däråt. På grund härav och då Andersson nu uppnått 55 levnadsår samt enligt läkarintyg är »nära nog oförmögen till arbete» torde det få anses vara med billighet överensstämmande, att han erhåller något årligt understöd av statsmedel. Den tid, som enligt den av arméförvaltningen i ärendet förebragta utredningen skulle för pension kunna tillgodoräknas honom, uppgår till något över 22 år. Med hänsyn härtill skulle ett pensionsbelopp av 756 kronor årligen kunna anses vara i detta fall lämpligt. (Jfr 1928: prop. nr 138, p. 8; riksdagsskr. nr 352, p. 31.)

Utskottet. Då utskottet i likhet med de hörda myndigheterna ansett billighetsskäl tala för att Andersson beredes pensionsunderstöd av statsmedel och utskottet icke funnit anledning till erinran mot det belopp, som i sådant avseende ifrågasatts av statskontoret, tillstyrker utskottet, att detta belopp beviljas Andersson från allmänna indragningsstaten. Pensionen lärer böra utgå från och med den 1 januari 1929.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 261, må medgiva, att f. d. stenarbetaren Carl Johan Andersson må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 756 kronor.

60:o.

Ang. årliga understöd åt två f. d. sömmerskor vid Vaxholms kustartilleriregementes skräddarverkstad.

I en inom andra kammaren av herr *Mosesson* väckt motion nr 267 har hemställts, »att riksdagen måtte besluta att bevilja förra sömmerskorna vid Vaxholms kustartilleriregementes skräddarverkstad *Matilda Sofia Mattsson* och *Ottilia Alexandra Josefina Nilsson* från allmänna indragningsstatens medel årligen från 1 juli 1929 ett belopp av 500 kronor vardera.»

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört bland annat följande:

»Vid utgången av år 1927 förlorade på grund av personalindragning en sömmerska, *Matilda Sofia Mattsson,* född den 22 januari 1877, den anställning och inkomst hon i över 20 år haft. Under de första åren av sin anställning arbetade hon hos en mästare, som arbetade på entreprenad åt regementet, Vaxholms kustartilleriregemente, men efter den 1 juli 1919 var Mattsson anställd direkt av regementet.

Då hon avskedades på grund av den nedskrivning av försvaret, som riksdagen beslutit, erhöll hon avskedsersättning med något över 1,300 kronor.

Som hela Vaxholms samhälle på grund av regementsindragning kom i ekonomiska svårigheter, blev det omöjligt för denna kvinna, som hela sitt liv sysslat med sömnadsarbete av det speciella slag, som förekommer på ett regementes skräddareverkstad, att ute i det lilla samhället eller på annat håll få arbete och utkomst. Sedan avskedsersättningen åtgått till uppehälle intill innevarande år, står hon inför nöd. Ålderdomen är givetvis mycket hotfull.

Det synes mig, som skulle billigheten kräva, att denna kvinna ej lämnas i sitt iråkade betryck utan erhåller ett litet årligt understöd.» — — —

»Sömmerskan *Ottilia Alexandra Josefina Nilsson*, född den 10 mars 1877, var på liknande sätt som Mattsson anställd vid Vaxholms kustartilleriregemente, först som sömmerska hos av regementet antagen entreprenör och sedan direkt av regementet, till dess även hon avskedades den 31 mars 1928. Även hon erhöll vid avskedet en ersättning med belopp, liknande det ovan nämndes för Mattsson. Nilssons sammanlagda arbetstid var dock omkring 15 år, medan Mattssons var 20 år. Deras villkor, inkomster under anställningstiden och deras ålder äro ungefär lika, som det framgår av handlingarna, och deras läge nu sedan de förlorat plats och inkomst är likartat. Vad jag tillåtit mig anföra till Mattssons förmån, gäller ock Nilsson.»

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

Över omförmälda motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört marinförvaltningen.

Marinförvaltningen har överlämnat *dels* ett från chefen för Vaxholms kustartilleriregemente infordrat yttrande, *dels ock* avskrift av ämbetsverkets den 24 februari 1927 till Kungl. Maj:t ingivna framställning i fråga om avskedsersättning och förtidspension till mästare och arbetare vid statens beklädnadsverkstäder. För egen del har ämbetsverket åberopat innehållet av dessa handlingar.

Chefen för Vaxholms kustartilleriregemente har anfört följande:

»De i motionen angivna sömmerskorna Matilda Sofia Mattsson och Ottilia Alexandra Josefina Nilsson slutade sina anställningar vid regementet, den förra den 31 december 1927 och den senare den 31 mars 1928, varvid de jämlikt ämbetsverkets beslut erhöllo avskedsersättningar med 1,364 kronor 75 öre och 1,376 kronor 48 öre respektive.

Av regementschefen antogos de vid skräddarverkstaden såsom sömmerskor den 1 juli 1919 efter att dessförinnan hava varit anställda vid verkstaden hos regementets skräddarmästare i dennes egenskap av entreprenör, Mattsson sedan den 1 november 1907 och Nilsson sedan den 6 mars 1913.

Med frånseende av de olika anställningssätten före och efter den 1 juli 1919 hava ifrågavarande sömmerskor arbetat för regementet uti 20 och 15 år respektive. I det fall att även deras anställning hos skräddarmästaren-entreprenören varit statsanställning, skulle de jämlikt kungörelsen angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa civila löntagare vid armén och marinen av den 15 januari 1926 hava tillerkänts förtidspension, Mattsson med 600 kronor och Nilsson med 530 kronor årligen.

Enär själva arten eller omfattningen av arbetet icke varit beroende på huru arbetaren varit anställd, antingen hos staten eller entreprenören såsom

arbetsgivare, eftersom i båda fallen deras arbete uteslutande avsett regementets behov, torde deras anställningstid före den 1 juli 1919 kunna anses jämförlig med statsanställning.

Med hänsyn härtill synes det mig vara väl motiverat, att årligt understöd utgår till ifrågavarande sömmerskor.»

Med avseende å innehållet i marinförvaltningens omförmälda skrivelse den 24 februari 1927 tillåter sig utskottet hänvisa till vad därom anförts under punkten 40 i det föregående.

Statskontoret har för egen del i ärendet anfört följande:

Sömmerskorna Mattsson och Nilsson hava visserligen innehaft anställning vid ifrågavarande verkstäder alltsedan den 1 november 1907, respektive den 6 mars 1913, men då de under tiden intill den 1 juli 1919 endast varit anställda hos regementets skräddarmästare i dennes egenskap av entreprenör, hava de enligt föreskrifterna i kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen icke kunnat komma i åtnjutande av förtidspension utan endast erhållit avskedsersättning. Emellertid har riksdagen i vissa särskilda fall medgivit, att pension av statsmedel finge utgå till arbetare, vilka väl icke varit i statens tjänst direkt anställda men som under lång tid varit helt sysselsatta med att såsom arbetare hos entreprenörer utföra arbete för statens räkning, och enligt vad Kungl. Maj:t i proposition den 15 februari 1929 (nr 104) föreslagit, skulle under likartade förhållanden vissa förutvarande mästare och arbetare vid Karlskrona kustartilleriregementes numera nedlagda beklädnadsverkstäder erhålla vissa årliga pensionsbelopp. Vid sådant förhållande torde intet vara att erinra mot förslaget, att även här ifrågavarande sömmerskor komma i åtnjutande av pension. I nyss angivna proposition har Kungl. Maj:t visserligen föreslagit något lägre pensionsbelopp än som vederbörande med hänsyn till anställningstidens längd skulle ägt uppbära, därest förberörda kungörelse å dem varit tillämplig, men därvid är att märka, hurusom i propositionen omhandlade mästare och arbetare uteslutande utfört entreprenadsarbete, varför nyssnämnda kungörelse överhuvudtaget ej var tillämplig å dem. I fråga om sömmerskorna Mattsson och Nilsson, vilka vardera under mera än 8 år innehaft fast anställning vid försvarsväsendet, synes knappast anledning till avvikelse från föreskrifterna i berörda kungörelse kunna anses förefinnas, utan torde pensionsbeloppen lämpligen kunna bestämmas till för Mattsson 720 kronor och för Nilsson 624 kronor att utgå från och med månaden näst efter den, vari envar av dem erhållit avsked, med skyldighet dock för dem att återbära vad de uppburit såsom avskedsersättningar, eller Mattsson 1,364 kronor 75 öre och Nilsson 1,376 kronor 48 öre. Ett beslut i enlighet härmed skulle innebära, att Mattsson och Nilsson komme att uppbära pension första gången Mattsson i juni 1929 och Nilsson i december samma år.

Utskottet. Utskottet vill erinra, att riksdagen tidigare i åtskilliga fall medgivit tillgodoräknande för ålderspension av tjänstetid i anställning av samma art som den här förevarande. Utskottet har också under punkten 40 i det föregående tillstyrkt bifall till Kungl. Maj:ts i proposition nr 104 framställda förslag om beviljande åt vissa mästare och arbetare vid Karlskrona kustartilleriregementes förutvarande beklädnadsverkstäder av pensioner, grundade på tillgodoräknande av anställningar utav motsvarande

slag. Under sådana förhållanden har utskottet även i nu avhandlade fall funnit sig böra förorda pensioner av statsmedel. Enligt utskottets mening torde emellertid även här, liksom i nyssberörda fall ägt rum, en mindre reduktion böra verkställas av de belopp, vilka vid en direkt tillämpning av kungörelsen angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga löntagare vid armén och marinen skulle utgå. Beloppen hava synts utskottet skäligen böra fastställas för Mattsson till 696 kronor och för Nilsson till 600 kronor för år. Pensionerna, vilka torde böra bestridas från allmänna indragningsstaten, torde på sätt statskontoret ifrågasatt böra utgå från och med månaden näst efter vederbörandes entledigande, med skyldighet för anställningshavarna i fråga att återbära belopp, motsvarande dem tillerkända avskedsersättningar.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 267, må medgiva, att förra sömmerskorna vid Vaxholms kustartilleriregementes skrädderiverkstad Matilda Sofia Mattsson och Ottilia Alexandra Josefina Nilsson må, Mattsson från och med den 1 januari 1928 och Nilsson från och med den 1 april samma år, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära årliga pensioner, Mattsson av 696 kronor och Nilsson av 600 kronor, med skyldighet för dem att till statsverket återbära belopp, motsvarande av dem uppburna avskedsersättningar enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen.

61:o.

Ang. pension åt förre timmermannen K. E. Pettersson-Tapper.

I en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Stockholm väckt motion nr 268 har hemställt, »*att* riksdagen må besluta att tillerkänna *K. E. P:son Tapper* en årlig pension av, tillsammans med det belopp han uppbar från riksförsäkringsanstalten, 1,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, då han entledigades från sin anställning vid varvet, samt *att* från det pensionsbelopp Tapper enligt sådant beslut skulle äga att uppbära må avräknas den summa han erhållit i avskedsersättning».

Såsom i motionen erinrats, var frågan om pension åt Tapper föremål för behandling vid 1928 års riksdag i anledning av ett av herr Dahlén framställt förslag (motion II: 274).

Av handlingarna i ärendet inhämtades, att Pettersson-Tapper, som är född den 10 maj 1879, år 1916 anställdes som timmerman vid flottans varv i

Stockholm. Enligt ett av marinläkaren O. Hult den 6 juni sistnämnda år utfärdat intyg befanns Tapper vid verkställd undersökning frisk och arbetsför. Den 18 januari 1921 ådrog sig Tapper skada å högra knäet till följd av olycksfall i arbetet. Ifrågavarande skada anmäldes i vederbörlig ordning hos riksförsäkringsanstalten, som infordrade läkarutlåtande av doktor Hult. I ett den 30 augusti 1921 dagtecknat intyg anförde denne i huvudsak följande:

»Tapper lider redan före skadan i januari av en kronisk deformerande arthrit i båda knälederna med höggradig felställning, som för honom vållar inskränkt rörlighet och svårighet att gå samt lätt disponerar för nya skador. Att bestämt avgöra i vad mån skadan den 18 januari varit vållande till T:s nuvarande nedsatta arbetsförmåga, torde ej vara möjligt på grund av den redan förut pågående sjukdomsprocessen. Vad som i detta avseende för närvarande kan fastställas är endast, att T. före olyckstillfället varit fullt arbetsför men sedermera blott kunnat utföra lättare arbete. Utsikt att kunna återvinna full arbetsförmåga torde ej föreligga.»

Genom särskilda beslut den 18 oktober 1921 och den 30 juni 1922 tillerkände riksförsäkringsanstalten i anledning av omförmälda olycksfall Tapper livränta med 320 kronor för år räknat, därvid anstalten ansett skadan medföra nedsättning av Tappers arbetsförmåga med 20 procent.

Under åberopande av ett av doktor Hult den 20 september 1923 utfärdat nytt läkarbetyg för Tapper, varav framginge, att den deformerande arthrit i båda knälederna, varav han sedan flera år lede, ytterligare förvärrats utan någon utsikt till förbättring, så att han vore och för framtiden komme att förbliva fullständigt oförmögen till arbete i varvets tjänst, gjorde chefen för byggnadsdepartementet vid flottans varv i Stockholm framställning hos riksförsäkringsanstalten om tillerkännande av livränta åt Tapper, motsvarande förlust av hela arbetsförmågan. Riksförsäkringsanstalten, som inhämtade yttrande av sin överläkare, förklarade genom beslut den 29 september 1923 att, då Tappers sjukdom förefunnits redan före olycksfallet, anstalten icke funnit skäl föreligga för ändring av anstaltens tidigare beslut i ärendet.

Häröver anfördes besvär hos försäkringsrådet såväl av Tapper själv som av chefen för byggnadsdepartementet. Genom utslag den 22 februari 1924 fann försäkringsrådet ej skäl göra ändring i riksförsäkringsanstaltens beslut.

Tapper, som på grund av ifrågavarande olycksfall åtnjöt sjukavlöning sedan hösten 1922, uppsades från och med den 2 juli 1926 från sin anställning vid flottans varv i Stockholm i samband med de till följd av 1925 års försvarsbeslut då skeende inskränkningarna i arbetena vid varvet.

Sedan till marinförvaltningen inkommit framställning om beredande av avskedsersättning enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen, åt bl. a. Tapper, men marinförvaltningen, enär han tillerkänts årlig livränta såsom ersättning för skada till följd av olycksfall i arbetet, funnit sig icke kunna mot stadgandet i § 2 mom. 2 i berörda kungörelse bevilja honom avskedsersättning, hemställde ämbetsverket uti

skrivelse till Kungl. Maj:t den 15 juli 1926 om bemyndigande att till honom utbetala dylik förmån.

Genom beslut den 15 oktober 1926 förklarade Kungl. Maj:t den omständigheten att Tapper uppbure livränta icke utgöra hinder för honom att komma i åtnjutande av avskedsersättning enligt kungörelsen den 15 januari 1926.

Med stöd av nämnda bemyndigande beslöt marinförvaltningen tilldela Tapper avskedsersättning med 1,482 kronor 10 öre.

Sedan hos Kungl. Maj:t gjorts framställning om avskedsersättningens fastställande efter annan beräkningsgrund än den av marinförvaltningen tillämpade, medgav Kungl. Maj:t genom beslut den 6 maj 1927, att Tapper finge uppbära en ytterligare ersättning av 617 kronor 90 öre.

I sitt den 16 april 1928 avgivna utlåtande nr 30 anförde bankoutskottet under punkten 54 i förevarande ämne följande:

»Av utredningen i ärendet framgår, att Tapper entledigats från sin anställning vid flottans varv i Stockholm på grund av den inskränkning i arbetena därstädes, som påkallats av 1925 års beslut i försvarsfrågan, samt att han i anledning härav tillerkänts avskedsersättning med sammanlagt 2,100 kronor. Härjämte åtnjuter Tapper en årlig livränta av 320 kronor för i tjänsten ådragen skada. Att härutöver bevilja Tapper, som vid avskedet innehade en ålder av 47 år och en anställningstid av allenast tio år, pension eller därmed jämförligt understöd från allmänna indragningsstaten synes utskottet med hänsyn till konsekvenserna icke böra ifrågakomma. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionärens förslag.»

Utskottet hemställde, att den förevarande motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet sålunda hemställt.

Till stöd för sitt yrkande om pension åt Tapper har motionären i den nu föreliggande motionen nr 268 anfört bland annat följande:

»Då emellertid Tapper både före och efter avskedandet varit oförmögen till arbete, torde det kunna sägas vara oförklarligt, huru han kunnat bliva övertalig på grund av den inskränkning i arbetena, som följde av 1925 års försvarsbeslut. Förutsättningen, för att en man skall kunna bliva övertalig i brist på arbete, torde ju få anses vara, att han besitter förmåga att utföra något arbete. Jag anser sålunda, att Tapper icke bort uppbära avskedsersättning men att han, på grund av att han helt förlorat sin arbetsförmåga i samband med olycksfall under arbete i statens tjänst, bör åtnjuta understöd eller pension från statsverket.»

Utskottet.

Då i den nu föreliggande motionen icke förebragts några nya omständigheter, som kunna inverka på bedömandet av frågan om beviljande av pension åt Tapper, finner sig utskottet böra vidhålla den ståndpunkt utskottet år 1928 intagit i ärendet. Med anledning av vad motionären anfört beträffande avskedsersättning åt Tapper får utskottet framhålla, att nämnda ersättning, såsom av utredningen framgår, tillerkänts Tapper enligt medgivande av Kungl. Maj:t. Vid sådant förhållande och då utskottet, på sätt

nyss anförts, anser pension i detta fall ej böra ifrågakomma, saknar utskottet anledning att till prövning upptaga frågan, huruvida avskedsersättning bort tilldelas honom eller icke.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II: 268 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

62:o.

Ang. pension åt förre timmermannen K. A. Nyberg.

I en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Stockholm väckt motion nr 269 har hemställts, att riksdagen må besluta tillerkänna förre timmermannen *Klas Aug. Nyberg* ett årligt understöd av 500 kronor.

I fråga om vad som anförts till stöd för detta yrkande hänvisar utskottet till motionären.

Frågan om beredande av pension eller därmed jämförligt understöd åt Nyberg var föremål för behandling av 1928 års riksdag i anledning av en inom andra kammaren av herrar Ahl och Andersson i Tungelsta väckt motion nr 178.

Av handlingarna i ärendet inhämtades, att Nyberg, som är född den 28 februari 1879, anställdes som timmerman vid flottans varv i Stockholm den 12 januari 1912. Under januari månad 1917 ådrog sig Nyberg ischias, för vilken sjukdom han var sjukskriven någon tid. Sedan Nyberg senare samma år gjort framställning om längre tids tjänstledighet, vilken dock på grund av brådskande arbeten vid varvet icke kunde beviljas honom, sökte och erhöll Nyberg avsked den 2 september 1917. Efter avskedet arbetade Nyberg i enskild tjänst. Den 1 juni 1918 erhöll Nyberg förnyad anställning vid flottans varv i Stockholm. Härvid förelåg ett för Nyberg av legitimerade läkaren Gustaf Gylling den 31 maj 1918 utfärdat läkarbetyg, varav framgick, att Nyberg befunnits vara fullt frisk och arbetsför. Den 20 januari 1921 entledigades Nyberg från ifrågavarande anställning på grund av inskränkningar i arbetena å varvet.

Härefter har Nyberg gjort särskilda framställningar hos Kungl. Maj:t om pension eller understöd och därvid bland annat gjort gällande, att den sjukdom, varav han för närvarande lider, ursprungligen ådragits under tjänstgöringen vid varvet. Dessa framställningar hava icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sitt den 16 april 1928 angivna utlåtande nr 30 anförde bankoutskottet under punkt 53 i förevarande ämne följande:

»Då Nyberg varit anställd i statens tjänst under en tid av allenast åtta år och av utredningen i ärendet icke framgår, att den sjukdom, varav Nyberg för närvarande lider, ådragits i tjänsten, har utskottet, jämväl med hänsyn till att frågan tidigare åtskilliga gånger varit underställd Kungl. Maj:ts prövning, ansett sig icke kunna tillstyrka, att pension eller därmed

jämförligt understöd beredes Nyberg. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionärernas förslag.»

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Riksdagen beslöt i enlighet med vad utskottet hemställt.

Utskottet.

Då i den nu föreliggande motionen icke förebragts några nya omständigheter, som kunna inverka på frågans bedömande, saknar utskottet anledning att frångå den ståndpunkt utskottet år 1928 intagit i ärendet.

Utskottet hemställer alltså,

att förevarande motion II: 269 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

63:o.

Ang. pension åt skomakeriarbetaren P. J. Svedberg.

I en inom andra kammaren av herrar *Andersson* i Stockholm och *Hedlund* i Östersund väckt motion nr 271 har hemställts, att riksdagen måtte besluta, att skomakeriarbetaren vid Norrlands artilleriregementes intendenturverkstäder *Per Johan Svedberg* måtte från och med månaden näst efter den, då han avgått från anställningen, åtnjuta en årlig pension, vilken tillsammans med honom tillkommande pension från Vadstena krigsmanshuskassa utgjorde 900 kronor.

Beträffande motiveringen för denna hemställan hänvisar utskottet till motionen.

Av tillgängliga handlingar i ärendet framgår, att chefen för Norrlands artilleriregemente i en av vederbörande arméfördelningschef med tillstyrkan insänd samt av arméförvaltningens intendents- och civila departement med skrivelse den 4 september 1928 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning hemställt om utverkande av pension åt Svedberg i anledning av hans anställning vid regementet.

Arméförvaltningens intendents- och civila departement anförde i berörda skrivelse följande:

Av handlingarna i målet inhämtas,

att Svedberg är född den 23 juni 1859, och att han sålunda är över 69 år gammal,

att han varit fältjägare vid Jämtlands fältjägarregemente under tiden 11 mars 1880—25 september 1905 eller under mera än 25 $^1/_2$ år,

att han innehaft sin anställning vid Norrlands artilleriregemente alltsedan den 1 november 1918 eller omkring 9 år 10 månader,

att han enligt för honom utfärdat läkarbetyg på grund av kronisk reumatism och åldersförändringar har i väsentlig grad nedsatt arbetsförmåga,

att hans avlöningsförmåner under de senaste fem åren uppgått till i medeltal 2,000 kronor för år jämte dyrtidstillägg,

att han från Vadstena krigsmanshuskassa uppbär en årlig pension av 250 kronor förutom dyrtidstillägg,

att han under sin anställningstid vid artilleriregementet utfört sitt arbete synnerligen plikttroget samt i övrigt ådagalagt ett hedrande uppförande såväl i som utom sin tjänst samt

att han med utgången av september månad 1928 lämnar sin anställning vid regementet.

Enär vid tidpunkten för avskedet Svedbergs tjänstetid såsom skomakare vid artilleriregementet uppgår till allenast omkring 10 år, finna departementen sig icke kunna tillstyrka, att årligt understöd av statsmedel beredes honom.

Med hänsyn till Svedbergs väl vitsordade verksamhet vid regementet under denna jämförelsevis långa tid anse dock departementen, att någon ersättning av statsmedel bör honom tillerkännas. Departementen tillåta sig i detta sammanhang erinra om, att jämlikt brev den 11 februari 1927 Kungl. Maj:t medgivit, att till förre skrädderiarbetaren vid Livregementets grenadjärers intendenturverkstäder C. J. Hedlund, vilken innehaft anställning i kronans tjänst under en tid av omkring 14 år, finge från lantförsvarets anslag till extra utgifter utbetalas en gratifikation för en gång av 500 kronor.

Departementen gjorde hemställan om beviljande åt Svedberg av gratifikation med nyssnämnda belopp.

Till följd av remiss avgav *statskontoret* i ärendet utlåtande den 15 oktober 1928 och anförde därvid bland annat följande:

Visserligen har riksdagen i några fall på Kungl. Maj:ts framställningar beviljat pensioner åt f. d. soldater, som efter att hava kommit i åtnjutande av underhåll från krigsmanshuskassan innehaft långvarig anställning vid regementsverkstad, såsom framgår exempelvis av 1927 års riksdags beslut om pension åt slöjdförmannen vid Upplands infanteriregementes intendenturverkstäder P. E. Sand till sådant belopp, att detsamma jämte underhållet från Vadstena krigsmanshuskassa uppginge till sammanlagt 1,260 kronor årligen. Men i nu förevarande fall äro dock förhållandena något olika. Sand hade alltsedan år 1875 varit anställd först såsom soldat under 35 år och omedelbart därefter vid regementsverkstad under en tid av inemot 17 år; medan däremot Svedberg, som avgick från krigstjänsten år 1905, först 13 år därefter vid inemot 60 års ålder anställdes å regementsverkstad. Då Svedberg räknar tillhopa 35 år i krigstjänst och vid regementsverkstad, skulle visserligen kunna ifrågasättas att bereda honom någon förbättrad pensionsförmån, så att han utöver underhållet från krigsmanshuskassan finge pension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att sammanlagda förmånen uppginge till förslagsvis 600 kronor. Men med hänsyn till vad arméförvaltningens intendents- och civila departement i ärendet anfört vill statskontoret icke påyrka annan åtgärd än att en gratifikation till av departementen föreslaget belopp av 500 kronor må tilldelas Svedberg vid avgången från anställningen vid Norrlands artilleriregementes intendenturverkstäder.

Ifrågavarande framställning har icke varit föremål för beslut av Kungl. Maj:t. I en av arméfördelningschefen insänd samt av arméförvaltningens intendentsdepartement med eget yttrande den 4 januari 1929 överlämnad skrivelse anhöll nämligen regementschefen att — »sedan upplysning erhållits,

att enskild riksdagsman har för avsikt att motionsvägen få frågan framlagd för riksdagen» — få återtaga den gjorda framställningen i ärendet.

Genom beslut den 25 januari 1929 lät Kungl. Maj:t vid den sålunda gjorda återkallelsen bero.

Anledningen till ifrågavarande återkallelse torde vara att söka i att — enligt vad som framgår av handlingar, vilka av motionärerna ingivits till utskottet — kanslirådet å försvarsdepartementets tredje byrå i en till regementsintendenten vid Norrlands artilleriregemente ställd, den 30 oktober 1928 dagtecknad skrivelse anfört följande:

»Med anledning av chefens för Norrlands artilleriregemente framställning av den 13 juli 1928 om att Kungl. Maj:t måtte hos nästinstundande års riksdag utverka årlig pension åt förre skomakaren vid regementet P. J. Svedberg får jag härmed framhålla, att det, med hänsyn till i ärendet hörda myndigheters utlåtanden och förefintliga prejudikat, icke synes föreligga några utsikter för avlåtande av proposition till riksdagen om pension åt Svedberg. Härom torde Ni benäget underrätta Svedberg ävensom meddela honom att han med hänsyn till berörda omständighet lämpligen torde böra vända sig till någon riksdagsman i hemorten för att genom denne motionsvägen få frågan om beredande av pension åt honom framlagd för riksdagen, varvid vederbörande riksdagsman torde böra underrättas därom, att erforderliga handlingar i ärendet finnas tillgängliga å försvarsdepartementets tredje byrå. Därest någon riksdagsman åtager sig Svedbergs sak, vore emellertid för vinnande av ett lyckligt resultat härutinnan bäst, om regementschefen i skrivelse till Konungen återkallade sin ovanberörda framställning i ärendet, då i annat fall ifrågavarande framställning vid riksdagsbehandlingen av eventuell motion kan komma att åberopas såsom skäl för riksdagen att i avvaktan på Kungl. Maj:ts beslut i anledning av framställningen ifråga ej upptaga motionen till prövning. En sådan återkallelse berövar självfallet icke regementschefen befogenheten att, för den händelse riksdagen icke skulle komma att bifalla motionen, ånyo till Konungen inkomma med framställning om ersättning åt Svedberg, som då med ganska stor säkerhet av Kungl. Maj:t kommer att tillerkännas någon gratifikation för en gång. Meddelande, huruvida någon riksdagsman velat åtaga sig Svedbergs sak, motses med tacksamhet. Med utmärkt högaktning. A. R. Wallgren. Kanslirråd.»

Enligt vad av motionärerna ingivna handlingar utvisa, uppsades Svedberg från sin anställning vid regementet från och med den 12 november 1928.

Utskottet har ansett sig till en början icke kunna underlåta att beröra det enligt utskottets mening mindre lämpliga sätt, varpå förevarande ärende inom vederbörande departement blivit handlagt. Utskottet kan icke finna det riktigt att, sedan genom framställning av vederbörande myndigheter fråga väckts om beviljande av pension eller gratifikation i anledning av Svedbergs anställning vid Norrlands artilleriregemente, denna fråga icke gjorts till föremål för prövning av Kungl. Maj:t utan att i stället den tjänsteman, å vars beredning inom departementet ärendet ankommit, givit *Utskottet.*

hänvisning till enskild motionär, med anvisning tillika åt den sökande myndigheten att återkalla den hos Kungl. Maj:t gjorda framställningen.

Såsom utskottet tidigare i olika sammanhang haft tillfälle att framhålla, är det i betraktande av behovet av tillräcklig utredning rörande de omständigheter, vilka i de särskilda fallen kunna vara av beskaffenhet att påverka frågor om beviljande av pension, att anse såsom önskvärt, att framställningar om dylik förmån i den utsträckning, så lämpligen kan ske, efter företagen prövning av vederbörande myndigheter behandlas av Kungl. Maj:t, innan riksdagen får att taga ställning till desamma. Det förfaringssätt, som i nu avsedda fall tillämpats, synes ägnat att på ett betänkligt sätt motverka en strävan i sålunda angiven riktning.

Vidkommande härefter motionärernas förslag om beviljande av pension åt Svedberg, har utskottet på grunder, som anförts i de utav arméförvaltningens intendents- och civila departement samt av statskontoret avgivna utlåtandena, funnit tillräcklig anledning saknas att i detta fall tillstyrka särskild pensionsförmån utöver det underhåll, som Svedberg i egenskap av förutvarande indelt soldat äger uppbära från Vadstena krigsmanshuskassa.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motion II: 271 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

IV. Ang. socialdepartementet.

64:o.

Ang. pension åt förra städerskan hos riksförsäkringsanstalten Thilda Skjöld.

I en till riksdagen avlåten, den 1 februari 1929 dagtecknad proposition nr 59 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att förra städerskan hos riksförsäkringsanstalten *Thilda Skjöld* må, räknat från och med den 1 november 1928, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 456 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande.

Thilda Skjöld, som är född den 14 november 1862, har utfört städningsarbete för riksförsäkringsanstaltens räkning från och med den 1 november 1913 till och med den 19 januari 1927. Under tiden 20 januari 1927—31 oktober 1928 har hon på grund av hälsoskäl icke tjänstgjort hos anstalten. Från och med den 1 november 1928 blev hon av anstalten entledigad från sin syssla. Thilda Skjölds arbetstid hos anstalten har omfattat i medeltal cirka 100 timmar per månad, huvudsakligen förlagda till de tidiga morgontimmarna. Ersättningen för städningsarbetet har utgått med växlande belopp. Från och med den 1 september 1923 har den fasta lönen utgjort

1,056 kronor för år. Å detta belopp, som innefattat ersättning jämväl för materialier för städningsarbetet, exklusive såpa, har icke utgått dyrtidstillägg.

Enligt ett i ärendet åberopat läkarintyg har Skjöld på grund av ledgångsreumatism i händerna sedan den 22 april 1927 varit och är framgent ur stånd att utföra städningsarbete. Den omständigheten, att hon vid sitt städningsarbete hos anstalten med undantag för en kort tid varit tvungen att använda kallt vatten, måste enligt läkarintyg anses åtminstone i mycket hög grad hava bidragit till uppkomsten av hennes ledgångsreumatism i händerna.

För vidare utredning hänvisar utskottet till propositionen.

Utskottet.

Ehuruväl Skjölds tjänstgöringstid hos riksförsäkringsanstalten endast uppgår till omkring 13 år, har utskottet likväl med hänsyn till vad som upplysts angående hennes sjukdom funnit billigt, att pension beredes henne. Mot vad Kungl. Maj:t härutinnan föreslagit har utskottet intet att erinra.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

65:o.

Ang. understöd åt trädgårdsarbetaren vid Lunds hospital och asyl P. Nilsson.

I punkten 2 av samma proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att trädgårdsarbetaren vid Lunds hospital och asyl *Per Nilsson* må från och med månaden näst efter den, varunder hans anställning vid hospitalet upphör, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 828 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att Nilsson, som är född den 30 november 1863, alltsedan den 1 september 1892 — utan att hava innehaft anställning såsom befattningshavare — med kortare avbrott mot timpenning arbetat vid Lunds hospital och asyl såsom trädgårdsarbetare. Sammanlagt har han arbetat vid hospitalet under mer än 35 år. Under de sista fem åren har han i medeltal uppburit en avlöning av 2,018 kronor per år.

I fråga om vidare utredning hänvisas till propositionen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

66:o.

Ang. pension åt extra expeditionsvakten J. E. Nybom.

Under punkt 3 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att extra expeditionsvakten hos länsstyrelsen i Uppsala län *Johan Erik Nybom* må från och med dagen näst efter den, då han efter uppnådd ålder av 67 år entledigas från sin anställning hos länsstyrelsen, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att Nybom, som är född den 22 juni 1862, varit anställd hos länsstyrelsen såsom extra expeditionsvakt sedan den 20 november 1911 och under denna anställning haft en daglig tjänstgöring av samma omfattning som den, vilken ålegat den ordinarie vaktpersonalen. Nybom, som tidigare innehaft privat tjänst, har numera icke annan anställning än vid länsstyrelsen och åtnjuter icke någon pension eller något understöd. Nyboms avlöning vid länsstyrelsen har under de senaste åren utgått med 1,300 kronor jämte därå belöpande dyrtidstillägg.

Med avseende å utredningen i övrigt åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Utskottet, som ej haft anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

67:o.

Ang. tilläggspension åt lappfogden A. Staaff.

Uti punkten 4 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att lappfogden i Jämtlands län, landsfiskalen i Ströms distrikt av samma län *Abraham Staaff* må från och med månaden näst efter den, varunder, efter avsked från landsfiskalstjänsten, förordnandet för honom å lappfogdetjänsten upphör, under sin återstående livstid åtnjuta, utöver honom såsom lands fiskal författningsenligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 1,188 kronor.

I skrivelse den 14 november 1928 har länsstyrelsen i Jämtlands län dels hemställt, att frågan om lappfogdarnas uppförande på ordinarie stat måtte föreläggas 1929 års riksdag, dels ock, för den händelse hinder härför skulle möta, anhållit om beredande av tilläggspension åt lappfogden i Jämtlands län Abraham Staaff.

Staaff, som är född den 20 april 1864, erhöll den 15 juli 1904 sitt första förordnande såsom lappfogde och har från och med den 5 januari 1905 i oavbruten följd innehaft förordnande såsom lappfogde i Jämtlands län. Sådant förordnande har meddelats för ett år i sänder. Då lappfogdetjänsterna icke äro uppförda å ordinarie stat, är Staaff icke i denna egenskap berättigad

till pension. Staaff är emellertid jämväl ordinarie innehavare av landsfiskalstjänst. I sistnämnda egenskap är han underkastad bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension. På grund härav blir han skyldig att avgå från landsfiskalstjänsten den 20 april 1929, vilken dag han uppnår en levnadsålder av 65 år.

I sin omförmälda skrivelse har *länsstyrelsen* — under förmälan *att* Staaff under hela den långa tid han innehaft befattningen såsom lappfogde skött densamma på ett synnerligen förtjänstfullt sätt, *att* han haft förmåga att tillvinna sig lapparnas förtroende *samt att* han genom sin noggranna tillsyn, sin erfarenhet och sin praktiska läggning i många fall förstått att i avsevärd mån nedbringa statens utgifter för lappväsendet — framhållit, att det vore i hög grad önskligt, om Staff ännu någon tid kunde kvarstå såsom lappfogde och i nämnda egenskap övergå å ordinarie stat. Länsstyrelsen har vidare anfört, att det emellertid under alla omständigheter borde sörjas för att Staaff bleve delaktig av den pension, som komme att tillförsäkras innehavare av de blivande ordinarie lappfogdetjänsterna. På grund därav har länsstyrelsen under förut angivna förutsättning hemställt om vidtagande av åtgärder för att Staaff måtte berättigas att vid avgången från sin befattning såsom lappfogde, utöver honom i egenskap av landsfiskal tillkommande pension, åtnjuta tilläggspension med sådant belopp, att den sammanlagda pensionen komme att uppgå till det pensionsbelopp, som tillkomme befattningshavare i lönegraden B 26 i det för allmänna civilförvaltningen gällande avlöningsreglementet.

Till följd av remiss har *statskontoret* den 11 januari 1929 avgivit utlåtande, däri anförts bland annat följande.

Då Staaff såsom landsfiskal innehade mer än 35 för pension beräkneliga tjänstår samt det för honom gällande pensionsunderlaget vore 2,800 kronor, syntes han kunna i egenskap av landsfiskal förklaras berättigad att från och med månaden näst efter den, vari avgång från tjänsten efter den 20 april 1929 uppnådd levnadsålder av 65 år komme att äga rum, under återstående livstiden åtnjuta hel pension till belopp av 2,800 kronor årligen. Härtill komme förhöjningar å tillhopa 500 kronor, så att pensionsförmånen i sin helhet — bortsett från dyrtidstillägg — komme att utgöra 3,300 kronor.

Emellertid hade Staaff alltsedan den 5 januari 1905 eller alltså under en tid av 24 år med befrielse från tjänstutövning såsom landsfiskal (länsman) varit lappfogde i Jämtlands län. Med hänsyn till detta långvariga och maktpåliggande arbete syntes det billigt, att någon förbättring av pensionsförmånen bereddes Staaff. Hans arvode såsom lappfogde utgjorde 6,000 kronor. På grund därav skulle ett pensionsbelopp av 4,000 kronor kunna ifrågasättas. Då denna pension skulle vara att anse såsom oreglerad, borde densamma regleras till 4,800 kronor.

Departementschefen har i ärendet för egen del anfört bland annat följande:

»Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, kommer lappfogden Staaff att vid sin avgång bliva berättigad till en pension från landsfiskalstjänsten av 3,300 kronor. Däremot äger han icke enligt gällande bestämmelser rätt att i egenskap av lappfogde uppbära någon pension. Frågan om löneregler för lappfogdarna är för närvarande hänskjuten till prövning av 1928 års lönekommitté. Såvitt nu kan bedömas, lärer det därför ännu komma att dröja någon tid, innan lappfogdetjänsterna kunna komma att överföras på ordinarie stat och bliva förenade med pensionsrätt. På grund härav och med hänsyn till Staaffs ålder måste det betraktas såsom ovisst, huruvida han vid nyregleringen av lappfogdetjänsterna kommer att kvarstå i tjänsten samt kunna övergå å ordinarie lappfogdetjänst och därmed komma i åtnjutande av pension såsom lappfogde. Då det emellertid — särskilt med hänsyn till det erkänt framstående sätt, varpå Staaff under en lång tid skött sin lappfogdetjänst — icke kan anses rimligt, att Staaff vid lämnande av lappfogdetjänsten allenast skulle erhålla pension såsom landsfiskal, anser jag i likhet med myndigheterna, att framställning bör göras om beredande av viss tilläggspension åt Staaff från och med den tidpunkt, då hans förordnande såsom lappfogde upphör.

Beträffande storleken av den tilläggspension, som skäligen bör tillerkännas Staaff, vill jag framhålla följande. I skrivelse den 20 november 1924 föreslogo 1924 års landsstatslönesakkunniga, att lappfogdarna skulle placeras i dåvarande 14:e, d. v. s. nuvarande 24:e lönegraden i omförmälda avlöningsreglemente avdelning B. I särskilda över detta förslag avgivna utlåtanden hava länsstyrelserna i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län uttalat, att enligt deras förmenande lappfogdetjänsterna borde placeras i lönegraden B 26. Då enligt vad nyss anfördes frågan om löneregler för lappfogdarna för närvarande är föremål för utredning, synes det mig icke kunna ifrågakomma att bestämma Staaffs tilläggspension på det sätt, som i länsstyrelsens i Jämtlands län förevarande framställning ifrågasatts. Ett dylikt beslut skulle nämligen kunna innebära ett föregripande av den pågående löneutredningen. Att, såsom statskontoret föreslagit, fixera tilläggspensionen med utgångspunkt från det lappfogde för närvarande tillkommande arvodet, utan att reduktion sker på grund av att pensionsavgifter icke erlagts, synes mig emellertid, bland annat med hänsyn till allmänt tillämpad praxis i sistnämnda hänseende, icke heller vara lämpligt. Vid bedömande av pensionsbeloppets storlek torde man i stället böra utgå från nyssnämnda sakkunnigförslag; den där föreslagna lönegradsplaceringen lärer vara den lägsta, som kan ifrågakomma vid en löneregler ing. För min del anser jag alltså, att Staaffs pension bör bestämmas på sådant sätt, att han i pensionsavseende jämställes med innehavare av befattning i lönegraden B 24. Pensionsunderlaget för befattningshavare i sistnämnda lönegrad utgör 5,076 kronor eller alltså 1,776 kronor mer än det pensionsbelopp, som tillkommer Staaff såsom landsfiskal. Härvid torde likväl böra uppmärksammas, att pensioneringen enligt den civila pensionslagen vilar på ett system med avgifter av befattningshavarna själva, vilka avgifter i genomsnitt beräknas motsvara en tredjedel av pensionsbeloppet. Med hänsyn härtill torde den tilläggspension, som i detta fallet kan ifrågasättas, böra motsvara allenast den del av förenämnda belopp å 1,776 kronor, som beräknas bliva bekostad av statsmedel eller ($^2/_3 \times 1{,}776$) 1,184 kronor. Detta belopp torde för erhållande av ett med 12 jämnt delbart belopp böra höjas till 1,188 kronor. Staaffs tilläggspension synes alltså lämpligen kunna bestämmas till sistnämnda belopp.»

I samband härmed har utskottet till behandling förehaft två i anledning av Kungl. Maj:ts framställning väckta likalydande motioner, nämligen i första kammaren nr 233 av herr *Johansson, Johan Peter*, jämte två av kammarens övriga ledamöter samt i andra kammaren nr 364 av herr *Hedlund* i Häste jämte två av denna kammares övriga ledamöter. *Motioner I: 233 och II: 364.*

I berörda motioner har hemställts, »att beloppet av den årliga tilläggspension, som i propositionen nr 59 punkt 4:o föreslagits för lappfogden i Jämtlands län Abraham Staaff, må av riksdagen bestämmas till 1,500 kronor, att utgå under de villkor, som i propositionen angivits.»

Motionärerna hava på anförda skäl förklarat sig anse, att den av statskontoret i dess utlåtande föreslagna beräkningsgrunden bort kunna godtagas vid bestämmandet av Staaffs tilläggspension.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen nr 233 i första kammaren.

Utskottet har ansett sig böra tillstyrka, att Staaff i anledning av sin långvariga tjänstgöring som lappfogde beredes tilläggspension utöver honom tillkommande pension såsom ordinarie landsfiskal. I fråga om storleken av denna tilläggspension finner sig utskottet, i överensstämmelse med av riksdagen under senare år tillämpad praxis, icke kunna förorda, att densamma skulle, såsom statskontoret och motionärerna ifrågasatt, beräknas utan hänsyn tagen till den omständigheten, att Staaff icke haft att erlägga pensionsavgifter i förhållande till avlöningen å lappfogdetjänsten. Med utgångspunkt från det av statskontoret ifrågasatta pensionsunderlaget skulle emellertid vederbörlig reduktion på grund av bristande pensionsavgifter giva till resultat en tilläggspension av allenast 1,000 kronor årligen. Då detta belopp synts vara väl lågt i förhållande till Staaffs arbetsuppgifter såsom lappfogde, har utskottet — i betraktande jämväl av de särskilda omständigheter, vilka föranlett uppskov med lösning av den sedan åtskilliga år aktuella frågan om lappfogdarnas uppförande på ordinarie stat och lönereglering för dem — icke funnit anledning till erinran mot departementschefens förslag, enligt vilket tilläggspensionen beräknats med utgångspunkt från stadgat pensionsunderlag för nyreglerade befattningar i lönegraden B 24. *Utskottet.*

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

> att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning och med avslag å berörda motioner I: 233 och II: 364, i vad de skilja sig från Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att lappfogden i Jämtlands län, landsfiskalen i Ströms distrikt av samma län Abraham Staaff må från och med månaden näst efter den, varunder, efter avsked från landsfiskalstjänsten, förordnandet för honom å landsfogdetjänsten upphör, under sin återstående livstid åtnjuta, utöver honom såsom lands-

fiskal författningsenligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 1,188 kronor.

68:o.

Ang. pension åt polis- och fjärdingsmannen A. P. Skarin.

I punkt 5 av förevarande proposition nr 59 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva,

dels att polis- och fjärdingsmannen *Anders Petter Skarin* må för den tid, varunder han enligt kommunalfullmäktiges i Kvillinge kommun beslut den 3 augusti 1928 åtnjuter pension, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av statsmedel å 408 kronor;

dels ock att å ifrågavarande av statsmedel utgående pension må utgå dyrtidstillägg enligt de grunder, som äro eller kunna varda fastställda att gälla för pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst, med iakttagande likväl att dyrtidstillägget skall beräknas å det sammanlagda pensionsbeloppet men utgå allenast till vad som av det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper å den från allmänna indragningsstaten utgående delen av pensionsbeloppet.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att Skarin, som är född den 13 maj 1859, alltsedan den 1 juni 1905 på grund av länsstyrelsens förordnande varit anställd såsom polisman i Kvillinge kommun samt från och med den 9 november 1919 tillika varit fjärdingsman därstädes. Under de senaste åren har Skarin i egenskap av polisman uppburit ett årsarvode av 2,400 kronor, därav ena hälften — bostadsförmån inräknad — utbetalats av kommunen och den andra hälften guldits av statsmedel. Såsom fjärdingsman har Skarin därutöver av kommunen uppburit ett särskilt arvode av 600 kronor för år. Kvillinge kommun har enligt beslut av kommunalfullmäktige den 3 augusti 1928 beviljat Skarin en årlig pension av 1,200 kronor att utgå från den 1 juli 1929, vilken dag Skarin ämnar frånträda sina befattningar.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet, som biträder Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

69:o.

Ang. pension åt polisuppsyningsmannen C. Ullberg.

Uti punkten 6 av samma proposition nr 59 har Kungl. Maj:t slutligen föreslagit riksdagen medgiva,

dels att polisuppsyningsmannen *Carl Ullberg* må från och med månaden näst efter den, varunder han avgår från sin anställning såsom polisman, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av statsmedel å 756 kronor, under villkor att pension till belopp av minst 244 kronor årligen utgår från landsting, kommuner eller enskilda;

dels ock att å ifrågavarande pension av statsmedel må — under villkor att sådan förmån beredes jämväl å den pension, som utgår från landsting, kommuner eller enskilda — åtnjutas dyrtidstillägg enligt de grunder, som äro eller kunna varda fastställda för pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst, med iakttagande likväl att dyrtidstillägget skall beräknas å det sammanlagda pensionsbeloppet men av statsmedel bestridas allenast till vad som av det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper å den från allmänna indragningsstaten utgående delen av pensionsbeloppet.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att Ullberg, som är född den 15 december 1868, sedan den 1 oktober 1896 varit anställd såsom polisman samt från och med den 1 januari 1909 tjänstgjort såsom polisuppsyningsman vid Kolbäcks järnvägsstation och närmaste området därintill. I sistnämnda befattning har han under de senaste åren uppburit en årlig avlöning av 2,090 kronor, varav 1,582 kronor 50 öre utgått av statsmedel, 275 kronor gäldats av kommunala medel samt 232 kronor 50 öre bestritts av enskilda medel. Å det av staten guldna beloppet har dessutom utgått dyrtidstillägg. Enligt ett ingivet läkarintyg lider Ullberg numera av kronisk hjärtinflammation och kronisk muskelreumatism och synes på den grund icke vara i stånd att försörja sig.

I övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

70:o.

Ang. tilläggspension åt byråchefen K. D. Dickman.

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition nr 135 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för samma dag, i punkten 1, föreslagit riksdagen medgiva, att byråchefen i pensionsstyrelsen *Karl Daniel Dickman* må från och med dagen näst efter den, då han avgår från sin tjänst, under sin återstående livstid uppbära, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, en tilläggspension å allmänna indragnings-

staten till sådant belopp, att densamma jämte den författningsenligt utgående pensionen uppgår till 6,408 kronor årligen.

Dickman, som är född den 20 april 1861, erhöll från och med den 6 december 1906 förordnande såsom t. f. byrådirektör i riksförsäkringsanstalten samt utnämndes från och med den 15 september 1913 till byråchef i pensionsstyrelsen. Alltsedan sistnämnda dag har Dickman varit chef för styrelsens försäkringstekniska byrå. Genom beslut den 22 december 1927 har Kungl. Maj:t förklarat sig vilja låta anstå tills vidare intill den 20 april 1929 med utfärdande av avsked för Dickman. Av Dickman gjord ansökning att ytterligare ett år få kvarstå i tjänst har av Kungl. Maj:t genom beslut den 18 januari 1929 lämnats utan bifall. Före den 6 december 1906 har Dickman tjänstgjort såsom räknebiträde vid vetenskapsakademiens observatorium juli 1891—juli 1896, å livförsäkringsaktiebolaget De förenades aktuarieavdelning 1 maj—31 december 1904 samt såsom biträdande aktuarie med fast anställning hos livförsäkringsaktiebolaget Thule 1 januari 1892—31 december 1906. Dickman har författat flera vetenskapliga uppsatser å det försäkringstekniska området samt deltagit i ett flertal utredningar, jämväl sådana på offentligt uppdrag.

Den 11 februari 1929 har statskontoret fattat beslut angående pension åt Dickman. Enligt 17 § i civila pensionslagen må vid tjänstårsberäkning för pension hänsyn tagas allenast till anställning eller tjänstgöring i statstjänst. Vid sådant förhållande har vid bestämmande av Dickmans pension endast kunnat tillgodoräknas honom tjänstgöringen i riksförsäkringsanstalten och pensionsstyrelsen. Till följd därav äger Dickman i pensionshänseende räkna blott 22 tjänstår. Då pensionsunderlaget för byråchef utgör 6,996 kronor och för hel pension krävas 35 tjänstår, har Dickman förklarats berättigad att från och med dagen näst efter avgång under sin återstående livstid åtnjuta avkortad pension till belopp motsvarande $^{22}/_{35}$ av 6,996 kronor eller alltså, efter föreskriven jämkning till med 12 jämt delbart belopp, 4,404 kronor årligen.

I infordrat utlåtande över en av Dickman gjord ansökning om tilläggspension har *statskontoret* anfört i huvudsak följande.

Såsom sökanden erinrat, hade i det förslag till civil tjänstepensionslag, som förelagts 1925 års riksdag och som varit avsett att ersätta 1907 års civila pensionslag, upptagits ett stadgande av innehåll, att på Konungens prövning skulle bero att medgiva befattningshavare att såsom tjänstår för pension tillgodoräkna intill $^{2}/_{3}$ av den tid, han utom statens tjänst kunde hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kunde anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst. Lagförslaget, som i nu berörda del icke föranledde någon erinran under behandlingen i riksdagen, förföll emellertid genom kamrarnas skiljaktiga beslut. Men samtidigt hade riksdagen godkänt ett tillägg av liknande innebörd till 20 § i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (se lag den 18 juni 1925, nr 215). Den omständigheten, att sålunda

beträffande befattningshavare vid kommunikationsverken lämnats medgivande om tillgodoräknande under vissa villkor av utomstatlig anställning, utgjorde otvivelaktigt ett gott stöd för sökandens anhållan om utverkande åt honom av tilläggspension med hänsyn till hans tjänstetid av 15 år hos en enskild försäkringsanstalt, vilken anställning i själva verket måste anses hava utgjort förutsättning för sökandens placering såsom t. f. byrådirektör i riksförsäkringsanstalten.

Därest sökanden för pension finge tillgodoräkna $^{2}/_{3}$ av den tid, 15 år, varunder han innehaft anställning hos livförsäkringsaktiebolaget Thule, eller sålunda 10 år, skulle han för pension kunna räkna sammanlagt 32 tjänstår. $^{32}/_{35}$ av det för honom gällande pensionsunderlaget 6,996 kronor utgjorde efter föreskriven avrundning uppåt 6,408 kronor.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet, som ansett goda skäl föreligga för beredande av tilläggspension i detta fall, har icke haft något att erinra mot vad Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagit. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

71:o.

Ang. tilläggspension åt förste expeditionsvakten F. Hvenberg.

I punkten 2 av samma proposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att förste expeditionsvakten hos länsstyrelsen i Malmöhus län *Fredrik Hvenberg* må från och med dagen näst efter den, då han avgår från sin tjänst, under sin återstående livstid uppbära, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att densamma jämte den författningsenligt utgående pensionen uppgår till 1,788 kronor årligen.

Av handlingarna inhämtas huvudsakligen följande.

Hvenberg, som är född den 21 januari 1862 och alltså den 21 januari 1929 uppnådde den levnadsålder av 67 år, då skyldighet för honom inträdde att avgå från tjänsten, har innehaft anställning vid länsstyrelsen under 31 år, nämligen september 1891—september 1893 såsom gårdskarl, 14 februari 1900—30 juni 1925 såsom expeditionsvakt (vaktmästare) och från och med den 1 juli 1925 såsom förste expeditionsvakt. Under tiden oktober 1893—mars 1900 har Hvenberg varit anställd såsom vaktmästare vid Malmö högre läroverk för flickor.

Den 11 februari 1929 har statskontoret fattat beslut angående pension åt Hvenberg. Därvid kunde jämlikt 17 § i civila pensionslagen tillgodoräknas Hvenberg allenast hans anställning i statstjänst. Hvenberg kunde således räkna 31 tjänstår. Pensionsunderlaget utgör för förste expeditionsvakt 1,824 kronor och för expeditionsvakt 1,664 kronor. Hel pension skulle därför för Hvenberg, vilken under kortare tid än 5 år innehaft anställning såsom förste expeditionsvakt utgjort $\left(\frac{1{,}644 + 4 \times 1{,}824}{5} =\right)$ 1,788 kronor. Då för erhållande av hel pension krävas 35 tjänstår, har Hvenberg förklarats berättigad att

från och med dagen näst efter avgång från tjänsten åtnjuta avkortad pension till belopp av (31/35 × 1,788) 1,584 kronor.

Länsstyrelsen har — under hänvisning bland annat till Hvenbergs tjänstgöring såsom vaktmästare vid Malmö läroverk för flickor samt under förklaring, att Hvenberg under hela sin tjänstetid hos länsstyrelsen skött sina åligganden med synnerlig plikttrohet — hemställt, att Hvenberg måtte tillerkännas full pension å tjänst såsom förste expeditionsvakt.

Statskontoret har erinrat om det förslag till civil tjänstepensionslag, som förelades 1925 års riksdag, ävensom om det tillägg, som vid samma riksdag gjordes till 20 § i kommunikationsverkens pensionslag. Statskontoret har i denna del i huvudsak uttalat sig på samma sätt som i sitt under föregående punkt återgivna yttrande rörande tilläggspension åt byråchefen Dickman, till vilket yttrande utskottet tillåter sig hänvisa. Härefter har statskontoret anfört följande:

Den omständigheten, att sålunda beträffande befattningshavare vid kommunikationsverken lämnats medgivande om tillgodoräknande under vissa villkor av utomstatlig anställning utgjorde otvivelaktigt ett gott stöd för länsstyrelsens anhållan om utverkande åt Hvenberg av tilläggspension med hänsyn till hans tjänstetid av 6 år hos enskild läroanstalt.

Därest Hvenberg för pension finge tillgodoräkna $^2/_3$ av den tid av 6 år, varunder han innehaft anställning hos Malmö högre läroverk för flickor, eller sålunda 4 år, skulle han sammanlagt kunna räkna det för erhållande av hel pension erforderliga antalet tjänstår och skulle alltså komma i åtnjutande av pension till belopp av 1,788 kronor.

Departementschefen har ansett skäligt, att Hvenberg vid avgång ur tjänsten beredes någon tilläggspension, samt anslutit sig till vad statskontoret föreslagit.

Utskottet. Vid den prövning, utskottet ägnat Kungl. Maj:ts förevarande förslag, har utskottet icke funnit tillräckliga skäl föreligga att i detta fall förorda tilläggspension, grundad på tillgodoräknande av tjänstetid utom statstjänst. Enligt det stadgande i 1925 års förslag till civil tjänstepensionslag, vilket åberopats till stöd för framställningen, skulle såsom förutsättning för tillgodoräknande av tjänstetid utom statens tjänst gälla, att under dylik tid utfört arbete varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och kunde anses hava varit till särskilt gagn för vederbörandes arbete i statstjänst. Det synes utskottet kunna sättas i fråga, huruvida Hvenbergs tjänstgöring såsom vaktmästare vid enskild läroanstalt för flickor rimligen kan anses uppfylla berörda fordringar. Enligt utskottets mening måste det, på grund av önskvärdheten att hålla tilläggspensioner av förevarande art inom skäliga gränser, anses angeläget att vid prövning av ärenden utav detta slag taga särskild hänsyn bland annat till frågan, huruvida tjänstgöring, som föreslås tillgodoräknad, varit av beskaffenhet att särskilt kvalificera befattningshavaren för hans efterföljande statstjänst. Då detta i förevarande fall näppe-

ligen kan sägas vara fallet, har utskottet ansett sig icke kunna tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.

Under åberopande av det anförda och med framhållande, att det här avsedda fallet icke synes kunna likställas med det fall, som utskottet under näst föregående punkt behandlat, får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må av riksdagen bifallas.

72:o.

Ang. pension åt f. polisuppsyningsmannen A. E. Falk.

I punkten 3 av propositionen nr 135 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva,

dels att förre polisuppsyningsmannen *Axel Edvard Falk* må, räknat från och med den 1 april 1928, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av statsmedel å 600 kronor, under villkor att pension till belopp av minst 600 kronor årligen utgår från landsting, kommuner eller enskilda;

dels ock att å ifrågavarande pension av statsmedel må — under villkor att sådan förmån beredes jämväl å den pension, som utgår från landsting, kommuner eller enskilda — åtnjutas dyrtidstillägg enligt de grunder, som äro eller kunna varda fastställda för pensionerade f. d. befattningshavare i statens tjänst, med iakttagande likväl att dyrtidstillägget skall beräknas å det sammanlagda pensionsbeloppet men av statsmedel bestridas allenast till vad som av det sålunda beräknade dyrtidstillägget belöper å den från allmänna indragningsstaten utgående delen av pensionsbeloppet.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat, att Falk, som är född den 9 juli 1873, från och med den 15 juni 1911 till och med den 31 mars 1928 på grund av länsstyrelsens förordnande varit anställd såsom polisuppsyningsman i Kumla kommun och i nämnda egenskap tjänstgjort intill den 24 mars 1927. Under tiden 24 mars 1927—31 mars 1928 åtnjöt han på grund av styrkt obotlig sjukdom tjänstledighet. Från och med den 1 april 1928 upphörde Falks ifrågavarande förordnande. Under de senaste åren av sin tjänstetid har Falk såsom polisman — förutom beklädnadsersättning och dyrtidstillägg — uppburit ett årsarvode av 2,400 kronor, därav den ena hälften utbetalats av statsmedel och den andra hälften av Kumla kommun.

Beträffande utredningen i övrigt hänvisar utskottet till statsrådsprotokollet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

73:o.

Ang. årligt understöd åt förre nattvakten vid sinnesslöanstalten å Salbohed A. Rosenblom.

I en inom första kammaren väckt motion nr 150 har herr *Petrén* hemställt, »att riksdagen måtte besluta bevilja förre nattvakten vid statens anstalt för vanartade sinnesslöa gossar å Salbohed från och med innevarande år ett årligt understöd av 500 kronor».

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Av motionen jämte tillgängliga handlingar i övrigt framgår, att ifrågavarande f. d. befattningshavare, Arvid Rosenblom, som är född den 7 september 1856 och alltså nu 72 år gammal, anställts såsom nattvakt vid statens vårdanstalt för alkoholister på Salbohed den 1 augusti 1918 samt tjänstgjort i nämnda egenskap intill dess berörda anstalt den 1 oktober 1921 flyttats från Salbohed till Venngarn. Sedan statens anstalt för sinnesslöa gossar från och med den 1 oktober 1922 öppnats vid Salbohed, har Rosenblom haft anställning vid denna anstalt såsom nattvakt intill utgången av september månad 1928.

Efter det styrelsen för uppfostringsanstalten hos Kungl. Maj:t gjort framställning om beredande av pension åt Rosenblom, har statskontoret i avgivet utlåtande den 8 oktober 1928 avstyrkt bifall till förslaget under hänvisning till Rosenbloms höga levnadsålder vid första anställningen i statens tjänst samt till hans korta tjänstetid.

Genom beslut den 25 februari 1929 har Kungl. Maj:t funnit den gjorda framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Utskottet.

Av utredningen framgår, att Rosenblom först vid omkring 62 års ålder erhållit första anställning i statens tjänst ävensom att han avgått ur statstjänst vid 72 års ålder efter en sammanlagd anställningstid av endast omkring 9 år. Med hänsyn till nu angivna förhållanden har utskottet, i likhet med statskontoret, icke funnit tillräckliga skäl föreligga för beredande åt honom av någon pension eller årligt understöd av statsmedel. Utskottet vill i detta sammanhang erinra, att enligt gällande civila pensionslag såsom villkor för rätt till pension för ordinarie befattningshavare i statens tjänst förutsättes, att befattningshavaren kan räkna minst 10 tjänstår, ävensom att tjänstinnehavare, vilken vid uppnåendet av stadgad pensionsålder icke kan räkna 10 tjänstår och alltså då icke är berättigad till erhållande av pension, icke heller sedermera må komma i åtnjutande av sådan, även om han på grund av stadgandena i lagen tillåtes att kvarstå i tjänsten efter pensionsålderns inträde.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion I: 150 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

74:o.

Ang. tilläggspension åt f. d provinsialläkaren O. Montell.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 151 av herr *Hansén* jämte tre av kammarens övriga ledamöter och den andra inom andra kammaren under nr 264 av herrar *Grapenson* och *Lundström*, har hemställts, »att riksdagen måtte medgiva, att f. d. provinsialläkaren *Otto Montell* må, räknat från och med den 13 maj 1927, under sin återstående livstid uppbära, utöver honom författningsenligt tillkommande pension, en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten av 1,500 kronor».

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till motionen nr 151 i första kammaren med därvid fogad bilaga.

Såsom i motionerna erinrats, var frågan om tilläggspension åt f. d. provinsialläkaren Montell föremål för behandling vid 1928 års riksdag i anledning av ett utav Kungl. Maj:t i proposition nr 78 under punkten 2 framställt förslag, vilket i fråga om sammanlagda pensionsförmånens storlek överensstämde med vad motionärerna nu ifrågasatt.

Av den då föreliggande utredningen i ärendet framgick bland annat följande:

Montell, som är född den 22 april 1862, hade den 29 juni 1912 utnämnts att vara provinsialläkare i Haparanda distrikt av Norrbottens län, den 10 december 1920 transporterats att från och med den 1 januari 1921 vara provinsialläkare i Uppsala distrikt av Uppsala län samt efter uppnådd pensionsålder erhållit avsked från sistnämnda provinsialläkarbefattning den 12 maj 1927. Före sin utnämning till provinsialläkare hade Montell bland annat tjänstgjort under åren 1893 och 1894 omkring 9 månader såsom amanuens vid Serafimerlasarettet, under åren 1894—1896 såsom t. f. lasarettsläkare omkring 2 år och t. f. stadsläkare omkring 8 månader samt under åren 1896—1912 såsom ordinarie lasarettsläkare och stadsläkare i Haparanda i mer än 15 år. Dessutom hade Montell tjänstgjort såsom läkare vid allmänna läroverket i Haparanda från och med den 2 december 1896 till och med den 31 mars 1921, såsom läkare vid statens småskoleseminarium i nämnda stad från hösten 1902 till och med den 10 januari 1913, såsom läkare vid postverket i samma stad från och med den 1 januari 1903 till och med den 30 april 1914 och såsom läkare vid tullverket därstädes under åren 1905—1920.

Av ett i ärendet ingivet prästbetyg framginge, att Montell vore gift och i äktenskapet hade tolv barn, därav sex under 18 års ålder.

Med hänsyn till bestämmelserna i 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension hade vid bestämmande av Montells pension, utöver den tid han tjänstgjort såsom provinsiallä-

kare, allenast kunnat tillgodoräknas honom hans omförmälda tjänstgöring såsom amanuens vid Serafimerlasarettet. Till följd härav ägde Montell i pensionshänseende räkna endast 15 tjänstår. Då pensionsunderlaget för provinsialläkare utgör 6,036 kronor och för hel pensions erhållande krävas 20 tjänstår, hade Montells pension vid avgången bestämts till $^{15}/_{20}$ av nämnda pensionsunderlag eller, efter föreskriven jämkning, till 4,536 kronor.

Montell hade hos Kungl. Maj:t anhållit, att till honom måtte utgå tilläggspension med så stort belopp, att summan av den honom tillerkända pensionen och tilläggspensionen komme att motsvara hel pension.

Medicinalstyrelsen hade i avgivet yttrande framhållit, att Montell i flera olika befattningar samtidigt fullgjort tjänstgöring i statens tjänst före det han utnämnts till provinsialläkare, och under samma tid därjämte såsom lasaretts- och stadsläkare varit berättigad till tjänstårsberäkning i likhet med vissa läkare i statens tjänst. Tillika hade styrelsen erinrat, bland annat, att provinsialläkare numera få vid tjänstårsberäkning för pension tillgodoräkna sig viss del av den tid de före utnämningen bestritt extra provinsialläkartjänst. Med hänsyn till vad sålunda förekommit hade medicinalstyrelsen intet att erinra mot att den tid Montell före sin utnämning till provinsialläkare utövat läkarverksamhet direkt i statens tjänst finge tillgodoräknas honom för erhållande av pension såsom provinsialläkare.

I infordrat utlåtande i ärendet anförde *statskontoret* i huvudsak följande.

I det förslag till civil tjänstepensionslag, som förelagts 1925 års riksdag och som varit avsett att ersätta 1907 års civila pensionslag, hade upptagits ett stadgande (18 § 3 mom.) av innehåll att på Konungens prövning finge bero att förklara befattningshavare berättigad att såsom tjänstår för pension tillgodoräkna intill $^{2}/_{3}$ av den tid, han utom statens tjänst kunde hava utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kunde anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst. Lagförslaget, som i nu berörda del icke föranledde någon erinran under behandlingen i riksdagen, hade emellertid förfallit genom kamrarnas skiljaktiga beslut rörande vissa andra delar av förslaget. Men samtidigt hade riksdagen godkänt ett tillägg av liknande innebörd till 20 § i lagen den 4 juni 1920 (nr 254) angående rätt till tjänstepension för ordinarie tjänstemän vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar och statens vattenfallsverk (se lag den 18 juni 1925, nr 215). Den omständigheten att sålunda beträffande befattningshavare vid kommunikationsverken lämnats medgivande om tillgodoräknande under vissa villkor av utomstatlig anställning gåve, tillsammans med sökandens långvariga uppdrag såsom läkare vid vissa statliga institutioner, otvivelaktigt ett gott stöd åt sökandens framställning.

Departementschefen anförde för egen del följande:

»Med hänsyn till de omständigheter, som framgå av den lämnade redogörelsen i ämnet, synes mig anledning föreligga för vidtagande av åtgär-

der i syfte att bereda f. d. provinsialläkaren Montell hel pension från och med avgången ur tjänsten. Bland de härför anförda skälen har jag i likhet med medicinalstyrelsen i första rummet fäst mig vid Montells långa tjänstgöring vid skilda statsinstitutioner ävensom vid de i viss mån ömmande personliga omständigheter, som föreligga. Sedan numera i pensionslagen för kommunikationsverken införts ett stadgande, enligt vilket för statspension må kunna i viss utsträckning tillgodoräknas även tjänstetid utom statens tjänst, lärer man även till stöd för ansökningen kunna åberopa Montells långvariga tjänstgöring som stadsläkare och lasarettsläkare.»

I sitt i ärendet avgivna utlåtande (nr 30 punkt 6) yttrade sig bankoutskottet på följande sätt:

»Då Montell åtnjuter honom författningsenligt tillkommande pension till belopp av 4,536 kronor, har utskottet ansett det vara betänkligt att medgiva ytterligare pensionsförmån. Den tjänstgöring, som Montell vid sidan av verksamhet å innehavda läkartjänster bestritt vid vissa statliga institutioner — nämligen såsom skolläkare samt läkare vid post- och tullverken — har haft karaktären av bisyssla och synes icke vara av beskaffenhet att böra läggas till grund för beviljande av statspension. Ej heller har utskottet funnit tillräckliga skäl föreligga att i detta fall tillstyrka tilläggspension, grundad på tillgodoräknande av tjänstetid utom statens tjänst. Under sådana förhållanden har utskottet funnit sig böra avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag.»

I enlighet med utskottets hemställan blev Kungl. Maj:ts framställning av riksdagen avslagen.

I de nu föreliggande motionerna har, efter erinran om frågans tidigare behandling, anförts bland annat följande:

»Utan att vilja underkänna betydelsen av den principiella ståndpunkt, förlidet års riksdag intagit i nu förevarande pensionsärende, vill det synas, som om vid frågans avgörande alltför stor vikt kommit att fästas vid de konsekvenser, vartill ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag ansetts kunna föranleda. Beträffande Montell torde emellertid föreligga sådana alldeles särskilda omständigheter, att tillerkännande av en högre pension än den avkortade, som författningsenligt utgår till honom, synes kunna ske utan att man behöver befara några icke önskvärda konsekvenser av ett dylikt beslut.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen, var största delen av Montells verksamhet såsom läkare förlagd till Sveriges nordligaste stad och angränsande områden. Under sin tjänstgöring såsom lasarettsläkare och stadsläkare i Haparanda samt såsom provinsialläkare i Haparanda distrikt nedlade Montell, som själv var född i Tornedalen, ett synnerligen förtjänstfullt arbete för sjukvården bland befolkningen i denna trakt. Bland övriga förutsättningar härför ägde han den att behärska det finska språket. Såsom bifogade intyg utvisar, utövade Montell jämväl före sin utnämning till provinsialläkare en särskilt gagnande läkarverksamhet inom Älvdalens finnbygder och han omfattades av den finsktalande befolkningen med mycket stort förtroende. Hans långvariga verksamhet inom det nordligaste Sverige torde få anses desto mer förtjänstfullt, som

den utövades under en tid, då svår läkarbrist rådde särskilt i översta Norrland och då primitiva förhållanden såväl i fråga om kommunikationer som i övrigt i synnerlig grad försvårade sjukvårdsarbetet.»

Utskottet. Vad i motionerna anförts har icke givit utskottet tillräcklig anledning att frångå den ståndpunkt, utskottet år 1928 intagit i ärendet. Vid bedömande av frågor om tilläggspensioner åt provinsialläkare synes det utskottet böra beaktas bland annat, att för hel pension för provinsialläkartjänst erfordras blott 20 tjänstår, under det att för civila statstjänstemän i allmänhet för hel pension kräves en tjänstetid av 35 år. Det är vidare att märka, att tjänståldern för hel pension för provinsialläkare ursprungligen varit bestämd till 27 år men att densamma sedermera genom en år 1911 vidtagen ändring blivit nedsatt till 20 år. Denna nedsättning torde för provinsialläkare, vilka i likhet med Montell tidigare innehaft lasarettsläkartjänst, kunna sägas i realiteten hava inneburit, att för pension å provinsialläkartjänsten fått tillgodoräknas 7 år av lasarettsläkartjänstgöringen.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 151 och II: 264 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

75:o.

Ang. pension åt förra sköterskan Augusta Matilda Andersson.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 48 har herr *Karlsson* i Vadstena hemställt, »att riksdagen måtte besluta tillerkänna f. d. sköterskan vid Vadstena hospital och asyl, *Augusta Matilda Andersson,* en årlig pension från detta års ingång av 400 kronor».

Beträffande den till stöd för yrkandet anförda motiveringen hänvisar utskottet till motionen.

Av handlingar, som ingivits till utskottet, framgår, *att* Augusta Matilda Andersson är född den 2 augusti 1861 och alltså 67 år gammal, *att* hon varit anställd vid Vadstena hospital och asyl *dels* såsom bageribiträde under tiderna 24 april 1887—31 juli 1888, 1 april 1889—14 juli 1891 och 1 november 1892—30 april 1896, *dels ock* såsom sköterska under tiden 1 maj 1896—30 september 1901 *ävensom att* hon under tiden 1 oktober 1901—15 juni 1916 i egenskap av privatsköterska vårdat en å nämnda hospital och asyl intagen förstaklasspatient.

I motionen har uppgivits, att Andersson år 1916 lämnat sitt arbete vid hospitalet för att övertaga vården av sin fader, vilken varit oförmögen att sköta sig själv.

Av läkarintyg framgår, att Andersson numera är på grund av sjukdom oförmögen att själv förvärva sitt uppehälle. Enligt vad ordföranden i vederbörande fattigvårdsstyrelse intygat, är hon helt i saknad av medel till sitt uppehälle.

Utskottet.

Såvitt av handlingarna i ärendet framgår, har Andersson icke haft arbete vid statsinstitution sedan år 1916. Då hon emellertid nämnda år uppnått den ålder, 55 år, som sedermera fastställts såsom avgångsålder för sjukvårdspersonalen vid statens hospital och asyler, vilken från och med ingången av år 1919 uppförts å ordinarie stat, kunde det måhända ifrågasättas, om berörda omständighet borde utgöra hinder för beviljande av någon pension, därest i övrigt skäl funnes tala för beredande av sådan förmån.

Såsom framgår av utredningen, har emellertid Andersson under mer än hälften av sin verksamhetstid vid Vadstena hospital och asyl, nämligen under åren 1901—1916, i egenskap av privatsköterska vårdat en där intagen förstaklasspatient. Frågan, huruvida och i vilken omfattning dylik tjänstgöring må böra tillgodoräknas för pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel, synes utskottet vara av beskaffenhet, att riksdagen icke utan föregående prövning av vederbörande myndigheter och Kungl. Maj:t torde böra taga ställning till densamma.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har utskottet ansett sig icke kunna på grundvalen av den föreliggande utredningen upptaga det väckta förslaget till prövning. Utskottet nödgas alltså avstyrka bifall till motionen och hemställer,

att förevarande motion II: 48 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

V. Ang. kommunikationsdepartementet.

76:o.

Ang. understöd åt stenarbetaren P. Eriksson.

I en till riksdagen avlåten, den 1 februari 1929 dagtecknad proposition nr 55 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att stenarbetaren *Per Eriksson* må, räknat från och med den 8 mars 1928, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 320 kronor, dock utan rätt att därå åtnjuta dyrtidstillägg.

Av handlingarna i ärendet inhämtas bland annat följande:

Hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har Eriksson anhållit att komma i åtnjutande av understöd av statsmedel.

Eriksson, som är född den 7 mars 1877, är gift och har tre minderåriga barn. Han anställdes som stenarbetare vid den av staten bedrivna fiskehamnsbyggnaden vid Hölick i Gävleborgs län den 29 juni 1926. Under sin tjänstgöring vid Hölick har Eriksson tvenne gånger drabbats av olycksfall. Den 7 september 1926 ådrog han sig ryggskada, vilken av riksförsäkringsanstalten ansetts medföra en nedsättning av arbetsförmågan med 10 procent och för vilken han av anstalten tillerkänts, förutom sjukpenning, temporär livränta att utgå från och med den 29 maj 1927 till och med den 28 augusti 1929 med 160 kronor för år. Den 2 november 1927 erhöll Eriksson under arbetet en kontusion i högra axelleden, i anledning av vilken skada han till och med den 7 mars 1928, då han av läkare förklarats återställd från följderna av olycksfallet utan kvarstående men, ägt uppbära sjukpenning.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har med hänsyn till åberopat läkarintyg och då Eriksson ådragit sig sjukdom i arbete för statens räkning ansett det billigt, att staten lämnade honom ett årligt understöd, vilket icke borde sättas lägre än 600 kronor.

Statskontoret, som yttrat sig i ärendet, har ifrågasatt ett understödsbelopp av 450 kronor. Understödet borde enligt ämbetsverkets mening utgå från och med den 8 mars 1928, då Eriksson upphört att åtnjuta sjukavlöning.

Sedan Eriksson med anledning av statskontorets yttrande hos Kungl. Maj:t hemställt om att komma i åtnjutande av ett understödsbelopp av 600 kronor för år, har *riksförsäkringsanstalten* verkställt utredning i ärendet och i avgivet utlåtande bland annat framhållit, att den av förevarande olycksfall förorsakade nedsättningen i arbetsförmågan skulle, därest olycksfallsförsäkringslagens bestämmelser varit tillämpliga, berättigat honom till en årlig livränta av 320 kronor.

Departementschefen har för egen del anfört bland annat följande:

»Genom den i ärendet förebragta utredningen torde få anses styrkt dels att Eriksson lider av en ganska avsevärd, bestående nedsättning i arbetsförmågan, dels att denna nedsättning i viss mån får sättas i samband med de olycksfall, för vilka han varit utsatt under sin anställning vid statens fiskehamnsbyggnad i Hölick, och de ogynnsamma yttre förhållanden, under vilka han där måst arbeta och vistas. Det synes därför, särskilt av sistnämnda anledning, skäligt, att han för sin återstående livstid kommer i åtnjutande av något understöd av statsmedel.

Vad beträffar det belopp, som härvid kan komma i fråga, har statskontoret ansett den av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna summan av 600 kronor böra nedsättas till 450 kronor. Den sedermera genom riksförsäkringsanstalten vidtagna undersökningen har emellertid visat, att den minskning i Erikssons arbetsförmåga, som kan anses hänföra sig till hans anställning i statens tjänst, till den del han icke redan åtnjuter ersättning från anstalten för densamma, skulle, om ersättning enligt olycksfallsförsäkringslagen kunnat därför medgivas, berättigat Eriksson till en livränta av

endast 320 kronor. Med hänsyn härtill anser jag understödet till Eriksson böra begränsas till sistnämnda belopp.»

I fråga om utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Under åberopande av utredningen i ärendet hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

77:o.

Ang. understöd åt förre järnvägsarbetaren M. F. Fröbom.

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition nr 153 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att förre järnvägsarbetaren *Magnus Fredrik Fröbom* må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära ett årligt understöd av 624 kronor.

Av till ärendet hörande handlingar framgår i huvudsak följande:

Fröbom, som är född den 15 februari 1856 och sålunda nu över 73 år gammal, har uti ingiven ansökning om erhållande av pension åberopat, att han under åren 1883—1901 varit anställd vid av staten bedrivna järnvägsbyggnadsföretag på skilda platser i Norrland samt att han under åren 1910—1928 haft arbete dels vid byggandet av inlandsbanans norra del, dels vid statens vattenfallsverks byggnadsföretag vid Porjus, Harsprånget och Suorva. Denna långa tjänstetid — omkring 38 år — har emellertid endast delvis kunnat på erforderligt sätt styrkas. Av uppgifter i arbetarjournaler samt vid ansökan fogade avskrifter av utav förmän meddelade intyg framgår emellertid, *dels* att Fröbom åren 1890—1901 under en sammanlagd tid av omkring $9^1/_2$ år arbetat som smedshantlangare och smed vid statens järnvägsbyggnader, *dels* att han under tiden från och med juli 1910 till och med förra hälften av år 1928, då han drivit åkerirörelse, ombesörjt väsentliga delar av materialtransporterna vid inlandsbanebyggnadens norra del ävensom utfört körningar för kraftverksbyggnaderna vid Porjus och Harsprånget samt dammbyggnaden i Suorva, vid vilket senare företag han tidvis varit uppsyningsman över de till ett hundratal uppgående forkarlarna, *dels ock* att han under åren 1910—1917 varit entreprenör för renhållningen vid kraftverksbyggnaderna vid Porjus. Den sålunda styrkta tiden för Fröboms arbete vid statliga företag uppgår alltså till omkring $27^1/_2$ år. Av arbetsbetygen framgår, att Fröbom visat duglighet, pålitlighet och redbarhet samt att han vinnlagt sig om att även under de svåraste klimatiska förhållanden fullgöra sina åligganden på ett i allo tillfredsställande sätt. Enligt intyg av vederbörande kommunalnämndsordförande är Fröbom fullständigt medellös.

Järnvägsstyrelsen, som framhållit, att Fröbom icke i egenskap av i statens tjänst anställd arbetare utan såsom företagare utfört det av honom sedan år 1910 verkställda arbetet, har med hänsyn till föreliggande omständigheter hemställt, att Fröbom måtte tillerkännas ett årligt understöd av 800 kronor utan tilläggsförmåner.

För egen del har *departementschefen* anfört bland annat följande:

»I likhet med de myndigheter, som yttrat sig ärendet, finner jag med hänsyn till de föreliggande omständigheterna billigt, att Fröbom tillerkännes något understöd av statsmedel, då han nu nått en ålder, som torde omöjliggöra nämnvärt förvärvsarbete, samt enligt vad som intygats är fullständigt medellös.

I huvudsaklig överensstämmelse med järnvägsstyrelsens hemställan har statskontoret föreslagit understödsbeloppet till 804 kronor, dock utan rätt till tilläggsförmåner. Mot denna summa, vilken väsentligt understiger de pensionsförmåner, som för närvarande tillkomma förutvarande arbetare vid statens järnvägsbyggnader med motsvarande tjänstetid, har jag intet att i och för sig erinra. Dock vill jag i enhetlighetens intresse förorda, att förmånen av dyrtidstillägg medgives men att i stället en motsvarande minskning av understödets grundbelopp vidtages. I enlighet härmed torde understödet lämpligen böra nedsättas till 624 kronor.»

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Med hänsyn till i ärendet föreliggande omständigheter har utskottet funnit sig böra biträda förslaget om understöd åt Fröbom. Utskottet får sålunda hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

78:o.

Ang. pension åt byggmästaren J. F. Johansson.

I en inom första kammaren av herr *Bergqvist* väckt motion nr 33 har hemställts, »att riksdagen ville bevilja byggmästaren *Johan Fredrik Johansson* i Luleå en årlig pension av 600 kronor eller det belopp bankoutskottet eljes kan komma att föreslå att utgå från och med innevarande budgetår.»

Till stöd för yrkandet har beträffande Johanssons anställningsförhållanden i motionen anförts, bland annat, följande:

»Han började som byggnadsarbetare vid norra stambanan år 1871 och var anställd under kapten Stanzéns befäl under åren 1871—1874 å linjen Sala—Krylbo för uppförande av vaktstugor samt för arbete vid brobyggnaden över Dalälven. År 1875 arbetade han under en byggmästare Eriksson vid uppförande av en officersbyggnad å Frösö läger. För de nu nämnda åren har han dock ej kunnat anskaffa några intyg, emedan hans dåvarande förmän äro döda.

Däremot har han styrkt sin anställning för den följande tiden, nämligen såsom arbetsförman vid statsbanebyggnaden Bräcke—Storlien under åren 1876—1881 (bil. 1), såsom byggmästare vid statsbanebyggnaden Bräcke—Sollefteå under åren 1882—1888 (bil. 2), som arbetsförman vid statsbanan

Luleå—Gellivare—Riksgränsen—Vännäs—Boden samt Boden—Morjärvbanan under åren 1891—1903 (bil. 3). Slutligen har han varit anställd under fortifikationsbefälhavaren i Boden för uppförande av vissa byggnader åt kronan under åren 1906—1913 (bil. 4).

Då Johansson alltså varit anställd i statens arbete under sammanlagt 39 år och företett vitsord för 34 år av denna tid, synes han ha uppfyllt villkoren för att komma i åtanke till erhållande av pension.

Han är också i behov därav, enär han vid sina snart uppnådda 78 år är oförmögen till arbete och icke äger några nämnvärda tillgångar. Den titel av byggmästare han fått är rätt missvisande, då han i själva verket synes ha varit endast arbetsledare eller förman.»

Beträffande de åberopade bilagorna får utskottet hänvisa till motionen.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen anför följande:

Styrelsen har visserligen funnit åtskilligt kunna anmärkas ifråga om den angående Johanssons tjänstetid vid statens järnvägar förebragta utredningen, men då i allt fall torde få anses styrkt, att Johanssons sammanlagda tjänstetid vid statens järnvägar och försvarsväsendet uppgår åtminstone till så många år, eller 20, som erfordras för erhållande av gratifikation i enlighet med kungl. brevet den 18 december 1925 angående bemyndigande för järnvägsstyrelsen att bevilja gratifikationer, har styrelsen funnit sig icke böra avstyrka, att något understöd beredes honom. Detta synes styrelsen emellertid med hänsyn till gällande maximum för sådana gratifikationer, som kunna av styrelsen beviljas, eller 500 kronor, icke böra sättas till högre belopp än 500 kronor om året i ett för allt, då Johansson eljest skulle komma i bättre ställning än med honom i avseende å styrkt anställningstid jämställda personer, som av styrelsen tilldelats understöd. Det synes styrelsen vidare, att då, på sätt av handlingarna framgår, Johanssons anställning vid statens järnvägar ligger relativt långt tillbaka i tiden samt han därefter under ett flertal år haft annan statsanställning, det understöd, som kan varda Johansson tillerkänt, lämpligen bör bestämmas att utgå från allmänna indragningsstaten.

Statskontoret har funnit goda skäl tala för att någon pension beviljas Johansson samt ifrågasatt ett pensionsbelopp av 792 kronor.

Utskottet.

Enär Johansson, såvitt av utredningen framgår, lämnat statens tjänst redan år 1913, har utskottet hyst tvekan, huruvida pensionsförmån av statsmedel skäligen borde beviljas honom. Med hänsyn till hans jämförelsevis långa anställningstid och då han vid avgången ur tjänst överskridit 62 års ålder, har utskottet emellertid icke velat motsätta sig, att något understöd beredes honom. I betraktande av nyssnämnda omständighet har utskottet emellertid ansett denna förmån icke böra bestämmas till högre belopp än vad järnvägsstyrelsen föreslagit eller omkring 500 kronor i ett för allt. Förmånen lärer, på sätt nämnda styrelse ifrågasatt, i detta fall böra beviljas från allmänna indragningsstaten; men då det av praktiska skäl synts lämpligt, att dyrtidstillägg enligt vanliga grunder

får utgå å det belopp, som kan varda fastställt, har utskottet funnit sig böra tillstyrka pensionens avvägande till 396 kronor, varvid den sammanlagda förmånen, inklusive dyrtidstillägg enligt nu gällande index, skulle uppgå till omkring 500 kronor för år. Pensionen lärer böra utgå från och med ingången av innevarande år.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 33, må medgiva, att f. d. byggmästaren Johan Fredrik Johansson må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 396 kronor.

79:o.

Ang. årligt understöd åt förre schaktmästaren E. O. Rihton.

I en inom första kammaren väckt motion nr 95 har herr *Johansson, Johan Peter*, hemställt, »att riksdagen ville medgiva, att ett årligt understöd av statsmedel å 1,200 kronor måtte från och med innevarande år utgå till förre schaktmästaren *E. O. Rihton*».

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att Rihton, som är född den 6 juni 1887, den 1 juni 1909 anställts såsom schaktmästarhantlangare vid statens järnvägsbyggnader samt därefter med skilda arbetsuppgifter haft anställning vid statens järnvägsbyggnader till och med den 3 december 1915, att han därefter överflyttats till anställning vid statens järnvägar såsom schaktmästare från och med den 1 januari 1916, ävensom att han kvarstått i tjänst vid statens järnvägar till och med den 23 maj 1921, därvid han från och med ingången av år 1918 haft ställning av e. o. överbanmästare.

Rihtons anställning vid statens järnvägar upphörde i anledning av uppsägning från statens järnvägars sida i samband med vissa personalindragningar på grund av minskat behov av arbetskraft. Efter uppsägningen ur statens järnvägars tjänst har Rihton bland annat under viss tid innehaft anställning vid Norrlands statsarbeten.

I en till järnvägsstyrelsen i november 1924 ingiven skrift anhöll Rihton, att järnvägsstyrelsen måtte bereda honom lämplig sysselsättning, varmed han kunde erhålla sin utkomst, eller, om detta icke kunde ske, tilldela honom ekonomisk hjälp. Såsom stöd för denna anhållan anförde Rihton bland annat, att han under tjänstgöring vintern 1916 vid byggandet av en bangård i Halmstad ådragit sig en åkomma i vänstra höftbenet, vilken åkomma sedermera förvärrats så, att han måst under olika tider vårdas å lasarett och kustsanatorium, ävensom att det på grund av nämnda åkomma

icke syntes vara möjligt för honom att vidare arbeta i det yrke, han dittills utövat, utan att han vore hänvisad till mera lindrigt eller stillasittande arbete.

Genom skrivelse den 30 januari 1925 meddelade *järnvägsstyrelsen*, att det vid verkställd undersökning angående möjligheterna att bereda Rihton sysselsättning vid statens järnvägar eller statens järnvägsbyggnader visat sig, att något behov av arbetskraft inom hans fack icke förelåge, varför styrelsen för det dåvarande icke funnit sig kunna tillmötesgå framställningen i denna del. Emellertid vore styrelsen villig att framdeles, därest ändrade förhållanden möjliggjorde beredandet av arbete åt Rihton vid statens järnvägar eller statens järnvägsbyggnader, taga frågan om Rihtons återanställning i förnyat övervägande. Vidkommande Rihtons alternativa begäran om ekonomiskt understöd hade styrelsen, då det icke kunde anses ådagalagt, att hans sjukdom föranletts genom olycksfall i statens järnvägars tjänst, funnit denna begäran icke kunna bifallas.

På utskottets begäran har statskontoret anbefallts att efter hörande av järnvägsstyrelsen och, om så prövades erforderligt, medicinalstyrelsen avgiva och till utskottet inkomma med utlåtande över ifrågavarande motion. I anledning härav har statskontoret med utlåtande den 14 mars 1929 överlämnat yttrande av järnvägsstyrelsen och tillika anfört, att statskontoret för sin del icke funnit det påkallat att inhämta medicinalstyrelsens yttrande i ärendet.

Järnvägsstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Rihtons anställningstid vid statens järnvägar och statens järnvägsbyggnader uppgår endast till 12 år, alltså avsevärt understigande den tid, som minst erfordras för att — frånsett andra villkor — kunna komma i åtnjutande av gratifikation jämlikt kungl. brevet den 18 december 1925 angående bemyndigande för järnvägsstyrelsen att bevilja gratifikationer.

Efter upphörandet av sin anställning vid statens järnvägar synes Rihton härutöver i omkring 2 år hava varit anställd vid Norrlands statsarbeten.

Rihtons sammanlagda tjänstetid vid statens järnvägar eller av staten bedrivna arbetsföretag torde sålunda icke kunna anses vara av den omfattning, att han enbart av denna anledning borde komma i åtnjutande av understöd för sin återstående levnad.

Såsom av remissakten framgår, har visserligen Rihton i en till styrelsen på sin tid ingiven framställning om understöd uppgivit, att han under arbete i statens järnvägars tjänst ådragit sig en åkomma i sitt vänstra ben, vilken åkomma nu synes hava utvecklats därhän, att han för framtiden bliver oförmögen till ansträngande kroppsligt arbete. Enär det emellertid icke kan anses ådagalagt, att nämnda åkomma uppkommit genom olycksfall i statens järnvägars tjänst eller eljest på grund av tjänstgöringen vid statens järnvägar, torde ej heller Rihtons av sjukdomen föranledda nuvarande belägenhet i och för sig motivera något årligt understöd av statsmedel.

Även om det med hänsyn till Rihtons ådagalagda duglighet i statens tjänst är beklagligt, att han till följd av minskat behov av arbetskraft på sin tid entledigats ur statens järnvägars tjänst, samt att han sedermera på grund av sjukdom kommit i betryckt ekonomiskt läge, finner sig järnvägs-

styrelsen med hänsyn till konsekvenserna för andra likartade fall förhindrad tillstyrka bifall till motionen.

Skulle emellertid riksdagen finna Rihton böra komma i åtnjutande av något årligt understöd, synes det styrelsen, som om detta rimligen icke borde bestämmas till högre belopp än det, som enligt ovan berörda kungl. brev högst må tillerkännas anställningshavare med minst 20 tjänstår, nämligen 500 kronor.

Tillika anser sig styrelsen böra ifrågasätta om ej, i angivna fall, understödet bör bestämmas att utgå av andra medel än trafikmedel.

Statskontoret har för egen del instämt i vad järnvägsstyrelsen anfört, dock att om, såsom järnvägsstyrelsen eventuellt ifrågasatt, något pensionsbelopp bleve beviljat, detta lämpligen syntes böra höjas till 504 kronor för att bliva i fullt krontal jämt delbart med tolv.

Utskottet. I likhet med de i ärendet hörda myndigheterna har utskottet icke funnit sådana omständigheter i detta fall föreligga, som skäligen böra föranleda till beviljande av pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel. Utskottet nödgas alltså motsätta sig bifall till den väckta motionen och hemställer,

att förevarande motion I: 95 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

80:o.

Ang. pension åt förre järnvägsarbetaren O. Åkesson.

I en inom första kammaren av herr *Johansson, Johan Peter,* väckt motion nr 96 har hemställts, »att riksdagen ville medgiva, att förre järnvägsarbetaren *Olof Åkesson* från och med den 1 januari 1929 och under sin återstående livstid måtte komma i åtnjutande av den pension, vartill han — med bortseende från formaliteterna vid ansökan om pension — enligt gällande bestämmelser kan vara berättigad».

Beträffande motiveringen för yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, att Åkesson, som är född den 19 maj 1858 och alltså omkring 71 år gammal, i augusti 1926 till järnvägsstyrelsen ingav ansökning om pension i anledning av tidigare anställning vid statens järnvägsbyggnader och statens järnvägar. Till stöd för denna ansökning åberopade Åkesson, att han — enligt vad som framginge av en av honom upprättad tjänsteförteckning — åren 1877—1912 under en tid av sammanlagt 32 år haft anställning såsom arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens järnvägar. Enligt berörda tjänsteförteckning hade Åkesson under åren 1913—1925 utfört privat arbete.

Genom beslut den 24 augusti 1926 förklarade sig järnvägsstyrelsen icke kunna bifalla ansökningen, enär Åkesson vid avgången ur statens järnvägsbyggnaders tjänst icke uppnått 55 års ålder.

Med anledning av styrelsens beslut ingav Åkesson i mars 1927 till järnvägsstyrelsen ett tilläggsintyg, utvisande, att han tjänstgjort vid statens

järnvägsbyggnader intill oktober månad 1913, vid vilken tid han överskridit 55 års ålder.

Genom beslut den 14 april 1927 yttrade järnvägsstyrelsen, att ehuru det sålunda numera finge anses styrkt, att Åkesson haft arbete vid statens järnvägsbyggnader efter det han uppnått 55 års ålder, styrelsen likväl, enär han vid avgången ur tjänst år 1913, efter att under samma år hava uppnått nämnda levnadsålder, icke såvitt visats varit till följd av sjukdom eller kroppsskada urståndsatt att fortsätta sitt arbete vid statens järnvägsbyggnader, funnit sig sakna tillräckliga skäl att frångå sitt förenämnda beslut den 24 augusti 1926.

Åkesson ingav sedermera den 31 oktober 1927 ytterligare en framställning i ämnet till järnvägsstyrelsen. I sistnämnda framställning anfördes, att orsaken till att Åkesson i oktober månad 1913 lämnat sin anställning vid statens järnvägsbyggnader varit den, att han med hänsyn till hälsa och kroppskrafter icke längre ansett sig i stånd att uthärda ett så påfrestande arbete som smedsyrket, vilket yrke han under de senaste åren av anställningen utövat. Sålunda hade han under de senaste anställningsåren besvärats av en alltmera tilltagande reumatisk värk av svårartad natur. Då detta lidande, vilket han säkerligen ådragit sig under ett mångårigt sysslande med smidesarbete under bar himmel eller i kalla verkstäder, trots tidvis undergången massagebehandling icke givit med sig, hade han sett sig nödsakad att upphöra med arbetet vid statens järnvägsbyggnader och söka sin utkomst genom mindre påfrestande arbete.

Vid sistnämnda ansökning voro fogade två år 1927 utfärdade läkarintyg, utvisande att Åkesson lede av kronisk deformerande artrit i högra axelleden, vilken sjukdom han säkerligen haft i många år, ävensom att Åkesson vore behäftad med kontrakturer å vissa fingrar, vilka kontrakturer enligt läkarens åsikt säkerligen uppkommit för många år sedan och med största sannolikhet vore en följd av hans arbete såsom smed. Vid ansökningen var ytterligare fogat ett år 1927 av sjuksköterskan Alfhild Magnusson utfärdat intyg av innehåll, att hon under år 1911 meddelat Åkesson massagebehandling för reumatisk värk utan att förbättring inträtt.

Genom beslut den 3 februari 1928 fann järnvägsstyrelsen, som ånyo tagit ärendet i övervägande, den av Åkesson senast förebragta utredningen icke vara av beskaffenhet att föranleda ändring i förenämnda den 14 april 1927 meddelade beslut.

Utskottet.

Av den förebragta utredningen framgår, att Åkesson icke efter år 1913, då han endast uppnått 55 års ålder, varit i statens tjänst anställd. Vid sådant förhållande och då det icke kan anses vara styrkt, att Åkesson på grund av sjukdom varit förhindrad att fortsätta sin anställning vid statens järnvägsbyggnader, anser sig utskottet i överensstämmelse med den ståndpunkt, riksdagen hittills i liknande fall plägat intaga, icke kunna tillstyrka, att pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel beviljas honom.

Det har emellertid synts utskottet kunna ifrågasättas, huruvida icke Åkessons jämförelsevis långvariga anställning i statens tjänst borde kunna motivera, att han tillerkändes en gratifikation med lämpligt belopp. Då frågan härom torde vara av beskaffenhet att böra prövas och avgöras av Kungl. Maj:t, har utskottet likväl ansett sig icke böra i detta avseende framställa något förslag.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motion I: 96 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

81:o.

Ang. årligt understöd åt förre sjökaptenen A. M. von Essen.

I en inom första kammaren väckt motion nr 152 har herr *Öhman* hemställt, »att riksdagen måtte besluta lämna förre sjökaptenen *Adolf Magnus von Essen* under hans återstående livstid ett årligt understöd av 1,200 kronor att från allmänna indragningsstaten utgå från och med ingången av innevarande år».

Till stöd för förslaget har motionären anfört bland annat följande:

»I en till generalpoststyrelsen den 19 maj 1928 inkommen ansökan har förre sjökaptenen Adolf Magnus von Essen i Malmö anhållit om ett understöd.

Kapten von Essen, som är född den 30 augusti 1852, har varit befälhavare dels under åren 1882—1896 å ångfartyget Sten Sture, med vilket postbefordring å linjen Malmö—Stralsund ägde rum, dels ock under tiden 1 maj—30 augusti 1897 å postångaren Rex, som då trafikerade ångbåtslinjen Trälleborg—Sassnitz.

Ett läkarintyg, som bilagts ovannämnda ansökning, utvisar, att von Essen är blind på det ena ögat och att det andra ögats synskärpa är nedsatt. Av andra intyg, som bifogats ansökningen, framgår, att von Essens ekonomiska ställning är sådan, att han i hög grad är i behov av understöd.

Generalpoststyrelsen har med underdånig skrivelse den 17 augusti 1928 överlämnat von Essens ansökning till Kungl. Maj:t och därvid anfört, bland annat, att von Essen under omkring 16 år varit befälhavare å ångfartyg, vilka ombesörjt posttrafik mellan Sverige och Tyskland. Då fartygen i fråga tillhört enskilda rederier, kunde denna hans anställning, som han dessutom lämnat redan vid 45 års ålder, icke anses vara av beskaffenhet att i och för sig föranleda pension eller understöd åt honom av vare sig postmedel eller andra allmänna medel. Av handlingar, som bilagts von Essens ansökan, syntes emellertid framgå, att han nedlagt ett uppoffrande, energiskt och målmedvetet arbete för förbättrande av Sveriges förbindelser med utlandet, och att han verksamt deltagit i strävandena för tillkomsten av kommunikationsleden Trälleborg—Sassnitz. Det syntes därför, enligt generalpoststyrelsens uppfattning, vara skäligt, att, då han nu vid hög ålder befunne sig i knappa ekonomiska omständigheter, något understöd av allmänna medel i anledning härav bereddes honom. Den kommunikationsled, för vars tillkomst von Essen verkat, kunde icke sägas enbart eller ens huvudsakligast tjäna ett postalt intresse, utan torde densamma hava sin

största betydelse ur allmän kommunikations- och kommersiell synpunkt. På grund härav syntes ett eventuellt understöd åt von Essen icke lämpligen böra utgå av postmedel. Generalpoststyrelsen hade på grund av det anförda funnit sig böra överlämna von Essens ansökning, jämte tillhörande bilagor, till Kungl. Maj:t för den åtgärd, Kungl. Maj:t kunde finna ärendet böra föranleda, samt under förmälan, att generalpoststyrelsen för sin del intet hade att erinra däremot, att understöd till skäligt befunnet belopp tilldelades von Essen.

Sedan Kungl. Maj:t infordrat statskontorets utlåtande i ärendet, anförde statskontoret i underdånig skrivelse den 10 september 1928, bland annat, att von Essens ifrågavarande tjänstgöring icke innebure någon anställning i statens tjänst och givetvis icke kunde giva anledning till utverkande av något understöd av statsmedel. Emellertid syntes von Essen i sammanhang med sin berörda verksamhet hava blivit i tillfälle att göra det allmänna stora tjänster vid ordnandet av den direkta trafiken mellan Sverige och Tyskland, och det vore med hänsyn härtill, som det nu, då von Essen vid framskriden ålder befunne sig i nödställd belägenhet, ifrågasattes att genom understöd av statsmedel bereda honom en lättnad i bekymren och därigenom från det allmännas sida visa erkänsla för hans berörda förtjänster. Med framhållande att föreliggande spörsmål helt och hållet undandroge sig bedömande efter vanligen tillämpade grunder för pensionering av statsmedel, ville statskontoret vidare anföra, att ämbetsverket med hänsyn till i detta fall föreliggande särskilda omständigheter icke ville motsätta sig, att genom framställning till riksdagen ett årligt understöd å förslagsvis 1,200 kronor åt von Essen utverkades att från allmänna indragningsstaten utgå från och med ingången av år 1929.»

Utskottet.

Utskottet ber till en början få omnämna, att, enligt vad utskottet inhämtat, Kungl. Maj:t genom beslut den 1 februari 1929 funnit den i motionen omförmälda ansökningen om understöd av statsmedel åt sjökaptenen von Essen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Vid den prövning, utskottet med ledning av tillgängliga handlingar ägnat den föreliggande frågan, har utskottet icke funnit tillräckliga skäl föreligga att tillstyrka pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel åt von Essen, vilken icke varit i statens tjänst anställd.

På grund härav får utskottet avstyrka bifall till motionen och alltså hemställa,

att förevarande motion I: 152 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

82:o.

Ang. årligt understöd eller pension åt arbetaren K. P. Nilsson i Trollhättan.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 14 har herr *Hansson* i Trollhättan hemställt, »att riksdagen måtte besluta att bevilja arbetaren *Karl Peter Nilsson,* Heimdal 13, Trollhättan, ett årligt understöd eller pension till det belopp, som kan anses skäligt.»

Till stöd för detta yrkande har motionären anfört, bland annat, *att* Nilsson varit anställd vid vattenfallsstyrelsens arbeten på sätt en vid motionen

fogad förteckning utvisade under en sammanlagd tid av 20 år 1 månad 6 dagar, *att* Nilsson i brist på arbete avskedats i september månad 1928 *samt att* det med hänsyn till hans höga ålder — han fyllde den 20 mars 1929 65 år — syntes vara uteslutet, att han genom eventuell förnyad anställning i statens tjänst skulle kunna genom arbete utfylla felande tjänstår för pensions erhållande.

Beträffande motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen med därvid fogade bilagor.

Över ifrågavarande motion har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört vattenfallsstyrelsen.

Vattenfallsstyrelsen anför följande:

Då Nilsson under hela den åberopade anställningstiden i statens tjänst varit anställd vid statens vattenfallsverks byggnadsföretag, är Kungl. Maj:ts kungörelse den 8 november 1918 angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning närmast tillämplig i förevarande fall. Enligt bestämmelserna i denna kungörelse kan arbetare, som under minst 25 år varit anställd vid vissa statens arbetsföretag och som uppnått en levnadsålder av minst 55 år, tilldelas pension.

Då Nilsson är född den 20 mars 1864, uppnår han under loppet av mars månad 1929 65 års ålder. Vidare är det vederbörligen styrkt, att han under 20 år 1 månad och 6 dagar vid statens vattenfallsverk innehaft sådan anställning, som berättigar till pension jämlikt ovannämnda kungörelse. I den för erhållande av pension stipulerade minimitjänstetiden fattas det för Nilsson sålunda icke fullt fyra år, under det att han uppfyller åldersvillkoret. Enligt av vederbörande arbetsbefäl lämnad upplysning är Nilsson på grund av sin ålder skröplig och näppeligen i stånd att skaffa sig nytt arbete, i synnerhet som hans syn är dålig.

I detta sammanhang tillåter sig vattenfallsstyrelsen erinra om att styrelsen i utlåtande till Kungl. Maj:t den 12 mars 1925 över kommunikationsverkens lönekommittés betänkande angående pensionering av icke-ordinarie personal vid kommunikationsverken uttalat sig för beviljande av reducerad pension åt icke stadigvarande arbetare vid statens vattenfallsverk efter en något kortare tjänstetid än 25 år. Förslag i denna riktning har även framlagts av 1926 års pensionsutredning i dess den 29 juni 1927 avgivna yttrande. Dessutom må påpekas, att 1926 års riksdag beviljat förre byggnadsarbetaren Arvid Nilsson, vilken icke uppnått en tjänstetid av 25 år vid ovanberörda vissa statens arbetsföretag, årligt understöd å allmänna indragningsstaten, ehuru endast en del av den till 22 år 5 månader uppgivna anställningstiden var vederbörligen styrkt.

Vattenfallsstyrelsen får således tillstyrka, att förre byggnadsarbetaren Karl Peter Nilsson i Trollhättan måtte beviljas en årlig pension med belopp, som torde böra bestämmas med hänsyn till de normer, som eljest i liknande fall plägat tillämpas. Ifrågavarande pension torde, i likhet med flertalet övriga pensioner till förutvarande byggnadsarbetare vid statens vattenfallsverk, böra utgå av det under riksstatens elfte huvudtitel upptagna ordinarie förslagsanslaget till pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning.

Statskontoret har för egen del anfört följande:

Såsom vattenfallsstyrelsen anfört, fattas ej fullt fyra år för att Nilsson enligt bestämmelserna i kungörelsen den 8 november 1918 (nr 859) angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning skulle kommit i åtnjutande av pension, vilken i så fall, pensionstillägg och pensionsförhöjningar inbegripna, skulle uppgått till 852 kronor årligen. Då Nilsson nu uppnått 65 levnadsår samt uppgives näppeligen vara i stånd att skaffa sig nytt arbete, synes intet vara att erinra mot att honom tillerkännes någon pension av statsmedel. Med hänsyn till de pensionsbelopp, vilka under senare år beviljats grovarbetare med lika lång tjänstetid som Nilsson, torde pensionen, i detta fall kunna bestämmas till 756 kronor. (Jfr 1928 prop. nr 138 p. 8, R. skr. nr 352 p. 31.)

Utskottet.

I likhet med de hörda myndigheterna finner utskottet billigt, att Nilsson tillerkännes pension av statsmedel i anledning av sin anställning i vattenfallsverkets tjänst. Det av statskontoret ifrågasatta beloppet av 756 kronor överensstämmer med vad riksdagen i vissa fall beviljat åt fortifikationsarbetare med ungefär motsvarande tjänstetid och föranleder ej erinran från utskottets sida. Då Nilsson icke uppfyller de författningsenligt stadgade villkoren för pension enligt kungörelsen den 8 november 1918 (nr 859) angående pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader samt statens vattenfallsverks byggnadsavdelning, har pensionsbeloppet synts utskottet i detta fall lämpligen böra bestridas icke från det för pensionering enligt nyssnämnda författning avsedda särskilda riksstatsanslaget utan från allmänna indragningsstaten. Pensionen lärer böra utgå från och med ingången av år 1929.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:14, må medgiva, att f. d. arbetaren vid statens vattenfallsverks byggnadsavdelning Karl Peter Nilsson må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 756 kronor.

83:o.

Ang. årligt understöd åt förre schaktmästaren J. Andersson.

I en inom andra kammaren av herr *Sävström* väckt motion nr 83 har hemställts, »att riksdagen må tillerkänna förre schaktmästaren vid statens järnvägsbyggnader *Johannes Andersson* ett årligt understöd av 300 kronor».

Beträffande motiveringen för ifrågavarande yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Av handlingar, som ingivits till utskottet, framgår, *att* Andersson, som är född den 2 februari 1855 och alltså nu 74 år gammal, enligt avskrift

av arbetsintyg, utfärdade av förmän, under följande tider varit anställd såsom utstakare, bergsprängare, schaktmästarhantlangare eller schaktmästare m. m. vid nedannämnda statliga järnvägsbyggnadsföretag, nämligen:

1 juli 1883—29 sept. 1884	vid	statsbanan	Söderhamn—Kilafors
27 maj 1886—15 dec. 1888	»	»	Hudiksvall—Ljusdal
28 jan. 1890—31 dec. 1893	»	»	genom övre Norrland
1 febr.—13 dec. 1894	»	»	» » »
15 juni—30 nov. 1897	»	»	Krylbo—Örebro
1 jan.—20 aug. 1898	»	»	» »

Vidare har Andersson, likaledes enligt intyg av förman, under tiden 1 juni 1900—13 juni 1902 varit tillfälligt anställd för biträde med avvägningar och utsättningar vid diverse byggnads- och schaktningsarbeten inom 18:e bansektionen av 1:a trafikdistriktet vid statens järnvägar.

Utöver nu angivna anställningar har Andersson uppgivit följande anställningstider vid liknande arbetsföretag, vilka anställningar emellertid icke blivit genom intyg styrkta, nämligen:

1877—1881	vid	riksgränsbanan m. m.
1882—1883	»	bandelen Bräcke—Sollefteå
1884—1885	»	» Söderhamn—Kilafors
hösten 1888—sommaren 1889	vid	banavdelningen m. m.
1895—1896	vid	bandelen Vännäs—Umeå
1899	»	riksgränsbanan
1906	»	Inlandsbanan.

Enligt företett intyg av vederbörande kommunalnämndsordförande är Andersson nu medellös.

Utskottet. Såvitt av handlingarna i ärendet framgår, omfattar Anderssons styrkta anställningstid vid statliga arbetsföretag endast omkring 12 år; denna anställningstid sträcker sig ej heller längre än till år 1902, då Andersson endast uppnått 47 års ålder. Under sådana förhållanden har utskottet ansett pension eller understöd av statsmedel icke böra ifrågakomma.

Utskottet hemställer förty,

att förevarande motion II: 83 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

84:o.

Ang. pension eller understöd åt förre arbetaren K. A. Johansson.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 154 har herr *Hage* hemställt, »att riksdagen måtte besluta tillerkänna f. d. arbetaren *Karl Albert Johansson*, Porjus, Norrbottens län, en pension eller ett understöd att utgå årligen med belopp, som kan anses lämpligt med hänsyn till Johanssons långa anställning i statens arbeten».

Beträffande motiveringen för det sålunda framställda förslaget får utskottet hänvisa till motionen.

Såsom i motionen erinrats, var frågan om pension åt Johansson föremål för behandling vid 1928 års riksdag i anledning av ett av samme motionär vid nämnda riksdag väckt förslag.

Av då tillgängliga handlingar i ärendet inhämtades huvudsakligen följande:

Johansson, som är född den 12 mars 1866, har under åtskilliga år innehaft anställningar vid järnvägsbyggnader och vissa andra arbetsföretag i statens tjänst. I maj 1926 anhöll Johansson hos järnvägsstyrelsen att komma i åtnjutande av pension i anledning av berörda anställningar. Han åberopade därvid en tjänsteförteckning av följande innehåll:

År 1887—1888	anställd vid	järnvägsbyggnaden Luleå—Gällivare,
» 1895—1896	» »	landsvägsbyggnaden Gällivare—Vittangi,
» 1897	» »	järnvägsbyggnaden Luleå—Gällivare,
» 1898—1899	» »	» Boden—Morjärv,
» 1899—1902	» »	» Gällivare—Riksgränsen,
» 1903—1904	» »	fästningsbyggnaden i Boden,
» 1905	» »	statens järnvägar Kiruna—Riksgränsen,
» 1906	» »	järnvägsbyggnaden Morjärv—Lappträsk,
» 1907	» »	militärvägen Boden—Lappträsk,
» 1908	» »	fästningsbyggnaden i Boden,
» 1908—1910	» »	järnvägsbyggnaden Östersund—Ulriksfors,
» 1910	» »	» Gällivare—Porjus,
» 1911	» »	fästningsbyggnaden i Boden,
2/7 1911— 8/10 1914	» »	Porjus kraftverksbyggnad,
19/10 1914—19/4 1916	» »	Trollhätte kanals ombyggnad,
19/4 1917—21/11 1917	» »	Inlandsbanan, norra distriktet,
8/4 1918—11/12 1918	» »	» » »
9/2 1919—17/5 1919	» »	» » »
19/5 1919—14/2 1920	» »	» » »
17/2 1920—15/6 1920	» »	Harsprångets kraftverksbyggnad,
16/6 1920— 6/11 1920	» »	Inlandsbanan, norra distriktet,
30/1 1921—16/10 1923	» »	Suorvadammens byggnad,
17/10 1923— 3/10 1925	» »	Inlandsbanan, norra distriktet.

Riktigheten av de i tjänsteförteckningen angivna uppgifterna hade, beträffande tiden efter den 2 juli 1911, bestyrkts av sektionsingenjören i Porjus F. Svensson.

Sedan genom järnvägsstyrelsens försorg utredning i ärendet verkställts, därvid bland annat dels av Johansson åberopats en del av honom efter ansökningens ingivande till styrelsen insända intyg angående vissa arbetsanställningar, dels förebragts utlåtanden rörande Johanssons hälsotillstånd och behov av ekonomisk hjälp efter entledigande, dels ock företetts meddelande att Johansson den 18 november 1926 slutat sin anställning vid Inlandsbanans norra distrikt på grund av arbetenas upphörande, föredrogs ärendet i järnvägsstyrelsen den 28 februari 1927. Styrelsen, som icke funnit det i erforderlig grad styrkt, att Johanssons tjänstetid vid statens järnvägsbyggnader uppginge till den i gällande författning för erhållande av pension föreskrivna, beslöt därvid tillerkänna Johansson en gratifikation av 500 kronor för år 1927. Samtidigt meddelade styrelsen, att Johansson för prövning av frågan, huruvida han kunde komma i utnjutande av gratifikation jämväl under kommande år, borde varje år i juli månad till styrelsen insända åldersbetyg jämte av behörig myndighet utfärdat intyg angående sina ekonomiska förhållanden.

Över järnvägsstyrelsens ifrågavarande beslut anförde Johansson hos Kungl. Maj:t den 25 april 1927 besvär, som överlämnades till kammarrätten.

I ett över besvären infordrat utlåtande uttalade *järnvägsstyrelsen* bland annat följande:

Enligt kungörelsen den 8 november 1918 angående pensionering av förmän och arbetare vid bland annat statens järnvägsbyggnader fordras för rätt till pension — förutom annat, varom i detta mål dock ej är fråga — en tjänstetid av minst 25 år. Givetvis ankommer det på en pensionssökande att styrka förefintligheten av nämnda tjänstetid såväl som av övriga omständigheter av vikt för ärendets bedömande, ehuruväl i fråga om tjänstetid vid statens järnvägar eller statens järnvägsbyggnader genom järnvägsmyndigheternas försorg i mån av behov verkställes sådan utredning, som kan åstadkommas.

Vid tjänstetidens beräknande måste visserligen beaktas att naturen av arbetarnas anställning och sysselsättning gör en sammanhängande tjänstgöring så gott som omöjlig. Dålig väderlek, arbetens färdigställande, inskränkning i arbetena av klimatiska skäl vissa årstider, ständiga flyttningar till nya arbetsplatser m. fl. för personal i tjänstemannaställning okända eller i ringa mån inverkande faktorer medföra sålunda, att man ej kan lägga så stränga regler till grund beträffande tidsberäkningen för arbetare som för exempelvis den dessa i anställningsform eljest närstående extra ordinarie personalen och verkstadsarbetarna, vilka grupper enligt § 11 av pensionsreglementet den 29 juni 1917 ej få i pensionshänseende tillgodoräknas en enda dag, som ej varit antingen tjänstgöringsdag eller ock ledighetsdag för något av vissa i paragrafen närmare angivna ändamål. Men så mycket måste dock uppenbarligen fordras, att vederbörande under kalender-

år, som önskas i sin helhet tillgodoräknat, ägnat sig åt arbete, som medför pensionsrätt, i den mån sådan stått till buds, samt att han åtminstone under den huvudsakliga delen av året varit sysselsatt i dylikt arbete. Kravet härpå är så mycket mera befogat som arbetarna numera äro i pensionshänseende förhållandevis väl ställda. Ehuru de ej erlägga några som helst avgifter, uppgå nämligen deras pensioner till avsevärda belopp. Sålunda är från och med den 1 juli 1925 minimipensionen (vid 55 levnads- och 25 tjänstår) 852 kronor och maximipensionen (vid 60 levnads- och 40 tjänstår) 996 kronor per år jämte dyrtidstillägg. Till jämförelse kan nämnas, att pensionen — inklusive avgiftspension — till en verkstadsarbetare med fulla (35) rigoröst beräknade tjänstår uppgår till 1,400 à 1,500 kronor förutom dyrtidstillägg.

Tillämpas det sagda på föreliggande fall befinnes, *att* anställning vid statens järnvägsbyggnader under åren 1906—1907 styrkts genom arbetarrullornas uppgifter, *att* dylik anställning under åren 1908—1910 är sannolik med hänsyn till innehållet i vissa räkenskaper, *att* tjänstgöring vid statens järnvägsbyggnader eller liknande statens arbetsföretag under åren 1911—1926 vitsordats av vederbörande arbetsbefäl, *samt att* klaganden företett intyg från arbetskamrater angående tjänstgöring vid statens järnvägsbyggnader åren 1887—1888 och 1897—1902 ävensom vid Bodens fästningsbyggnad åren 1902—1904 och vid vägbygge mellan Gällivare och Vittangi åren 1895—1896. Härav kunna emellertid sistnämnda tvenne år ej tillgodoräknas klaganden redan av det skäl att här ej varit fråga om statsanställning. Huru det i detta hänseende förhåller sig med den uppgivna anställningen vid Bodens fästning kan vara tveksamt, liksom även huruvida sysselsättningen där varit jämförlig med järnvägsbygge. Det avgörande är dock, att de angående denna tjänstgöring liksom de angående klagandens tidigare tjänstgöring vid statens järnvägsbyggnader av arbetskamrater utfärdade intygen enligt styrelsens mening icke kunna anses vara av beskaffenhet att böra läggas till grund för beviljande av en så betydande och för statsverket kostsam förmån som pensionen innebär. Styrelsen har därvid icke blott fäst sig vid att, då intygsgivarna icke äro personer i någon som helst officiell ställning, deras intyg ej kunna tillmätas fullgiltigt bevisvärde, utan även tagit i betraktande den synnerligen vaga formuleringen av intygen, vilken giver anledning antaga, att intygsgivarna endast på ett ungefär haft klart för sig intygade förhållanden. Att lämna kamratintygen utan avseende har styrelsen också funnit i förevarande fall så mycket mera på sin plats, som de samtliga avse långt tillbaka liggande tidsperioder och sålunda även av detta skäl måste anses otillförlitliga. Visserligen har styrelsen i liknande fall, med hänsyn till svårigheten för pensionssökande av nu ifrågavarande kategori att med officiella intyg styrka hela den såsom villkor för pensionsrätt föreskrivna tjänstetiden, ansett sig kunna taga hänsyn till intyg av arbetskamrater, då det gällt att utfylla ett eller annat år av tjänstetiden, men däremot har styrelsen så gott som undantagslöst ansett sig böra uppställa den fordran att åtminstone på ett fullt tillförlitligt sätt styrkes att vederbörande varit anställd vid en tid, som ligger så långt tillbaka, från avgången räknat, att den mellanliggande tiden minst motsvarar den tjänstetid, som erfordras för pensionsrätt. Såsom framgår av det föregående är detta villkor icke uppfyllt i nu föreliggande fall. Styrelsen har i detta fall därför funnit i vederbörlig ordning styrkt endast den av arbetarrullorna, räkenskaperna och befälsintygen vitsordade tjänstetiden, vilken, på sätt när-

mare framgår av handlingarna, i runt tal och generöst räknat kan skattas till 18 $^1/_2$ år.

Om styrelsen sålunda funnit klaganden ej kunna ifrågakomma till pension, så har styrelsen emellertid ej lämnat honom utan hjälp. Då klagandens tjänstetid i allt fall syntes motivera understöd samt utredningen visade, att han vore därav i behov, har styrelsen nämligen med stöd av generellt bemyndigande av Kungl. Maj:t tillerkänt klaganden en gratifikation av 500 kronor, och kan klaganden påräkna att framdeles årligen, så länge han lever och behovet fortfar, erhålla dylikt understöd.

Klaganden har härvid behandlats efter enahanda grunder som andra pensionssökande i liknande situation och i likhet med dessa tillgodosetts i all den utsträckning, som varit förenligt med den skyldiga hänsynen till statens intresse.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställde järnvägsstyrelsen, att besvären måtte lämnas utan bifall.

Enligt utslag den 20 februari 1928 lämnade *kammarrätten* besvären utan bifall.

I sitt i ärendet avgivna utlåtande (nr 30, punkt 66) anförde *bankoutskottet* för egen del följande:

»Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har Johansson ansetts ej kunna tillerkännas pension enligt gällande bestämmelser rörande pensionering av förmän och arbetare vid statens järnvägsbyggnader, enär det icke ansetts vara i erforderlig grad styrkt, att hans tjänstetid uppgår till vad som i nämnda bestämmelser föreskrivits. Däremot har Johansson av järnvägsstyrelsen tillerkänts en gratifikation till belopp av 500 kronor, vilken han enligt vad järnvägsstyrelsen anfört kan påräkna att, så länge han fortfarande är i behov av understöd, årligen åtnjuta.

Enligt utskottets mening synes någon tvekan kunna råda, huruvida icke i detta fall må anses föreligga sådana omständigheter, vilka borde föranleda till beviljande av pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel. Med hänsyn till vad järnvägsstyrelsen i ärendet anfört och då Johansson icke av styrelsen lämnats utan underhåll, har utskottet likväl ansett sig icke böra förorda, att riksdagen skulle bevilja Johansson pension. Utskottet vill emellertid framhålla att, därest Johansson framdeles skulle kunna förebringa närmare utredning rörande sina anställningsförhållanden i statens järnvägars tjänst, frågan om pension åt honom givetvis skulle komma i nytt läge.»

På grund av det anförda hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Riksdagen beslöt i överensstämmelse med vad utskottet sålunda hemställt.

Den utredning, som nu förebragts och vilken innefattas i åtskilliga av motionären till utskottet överlämnade handlingar, är i huvudsak densamma, som förelåg vid ärendets prövning år 1928. Endast i fråga om två av Johansson åberopade statsanställningar föreligger ytterligare utredning. Sålunda har beträffande den i förut återgivna sammanställning upptagna anställ-

ningen under år 1898 samt en del av år 1899 vid järnvägsbyggnaden Boden—Morjärv, vilken anställning år 1928 intygats av en förutvarande arbetskamrat till Johansson, nu företetts intyg av en annan person. Vidare har uppgiven anställning under en del av år 1904 samt under år 1905 vid järnvägsbyggnaden Gällivare—Riksgränsen nu intygats, förutom av den arbetskamrat som tidigare utfärdat intyg i fråga om denna anställning, jämväl av en banvakt.

I fråga om Johanssons ekonomiska förhållanden har fattigvårdsstyrelsens ordförande i vederbörande kommun intygat, att Johansson är fullständigt medellös, att han på grund av sin ålder icke kunnat erhålla någon anställning sedan år 1926 ävensom att han haft sitt uppehälle hos en systerdotter.

Utskottet.

Den ytterligare utredning i ärendet, som av motionären numera förebragts, har synts utskottet icke innebära tillräcklig anledning för ett frångående av den ståndpunkt, utskottet år 1928 intagit i frågan. Vid sådant förhållande har utskottet ansett sig böra avstyrka bifall till motionen och får alltså hemställa,

att förevarande motion II:154 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

85:o.

Ang. årligt understöd åt förre sotarmästaren F. T. Eriksson.

I en inom andra kammaren av herr *Carlsson-Frosterud* väckt motion nr 161 har hemställts, »att riksdagen måtte bevilja f. d. sotarmästaren *Frans Teodor Eriksson* i Kristinehamn ett årligt understöd att utgå under hans återstående livstid med det belopp, som vederbörande utskott finner skäligt föreslå.»

Till stöd för yrkandet anföres i motionen bland annat:

»Sotarmästaren Frans Teodor Eriksson i Kristinehamn, född den 17 oktober 1857, vilken under åren 1888—1927 genom kontrakt varit anställd vid statens järnvägar som skorstensfejare vid deras nuvarande bansektioner 9 och 28, men på grund av hög ålder och genom under arbetet med sotning år 1924 inträffat olycksfall förmodligen fått sin arbetsförmåga ytterligare nedsatt, har avgått från sin befattning från och med 1928 års ingång.

Eriksson anser sig sakna nödiga tillgångar för sitt och sin hustrus framtida underhåll. På grund av dessa förhållanden ingav Eriksson under år 1928 ansökan hos kungl. järnvägsstyrelsen om att erhålla ett årligt understöd att utgå under den form och till det belopp som kungl. styrelsen kunde finna skäligt bestämma. Genom beslut den 4 oktober 1928 har kungl. järnvägsstyrelsen förklarat, att ansökan icke kunnat föranleda till någon styrelsens åtgärd, enär sökandens anställning vid statens järnvägar icke varit sådan, att gratifikation enligt kungl. brevet av den 18 december 1925 kan beredas honom. Det förhållandet, att Eriksson utfört sitt arbete i egenskap

av entreprenör, synes hava varit det för kungl. järnvägsstyrelsen avgörande för dess ståndpunktstagande i frågan, men riksdagen har i vissa tidigare liknande fall bortsett från formerna och beviljat understöd, då fallet i övrigt varit ömmande.»

Med avseende å motiveringen i övrigt får utskottet hänvisa till motionen.

På utskottets begäran har statskontoret i ärendet anbefallts avgiva utlåtande; och har nämnda ämbetsverk över motionen inhämtat yttrande av järnvägsstyrelsen.

Järnvägsstyrelsen har anfört, att frågan om understöd åt skorstensfejare F. T. Eriksson i viss mån låge till på lika sätt som det fall, vilket föranlett Kungl. Maj:ts proposition nr 153 till 1929 års riksdag. Ehuru styrelsen med hänsyn till arten av Erikssons tjänstgöring vid statens järnvägar för egen del funnit sig förhindrad medgiva honom något understöd, trots hans medellöshet och 40 år långa tjänstetid, ville styrelsen därför ej motsätta sig, att honom beviljades understöd med enahanda belopp, som i nyssnämnda proposition för däri avsett fall föreslagits eller 624 kronor årligen.

Statskontoret har instämt i vad styrelsen sålunda yttrat, under framhållande för egen del, att Eriksson visserligen endast i egenskap av entreprenör utfört arbete för statens räkning men att han å andra sidan under 40 år varit uteslutande sysselsatt med dylikt arbete.

Utskottet. Med hänsyn till omständigheterna i detta fall har utskottet, lika med de hörda myndigheterna, funnit det vara billigt, att Eriksson tillerkännes pensionsunderstöd av statsmedel, oaktat han endast medelst personligt kontrakt varit anställd i statens järnvägars tjänst. Mot det ifrågasatta beloppet av 624 kronor har utskottet intet att erinra. Pensionen, vilken torde böra utgå från och med ingången av innevarande år, lärer böra beviljas från allmänna indragningsstaten.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:161, må medgiva, att f. d. sotarmästaren vid statens järnvägar Frans Teodor Eriksson må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 624 kronor.

86:o.

Ang. årligt understöd åt stenarbetaren J. Brändström.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 163 har herr *Lindberg* hemställt, »att riksdagen måtte besluta tilldela stenarbetaren *Johannes Brändström* i Pengfors by, Vännäs socken, ett årligt understöd av 1,000 kronor, att utgå fr. o. m. den 1 juli 1929».

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet hänvisa till motionen.

Av vid motionen fogade bilagor framgår bland annat, att Brändström som är född den 21 september 1859 och alltså närmare 70 år gammal, under åren 1898—1928 såsom entreprenör eller ackordstagare och undantagsvis såsom arbetsförman utfört stenarbeten till åtskilliga med bidrag av statsmedel byggda broar, kulvertar och större trummor m. m. samt ett stort antal vanliga stentrummor å lands- och bygdevägar inom Västerbottens och vissa delar av Norrbottens län.

Utskottet.

Då Brändström, såvitt av utredningen framgår, icke varit i statens tjänst anställd, har utskottet ansett det icke böra ifrågakomma, att honom skulle beviljas understöd av statsmedel. Utskottet avstyrker alltså bifall till motionen och hemställer,

att förevarande motion II: 163 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

VI. Ang. finansdepartementet.

87:o.

Ang. pension åt justeraren av mått och vikt E. S. Tengelin.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition nr 148 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att justeraren av mått och vikt *Ernst Seloni Tengelin* må från och med månaden näst efter den, under vilken hans förordnande såsom justerare upphör, från allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid åtnjuta en årlig pension av 2,800 kronor.

Tengelin, som hos Kungl. Maj:t anhållit att komma i åtnjutande av pension från statsverket, har till stöd för ansökningen anfört, bland annat, att han under innevarande år uppnådde en levnadsålder av 75 år och till följd härav icke längre kunde påräkna förordnande såsom justerare; att hans tjänstetid i mynt- och justeringsverket utgjorde cirka 35 år; att hans verksamhet såsom justerare icke varit en bisyssla utan utgjort hans huvudsakliga

eller enda arbete; att han icke ägde någon privat förmögenhet; att han, med undantag av honom enligt lagen om allmän pensionsförsäkring tillkommande pension av 18 kronor, icke åtnjöte någon sådan; samt att han vore försörjningspliktig för sin 65-åriga sjukliga hustru.

Mynt- och justeringsverket har i ärendet anfört bland annat följande.

Mynt- och justeringsverket vill tillstyrka, att Tengelin vid sin avgång ur tjänst måtte få komma i åtnjutande av någon pension.

Något precedensfall av nu föreliggande slag har icke förekommit, enär i det fåtal fall, där justerare uppnått 75-årsåldern och därmed avgått, han — på ett undantag när — tidigare innehaft annan med pensionsrätt förenad statstjänst och sålunda icke kunnat göra eller i allt fall icke gjort framställning om erhållande av pension såsom justerare.

Beträffande det belopp, vartill en pension för Tengelin skäligen borde beräknas, torde till grund få läggas de inkomster, han åtnjutit från sin justerarebefattning. Arvodena enligt taxa hava under tioårsperioden 1918—1927 uppgått till i medeltal kronor 7,009: 82 per år. Samtidigt har den årliga medelinkomsten av åtnjutna tilläggsarvoden uppgått till kronor 3,076: 88, vadan sålunda Tengelins inkomster från justeraretjänsten i medeltal uppgått till kronor 10,086: 70 per år under de sista tio åren.

Tengelins inkomster hava sålunda varit något högre än de löneförmåner, som tillkomma en statstjänsteman i 21:a lönegraden, med vilka befattningshavare mynt- och justeringsverket emellertid anser justerare eljest lämpligen böra jämställas i tjänstehänseende.

Tjänstepensionsunderlaget för en tjänsteman i 21:a lönegraden utgör ju 4,200 kronor. Då justerare emellertid icke erlägga bidrag till kostnaden för beredande av pension åt dem, torde beloppet av eventuell pension åt Tengelin skäligen böra bestämmas till $^2/_3$ av ovannämnda tjänstepensionsunderlag, eller sålunda till 2,800 kronor.

Frågan huruvida pension över huvud bör tillerkännas justerare kan givetvis bliva föremål för olika meningar, men har det synts mynt- och justeringsverket vara med rättvisa och billighet förenligt, att en person, som ägnat en huvudsaklig del av sina krafter åt en statens tjänst, på sin ålderdom icke ställes helt utan existensmöjligheter utan tillerkännes ett bidrag till sin nödtorftiga bärgning.

Statskontoret har anfört:

Vid 1926 års riksdag väcktes motion om avlåtande av skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning rörande pensionering av justerarna. I sitt över nämnda förslag avgivna utlåtande nr 54, som innehåller upplysningar om gällande bestämmelser rörande justerare och om framlagda förslag rörande ändrade grunder för justerares avlöning m. m., anförde bankoutskottet, att det av principiella skäl knappast kunde ifrågasättas, att en ordnad pensionering av justerare skulle genom statsmakternas försorg åvägabringas, så länge justeringsväsendet vore ordnat på sätt för närvarande vore fallet samt att frågan om justerarnas pensionsförhållanden syntes i varje fall icke böra upptagas till behandling, förrän pågående utredning rörande revision av bestämmelserna om ersättningen för justering av mått och vikt vunnit en lösning. Utskottet hemställde därför, att motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda; och riksdagen biföll utskottets hemställan.

Riksdagens sålunda intagna ställning till frågan om ordnande av pensionering för justerarna kan givetvis icke anses utgöra hinder för framläggande

av förslag till pensionering i särskilt fall, därest omständigheterna finnas böra föranleda till beredande av sådan förmån.

Med hänsyn till de i ärendet föreliggande förhållandena har statskontoret liksom mynt- och justeringsverket ansett goda skäl tala för utverkande åt sökanden av pension av statsmedel till belopp av 2,800 kronor.

Departementschefen har i likhet med ämbetsverken funnit omständigheterna i ärendet böra föranleda till att Tengelin, då han slutar sin tjänstgöring såsom justerare, må komma i åtnjutande av någon årlig pension av statsmedel samt på de av mynt- och justeringsverket anförda skäl ansett sig i likhet med statskontoret kunna tillstyrka, att pensionsbeloppet bestämmes till 2,800 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Olsson* i Mora jämte fyra av kammarens övriga ledamöter väckt motion nr 399, vari anförts och hemställts följande: *Motion II:399.*

»År 1924 uttalade riksdagens revisorer, att inkomsterna av justerarnas verksamhet vore synnerligen varierande inom de olika distrikten och att desamma i vissa distrikt uppginge till belopp, som enligt revisorernas mening knappast kunde anses vara betingade av verksamhetens art och omfattning. I infordrat utlåtande den 27 juli 1927 fann statskontoret i likhet med statsrevisorerna, att justerarnas inkomster av verksamheten i vissa fall vore högre än vad som med hänsyn såväl till justerarnas utbildning som arbetets art och omfattning kunde anses vara skäligt. Till belysning av detta uttalande anförde statskontoret, att så gott som samtliga justerarebefattningar syntes vara bisysslor, men att under år 1926 tio av justerarna åtnjutit en arvodesinkomst, som i genomsnitt överstigit 14,000 kronor.

Justerarnas arvoden fastställdes genom kungl. kungörelsen den 15 september 1911 angående avgifter för justering av mått och vikt, varjämte efter nyssnämnda år en del kompletterande föreskrifter utfärdats. Utöver de arvoden, som enligt nämnda kungörelse skulle erläggas för justering, utgingo sedan år 1918 på grund av penningvärdets fall särskilda tilläggsarvoden. Nästlidet år fastställdes omsider definitiv arvodesreglering för justerarna genom kungörelse härom, som den 24 november av Kungl. Maj:t utfärdades. Grundavgifterna i 1911 års taxa höjdes härigenom med omkring 50 procent, och gottgörelsen för justerarnas arbete synes ha så tillmätts, att den för innehavarna av dessa eftersökta sysslor, vilka sakna pensionsförmån, skulle möjliggöra att avsätta medel för sin självpensionering. Efter vad som förekommit medgiver också mynt- och justeringsverket i sitt i nu förevarande ärende infordrade yttrande, att 'frågan huruvida pension över huvud bör tillerkännas justerare kan givetvis bliva föremål för olika meningar'.

Några månader sedan justerarnas arvoden definitivt reglerats utan att deras pensionering ens blivit ifrågasatt, föreslår nu emellertid Kungl. Maj:t i en till riksdagen avlämnad proposition nr 148, att justeraren Ernst Seloni Tengelin må från och med månaden näst efter den, under vilken hans förordnande såsom justerare upphör, från allmänna indragningsstaten under sin återstående livstid åtnjuta en årlig pension av 2,800 kronor.

Tengelin har uppnått 75 års ålder och har en tjänstetid i mynt- och justeringsverket av cirka 35 år. Han uppgiver sig sakna privat förmögenhet, men han har under de tio sista åren åtnjutit en inkomst av i medeltal

10,086 kronor 70 öre från justeraretjänsten och har således haft tillfälle att förtjäna väsentligt mera än han efter avgång med pension vid vanlig pensionsålder skulle ha kunnat påräkna.

Då riksdagen senast år 1926 avböjt ifrågasatt utredning angående pensionering av justerarna, vilka helt nyligen erhållit definitiv arvodesreglering utan att deras pensionering i sammanhang härmed ens blivit ifrågasatt, och då omständigheterna i nu förevarande ärende icke på något sätt synas motivera en undantagsförmån, få vi med hänsyn särskilt till de sannolika konsekvenserna av ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag hemställa, att förevarande proposition nr 148 icke må av riksdagen bifallas.»

Utskottet.

På sätt av utredningen framgår, äro justerare icke berättigade till pension efter avgång ur tjänst. Enligt utskottets mening torde ock den ersättning, som tillkommer ifrågavarande befattningshavare, vilka icke kunna betraktas såsom statstjänstemän i vanlig mening, få anses vara — och jämväl före antagandet av nu gällande taxa beträffande justeringsavgifter hava varit — så avvägd, att befattningshavarna själva äro i tillfälle att sörja för sin pensionering. Pensionering av statsmedel har, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, ej heller hittills ägt rum. Utskottet vidhåller sin år 1926 uttalade mening, att det av principiella skäl knappast kan ifrågasättas, att en ordnad pensionering av justerare skulle åvägabringas, så länge justeringsväsendet är ordnat på sätt för närvarande är fallet. Vid sådant förhållande finner utskottet emellertid betänkligt att i ett enstaka fall medgiva pensionsförmån. Utskottet delar nämligen de av motionärerna uttalade farhågorna beträffande de konsekvenser, till vilka ett beslut i sådan riktning skulle kunna leda. Under alla förhållanden lärer efter utskottets uppfattning pension åt justerare icke böra i ett särskilt fall medgivas utan föregående närmare utredning rörande dylika konsekvenser.

Utskottet, som alltså funnit sig böra avstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition, får hemställa,

att riksdagen, med bifall till förevarande motion II:399, må avslå Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition nr 148.

88:o.

Ang. pension åt e. o. kanslibiträdet i statskontoret Anna Scherdin.

I en till riksdagen avlåten, den 7 mars 1929 dagtecknad proposition nr 211 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att extra ordinarie kanslibiträdet i statskontoret *Anna Scherdin*, född Freding, må från och med dagen efter den, då avsked från tjänsten äger rum, under återstående livstiden från allmänna indragningsstaten uppbära pension till ett belopp av 900 kronor årligen.

Av utredningen i ärendet framgår, att Scherdin, som är född den 12 maj 1869 och sålunda 60 år gammal, varit anställd såsom biträde å stämpelexpeditionen i statskontoret under tiden 1 februari—28 maj 1909 samt alltsedan den 1 januari 1910 varit biträde å räntekammaren. Vid den nya löneregleringens genomförande förordnades hon att vara e. o. kanslibiträde och är såsom sådan hänförd till 6:e lönegraden i den i avlöningsreglementet för icke-ordinarie befattningshavare intagna löneskalan. Därest hon vid utgången av innevarande budgetår erhölle avsked och civila pensionslagen då varit tillämplig å henne, hade hon kunnat räkna 19 tjänstår för pension.

Av läkarintyg framgår, att Scherdin, som alltsedan den 22 april 1928 varit tjänstledig på grund av sjukdom, på grund av sitt sjukdomstillstånd torde hava ringa utsikt att kunna vidare bestrida sin tjänst i statskontoret.

Statskontoret, som gjort framställning om pension åt Scherdin, har i fråga om storleken av pensionsbeloppet anfört följande:

Därest fru Scherdin innehaft ordinarie anställning i 6:e lönegraden, hade hon ägt uppbära pension utgörande $^{19}/_{30}$ av för kvinnlig befattningshavare i nyssberörda lönegrad gällande pensionsunderlag, 1,644 kronor, eller, efter avrundning till närmast högre med 12 delbara tal, 1,044 kronor. I de fall, då riksdagen under senare år medgivit, att pension finge utgå till icke-ordinarie befattningshavare, har någon reducering vidtagits av det pensionsbelopp, som skulle utgått med tillämpning av civila pensionslagen. I anledning härav torde pension till henne böra utgå med förslagsvis 996 kronor årligen eller det belopp, vilket — med tillämpning av vad särskilda sakkunniga i sitt den 29 mars 1927 avgivna betänkande med förslag till ny civil pensionslag m. m. ifrågasatt — skulle utgå till kvinnlig extra ordinarie befattningshavare i 6:e lönegraden.

Departementschefen har mot det föreslagna beloppet ej funnit anledning till annan erinran än att, i anslutning till vad som skett i vissa föregående fall, pensionen synts böra underkastas skälig reduktion i anledning därav, att fru Scherdin icke haft att erlägga avgifter för sin pensionering samt i enlighet härmed fastställas till 900 kronor.

I övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Utskottet, som biträder departementschefens uppfattning beträffande pensionsbeloppets storlek, hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

89:o.

Ang. höjd pension åt arbetaren vid mynt- och justeringsverket A. Hjorth.

I en inom första kammaren under nr 97 väckt motion har herr *Lindley* anfört och hemställt följande:

»Riksdagen beslöt förlidet år med anledning av en kungl. proposition nr 42 att tilldela arbetaren vid mynt- och justeringsverket *A. Hjorth* en pension av 900 kronor per år.

Av sedermera inhämtade upplysningar synes dock framgå som om den fastställda pensionen blivit väl låg, genom det att personen i fråga endast upptagits som vanlig arbetare, under det att han i realiteten innehaft arbetsuppgifter, som borde ha hänförts till förmans- eller särskilda förtroendeuppdrag. Enligt i Stockholm gällande bestämmelser skola alla reparationer etc. å gas- och vattenledningar handhavas av godkända entreprenörer. Bemälde Hjorth hade för mynt- och justeringsverket förvärvat dylik entreprenörsfullmakt, varför han vanligtvis titulerades såsom »entreprenören».

Det synes undertecknad därför skäligt att den förut fastställda pensionen måtte höjas och vill med anledning härav påyrka, att riksdagen måtte besluta höja den Hjorth tillerkända pensionen från 900 till 1,308 kronor.»

Såsom i motionen erinrats, var frågan om pension åt Hjorth föremål för behandling av 1928 års riksdag i anledning av en utav Kungl. Maj:t i ämnet framlagd proposition nr 42. Nämnda proposition hade föranletts av en framställning från mynt- och justeringsverket, i vilken anförts i huvudsak följande.

Hjorth vore född den 16 januari 1864 och hade antagits i mynt- och justeringsverkets tjänst den 5 december 1910. Därjämte hade han varit anställd vid Göta artilleriregemente, Andra livgardet och Vaxholms artillerikår under sammanlagt 8 år 3 månader och 5 dagar från den 1 november 1881 till den 21 juni 1890. Hjorth vore sålunda nära 64 år gammal och kunde räkna en tjänstetid i statens tjänst av omkring 25 $^{1}/_{4}$ år. Hjorth, som sedan flera år lede av neurasteni och kronisk höftnervvärk samt vore blind på högra ögat, vore nu, jämlikt läkarintyg, oförmögen att nöjaktigt sköta någon arbetarbefattning vid verket. Hjorths avlöning hade under de senaste två åren uppgått till respektive 3,967 kronor 20 öre och 3,959 kronor 70 öre om året — högsta avlöningsgruppen för verkets arbetare — och låge sålunda ungefär mitt emellan lönen i högsta löneklass inom respektive 6:e och 7:e lönegraden i den för befattningshavare vid statsdepartement och vissa andra verk, tillhörande den civila statsförvaltningen, gällande löneplanen. Vid övervägande av frågan om det belopp, vartill en eventuell pension för Hjorth skäligen borde fastställas, syntes därför det för en befattningshavare i 7:e lönegraden fastställda pensionsunderlaget lämpligen kunna läggas till grund för beräkningen. För dylik befattningshavare gällde ju ett pensionsunderlag av 1,824 kronor. Då Hjort emellertid endast kunde räkna 25 tjänstår i statens tjänst, ansåge verket skäligt, att pension för honom beräknades till $^{25}/_{35}$ av ovannämnda belopp, eller sålunda 1,302 kronor 85 öre, vilken summa emellertid syntes böra avrundas till närmaste med 12 delbara belopp, eller 1,308 kronor.

Statskontoret anförde i avgivet utlåtande följande.

»I likhet med mynt- och justeringsverket vill statskontoret förorda, att något årligt understöd av statsmedel beviljas myntarbetaren Hjorth. Stats-

kontoret anser sig dock ej kunna tillstyrka, att pensionsbeloppet beräknas efter den av Hjorth uppburna avlöningen. Snarare synes vid beloppets bestämmande böra beaktas nådiga kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen, varvid myntarbetare synes kunna jämställas med i § 3 av samma kungörelse upptagen grupp II. Dylik personal erhåller vid avsked efter en anställningstid av 25 år förtidspension med 980 kronor, vartill enligt föreskrift i nådiga kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) kommer pensionsförhöjning I med 172 kronor. På grund härav tillstyrker statskontoret, att en årlig pension till belopp av 1,152 kronor måtte utverkas åt Hjorth.»

Föredragande *departementschefen* uttalade beträffande pensionsbeloppet, att han med hänsyn till vad 1927 års riksdag uttalat i fråga om pensionering av arbetarpersonal (riksdagens skrivelse nr 214, punkten 26) funne sig icke böra tillstyrka, att pensionen avpassades efter grunderna för bestämmande av förtidspension åt vissa övertaliga civila löntagare vid armén och marinen. Då riksdagen år 1927 åt arbetare i jämförlig ställning med omkring 25 tjänstår beviljat pension med 900 kronor årligen, ansåge departementschefen sig icke kunna förorda, att pensionen för Hjorth bestämdes till högre belopp.

I sitt den 16 april 1928 avgivna utlåtande nr 30, punkten 2 tillstyrkte bankoutskottet bifall till Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition under uttalande, att utskottet biträdde Kungl. Maj:ts förslag beträffande pensionsbeloppets storlek. Utskottets hemställan blev av riksdagen bifallen.

Med anledning av den nu väckta motionen har utskottet i fråga om Hjorths tjänstgörings- och avlöningsförhållanden vid myntverket inhämtat närmare uppgifter, av vilka framgår följande.

Hjorth, som tidigare varit rörarbetarförman, antogs den 5 december 1910 till arbetare vid mynt- och justeringsverket mot en avlöning av 40 öre i timavlöning och 15 kronor i månaden såsom tillfälligt hyresbidrag. Den 30 maj 1911 beslöt verket, att timavlöningen till Hjorth, med hänsyn därtill att han av vederbörande myndigheter förklarats berättigad att inom verkets egendom verkställa reparationer och mindre utsträckningar av gas-, vatten- och avloppsledningar, skulle höjas från 40 till 45 öre.

Sedermera har Hjorth, i enlighet med de för arbetarpersonalen vid verket gällande avlöningsföreskrifter, successivt uppflyttats inom löneklasserna, så att han vid sin avgång åtnjöt avlöning enligt den för arbetarna vid verket fastställda högsta löneklassen.

Hjorths tjänstgöring vid myntverket har till övervägande del varit av alldeles enahanda beskaffenhet som övriga myntarbetares, nämligen att biträda med arbetena vid de olika myntningsoperationerna, givetvis där envar ansetts mest lämplig. Därjämte har emellertid Hjorth vid förefallande behov lett och jämväl deltagit i arbetena med reparationer å och ändringar av gas-, vatten- och avloppsledningarna inom verkets fastighet. Härvidlag har Hjorth kunnat betraktas såsom förman för ett arbete, men någon ställning jämförlig med övriga förmäns vid myntverket har Hjorth icke intagit, vare sig i avlöningshänseende eller beträffande uppgifternas art. Förmännen

vid myntverket äro nämligen närmast att betrakta såsom föreståndare för någon viss avdelning inom verkstäderna och hava ock närmaste ansvaret för de metaller, de emottagit, under den tid dessa bearbetas i vars och ens avdelning.

Med hänsyn till det mycket varierande myntningsarbetet har det alltid ansetts angeläget att bland myntarbetarna intaga några sådana, som haft yrkesutbildning inom andra fack, exempelvis murare, snickare m. fl. för att sålunda kunna vid mindre arbetstillgång utföra nödiga reparationsarbeten inom den av verket disponerade egendomen. Hjorths ställning har i detta hänseende varit ensartad med flera av verkets övriga arbetare.

Utskottet. Av den lämnade utredningen torde framgå, att Hjorth under sin anställning vid myntverket icke intagit ställning såsom förman utan varit att jämställa med verkets övriga arbetare. Vid sådant förhållande och då pensionsförmånen för Hjorth av 1928 års riksdag avpassats i överensstämmelse med de grunder, vilka av riksdagen under senare år tillämpats beträffande pensioner åt med honom i avseende å tjänstetid likställda kvalificerade yrkesarbetare i statens tjänst — t. ex. arbetare vid Carl Gustafs stads gevärsfaktori och arméns tygverkstäder m. fl. — har utskottet funnit sig sakna anledning att tillstyrka en förhöjning av det honom beviljade pensionsbeloppet. Utskottet får alltså avstyrka bifall till motionen och hemställer förty,

att förevarande motion I: 97 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

VII. Ang. ecklesiastikdepartementet.

90:o.

Ang. pension åt eldaren vid nationalmuseum J. A. Danielsson.

I en till riksdagen avlåten, den 25 januari 1929 dagtecknad proposition nr 27 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att eldaren vid nationalmuseum *Johan August Danielsson* må från och med månaden näst efter den, varunder han erhåller entledigande från sin befattning vid museet, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 720 kronor.

Av utredningen i ärendet framgår bland annat följande:

Danielsson, vilken är född den 16 april 1865, antogs till extra eldare vid museet den 31 mars 1892 och tjänstgjorde i mån av behov som vikarie för eldarna under de närmaste åren. Från och med hösten 1896 har Danielsson tjänstgjort som eldare vid museet under 7 månader årligen. Hans avlöning i denna befattning har sedan 1921 utgått med 200 kronor i månaden, vartill kommit dyrtidstillägg. Avlöningen har utgått av det på museets stat upptagna ordinarie anslaget till extra befattningshavare vid museet.

Danielsson har under eldningssäsongerna icke åtnjutit annan tjänstledighet från sitt arbete än för sjukdom. Danielsson har alltid med plikttrohet och nit fullgjort sitt arbete för museet.

Enligt läkarintyg är Danielsson på grund av åderförkalkning m. m. oförmögen till effektivt arbete för sitt uppehälle.

I övrigt får utskottet åberopa den utredning, som i propositionen lämnats.

Utskottet, som icke haft anledning till erinran mot vad i ärendet föreslagits, hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

91:o.

Ang. pension åt amanuensen Rosa Christina Norström.

Under punkten 2 av omförmälda proposition nr 27 har hemställts, att riksdagen må medgiva, att amanuensen hos vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien *Rosa Christina Norström*, född Strokirk, må från och med dagen näst efter den, å vilken entledigande från hennes befattning hos akademien kan komma att beviljas, å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,992 kronor.

Med förmälan, att Norström anmält sin avsikt att med utgången av juni 1929 begära entledigande från sin befattning, har vitterhets-, historie- och antikvitetsakademien hemställt om beredande av pension åt henne efter avgången ur tjänst.

Till stöd för framställningen har *akademien* anfört bland annat följande:

Fru Rosa Norström, som är född den 13 november 1860, erhöll i februari 1899 anställning såsom biträde vid myntkabinettet, vilken anställning hon alltjämt innehar. Jämsides härmed har fru Norström under tiden den 1 oktober 1907—den 30 juni 1923 tjänstgjort såsom akademiens räkenskapsförare. Under hela sin tjänstetid har fru Norström med utomordentligt intresse ägnat sig åt sitt arbete. Särskilt vid skötseln av myntkabinettet har amanuensen Norström ådagalagt stor skicklighet. Att hennes arbetsprestationer uppskattats framgår även av den omständigheten att amanuensen Norström åren 1918—1924 under tillhopa 19 månader 19 dagar av Kungl. Maj:t eller akademien förordnats att uppehålla den Hjertbergska antikvarietjänsten, varmed enligt gällande instruktion för akademiens tjänstemän följer skyldigheten att i egenskap av avdelningsföreståndare utöva den närmaste vården om myntkabinettet. Under åren 1907 till den 21 maj 1915 då filosofie doktorn B. Schnittger utnämndes att vara Hjertbergsk antikvarie, var amanuensen Norström den enda arbetskraft, som fanns att tillgå för myntkabinettets räkning, emedan dåvarande Hjertbergske antikvarien filosofie doktorn P. E. C. Eckhoff måst anlitas för andra uppgifter.

För närvarande uppbär amanuensen Norström enligt beslut den 17 februari 1922 ett årligt arvode av 3,200 kronor för fem timmars daglig tjänstgöring, å vilket arvode dyrtidstillägg i vanlig ordning utgår. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 13 oktober 1922 gälla därjämte bestämmelserna i 1 avd. 2

kap. av kungörelsen den 31 december 1921 (nr 778) i tillämpliga delar i avseende å amanuensen Norström.

I fråga om vidare utredning hänvisar utskottet till propositionen.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts förslag hemställer utskottet,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

92:o.

Ang. tilläggspension åt läroverksadjunkten och docenten T. Torbiörnsson.

Uti punkten 3 av samma proposition föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala, docenten vid universitetet därstädes *Tore Torbiörnsson* må från och med månaden näst efter erhållet avsked från adjunktsbefattningen åtnjuta — utöver den pension, som författningsenligt tillkommer honom såsom läroverksadjunkt — en tilläggspension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att pension och tilläggspension tillsammans uppgå till 4,000 kronor, med iakttagande, att dessa pensioner skola i avseende å tilläggsförmåner behandlas som utgjorde de tillhopa hel pension för läroverksadjunkt.

I en av kanslern för rikets universitet med tillstyrkande yttrande av den 19 juli 1928 till Kungl. Maj:t överlämnad framställning har det större akademiska konsistoriet i Uppsala hemställt, att Torbiörnsson måtte beviljas en årlig pension å allmänna indragningsstaten av 2,000 kronor att utgå från och med den 1 juli 1929.

Framställningen är föranledd av en hemställan i ämnet från filosofiska fakultetens humanistiska sektion, vilken hemställan i sin tur grundar sig på en av professorn Otto von Friesen jämte nio andra sektionsmedlemmar, representerande sektionens språkliga ämnen, till sektionen ingiven skrift, vari anföres bland annat följande.

Docenten Torbiörnsson, som den 14 januari 1929 fyller 65 år, kallades till docent i slaviska språk vid universitetet år 1901 och har alltsedan dess oavbrutet stått till universitetets förfogande såsom sådan. Han var redan då han förordnades till docent sedan mer än ett halvt decennium en i fackkretsar även utom vårt land uppmärksammad och respekterad forskare.

Han var den förste i vårt land, som efter ett grundligt studium av den historiska och jämförande indoeuropeiska språkvetenskapen gjorde de slaviska språken till sin specialitet. Med en sällsynt hängivenhet har han redan från sina studentår ägnat all den tid han från arbetet för sitt livsuppehälle haft övrig åt sin vetenskap. Han har inom och även utom slavistiken utvecklat ett omfattande och kvalitativt högtstående författarskap, som icke blott faller inom de produktivare åren utan med nästan ökad intensitet fortgått intill senaste tid.

Att han, som i decennier innehaft en fullgod och erkänd kompetens för beklädande av en ordinarie lärostol i slaviska språk, icke vid de visserligen fåtaliga ledigheter, som inträffat, erhållit sådan befordran, är en konsekvens av ordningen vid akademiska befordringar, vilken med nödvändighet måste

medföra, att personer, som förberett sig för den akademiska banan, i viss utsträckning måste söka sin utkomst på annat håll. Torbiörnsson har emellertid att åberopa en så betydande direkt insats i universitetsarbetet som att han under fem år skött hela den med professuren i slaviska språk förbundna undervisnings- och examinationsskyldigheten och under en termin hela undervisningen. Han har även meddelat annan undervisning vid universitetet.

Torbiörnsson har sålunda väl gjort sig förtjänt av att, när han snart inträder i pensionsåldern, erhålla pension för sin långa och högt kvalificerade tjänstgöring vid universitetet.

Statskontoret har i avgivet utlåtande anfört bland annat:

I flera fall har riksdagen beviljat pension åt obefordrade docenter vid universiteten; senast medgav 1921 års riksdag sådan förmån åt docenten vid universitetet i Uppsala E. Petrini, varvid pensionsbeloppet bestämdes till 3,000 kronor, motsvarande — med någon reduktion i anseende därtill att pensionsavgift icke erlagts — $^{2}/_{3}$ av ett docentstipendium å 5,000 kronor. I dessa fall gällde det emellertid att genom pensionen bereda levebröd på ålderdomen åt personer, som genom långvarig verksamhet inlagt förtjänster om undervisningen vid respektive universitet och som icke på grund av annan statsanställning vore tillförsäkrade dylik förmån.

Beträffande Torbiörnsson föreligga i viss mån andra förhållanden. Av handlingarna framgår nämligen, att han, som alltsedan den 31 oktober 1901 varit docent i slaviska språk vid universitetet i Uppsala, under närmast följande år bredvid sin anställning i nämnda egenskap tjänstgjort såsom extra och vikarierande lärare vid högre allmänna läroverket i Uppsala, att han den 1 maj 1905 tillträtt och alltjämt innehar ordinarie adjunktstjänst vid samma läroverk samt att han bortsett från kortare ledigheter samtidigt utövat båda sina befattningar utom under tiden från och med höstterminen 1916 till och med vårterminen 1921, då han för uppehållande av den lediga professuren i slaviska språk vid Uppsala universitet åtnjutit ledighet från sin adjunktstjänst.

Av statskontoret införskaffade handlingar giva vid handen, att Torbiörnsson vid uppnående av avgångsåldern såsom läroverksadjunkt den 14 januari 1929 kommer att innehava 26 för pension beräkneliga tjänstår, därvid hänsyn icke tagits till annan tid av docenttjänstgöringen än den, som infaller före hans anställning vid allmänt läroverk. Han skulle vid sådant förhållande kunna bliva berättigad att vid avgången från adjunktstjänsten komma i åtnjutande av avkortad pension, motsvarande $^{26}/_{33}$ av pensionsunderlaget 4,000 kronor, eller efter föreskriven avrundning 3,160 kronor.

Då Torbiörnsson alltså blir berättigad till pension av statsmedel, i vilket avseende såsom tjänstår honom tillgodoräknas dels tjänstetiden såsom docent före anställningen vid allmänt läroverk, dels ock de år, varunder han uppehållit professuren i slaviska språk vid universitetet i Uppsala, kan det visserligen ifrågasättas, huruvida överhuvudtaget någon som helst ytterligare pensionsförmån, grundad på hans anställning vid universitetet, bör förekomma. Men med hänsyn dels till de tre läsår, varunder Torbiörnsson varit anställd vid statsunderstött enskilt läroverk, dels ock till hans långvariga väl vitsordade arbete vid universitetet skulle statskontoret för sin del vilja föreslå, att denna hans verksamhet må räknas honom tillgodo på sådant sätt, att åt honom utverkas en tilläggspension till det belopp, att hans sammanlagda pensionsförmån uppgår till hel pension såsom läroverksadjunkt.

Departementschefen har förklarat sig visserligen behjärta de synpunkter, som såväl av sektionens förslagsställare som av Torbiörnsson själv i en i ärendet ingiven skrift gjorts gällande, men departementschefen har dock ansett sig böra ansluta sig till vad statskontoret föreslagit.

Med avseende å vidare utredning i ärendet åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Motion I: 219. I samband härmed har utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande framställning väckt motion nr 219, vari herr *Westman* hemställt, »att docenten Torbiörnsson — utom den honom enligt lag tillkommande avkortade adjunktspensionen — måtte erhålla en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten av 2,000 kronor med därå löpande dyrtidstillägg att utgå från och med den 1 juli 1929, under iakttagande av att adjunktspensionen och tilläggspensionen skola med avseende å tilläggsförmåner behandlas såsom utgörande *en* pension».

Beträffande skälen för det motionsvis gjorda yrkandet får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet. På de i ärendet anförda skälen har utskottet ansett sig böra förorda, att Torbiörnsson beredes en tilläggspension utöver honom i egenskap av läroverksadjunkt författningsenligt tillkommande pension. I fråga om storleken av denna tilläggspension har utskottet, som ansluter sig till vad statskontoret i ärendet yttrat, funnit sig böra tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet kan alltså icke biträda motionärens längre gående yrkande.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande framställning och med avslag å berörda motion I: 219, i vad den skiljer sig från Kungl. Maj:ts förslag, må medgiva, att adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala, docenten vid universitetet därstädes Tore Torbiörnsson må från och med månaden näst efter erhållet avsked från adjunktsbefattningen åtnjuta — utöver den pension, som författningsenligt tillkommer honom såsom läroverksadjunkt — en tilläggspension från allmänna indragningsstaten till sådant belopp, att pension och tilläggspension tillsammans uppgå till 4,000 kronor, med iakttagande, att dessa pensioner skola i avseende å tilläggsförmåner behandlas som utgjorde de tillhopa hel pension för läroverksadjunkt.

93:o.

Ang. pension åt specialläraren vid tekniska högskolan professorn K. G. A. Sondén.

Under punkten 4 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att speciallläraren i allmän teknisk och fabrikshygien samt i byggnadshygien vid tekniska högskolan, professorn *Klas Gustaf Anders Sondén* må från och med månaden näst efter den, varunder han erhåller entledigande från sina befattningar vid högskolan, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 3,000 kronor.

Tekniska högskolans lärarkollegium, som gjort framställning om pension åt Sondén, har till stöd för sin hemställan anfört bland annat följande:

Professor Sondén har sedan 1894 tjänstgjort vid tekniska högskolan och i följande egenskaper:

Som docent i teknisk hygien 1894—1922
» extra lärare i teknisk hygien 1898—1912
» extra lärare i tillämpad värmelära 1904—1912
» speciallärare i teknisk hygien och i tillämpad värmelära 1912—1914
» speciallärare i fabrikshygien 1913 — fortfarande
» speciallärare i förbränningslära 1915—1926
» speciallärare i byggnadshygien 1915 — fortfarande.

Sondén har därjämte i sin egenskap av speciallärare i teknisk hygien varit föreståndare för institutionen för hygien.

Sondén, som är född den 5 augusti 1859 och således år 1929 fyller 70 år, har anmält, att han önskar avgå från sina befattningar vid tekniska högskolan under år 1929. Det synes lärarkollegiet, att en tekniska högskolans speciallärare, som tjänstgjort i 35 år, som under denna långa tid städse skött sina åligganden med utmärkt nit och utmärkt skicklighet och som är allmänt erkänd som en framstående vetenskapsman — Sondén blev medicine hedersdoktor 1907 och fick professors namn 1921 — borde komma i åtnjutande av pension.

För bestämmandet av storleken av nu föreslagen pension får lärarkollegiet meddela, att Sondéns sammanlagda arvoden å speciallärarbefattningarna vid tekniska högskolan under åren 1915—1925 utgjorde 5,600 kronor per år, under år 1926 (på grund av att Sondén under detta år lämnade speciallärarbefattningen i förbränningslära och arvodena sålunda reducerades) 4,700 kronor och under år 1927 (av samma anledning) 3,800 kronor, allt exklusive dyrtidstillägg. Med utgångspunkt från dessa arvoden vågar lärarkollegiet föreslå en årlig pension av 3,000 kronor.

I fråga om utredningen i övrigt tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen.

Utskottet hemställer,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må av riksdagen bifallas.

94:o.

Ang. pension åt förre assistenten vid tekniska högskolan Hj. Berwald.

Uti punkten 5 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förre assistenten vid tekniska högskolan, civilingenjören *Hjalmar Berwald* må, från och med månaden näst efter erhållet entledigande från assistentbefattningen vid högskolan, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 2,400 kronor.

Tekniska högskolans lärarkollegium har till stöd för ansökning om pension åt Berwald anfört bland annat:

Civilingenjören Hjalmar Berwald har utan avbrott varit anställd vid tekniska högskolan från och med höstterminen 1873 till och med vårterminen 1928 och har således tjänstgjort vid högskolan under 55 läroår. Under denna tid har han dessutom under sammanlagt 6 månader 22 dagar såsom vikarie uppehållit professuren i matematik. Ingenjör Berwald är född den 6 november 1848 och har sålunda fyllt 80 år.

Det synes lärarkollegiet befogat, att en högskolans assistent, som under en så enastående lång tidsperiod innehaft lärarbefattning vid högskolan och som städse med utmärkt nit och utmärkt skicklighet skött sin tjänst, komme i åtnjutande av pension, oaktat han såsom extra befattningshavare ej äger rätt att erhålla sådan från den civila pensionsinrättningen.

Under åren 1886—1909 var Berwald dessutom lärare vid Beskowska skolan i Stockholm, under åren 1882—1910 lärare vid Östermalms högre läroanstalt för flickor, tjänstgjorde ett par år vid tekniska skolan i Stockholm och har även under kortare tider varit lärare vid Stockholms borgarskola, tyska skolan och andra undervisningsanstalter.

För bedömande av pensionens storlek får lärarkollegiet meddela, att Berwalds arvoden — oberäknat dyrtidstillägg — under de fem sista läroåren i medeltal något överstigit 4,500 kronor.

Beträffande utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Utskottet, som ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

95:o.

Ang. tilläggspension åt f. d. undervisningsrådet överdirektören A. W. Falk.

Uti punkten 6 av berörda proposition nr 27 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. undervisningsrådet och ledamoten av skolöverstyrelsen, överdirektören *August Wilhelm Falk* må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten ägt rum, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 340 kronor för år, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Hos Kungl. Maj:t har Falk, som den 21 december 1928 erhållit avsked från sin befattning från och med den 27 december 1928 och som erhållit avkortad pension, anhållit om utverkande åt honom av tilläggspension på grund av tjänstgöring vid Beskowska skolan i Stockholm.

Över ansökningen har *skolöverstyrelsen* den 13 december 1928 avgivit utlåtande och därvid anfört bland annat:

Sökanden har genom beslut av statskontoret den 22 november 1928 beviljats avkortad pension till ett belopp av 5,660 kronor. Därvid hava enligt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension tillgodoräknats honom de 33 år, under vilka han bestritt tjänstgöring i statens tjänst. Sökanden har emellertid förutom nämnda tjänstgöring i statens tjänst även bestritt tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt, nämligen såsom ämneslärare vid Beskowska skolan i Stockholm under läsåren 1888—1890 och 1893—1899 eller under åtta läsår, varav dock de tre sista läsåren sammanfalla med sökandens tjänstgöring vid högre lärarinneseminariet i Stockholm, och har därvid bestritt en undervisningsskyldighet av 28—31 veckotimmar.

Överstyrelsen erinrar, att Kungl. Maj:t och riksdagen vid vissa föregående tillfällen bifallit liknande ansökningar, samt anför såsom exempel härå, att 1928 års riksdag beviljat f. d. lektorn A. E. Westholm tilläggspension beräknad på två tredjedelar av den tid, under vilken han bestritt full tjänstgöring vid samma enskilda läroanstalt, Beskowska skolan i Stockholm, vid vilken Falk tjänstgjort.

Vad Falks tjänstgöring vid ifrågavarande läroanstalt beträffar, framhåller överstyrelsen, att densamma måste anses hava varit av direkt allmännyttig beskaffenhet och till stort gagn för Falks följande arbete i statstjänst. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen med billigheten överensstämmande, att även Falk beviljas tilläggspension av statsmedel, och att därvid tillgodoräknas honom två tredjedelar av den till fem läsår uppgående tjänstetid, under vilken han vid Beskowska skolan i Stockholm tjänstgjort såsom ämneslärare med full tjänstgöring utan att samtidigt innehava statstjänst, eller tre hela läsår.

Vid bifall härtill skulle Falks sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid uppgå till mer än 35 år och hans årliga pension till 6,000 kronor. Den tilläggspension, som i nu förevarande fall skulle kunna ifrågakomma, synes alltså, enär den Falk författningsenligt tillkommande pensionen utgår med 5,660 kronor, utgöra 340 kronor.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet har ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag och hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

96:o.

Ang. tilläggspension åt f. d. lärarverksadjunkten E. O. G. Lindqvist.

Kungl. Maj:t har i punkten 7 föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. adjunkten vid Vasa realskola i Stockholm *Erik Olof Gregorius Lindqvist* må från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från tjänsten ägt rum, under sin återstående livstid uppbära — utöver honom författningsenligt tillkommande pension — en tilläggspension å allmänna indragningsstaten till belopp av 490 kronor för år, med rätt att å sammanlagda pensionsförmånen åtnjuta förhöjning enligt bestämmelserna i kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280).

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Lindqvist, som är född den 10 mars 1863, genomgått provår 1892, tjänstgjort som vikarierande lektor vid sjökrigsskolan från den 1 april till vårterminens slut år 1893, som lärare vid Östermalms högre allmänna läroanstalt för flickor åren 1892—1905, som lärare vid Beskowska skolan under läsåren 1893—1905, att han utnämnts till adjunkt vid Vasa (tidigare Jakobs) realskola den 23 februari 1905 samt att han vid sin avgång från sistnämnda befattning den 30 juni 1928 erhållit avkortad pension med 2,790 kronor.

I ärendet har *skolöverstyrelsen* den 24 november 1928 avgivit utlåtande och därvid anfört bland annat:

Enligt bestämmelserna i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension hava i pensionsavseende tillgodoräknats Lindqvist de 23 år, under vilka han tjänstgjort såsom adjunkt vid Vasa realskola. Sökanden har emellertid före nämnda tjänstgöringstid bestritt tjänstgöring vid statsunderstödd enskild läroanstalt under läsåren 1893—1905 eller under 12 läsår, och har därvid bestritt en undervisningsskyldighet av under de 5 första läsåren 10—18 veckotimmar och under de sju senare läsåren 23—29 veckotimmar.

Det synes överstyrelsen med billigheten överensstämmande, att till sökanden beviljades tilläggspension av statsmedel, och att därvid tillgodoräknades honom $^{2}/_{3}$ av den till sju läsår uppgående tjänstetid, under vilken han vid Beskowska skolan i Stockholm tjänstgjort såsom ämneslärare med full tjänstgöring, eller fyra hela läsår.

Vid bifall härtill skulle sökandens sammanlagda för statspension beräkneliga tjänstetid uppgå till 27 år och hans årliga pension till $^{27}/_{33} \times 4{,}000$ kronor eller 3,272 kronor 73 öre och med föreskriven avrundning av pensionsbeloppet uppåt 3,280 kronor. Den tilläggspension, som i nu förevarande fall skulle kunna ifrågakomma, synes alltså, enär den sökanden författningsenligt tillkommande pensionen utgår med 2,790 kronor, utgöra 490 kronor.

Med avseende å vidare utredning i ärendet åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

97:o.

Ang. pension åt förre läroverksvaktmästaren K. J. Lindström.

Under punkten 8 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. gymnastikvaktmästaren vid högre allmänna läroverket å Östermalm i Stockholm *Karl Johan Lindström* må, räknat från och med den 1 oktober 1928, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära — i stället för honom av 1928 års riksdag tillerkänt pensionsbelopp av 1,356 kronor — en årlig pension av 1,584 kronor.

På därom av Kungl. Maj:t i proposition nr 182 gjord framställning medgav 1928 års riksdag, att Lindström finge från och med månaden näst efter den, under vilken avgång från hans då innehavande befattning ägde rum, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,356 kronor.

Av den utredning i ärendet, som åtföljde Kungl. Maj:ts proposition, framgick, att Lindström, som är född den 20 mars 1860, varit i läroverkets tjänst anställd alltsedan den 1 juli 1903 och att han syntes komma att vid avskedstagandet kunna tillgodoräkna sig 25 tjänstår. Då med Lindström jämförliga läroverksvaktmästare, som uppnått en tjänstålder av minst 30 år, tidigare tillerkänts pension med 1,584 kronor, ansågs med hänsyn till Lindströms lägre tjänstålder, att hans pension borde enligt vedertagna grunder reduceras till 1,356 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har nu Lindström anhållit om utverkande åt honom av en till 1,584 kronor höjd pension. Han har till stöd härför åberopat, att han under tiden juli 1876—juli 1881 varit fast anställd vid Svea artilleriregemente.

Utlåtanden i ärendet hava avgivits av skolöverstyrelsen och statskontoret.

Skolöverstyrelsen har erinrat därom, att jämlikt 17 § i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pension tjänstår för statspension beräknas icke allenast för tid, under vilken vederbörande tjänstinnehavare innehaft tjänst, som i sagda lag avses, utan även för tid, under vilken han innehaft annan statstjänst eller ock i statens tjänst haft extra ordinarie anställning eller förordnande. Med anledning härav äger civil befattningshavare, exempelvis lärare vid allmänt läroverk, som i militär befattning bestritt tjänstgöring, för vilken ingen annan statspension tillerkännes honom, rätt att, oberoende av under vilken tid ifrågavarande tjänstgöring blivit fullgjord, för pension tillgodoräkna sig sagda tjänstgöring. På grund härav finner överstyrelsen det med billigheten överensstämmande, att den av sökanden åberopade tjänstgöringstiden vid Svea artilleriregemente medräknas för pension. Under sådan förutsättning komme ifrågavarande tjänstetid att uppgå till 30 år och pensionen till 1,584 kronor.

Statskontoret har anfört följande.

Därest statskontoret vid det tillfälle, då frågan om pension åt sökanden var föremål för ämbetsverkets yttrande, haft kännedom om den tjänstetid i statstjänst, som nu av sökanden styrkts och åberopats för utverkande av en

förhöjd pensionsförmån, skulle ämbetsverket med hänsyn till billigheten av, att denna tid räknas honom till godo i pensionsavseende, förordat ett pensionsbelopp av 1,584 kronor i stället för 1,356 kronor. Vid sådant förhållande och då sökandens uraktlåtenhet att från början åberopa även sin militära tjänstetid icke torde böra utesluta honom från berörda pensionsförhöjning, vill statskontoret för sin del ansluta sig till skolöverstyrelsens hemställan om utverkande hos riksdagen av nytt beslut i denna pensionsfråga i enlighet med nämnda styrelses förslag.

Departementschefen har erinrat, att förslag om rätt för Lindström att tillgodoräkna sig omförmälda militära tjänstgöring framställdes i en vid 1928 års riksdag väckt motion. Bankoutskottet ansåg emellertid det icke vara lämpligt, att riksdagen skulle taga ståndpunkt till förevarande spörsmål utan föregående prövning av vederbörande myndigheter samt av Kungl. Maj:t.

Departementschefen har i likhet med vederbörande myndigheter ansett, att militärtjänstgöringen bör tillgodoräknas Lindström i pensionsavseende. Enligt vad departementschefen inhämtat, har Lindström avgått från gymnastikvaktmästarbefattningen den 30 september 1928. Med inräknande av den militära tjänstgöringen har han alltså varit i statens tjänst under sammanlagt mer än 30 år, varför departementschefen ansett honom böra komma i åtnjutande av en pension å 1,584 kronor.

Med anledning av ett av 1928 års bankoutskott i samband med behandlingen av förenämnda motion gjort uttalande av innehåll, att vid bedömandet av denna fråga syntes bland annat böra beaktas, att lång tid förflutet mellan militärtjänstgöringen och tillträdandet av anställningen såsom läroverksvaktmästare, har departementschefen framhållit, att den sålunda anmärkta omständigheten icke skulle hava ägt någon betydelse, därest lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension varit tillämplig å Lindström, samt att anledning saknades att i förevarande avseende ställa honom sämre än om han varit innehavare av ordinarie tjänst.

För vidare utredning i ärendet hänvisar utskottet till statsrådsprotokollet.

Utskottet. Utskottet vill till en början framhålla, att vad skolöverstyrelsen anfört rörande stadgandena i 17 § av civila pensionslagen samt departementschefens i anslutning därtill gjorda uttalande synes utskottet ingalunda vara avgörande för frågans bedömande, enär Lindströms stamanställning vid Svea artilleriregemente näppeligen lärer kunna jämställas med tjänst, extra ordinarie anställning eller förordnande, som avses i nämnda författningsrum. I likhet med statskontoret har utskottet emellertid funnit billighetsskäl tala för att ifrågavarande anställningstid tillgodoräknas Lindström i pensionshänseende, varför utskottet ansett sig böra tillstyrka bifall till det förslag, som av Kungl. Maj:t framlagts.

Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

98:o.

Ang. pension åt lärarinnan vid tekniska skolan i Stockholm Marianne Ida Mathilda von Sydow.

I punkten 9 av förevarande proposition nr 27 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att lärarinnan vid tekniska skolan i Stockholm *Marianne Ida Mathilda von Sydow* må från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin tjänst vid skolan, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 708 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Marianne Ida Mathilda von Sydow, som är född den 3 juli 1868, med utmärkta vitsord tjänstgjort vid tekniska skolan i Stockholm alltsedan läroåret 1902/1903 såsom underlärarinna i konstsömnad vid den högre konstindustriella avdelningen och avdelningen för kvinnliga lärjungar samt från och med november 1910 därjämte såsom lärarinna i spetssömnad och biträdande lärarinna i knyppling vid den högre konstindustriella avdelningen. Hennes undervisning omfattar 8 veckotimmar i konstsömnad samt 4 veckotimmar i spetssömnad och knyppling. Avlöningen utgör sedan år 1920 sammanlagt 1,230 kronor för år, frånsett dyrtidstillägg.

I fråga om utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till åberopade statsrådsprotokollet.

Utskottet.

Då riksdagen tidigare under liknande omständigheter beviljat pensioner åt befattningshavare vid tekniska skolan i Stockholm, har utskottet icke velat motsätta sig bifall till förevarande förslag, oaktat den lärarinnan von Sydow åliggande undervisningsskyldigheten varit jämförelsevis ringa.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

99:o.

Ang. pension åt vaktmästaränkan Kristina Charlotta Hallman.

I punkten 10 föreslår Kungl. Maj:t riksdagen medgiva, att förre vaktmästaren vid gymnastiska centralinstitutet Anders Hallmans änka *Kristina Charlotta Hallman*, född Jansdotter, må, räknat från och med den 1 oktober 1927, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 600 kronor.

Till stöd för framställning om pension har *direktionen över gymnastiska centralinstitutet* anfört huvudsakligen följande:

Genom direktionens beslut den 3 juni 1899 entledigades före uppnådd pensionsålder dåvarande portvakten Anders Hallman från och med den 1 september 1899 från sin befattning vid institutet, varest har tjänstgjort sedan den 25 april 1879, i samband varmed direktionen uppdrog åt hans

hustru Kristina Charlotta Hallman att tills vidare med biträde av sin son Gustaf Hallman upprätthålla befattningen. Sedermera blev Gustaf Hallman ordinarie innehavare av befattningen, och modern fick sin bostad hos honom i den åt honom upplåtna tjänstebostaden, varjämte hon av det till extra vaktmästarbiträde vid institutet beviljade anslaget erhöll ett mindre belopp såsom vederlag för viss, av henne bestridd del av det extra vaktmästarbiträdet åliggande arbetet. Jämlikt kungörelsen den 18 juni 1926, nr 266, uppfördes Hallmans portvaktsbefattning i lönegrad B 5 såsom vaktmästarbiträde, tillika portvakt.

Sedan emellertid Gustaf Hallman genom Svea hovrätts utslag den 6 april 1927 dömts till avsättning från tjänsten, har direktionen måst taga den åt honom upplåtna bostaden i anspråk för annan befattningshavare från och med den 1 oktober 1927. Änkan Hallman har ej heller längre kunnat tagas i anspråk såsom extra vaktmästarbiträde.

Kristina Charlotta Hallman är född den 25 december 1853 och har under hela den tid, eller nära 50 år, hon haft sin verksamhet förlagd till institutet, där utövat ett ytterst plikttroget, träget och gagnande arbete, vare sig hon biträtt sin man — respektive son —, själv bestritt portvaktsgöromålen eller förrättat skurning, tvätt och städning för institutets räkning.

I fråga om vidare utredning i ärendet hänvisar utskottet till åberopade statsrådsprotokollet.

Utskottet, som ansett skäl föreligga att i detta fall bereda pension, har icke haft något att erinra mot vad Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagit. Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning.

100:o.

Ang. pension åt vårdarinnan vid institutet för blinda å Tomteboda Anna Augusta Öhman.

Uti punkten 11[1] av förevarande proposition nr 27 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att vårdarinnan vid institutet för blinda å Tomteboda *Anna Augusta Öhman*, född Andersson, må från och med månaden näst efter den, under vilken hon avgår från sin anställning vid institutet, dock tidigast från och med den 1 mars 1929, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 696 kronor.

Direktionen över institutet och förskolan för blinda å Tomteboda, som gjort framställning om pension åt Öhman, har till stöd härför anfört bland annat följande:

Anna Augusta Öhman, som den 15 februari 1929 uppnår 62 års ålder, har sedan den 1 mars 1910 utan avbrott varit i institutets tjänst, och har med stor duglighet och flit skött sina åligganden. Av allt att döma kunna hennes krafter icke mycket längre räcka till för hennes ansträngande arbete. Då hon icke torde ha några besparingar för att därmed trygga sin ålderdom och det ej kan vara staten värdigt att låta henne lämna sin befattning utan

[1] Beträffande punkten 12 av prop. nr 27, se utlåtande nr 26, punkten 34.

att på något sätt sörja för hennes återstående livstid, bör pension beredas henne.

Hennes nuvarande kontanta avlöning uppgår, dyrtidstillägg oräknat, till 696 kronor för år. Härtill kommer fri kost, bostad med värme och lyse samt fri tvätt. Naturaförmånerna torde kunna beräknas till 600 kronor för år, varför den sammanlagda lönen utgör 1,296 kronor.

Med avseende å vidare utredning åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Utskottet får hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

101:o.

Ang pension för direktören vid det med musikaliska akademien förenade musikkonservatoriet, professorn B. Beckman.

I en till riksdagen avlåten, den 8 februari 1929 dagtecknad proposition nr 69 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att direktören vid det under musikaliska akademien ställda musikkonservatoriet, professorn *B. Beckman* må från och med dagen näst efter den, då han efter uppnådd levnadsålder av 65 år avgår från befattningen såsom direktör vid musikkonservatoriet, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 6,000 kronor.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen erinrat om den tidigare behandling, som ägnats frågan om anställnings-, avlönings- och pensionsförhållandena för direktören vid musikkonservatoriet. I detta avseende tillåter sig utskottet hänvisa till propositionen. Utskottet vill här endast erinra, att Kungl. Maj:t vid framläggande i 1926 års statsverksproposition av förslag till lönereglering för befattningen i fråga ansåg ordnandet av pensioneringen för befattningens innehavare böra anstå i avvaktan på en lösning av pensionsfrågan för icke-ordinarie befattningshavare i allmänhet i statstjänst. Efter det pensionsfrågan vid samma riksdag genom motion underställts riksdagens prövning, anslöt sig bankoutskottet i avgivet utlåtande till den ståndpunkt, som Kungl. Maj:t sålunda intagit. Utskottet anförde i samband därmed, att utskottet icke förbisåge, att detta ställningstagande medförde vissa olägenheter beträffande pensionsförhållandena för nuvarande innehavaren av direktörsbefattningen. Dessa olägenheter vore emellertid enligt utskottets mening icke av den art, att de borde föranleda ett omedelbart beslut i frågan, detta så mycket mindre, som utskottet icke känt sig övertygat om lämpligheten av att, såsom statskontoret i avgivet utlåtande ifrågasatt, med avseende å direktörsbefattningen vid musikkonservatoriet tillämpa samma grunder, som i pensionshänseende gälla för vissa huvudsakligen

chefsbefattningar, vilka tillsättas genom förordnande på viss tid. Därest pensionsförhållandena för icke-ordinarie personal inom statsförvaltningen i allmänhet icke skulle bliva ordnade före den nuvarande direktörens avgång, syntes för övrigt möjlighet icke saknas att på annat sätt sörja för beredande åt honom av skälig pension såsom innehavare av direktörsbefattningen.

Föredragande departementschefen har vidare omförmält, att *musikaliska akademien* hos Kungl. Maj:t nu gjort framställning om avlåtande till riksdagen av förslag till bestämmelser i fråga om rätt till pension för direktören för musikkonservatoriet. För den händelse sådant förslag icke skulle komma att framläggas för 1929 års riksdag har akademien alternativt hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå sagda riksdag att bevilja nuvarande direktören, professorn Beckman, en årlig pension av 6,000 kronor, att utgå från och med månaden näst efter den, då han vid fyllda 65 år avginge från befattningen.

I avgivet utlåtande har *statskontoret* framlagt förslag till författningsbestämmelser i fråga om pension för direktören vid musikkonservatoriet. Därest det emellertid icke skulle befinnas lämpligt att nu utverka riksdagens beslut om pensionsrätt för konservatoriedirektören, har statskontoret funnit starka skäl föreligga för beredande av pension för nuvarande innehavaren av direktörsbefattningen, vilken numera uppnått sådan levnadsålder, att förnyat förordnande såsom direktör icke torde ifrågakomma. Med erinran att professorn Beckman, som den 10 februari 1931 uppnår 65 års ålder, räknar tjänstår vid konservatoriet sedan år 1909 och sedan år 1910 varit direktör därstädes, har statskontoret förordat, att professorn Beckman måtte vid avgång från befattningen efter uppnådd levnadsålder av 65 år tillerkännas pension av 6,000 kronor årligen.

För egen del har *departementschefen* visserligen funnit önskvärt, att frågan om pension för musikkonservatoriets direktör nu kunde i princip vinna sin lösning. Med hänsyn till att 1926 års riksdag ansett ordnandet av denna fråga böra anstå i avvaktan på en lösning av pensionsfrågan för icke-ordinarie befattningshavare i allmänhet, har departementschefen emellertid ansett sig nu endast böra förorda det av musikaliska akademien och statskontoret alternativt framförda förslaget om pension å 6,000 kronor åt professorn Beckman.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till det åberopade statsrådsprotokollet.

Utskottet. Utskottet, som i likhet med departementschefen ansett frågan om ordnandet av pensionsförhållandena för direktörsbefattningen vid musikkonservatoriet böra tills vidare anstå, har funnit sig böra tillstyrka, att pension beredes nuvarande innehavaren av nämnda befattning efter avgång från tjänsten. Mot vad Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagit har

utskottet icke funnit anledning till erinran. På grund härav får utskottet hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition.

102:o.

Ang. pension åt vaktmästaren E. V. Almberg och portvakten Anna Karolina Almberg.

I en till riksdagen avlåten, den 8 februari 1929 dagtecknad proposition nr 71 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att envar av vaktmästaren vid tekniska skolan i Stockholm *Erik Valdemar Almberg* och portvakten vid samma skola *Anna Karolina Almberg,* född Karlsson, må från och med månaden näst efter den, varunder vederbörande befattningshavare entledigas från sin tjänst vid skolan, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära årlig pension, Erik Valdemar Almberg med 1,584 kronor och Anna Karolina Almberg med 600 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att vaktmästaren Almberg, som är född den 9 februari 1864, har för avsikt att den 1 oktober 1929 på grund av genom läkarbetyg styrkt sjukdom frånträda den av honom alltsedan den 1 oktober 1896 innehavda och med utmärkta vitsord bestridda vaktmästarbefattningen samt att hans årliga avlöning frånsett dyrtidstillägg från och med år 1921 utgjort 1,900 kronor. Beträffande portvakten Almberg inhämtas, att hon, som är född den 9 april 1858, skulle likaledes den 1 oktober 1929 frånträda den av henne alltsedan den 1 oktober 1904 med utmärkta vitsord skötta och utan avbrott för tjänstledighet bestridda portvaktsbefattningen samt att hennes årliga avlöning frånsett dyrtidstillägg från och med år 1908 utgjort dels kontant 276 kronor, dels ock förmån av bostad med värme och lyse, av vederbörande skattemyndigheter uppskattad till 800 kronor, sammanlagt sålunda 1,076 kronor.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet, som ansett sig böra biträda vad Kungl. Maj:t föreslagit, får hemställa,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande proposition må vinna riksdagens bifall.

103:o.

Ang. tilläggspensioner åt vissa f. d. lärare och lärarinnor.

I en till riksdagen avlåten, den 15 februari 1929 dagtecknad proposition nr 116 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva

dels att envar av f. d. ämneslärarinnan vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade normalskolan för flickor *Sigrid Een*, f. d. handarbetslärarinnan vid samskolan i Sala *Sofia Wilhelmina Wiberg*, f. d. första lärarinnan vid samskolan i Alingsås *Louise Margareta Lindstedt*, f. d. första lärarinnan vid samskolan i Vimmerby *Tecla von Reis*, f. d. teckningslärarinnan vid samskolan i Trälleborg *Vilhelmina Gustava Cecilia Meukow*, f. d. ämneslärarinnan vid samskolan i Ängelholm *Karin Åhman*, f. d. första lärarinnan vid samskolan i Piteå *Emma Margaretha Paterson*, f. d. första lärarinnan vid samskolan i Trälleborg *Anna Katarina Montelius*, f. d. lektorn vid folkskoleseminariet i Stockholm *Helena Maria Lovisa Charlotta Gagner*, f. d. musiklärarinnan vid högre lärarinneseminariet i Stockholm och den därmed förenade statens normalskola för flickor *Anna Katarina Bergström-Simonsson*, f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket i Uppsala *August Hesslén*, f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket å Södermalm i Stockholm *Robert Larssén*, f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket i Östersund *Bror Alfred Finell* samt f. d. adjunkten vid samskolan i Åmål *Henning Erhard Theodor Adlerz* må från och med den 1 januari 1929 under återstående livstiden uppbära — utöver honom eller henne eljest tillkommande pension av statsmedel — en årlig tilläggspension å allmänna indragningsstaten med följande belopp, nämligen Sigrid Een 311 kronor, Sofia Wilhelmina Wiberg 120 kronor, Louise Margareta Lindstedt 520 kronor, Tecla von Reis 595 kronor, Vilhelmina Gustava Cecilia Meukow 160 kronor, Karin Åhman 307 kronor, Emma Margaretha Paterson 720 kronor, Anna Katarina Montelius 390 kronor, Helena Maria Lovisa Charlotta Gagner 140 kronor, Anna Katarina Bergström-Simonsson 280 kronor, Hesslén 1,340 kronor, Larssén 240 kronor, Finell 90 kronor samt Adlerz 360 kronor,

dels ock att beträffande en var av nyssnämnda lärare och lärarinnor samt f. d. handarbetslärarinnan vid samskolan i Ängelholm *Julia (Julie) Helena Lovisa Molin*, f. d. lektorn vid folkskoleseminariet i Kalmar *Anna Vilhelmina Linder* och f. d. adjunkten vid folkskoleseminariet i Falun *Valborg Henrika Olander* pensionsförhöjning enligt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg må beräknas å följande belopp, nämligen för Sigrid Een 2,900 kronor, Sofia Wilhelmina Wiberg 560 kronor, Louise Margareta Lindstedt 2,320 kronor, Tecla von Reis 2,433 kronor, Vilhelmina Gustava Cecilia Meukow 1,500 kronor, Karin Åhman 2,700 kronor, Emma Margaretha Paterson 2,700 kronor, Anna Katarina Montelius 2,400 kronor,

Helena Maria Lovisa Charlotta Gagner 3,600 kronor, Anna Katarina Bergström-Simonsson 840 kronor, Hesslén 3,160 kronor, Larssén 3,760 kronor, Finell 3,400 kronor, Adlerz 3,640 kronor, Julia (Julie) Helena Lovisa Molin 970 kronor, Anna Vilhelmina Linder 3,600 kronor och Valborg Henrika Olander 2,400 kronor.

Till åberopade statsrådsprotokollet har föredragande departementschefen till en början redogjort för behandlingen under senare år av vissa frågor om tilläggspensioner åt f. d. lärare eller lärarinnor, vilka för sin statstjänst erhållit avkortade pensioner men som därjämte tjänstgjort vid enskilda läroanstalter av olika slag.

Departementschefen har därvid bland annat erinrat, att 1926 års riksdag i anledning av Kungl. Maj:ts förslag (propositionerna 191 och 192) medgivit, att f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket i Luleå K. G. Harlin och f. d. adjunkten vid samskolan i Askersund J. Jönsson Ekegren finge — utöver dem författningsenligt tillkommande pensioner — uppbära tilläggspensioner å allmänna indragningsstaten till belopp av i fråga om Harlin 1,210 kronor och beträffande Ekegren 360 kronor för år. Såsom närmare framgår av berörda propositioner, voro nämnda tilläggspensioner beräknade för två tredjedelar av den tid, under vilken var och en av dem bestritt tjänstgöring vid kommunal och enskild läroanstalt.

Kungl. Maj:ts nyssnämnda förslag grundades på en av statskontoret i yttrande den 9 november 1925 angående tilläggspension åt Ekegren gjord erinran, att Kungl. Maj:t genom proposition nr 153 till 1925 års riksdag framlagt ett förslag till ny civil tjänstepensionslag, enligt vilket förslag (§ 18 mom. 3), bland annat, tjänsteman skulle kunna av Kungl. Maj:t förklaras berättigad att såsom tjänstår för pension tillgodoräknas intill två tredjedelar av den tid, han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kunde anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst. Berörda del av Kungl. Maj:ts förslag hade, erinrade statskontoret vidare, icke föranlett någon erinran vid ärendets behandling i riksdagen. Vid sådant förhållande och då anställning såsom lärare vid kommunalt eller enskilt läroverk måste betraktas såsom arbete av allmännyttig beskaffenhet, som vore av gagn för motsvarande arbete i statens tjänst, torde, ansåge statskontoret, frågan om tillgodoräkning av tjänstår för pension i sådana fall som det förevarande kunna anses hava kommit i ett nytt läge och möjlighet föreligga att av riksdagen utverka tilläggspension till skäligt belopp.

Departementschefen har vidare erinrat bland annat, att 1928 års riksdag i några fall medgivit tillgodoräknande av tjänstgöring vid icke statliga läroanstalter för beredande av ökade pensionsförmåner åt vissa lärare och lärarinnor vid statliga läroanstalter.

De framställningar, som i förevarande proposition behandlats, avse i nedanstående sammanställning upptagna förutvarande lärare och lärarinnor

vid statliga läroverk. I sammanställningen har tillika angivits tidpunkten för beslut om pension åt vederbörande ävensom beloppet av vederbörande tillkommande statspension för tjänsten i fråga. Då åtskilliga av lärarinnorna utom nämnda pension jämväl uppbära tilläggspensioner av statsmedel enligt särskilda riksdagsbeslut eller enligt författning samt pensioner — delvis grundade på statsbidrag — från lärarinnornas pensionsanstalt, pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller svenska lärarinnornas pensionsförening, hava i sammanställningen även upptagits beloppen av berörda förmåner.

Befattninghavare	Tidpunkt för beslut om pensionering	Pension för statstjänsten (oreglerat belopp)	Tilläggspension enligt riksdagsbeslut eller författning	Pension från enskilda pensionsinrättningar
F. d. ämneslärarinnan Een	23/8 1928	2,130	—	459
» handarbetslärarinnan Wiberg	10/6 1920	440	—	—
» första lärarinnan Lindstedt	12/6 1919	1,040	760	—
» » » von Reis	17/4 1924	1,440	305	93
» teckningslärarinnan Meukow	30/8 1926	1,340	—	—
» ämneslärarinnan Åhman	9/6 1927	1,350	559	484
» första lärarinnan Paterson	20/12 1923	1,530	—	450
» » » Montelius	20/5 1920	960	390	660
» seminarielektorn Gagner	12/4 1928	3,360	—	100
» musiklärarinnan Bergström-Simonsson	14/1 1916	560	—	—
» handarbetslärarinnan Molin	25/8 1921	520	—	450
» seminarielektorn Linder	23/12 1926	3,480	—	200
» seminarieadjunkten Olander	28/4 1916	2,210	—	452
» läroverksadjunkten Hesslén	16/6 1921	1,820	—	—
» » Larssén	6/9 1923	3,520	—	—
» » Finell	23/7 1915	3,310	—	—
» » Adlerz	28/4 1921	3,280	—	—

Beträffande ifrågavarande lärarinnor har *skolöverstyrelsen* i avgivna utlåtanden över gjorda ansökningar tillstyrkt tilläggspensioner, grundade på tillgodoräknande av $^2/_3$ utav den tid, varunder vederbörande i enskilda skolor innehaft anställning i klasserna över de förberedande och därvid fullgjort tjänstgöring av omfattning, ej understigande den minsta tjänstgöring, som för den fastställda lönen ålegat motsvarande lärarinnor vid statens samskolor. Med avseende å de faktiska förhållandena i varje särskilt fall ävensom den motivering, som av överstyrelsen åberopats för förslagen, tillåter sig utskottet att hänvisa till propositionen (sid. 4—17).

Statskontoret har i ett den 2 februari 1929 dagtecknat gemensamt utlåtande över ifrågavarande ansökningar, med undantag av två, på angivna

skäl tillstyrkt tilläggspensioner i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som föreslagits av skolöverstyrelsen, ehuru med vissa modifikationer *dels* beträffande tilläggspensionernas storlek m. m., *dels ock* i fråga om tidpunkten för desammas utgående. I förstnämnda avseende innebär statskontorets förslag, att tilläggspension skulle utgå med högst så stort belopp, att detsamma jämte redan beviljad statspension och utgående pension från lärarinnornas pensionsanstalt, pensionsinrättningen för lärarinnor vid Sveriges högre skolor för kvinnlig ungdom eller svenska lärarinnornas pensionsförening skulle uppgå till det pensionsunderlag, som för vederbörande gällde vid avsked från statstjänst. För att vederbörande icke vid tillämpning av nu angivna regel skulle gå förlustig till henne eljest utgående pensionsförhöjning och dyrtidstillägg å den del av tilläggspensionen, som sålunda reducerades, har statskontoret tillstyrkt ett medgivande, att pensionsförhöjning och dyrtidstillägg finge beräknas å sammanlagda beloppet av statspension, tilläggspension och pension från enskilda pensionsinrättningar, dock högst å för vederbörande vid avskedet gällande pensionsunderlag. I fråga om tidpunkten för tilläggspensionernas utgående har statskontoret, i olikhet mot skolöverstyrelsen — som föreslagit beloppens utanordnande i förekommande fall retroaktivt från och med den 1 januari 1926 eller samma år, då riksdagen första gången beviljat tilläggspension av ifrågavarande slag — tillstyrkt beloppens utgående först från och med ingången av år 1929.

Beträffande nyssnämnda två övriga lärarinnor har statskontoret i särskilda utlåtanden tillstyrkt pensionsförmåner efter enahanda grunder, vilka angivits i berörda utlåtande den 2 februari 1929.

Vidkommande de i propositionen avsedda f. d. lärarna har *skolöverstyrelsen* i avgivet utlåtande över ansökning från f. d. läroverksadjunkten Hesslén erinrat, att Kungl. Maj:t genom proposition till 1921 års riksdag underställt riksdagens prövning en av Hesslén då ingiven ansökning om tilläggspension men att riksdagen icke bifallit nämnda framställning. Härefter har skolöverstyrelsen beträffande Hesslens ansökning anfört följande:

Såsom huvudsakligt skäl för ifrågavarande beslut anförde riksdagen (riksdagens skrivelse nr 197 sid. 7), att då frågan om rätt för lärare vid statliga läroanstalter att i pensionshänseende tillgodoräkna sig tjänstår vid enskilda läroverk vore att betrakta såsom ett spörsmål av vittomfattande principiell betydelse, det enligt riksdagens uppfattning icke torde, innan en allsidig utredning i ämnet verkställts, böra i enskilda fall fattas beslut av beskaffenhet att kunna verka prejudicerande för en lösning av frågan i dess helhet. Några år efter detta riksdagens uttalande blev emellertid en sådan utredning framlagd, nämligen i 1921 års pensionskommittés den 13 juni 1924 avgivna betänkande III med förslag till civil tjänstepensionslag; och genom proposition (nr 153) till 1925 års riksdag framlade Kungl. Maj:t, i väsentlig anslutning till sagda betänkande, ett förslag till ny civil tjänstepensionslag, enligt vilket förslag (§ 18 mom. 3) bland annat tjänsteman skulle kunna av Kungl. Maj:t förklaras berättigad att såsom tjänstår

för statspension tillgodoräkna sig intill två tredjedelar av den tid han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kunde anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst. Sagda del av nyssnämnda Kungl. Maj:ts förslag föranledde icke någon erinran vid ärendets behandling i riksdagen. I de sedermera av 1921 års pensionskommitté år 1925 och av särskilt tillkallade sakkunniga år 1927 avgivna betänkanden angående civil tjänstepensionslag har ovan berörda förslag angående tjänstårsberäkning i huvudsak bibehållits. Frågan om möjlighet för statstjänsteman att i pensionshänseende tillgodoräkna sig tjänstgöring utom statens tjänst synes således nu befinna sig i ett helt annat läge än år 1921, då sökandens föregående ansökan underställdes riksdagens prövning.

Med utgångspunkt från detta uttalande har skolöverstyrelsen tillstyrkt tilläggspension åt Hesslén, grundad på tillgodoräknande av $^2/_3$ utav tid, varunder han med tjänstgöringsskyldighet av samma omfattning som den, vilken ålegat ordinarie lärare vid allmänt läroverk, tjänstgjort vid enskild läroanstalt.

För övriga här ifrågavarande f. d. lärare har skolöverstyrelsen förordat tilläggspensioner enligt motsvarande grunder.

Statskontoret har i avgivet utlåtande över ansökningen från f. d. läroverksadjunkten Hesslén anfört bland annat följande:

Spörsmålet om tilläggspension har kommit i ett väsentligen annat läge efter den tid, då 1921 års riksdag avslog propositionen nr 291 om beviljande av tilläggspension åt sökanden.

Emellertid kan det ifrågasättas, huruvida denna omständighet bör föranleda till vidtagande av reglering av en pensionsförmån, som för många år sedan avpassats efter då gällande grunder och som med den uppfattning av tillgodoräkning av utomstatlig lärarverksamhet, som av riksdagen då gjorts gällande, prövats icke böra förhöjas. Det kan icke anses annat än ganska betänkligt att låta ändrade bestämmelser eller ändrad uppfattning av ett visst spörsmål hava tillbakaverkande inflytande på redan avgjorda pensionsförhållanden. När exempelvis bestämmelsen att läroverkslärare för att bekomma hel pension måste räkna minst 35 år i statstjänst ändrades därhän att allenast 33 sådana tjänstår skulle erfordras för hel pension, skulle den ändrade uppfattning, som sålunda fått uttryck, med samma skäl kunnat anses böra föranleda till en omräkning och förhöjning av de många avkortade lärarpensioner, som dessförinnan avpassats i enlighet med den tidigare bestämmelsen; men någon sådan reglering medgavs icke.

Med hänsyn härtill och till de betänkliga konsekvenserna av en retroaktiv tillämpning av den ändrade uppfattningen rörande tillgodoräkning i pensionsavseende av utomstatlig verksamhet kan statskontoret för sin del icke tillstyrka vidtagande av åtgärd i enlighet med förevarande ansökning.

Under åberopande av vad sålunda anförts har statskontoret i särskilda utlåtanden avstyrkt bifall även till de av övriga här ifrågavarande f. d. lärare gjorda ansökningarna.

Departementschefen har i ärendet anfört bland annat följande:

»Såsom jag inledningsvis erinrade, hava under senare år vid flera tillfällen f. d. lärare och lärarinnor, som vid uppnåendet av pensionsåldern tillerkänts

avkortad pension, jämväl tillerkänts tilläggspensioner för viss del av den tid, under vilken de före inträdet i statstjänst utfört ett gagnande och för deras verksamhet i statstjänst betydelsefullt arbete vid enskilda läroanstalter. Dessa beslut hava, såsom jag också framhållit, i viss utsträckning grundats på ett stadgande (§ 18 mom. 3) i det av Kungl. Maj:t genom proposition nr 153 till 1925 års riksdag framlagda och av riksdagen i denna del utan anmärkning lämnade förslaget till ny civil tjänstepensionslag, enligt vilket tjänsteman skulle kunna av Kungl. Maj:t förklaras berättigad att såsom tjänstår för pension tillgodoräknas intill två tredjedelar av den tid, han utom statens tjänst utfört sådant arbete av direkt allmännyttig beskaffenhet, som kunde anses hava varit till särskilt gagn för hans arbete i statstjänst.

Beträffande de från åtskilliga f. d. lärarinnor inkomna ansökningarna om tilläggspensioner hava de av skolöverstyrelsen i överensstämmelse med nyssnämnda grundsatser framlagda förslagen i huvudsak blivit av statskontoret tillstyrkta, och även jag vill uttala min anslutning härtill.

På de av statskontoret anförda skäl finner jag mig emellertid böra förorda, att vid beräknandet av de ifrågasatta tilläggspensionerna hänsyn bör tagas jämväl till de pensioner, vilka vederbörande i egenskap av förutvarande lärarinnor vid enskilda läroanstalter uppbära och för vilka i de flesta fall statsbidrag utgått. Såsom statskontoret framhållit, skulle nämligen ett bifall till den av skolöverstyrelsen hävdade uppfattningen medföra, att en lärarinna, vilken under en del av sin lärarinneverksamhet varit i enskild skola, skulle komma i bättre ställning än en lärarinna, vilken hela tiden varit anställd i statstjänst, och därvid i båda fallen ungefärligen samma pensionsavgifter blivit erlagda.

Däremot finner jag mig kunna förorda det av statskontoret framlagda förslaget, att jämväl i fråga om dessa lärarinnor riksdagens medgivande måtte utverkas därtill, att pensionsförhöjning jämlikt kungörelsen den 18 juni 1925 (nr 280) och dyrtidstillägg må beräknas å sammanlagda beloppet av statspension, tilläggspension och pension från enskilda pensionsinrättningar, dock högst å för vederbörande vid avsked gällande pensionsunderlag.

Jag finner mig vidare böra uttala min anslutning till den av statskontoret framförda uppfattningen, att de nu ifrågasatta tilläggspensionerna till sökandena må utgå först från och med den 1 januari 1929, då det knappast synes böra ifrågakomma, att tilläggspensioner, varom här är fråga, böra utgå retroaktivt.

Vad så vidare angår de nu föreliggande famställningarna om tilläggspensioner för vissa f. d. lärare, hava, såsom av min redogörelse framgår, dessa ansökningar blivit tillstyrkta av skolöverstyrelsen efter enahanda grunder som i fråga om de av de f. d. lärarinnorna gjorda ansökningarna, men däremot avstyrkta av statskontoret, som uttalat sina betänkligheter mot att låta ändrade bestämmelser eller ändrad uppfattning av ett visst spörsmål hava tillbakaverkande inflytande på redan avgjorda pensionsförhållanden. Emellertid anser jag, att enahanda synpunkter i förevarande avseende böra anläggas i fråga om f. d. lärare som beträffande f. d. lärarinnor. Såsom jag förut erinrat, hava allaredan i vissa fall f. d. lärare av riksdagen tillerkänts tilläggspensioner i anslutning till nu ifrågakomna beräkningsgrunder, och jag finner starka billighetsskäl tala för att jämväl nu senast omnämnda f. d. lärare må komma i åtnjutande av samma förmån. Frånsett vidare den omständigheten, att jag ej kan finna skäl vara anförda för en åtskillnad i förevarande hänseende mellan manliga och kvinnliga f. d. lärare, vill jag vidare framhålla, att ett bifall till de av ifrågavarande lärare gjorda

ansökningarna knappast torde kunna få några avsevärda konsekvenser, enär hitintills antalet manliga lärare vid enskilda läroanstalter med sådan tjänstgöring, att pensionsberäkning därpå skulle kunna grundas, varit relativt ringa.

Mot de av skolöverstyrelsen beräknade beloppen för här ifrågavarande tilläggspensioner har jag icke funnit något att erinra.

I likhet med vad jag anfört i fråga om lärarinnorna finner jag, att dessa tilläggspensioner icke torde böra beviljas att utgå förrän från och med den 1 januari 1929.»

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet. Såsom framgår av den lämnade redogörelsen, avser föreliggande framställning icke blott beträffande samtliga omförmälda förutvarande lärare utan även beträffande flertalet ifrågavarande f. d. lärarinnor sådana fall, där pensionering ägt rum redan innan principen om tillgodoräknande i viss utsträckning av tjänstgöring utom statens tjänst kommit till uttryck i av statsmakterna fattade beslut; och i vissa fall gäller det befattningshavare, vilkas pensionering ägt rum för en avsevärd tid sedan, nämligen åren 1915 och 1916. Vad statskontoret i fråga om lärarna anfört angående det betänkliga i en retroaktiv reglering av en gång författningsenligt fastställda pensionsförmåner måste i lika mån äga tillämpning jämväl i fråga om nyssnämnda lärarinnor. Utskottet delar statskontorets uppfattning om det olämpliga i att låta ändrade bestämmelser eller av statsmakterna tillkännagiven ändrad uppfattning beträffande sättet för avvägande av pensionsförmåner erhålla tillbakaverkande inflytande på tidigare avgjorda pensionsärenden. Utskottet vill erinra, att dylik retroaktivitet hittills icke plägat tillämpas. Även om, såsom departementschefen gjort gällande, ett bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag icke skulle komma att föranleda några mera avsevärda konsekvenser beträffande lärarpersonal, finner utskottet uppenbart, att ett beslut i enlighet med förslaget skulle kunna medföra vittomfattande konsekvenser i fråga om andra områden av statsförvaltningen.

På grund av vad nu anförts måste utskottet såväl av principiella skäl som med hänsyn till praktiska konsekvenser bestämt motsätta sig bifall till Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avser tilläggspensioner åt befattningshavare, vilka pensionerats före år 1926 eller det år, då riksdagen första gången medgivit tilläggspensioner enligt grunder, vilkas tillämpning här ifrågasatts.

Vidkommande härefter de lärarinnor, vilka pensionerats efter ingången av år 1926, nämligen Een, Meukow, Åman, Gagner och Linder, kunde måhända ifrågasättas beviljande av tilläggspension i anslutning till de beslut, vilka tidigare fattats i sådant avseende. Emellertid har utskottet uppmärksammat, att i vissa av dessa fall tid, som ifrågasatts till tillgodoräknande, avser tjänstgöring vid läroanstalter, vilka vid ifrågavarande tider icke varit statsunderstödda. Utskottet, som tagit i övervägande vad skolöverstyrelsen anfört i detta hänseende, vill visserligen icke förneka, att skäl stundom torde kunna anföras för tillgodoräknande av tjänstgörings-

tid vid enskild läroanstalt, även om densamma icke vid denna tid erhållit det erkännande från det allmännas sida, som kan anses ligga i statsunderstödet. Utskottet har dock — under erinran, att i ärendet åberopade tidigare riksdagsbeslut om tilläggspension åt lärarinnor avsett tjänstgöringstider, under vilka vederbörande läroanstalt åtnjutit statsunderstöd — ansett sig icke böra förorda ett beslut, som skulle kunna tagas till intäkt för ett mera allmänt medgivande i dylik riktning, utan att äga tillfälle till bedömande av de konsekvenser, ett sådant beslut skulle kunna medföra särskilt med tanke på de omläggningar av såväl det statliga som det enskilda skolväsendet, vilka blivit eller komma att bliva en följd av den år 1927 beslutade omorganisationen av undervisningsväsendet. Bland annat med hänsyn härtill har utskottet funnit sig för närvarande ej böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag i nu avsedda delar.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande proposition icke må vinna riksdagens bifall.

104:o.

Ang. pension åt föreståndaren för John Lennings vävskola i Norrköping G. A. Wennerström.

I en till riksdagen avlåten, den 25 februari 1929 dagtecknad proposition nr 134 har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att föreståndaren för John Lennings vävskola i Norrköping *Gustaf Adolf Wennerström* må från och med månaden näst efter den, varunder han efter erhållet entledigande avgår från föreståndarbefattningen vid vävskolan, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 1,500 kronor, dock utan rätt att å densamma åtnjuta några tilläggsförmåner av statsmedel samt under villkor, att Wennerström från samma tidpunkt erhåller en årlig pension från Norrköpings fabriksförening av 4,500 kronor.

Av utredningen i ärendet framgår bland annat, att Lenningska vävskolan i Norrköping varit i verksamhet sedan år 1887, att den till en början uppehållits genom avkastning av egna fonder, bidrag från Norrköpings stad och fabriksföreningen i Norrköping samt vinst å vid skolan gjorda tillverkningar ävensom att den sedan år 1920 erhållit statsunderstöd.

Styrelsen för skolan har gjort framställning om bidrag av statsmedel till pension åt skolans föreståndare och därvid angående dennes verksamhet m. m. anfört bland annat följande:

Wennerström hade alltifrån vävskolans begynnelse uträttat ett för skolan synnerligen betydelsefullt arbete. Han hade uppgjort ritningen till skolans byggnad, blivit skolans förste föreståndare, varit den som gjort den viktigaste insatsen i skolans organisation och igångsättande. Under 40 år hade han för skolan utfört ett i högsta grad krävande, intresserat och gagnande

arbete. Han hade lett skolans tillverkningar, vilka på samma gång dessa avsett ett undervisningsändamål även gällt sådana varor, som förut icke tillverkats i landet och således för industrien varit av icke ringa betydelse. Det viktigaste resultatet av de gångna årens arbete hade dock legat i utbildningen av de lärjungar, som besökt vävskolan. Deras antal vore sammanlagt 1,268. Av dessa hörde 385 till den för blivande fabrikanter, verkmästare och dessinatörer avsedda avdelningen, 780 till den för förmän avsedda avdelningen, och 103 hade hört till en för kvinnlig hemvävning avsedd avdelning. Wennerströms avlöningsförmåner hade särskilt under den första tiden av hans anställning vid vävskolan ej kunnat motsvara hans ansvarsfulla ställning. Hans medellön under de sista tjugu åren hade uppgått till 9,730 kronor 73 öre.

Av handlingarna framgår vidare, att Wennerström är född den 13 april 1860 och alltså 69 år gammal.

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet.

Med hänsyn till vad i ärendet anförts och under erinran, att lärare vid statsunderstödda enskilda anstalter för yrkesundervisning numera äga möjlighet att vinna delaktighet i statens pensionsanstalt, har utskottet ansett sig böra tillstyrka, att staten i den omfattning, som föreslagits, lämnar bidrag till pensionering av här ifrågavarande befattningshavare. Utskottet tillstyrker alltså bifall till Kungl. Maj:ts framställning och hemställer,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

105:o.

Ang. höjd pension åt f. d. läroverksadjunkten P. Idstedt.

I två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen inom första kammaren nr 49 av herr *Pauli* jämte fyra av kammarens övriga ledamöter samt inom andra kammaren nr 81 av herrar *Norsell* och *Hallén*, har föreslagits, »att riksdagen ville medgiva, att den adjunkt *P. Idstedt* tillkommande pensionen måtte höjas med ett belopp, motsvarande pensionen för ytterligare fem tjänsteår och sålunda utgå efter en sammanlagd tjänstetid av 23 tjänsteår från och med månaden efter den, varunder avgången från tjänsten ägt rum.»

Beträffande motiveringen för detta yrkande får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till motionen nr 49 i första kammaren.

Såsom i motionerna erinrats, var frågan om förhöjd pension åt f. d. läroverksadjunkten Idstedt föremål för behandling av 1928 års riksdag på grund av då väckta motioner, i vilka gjorts enahanda yrkande som i de nu föreliggande motionerna.

Till stöd för det år 1928 framställda förslaget anfördes i de då väckta motionerna bland annat följande:

»Genom kungl. statskontorets beslut den 31 mars 1927 tillerkändes f. d. adjunkten vid högre allmänna läroverket i Karlstad, teologie licentiaten och filosofie kandidaten Per Idstedt rätt att från och med den 1 juli 1927 under sin återstående livstid åtnjuta avkortad pension till ett belopp av 2,190 kronor. Härtill kommer viss pensionsförhöjning enligt författning av år 1925, varigenom årliga pensionsbeloppet uppgår till 2,472 kronor.

Att pensionsbeloppet i detta fall så starkt begränsats, beror på att adjunkt Idstedt tjänstgjort allenast 18 av de för full pensions åtnjutande stadgade 33 tjänsteåren (egentligen 19 $^1/_2$ tjänstår; förkortningen beror på att han under närmare 2 terminer åtnjutit tjänstledighet för utarbetande av akademisk avhandling). Emellertid synas omständigheter kunna anföras, som göra det billigt, att Idstedt av riksdagen får sig en särskild tilläggspension beviljad.

Med hänsyn till det synnerligen plikttrogna och från olika håll väl vitsordade arbete, Idstedt under mer än 18 år utfört i de svenska läroverkens tjänst, måste ovannämnda pensionsbelopp anses alltför knappt tilltaget. I ett tidigare, i viss mån jämförligt fall har också statskontoret den $^{28}/_1$ 1924 yttrat, att »i de sällsynta undantagsfall, där, såsom beträffande sökanden, tjänsteårens antal endast uppgår till eller understiger hälften av det för hel pension erforderliga, framträder onekligen alltför stark reduceringen av den för tjänsten i allmänhet gällande pensionen». Bankoutskottet ville visserligen icke endast av den anledningen, att reduceringen av pensionsbeloppet blivit för stark med hänsyn till befattningshavarens tjänsteställning, vara med om en höjning av pensionen, men förordade dock en sådan på grund av, att den ifrågavarande sökanden, lektor Jungner, därjämte bedrivit en vetenskaplig verksamhet, som syntes ha givit praktiska resultat av stort värde för det svenska lantbruket. Adjunkt Idstedt kan visserligen icke åberopa en motsvarande vetenskaplig forskningsverksamhet såsom skäl till att han först sent inträdde på lärarebanan; men det huvudsakliga skälet härtill — förutom knappa ekonomiska omständigheter, som tvungo honom att, ofta under längre tid, skaffa sig utkomst genom predikokonditioner och privatundervisning — var dock även av vetenskaplig art, nämligen den högt kvalificerade teoretiska utbildning för lärarekallet, som han genom olika universitetsexamina förskaffade sig. Förutom fem godkända tentamina för den äldre teologie kandidatexamen, vilken han på grund av examensväsendets omläggning icke kom att fullfölja, har han avlagt praktisk och teoretisk teologisk examen, filosofie kandidatexamen (med senare komplettering i historia) samt teologie licentiatexamen. De rikare kunskaper, han härigenom till undervisningens fromma tillägnat sig, har han ytterligare utökat genom talrika utländska studieresor. På grund av sina högre teoretiska kvalifikationer har Idstedt också i mycket stor utsträckning haft sin undervisning förlagd till det mera ansvarsfulla och krävande gymnasialstadiet.

Då sålunda den förkortning av tjänstgöringstiden, som föranlett den starka nedsättningen av pensionsbeloppet för Idstedt, orsakats dels av knappa ekonomiska omständigheter, dels av en omläggning i examensväsendet, som måste verkat fördröjande på studierna, dels och framför allt av hans strävan att genom högre utbildning göra sin undervisning mera givande och värdefull, så finna vi det billigt, att Idstedt beviljas en sådan höjning av sin pension, att den bättre än den nuvarande svarar mot hans arbetsprestanda och förmår bereda honom en sorgfri ålderdom.»

I motionen lämnade sakuppgifter styrktes genom till bankoutskottet ingivna handlingar. Av nämnda handlingar framgick vidare, bland annat, att Idstedt är född den 6 mars 1862.

I sitt den 16 april 1928 avgivna utlåtande nr 30 anförde *bankoutskottet* under punkten 88 i förevarande ämne följande:

»Utskottet har ansett sig icke kunna tillstyrka, att Idstedt skulle utöver honom författningsenligt tillkommande pension beviljas särskild tilläggspension. Riksdagen har visserligen i åtskilliga fall medgivit sådan tilläggspension såväl åt lärare som åt andra befattningshavare i statens tjänst. En dylik förmån har emellertid regelmässigt grundats på en före tillträdet till statstjänst utförd verksamhet av den art, att den kunnat i någon mån jämställas med statstjänsten. Att, såsom ett bifall till motionerna skulle innebära, medgiva tilläggspension grundad på tillgodoräknande i viss utsträckning av tid, som före tillträdet till statstjänsten använts till egen utbildning för befattningen, finner utskottet innebära betänkligheter, även om — såsom här synes vara fallet — utbildningen varit av beskaffenhet att tillföra befattningshavaren större kunskaper och erfarenhet än som vanligen kräves för vederbörande befattning. Utskottet har alltså funnit sig böra avstyrka bifall till motionerna.»

I enlighet med utskottets hemställan blevo motionerna av riksdagen avslagna.

I de nu föreliggande motionerna hava motionärerna, efter redogörelse för frågans behandling vid 1928 års riksdag, framhållit att efter denna behandling tillkommit vissa omständigheter, som föranlett motionärerna att ännu en gång bringa frågan under riksdagens prövning. Härom har anförts bland annat följande:

»Den 13 september 1928 utkom en nådig kungörelse angående ändrad lydelse av § 21 i reglementet den 31 december 1919 för statens pensionsanstalt. Enligt nämnda paragraf i dess nya form skall vid beräkning av tjänstår avdrag icke göras, där ledigheten i vederbörlig ordning beviljats befattningshavaren för studier eller resa för egen utbildning. Denna bestämmelse äger laga kraft från den 1 november 1928, men torde böra tagas i betraktande vid ställningstagande till adjunkt Idstedts pensionsfråga. Om i enlighet med vår uppfattning billigheten skulle anses kräva, att adjunkten Idstedt finge tillgodoräkna sig den tid, under vilken han åtnjutit tjänstledighet för utarbetande av akademisk avhandling, skulle han därmed hava vunnit ytterligare i det närmaste ett tjänstår.

Under sådana förhållanden kan möjligen hänsyn tagas även till Idstedts mångåriga, väl vitsordade predikoverksamhet. Denna omnämndes även i fjolårets motion. Nu föreligga emellertid närmare preciserade intyg, varav framgår, att Idstedt före tillträdet till lärartjänsten under åren 1886—1896 varit verksam som predikobiträde inom olika församlingar av svenska statskyrkan. Då utskottet i sitt ovan anförda yttrande anfört, att förmånen av tilläggspension »regelmässigt grundats på en före tillträdet till statstjänst utförd verksamhet av den art, att den kunnat i någon mån jämställas med statstjänsten», så tillåta vi oss hemställa, om icke Idstedt genom sin nämnda predikoverksamhet kan anses hava uppfyllt detta villkor.»

Över ifrågavarande motioner har utskottet i vederbörlig ordning införskaffat utlåtande av statskontoret, som i ärendet hört skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsens yttrande innehåller huvudsakligen följande:

Den i motionerna omförmälda förändrade lydelse, som § 21 i reglementet för statens pensionsanstalt erhållit genom kungörelsen den 13 september 1928, skulle enligt motionärerna innebära, att vid beräkning av tjänstår avdrag icke göres, där ledigheten i vederbörlig ordning beviljats befattningshavaren för studier eller resa för egen utbildning. Överstyrelsen tillåter sig emellertid erinra därom, att detta stadgande ingick i sagda paragraf redan före de förändringar i paragrafen, som ägde rum genom nyssnämnda kungörelse den 13 september 1928, och att dessa förändringar avsågo helt andra sidor av de i paragrafen givna stadganden. I detta avseende har alltså ingenting nytt inträffat efter 1928 års riksdag.

Motionärerna anföra vidare, att den av Idstedt före tillträdet till lärartjänsten utövade predikoverksamhet, som omnämnts redan i 1928 års motioner, numera blivit ytterligare styrkt genom närmare preciserade intyg, av vilka framgår, att Idstedt under åren 1886—1896 varit verksam som predikobiträde inom olika församlingar av svenska statskyrkan. Dessa intyg giva emellertid, såvitt överstyrelsen kan finna, ingen anledning antaga, att Idstedts ifrågavarande verksamhet varit av annan karaktär än sådan predikoverksamhet, som i stor utsträckning utövas av teologie studerande på uppdrag av prästmän, vilka behöva biträde i sitt arbete, en verksamhet, som väsentligen beror på enskild överenskommelse mellan prästen och studeranden. Under sådana omständigheter synes det överstyrelsen icke möjligt att — för att ansluta sig till ett av motionärerna anfört uttryck av 1928 års bankoutskott — jämställa Idstedts ifrågavarande verksamhet med statstjänst i sådan mån, att densamma skulle kunna motivera någon tilläggspension.

Överstyrelsen kan alltså icke finna, att frågan för närvarande befinner sig i annat läge än vid 1928 års riksdag, och måste anse det betänkligt att vid sidan av gällande författningar till grund för pension lägga vare sig arbete på akademisk avhandling, vilket icke resulterat i någon avhandling, eller en verksamhet, som efter allt att döma väsentligen berott på enskilt avtal.

Annorlunda ställer sig saken, ifall man skulle anse, att den Idstedt tilldelade författningsenliga pensionen är i och för sig för liten i förhållande till arten och längden av Idstedts tjänstgöring, och på den grund ville bereda honom ökad pension. Mot en sådan uppfattning och åtgärd skulle överstyrelsen icke hava något att i och för sig erinra. Men överstyrelsen vill bestämt framhålla, att i så fall motsvarande åtgärd bör vidtagas i fråga om alla läroverkslärare, som hava fått eller komma att få pension avkortad i samma proportion som Idstedt eller ännu mer; ty överstyrelsen kan icke finna någon anledning, varför Idstedt skulle behandlas mera välvilligt än kolleger, som befinna sig i en lika eller mer ogynnsam ställning.

Statskontoret har för sin del instämt i vad skolöverstyrelsen sålunda yttrat.

Utskottet.

Med hänvisning till innehållet i de inhämtade yttrandena och under åberopande jämväl av vad utskottet år 1928 anfört i frågan får utskottet avstyrka bifall till de väckta motionerna och alltså hemställa,

att förevarande motioner 1:49 och II:81 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

106:o.

Ang. pension åt f. d. skolföreståndarinnan Anna Sandström.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren under nr 98 av herr *Bergman* jämte fem av kammarens övriga ledamöter och den andra inom andra kammaren under nr 266 av herr *Mosesson* jämte tre av kammarens övriga ledamöter, har hemställts, »att riksdagen ville medgiva, att till f. d. föreståndarinnan för Anna Sandströms skola och Anna Sandströms högre lärarinneseminarium i Stockholm *Anna Sandström* må från och med den 1 juli 1929 utgå pension av statsmedel till så stort belopp, att densamma tillika med den tilläggspension, som hon må uppbära från lärarinnornas pensionsanstalt, och den del av den henne från svenska lärarinnornas pensionsförening tillkommande pensionen, som grundas på statsbidrag och för dettas erhållande erlagda minimiavgifter, uppgår till ett belopp av 4,600 kronor för år; samt att å sammanlagda beloppet av nämnda pensioner må utgå pensionsförhöjning enligt bestämmelserna i nådiga kungörelsen den 18 juni 1925 nr 280».

Beträffande motiveringen i förslaget får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till motionen nr 98 i första kammaren med därvid fogade bilagor.

Av nyssnämnda bilagor framgår, att åtskilliga representanter för skilda områden av undervisningsväsendet i en till statsrådet och chefen för ecklesiastikdepartementet ingiven skrift gjort framställning om beredande av pension åt Anna Sandström såsom erkännande för av henne dels i egenskap av grundarinna av och föreståndarinna för Anna Sandströms högre lärarinneseminarium och dels såsom skriftställarinna på skolväsendets område utövad banbrytande pedagogisk verksamhet.

I avgivet utlåtande över nämnda framställning har *skolöverstyrelsen* uttalat, att även överstyrelsen funne det framstående arbete, som Anna Sandström nedlagt på det pedagogiska området, vara av synnerligen stor betydelse för en god och sund utveckling av de pedagogiska förhållandena i vårt land och att överstyrelsen på grund härav ansåge henne väl förtjänt av erkännande från statens sida.

Skolöverstyrelsens i utlåtandet framställda förslag om pension åt Anna Sandström är av enahanda innehåll som det yrkande, vilket framlagts i de föreliggande motionerna.

Statskontoret, som jämväl yttrat sig i ärendet, har därvid till en början anfört, att statskontoret givetvis icke kunde uttala något eget omdöme, huruvida det kunde anses vara på sin plats att i detta fall bereda personligt understöd på grund av den förtjänstfulla verksamhet, som Anna Sandström såsom skolföreståndarinna, lärarinna och författarinna på det pedagogiska området under lång tid utövat. Av innehållet i den gjorda framställningen ävensom av vad skolöverstyrelsen anfört syntes framgå, att här

förelåge ett ganska enastående fall och att alltså bifall till framställningen knappast skulle innebära någon fara för vittgående eller betänkliga konsekvenser. Statskontoret funne sig därför icke hava anledning att motsätta sig, att åtgärd vidtoges i det syfte, som med framställningen avsåges.

I fråga om storleken av eventuell pension till Anna Sandström har statskontoret på närmare angivna skäl förordat ett belopp av 4,068 kronor årligen.

Enligt vad utskottet inhämtat, är ifrågavarande framställning beroende på Kungl. Maj:ts prövning.

Utskottet.

Det föreliggande förslaget är av den art, att det undandrager sig bedömande efter de grunder, vilka vanligen pläga tillämpas vid beviljande av pension eller därmed jämförligt understöd. Anna Sandström har nämligen icke innehaft anställning i statens tjänst, utan förslaget om pension åt henne grundar sig på en önskan att i sådan form giva uttryck av erkännande för av henne utövad framstående verksamhet på undervisningsväsendets område. Frågan, huruvida denna verksamhet är av beskaffenhet att motivera ett dylikt erkännande från statens sida, synes utskottet emellertid böra i första hand bedömas av Kungl. Maj:t. På grund härav har utskottet ansett sig icke böra tillstyrka, att riksdagen skulle, innan Kungl. Maj:t tagit ställning till frågan, ingå på prövning av densamma. Vid sådant förhållande finner sig utskottet böra avstyrka bifall till de väckta motionerna.

Åberopande det anförda hemställer utskottet,

att förevarande motioner I: 98 och II: 266 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

107:o.

Ang. pension åt förre eldaren och gymnastikvaktmästaren A. Nilsson.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 79 har herr *Bäcklund* hemställt, »att riksdagen måtte medgiva, att f. d. eldaren och gymnastikvaktmästaren *Alexander Nilsson*, Skara, må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid åtnjuta en årlig pension av 900 kronor».

Beträffande motiveringen för detta förslag får utskottet hänvisa till motionen.

Av motionen jämte tillgängliga handlingar i övrigt framgår, att Nilsson, som är född den 23 januari 1862 och alltså nu 67 år gammal, varit anställd vid högre allmänna läroverket i Skara såsom eldare från och med den 1 oktober 1908 till och med den 15 oktober 1927 och såsom gymnastikvaktmästare från och med höstterminen 1914 till och med den 15 oktober 1927. Nilsson är numera enligt läkarintyg på grund av sjukdom oförmögen att genom arbete bidraga till sitt uppehälle. Enligt vad som intygats av ordföranden i vederbörande fattigvårdsstyrelse är han medellös.

Beträffande Nilssons avlöningsförmåner under anställningstiden framgår, att han från och med den 1 januari 1920 till sin avgång åtnjutit en årlig lön av 1,200 kronor med därå belöpande dyrtidstillägg ävensom ett bidrag av 150 kronor för år till bränsle och belysning.

Utskottet. Utskottet vill erinra, att riksdagen tidigare i åtskilliga fall beviljat pensioner åt personer, vilka haft anställning såsom vaktmästare vid allmänna läroverk. Då Nilsson i sådan anställning räknar en tjänstetid av omkring 19 år och han vid avgången uppnått 65 år, vilken levnadsålder ansetts utgöra skälig pensionsålder för ifrågavarande anställningshavare, har utskottet funnit sig böra tillstyrka, att Nilsson tillerkännes en årlig pension under sin återstående livstid. I fråga om storleken av denna förmån har utskottet med hänsyn till tidigare meddelade beslut i liknande fall icke funnit något att erinra mot det av motionären föreslagna beloppet. Pensionen torde böra beviljas från allmänna indragningsstaten och utgå från och med ingången av år 1929.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, med bifall till förevarande motion II:79 må medgiva, att f. d. eldaren och gymnastikvaktmästaren vid högre allmänna läroverket i Skara Alexander Nilsson må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 900 kronor.

108:o.

Ang. pension åt förra småskollärarinnan Hildegard Charlotta Lindberg.

I en inom andra kammaren väckt motion nr 256 har herr *Bäcklund* hemställt, »att riksdagen må medgiva, att förra lärarinnan vid Astranna småskola i Flo skoldistrikt *Hildegard Charlotta Lindberg* må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid uppbära en årlig pension till samma belopp, som skulle tillkommit henne i årlig pension, om hon på grund av sjukdom förklarats vara pensionsberättigad vid avgången från skolan».

Beträffande motiveringen för förslaget får utskottet, i den mån redogörelse i det följande ej lämnas, hänvisa till motionen.

Av tillgängliga handlingar inhämtas, *att* Hildegard Charlotta Lindberg, född Peterson, är född den 3 oktober 1883, *att* hon under åren 1905—1913 samt 1916—1921 varit anställd såsom biträdande, vikarierande eller ordinarie lärarinna vid småskola eller mindre folkskola, därav från och med år 1917 såsom ordinarie lärarinna vid Astranna småskola i Flo skoldistrikt av Skaraborgs län, *att* hon avgick från sistnämnda tjänst den 30 juni 1921 ävensom *att* hon den 10 juli samma år ingick äktenskap med f. d. lägenhetsägaren Karl Johan Lindberg.

Hos statens pensionsanstalt anhöll skolrådet i Flo skoldistrikt i juni 1926, att pension från anstalten måtte beviljas Hildegard Charlotta Lindberg. Till stöd för denna hemställan anförde skolrådet, att hon enligt intyg av läkare redan vid tiden för sin avgång ur tjänsten varit sjuk, att hon sedan dess oavbrutet varit av sjukdom förhindrad att upprätthålla lärartjänst samt att hon enligt läkares utlåtande jämväl för framtiden vore oförmögen att sköta dylik tjänst.

Genom beslut den 5 februari 1926 yttrade pensionsanstalten, att som det med hänsyn till vad i ärendet inkomna handlingar innehölle icke styrkts, att Lindberg ådragit sig sin sjukdom under utövningen av tjänsten och ej heller eljest förelåge någon omständighet, som kunde berättiga henne till att erhålla genast börjande tjänstepension, anstalten funnit sig förhindrad tilldela Lindberg någon genast börjande tjänstepension.

Hos Kungl. Maj:t anförde skolrådet besvär över pensionsanstaltens ifrågavarande beslut under anhållan tillika, att därest ändring icke skulle göras i anstaltens beslut, Kungl. Maj:t måtte i proposition till riksdagen hemställa om beviljande av genast börjande tjänstepension åt Lindberg.

Vid besvären var fogad, bland annat, en av makarna Lindberg under edlig förpliktelse avgiven redogörelse beträffande bostads- och tjänstgöringsförhållandena vid Astranna småskola under den tid fru Lindberg där tjänstgjort såsom lärarinna.

I redogörelsen anfördes bland annat, att skolan och bostaden varit i sämsta möjliga skick, dragiga och kalla, att vatten och ved vid vissa tider saknats, att skolan varit ensamt belägen utan någon granne till hjälp vid förefallande behov samt att tjänstgörande lärarinnan därför haft att själv anskaffa vad som erfordrades till skolan och för hennes uppehälle därstädes. På grund av dessa och övriga i redogörelsen angivna omständigheter ansåge makarna, att Hildegard Charlotta Lindberg i och under tjänstgöringen ådragit sig den sjukdom, ledgångsreumatism, av vilken hon lede.

I utlåtande över besvären den 5 mars 1926 åberopade *statens pensionsanstalt* sitt överklagade beslut samt hemställde, att Kungl. Maj:t icke måtte finna skäl att däri göra ändring.

I målet avgavs vidare den 21 september 1927 infordrat utlåtande av *medicinalstyrelsen*. Medicinalstyrelsen framhöll därvid till en början, att ordföranden i skolrådet vitsordat, att fru Lindberg enligt senare för honom företett intyg av provinsialläkaren O. Bengtsson i Vara vid avgången från befattningen varit behäftad med ledgångsreumatism med ty åtföljande oförmåga till arbete. Enligt läkarintyg den 27 november 1923, den 8 januari 1924 och den 23 januari 1926 syntes fru Lindberg fortfarande hava lidit av samma sjukdom. Det senast utfärdade intyget visade, att hon lede av så framskriden deformerande ledgångsreumatism, att hon på grund av deformationer m. m. vore fullständigt oförmögen att upprätthålla tjänst såsom lärarinna samt att det vore uteslutet, att sådan förbättring komme att inträda, att hon kunde återtaga dylik tjänst.

För egen del yttrade medicinalstyrelsen följande.

Medicinalstyrelsen får till en början meddela, att den medicinska erfarenheten fastställt, att den kroniska ledgångsreumatismens uppträdande i hög grad gynnas av sådana ohygieniska förhållanden som de, vilka av makarna Lindberg uppgivits hava varit gällande under fru Lindbergs utövning av lärarinnekallet i nämnda skoldistrikt. Av handlingarna i övrigt framgår emellertid icke något som faktiskt bestyrker makarna Lindbergs berörda uppgifter.

Vid sådant förhållande kan styrelsen icke avgiva annat utlåtande i målet än att handlingarna ej giva stöd åt antagandet, att fru Lindberg under utövningen av sin tjänst som lärarinna i Flo skoldistrikt ådragit sig den sjukdom, kronisk ledgångsreumatism, på grund av vilken hon den 30 juni 1921 skulle hava avgått från sin tjänst.

Sedan målet för utlåtande remitterats till statskontoret, införskaffade nämnda ämbetsverk yttrande från vederbörande *folkskolinspektör*. Denne anförde följande:

»Jag vill först lämna den upplysningen, att jag tillträdde min innehavande befattning den 1 januari 1920 och att lärarinnan Lindberg tjänstgjorde blott tre terminer efter nämnda tidpunkt, under vilken tid jag endast en gång besökte hennes skola.

På grund av anmärkta omständigheter är det mig icke möjligt att utan vidare vitsorda riktigheten av samtliga de av makarna Lindberg lämnade uppgifterna rörande bostads- och tjänstgöringsförhållandena vid Astranna småskola. Detta innebär dock icke, att jag bestrider riktigheten av ifrågavarande uppgifter, utan endast att jag icke har närmare kännedom om vissa av de förhållanden, som sägas varit rådande.

Jag kan dock vitsorda, att bostaden i fråga under Lindbergs tjänstgöring vid skolan i flera avseenden var mycket bristfällig, och det gjorda påståendet att bostaden var kall och dragig är därför med största sannolikhet riktigt.

Vid förutnämnda inspektionsbesök, i september 1920, lämnade Lindberg det meddelandet, att hon avsagt sig uppdraget att sköta städning och eldning i skolan men att det oaktat annan person icke utsetts att ombesörja dessa sysslor. Jag gjorde därför omedelbart framställning till skolrådet rörande denna angelägenhet. Någon ytterligare anmälan till undertecknad gjordes ej av Lindberg, och jag kan icke uttala mig om huruvida skolrådet 'ålagt' henne att i fortsättningen verkställa städning och eldning.»

Efter det från statskontorets sida vidare anhållits om ingivande av den handling, som legat till grund för meddelande av avsked åt fru Lindberg, upplyste skolrådets ordförande i avgivet yttrande, att skriftlig ansökan om avsked från tjänsten icke kunnat återfinnas men att han kunde intyga, att hon begärt sitt entledigande av skäl, att hon ärnade ingå äktenskap.

Beträffande makarna Lindbergs ekonomiska ställning m. m. införskaffades av statskontoret närmare uppgifter, av vilka framgick följande:

Makarna Lindberg, som vore bosatta i Edsbjörke i Sunne socken av Värmlands län, hade för det dåvarande för sitt uppehälle icke annan inkomst än den mannen erhölle genom tillfälligt uppdrag såsom poststationsföreståndare och vilken utgjorde 62 kronor 50 öre per månad. Mannen Lindberg vore i vederbörande längder antecknad såsom ägare till en handelsfastighet, taxe-

ringsvärderad till 8,000 kronor. Då endast obetydlig handelsrörelse i fastigheten bedreves av annan person och densamma dessutom användes till bostad för makarna Lindberg, kunde någon inkomst av fastigheten icke påräknas. Då densamma vore intecknad för 10,000 kronor eller till sitt fulla värde, kunde den heller icke betraktas såsom en tillgång, och de medel, vilka Lindberg erhölle för sitt uppdrag såsom poststationsföreståndare, ginge i huvudsak åt till ränta å skulden för fastigheten.

I målet avgav *statskontoret* den 25 november 1927 utlåtande av följande lydelse:

I § 18 av reglementet för statens pensionsanstalt stadgas, bland annat, att befattningshavare är skyldig att avgå, om han till följd av skada eller sjukdom, vilken han ådragit sig under utövningen av sin tjänst, finnes vara för framtiden oförmögen att behörigen sköta densamma. Jämlikt föreskrift i § 19 inträder rätt till genast börjande tjänstepension vid avgång från befattningen för befattningshavare, som entledigas enligt nämnda stadgande i § 18. Rätt till pension inträder sålunda först sedan det blivit konstaterat, att skyldighet att avgå från befattningen föreligger. Lärarinnan Lindberg, vilken enligt vad statskontoret inhämtat var ordinarie småskollärarinna, har emellertid den 30 juni 1921 på därom gjord ansökning blivit entledigad, och det synes vid denna tidpunkt ej ens hava varit ifrågasatt, att skyldighet skulle förelegat för henne att avgå från tjänsten. Därest sådan skyldighet förelegat, hade enligt § 11 hennes pensionsrätt på framställning av skolrådet i Flo skoldistrikt bort prövas av statens pensionsanstalt, innan avsked meddelades henne. Skolrådet synes dock ej hava ansett sig hava anledning att då göra framställning om pension åt Lindberg. Såsom framgår av yttrandet från ordföranden i skolrådet, har Lindberg anhållit om entledigande på den grund, att hon ämnade ingå äktenskap.

På nu anförda skäl och då för övrigt klaganden ej styrkt, att lärarinnan Lindberg ådragit sig den sjukdom, varav hon lider, under utövningen av sin tjänst, lärer överklagade beslutet få anses författningsenligt grundat; och statskontoret hemställer förty, att Kungl. Maj:t ej måtte finna skäl göra ändring i samma beslut.

Till den av klaganden gjorda ansökningen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till riksdagen hemställa om beviljande av pension åt Lindberg, anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka bifall. I sammanhang härmed vill statskontoret erinra, att lärarinnan Lindberg jämlikt föreskrift i § 31 i reglementet för pensionsanstalten äger rätt till s. k. uppskjuten pension att utgå från och med den tidpunkt, då hon av pensionsstyrelsen kan komma att förklaras varaktigt oförmögen till arbete.

Enligt utslag den 24 februari 1928 fann Kungl. Maj:t besvären icke föranleda ändring i pensionsanstaltens överklagade beslut. Vidkommande ansökningen fann Kungl. Maj:t densamma ej föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I den föreliggande *motionen* har framhållits bland annat, att det utav folkskolinspektören avgivna yttrandet, vilket enligt motionärens mening bestyrkte Lindbergs egen utsago om skollokalernas dåliga beskaffenhet, icke varit remitterat till medicinalstyrelsen. Det vore icke uteslutet, att medicinalstyrelsens utlåtande eljest kunnat röna viss inverkan av folkskolinspektörens bestyrkande, att bostaden i flera avseenden varit bristfällig.

Över ifrågavarande motion har statskontoret på utskottets begäran anbefallts att, efter hörande av medicinalstyrelsen och styrelsen för statens pensionsanstalt, avgiva och till utskottet inkomma med utlåtande.

Medicinalstyrelsen har i ärendet anfört följande:

Sedan styrelsen den 21 september 1927 avgivit underdånigt utlåtande angående det ifrågavarande sjukdomsfallet, har vederbörande folkskolinspektör i skrivelse den 19 november samma år lämnat de i motionen omförmälda uppgifterna angående Astranna småskola. Någon ingående kännedom om de bostadsförhållanden, som lärarinnan Lindberg anser vara orsak till sin sjukdom, äger skolinspektören av i skrivelsen angivna skäl icke. Han »kan dock vitsorda, att bostaden ifråga under Lindbergs tjänstgöring i flera avseenden varit mycket bristfällig». Medicinalstyrelsen har redan i sitt ovannämnda utlåtande den 21 september 1927 framhållit, att den kroniska ledgångsreumatismens uppkomst gynnas av sådana hygieniska förhållanden, som synas hava varit för handen i fru Lindbergs bostad i Astranna småskola. Med hänsyn till vår i flera avseenden bristande kännedom om orsakerna till de sjukdomar, som sammanfattas under benämningen kronisk ledgångsreumatism, kan emellertid, såvitt av handlingarna framgår, i förevarande fall fortfarande icke anses styrkt, att den ifrågavarande sjukdomen ådragits under tjänstgöring i Flo skoldistrikt, ehuru väl skäl föreligga för antagandet att de dåliga hygieniska förhållandena bidragit till sjukdomens uppkomst och ogynnsamt påverkat dess utveckling.

Styrelsen för statens pensionsanstalt har yttrat sig på följande sätt:

Det enda stadgande i pensionsanstaltens reglemente (nr 878/1919), som skulle kunnat läggas till grund för beviljande åt ifrågavarande lärarinna av pension, sedan hon den 30 juni 1921 vid fyllda 37 års ålder och efter 12 tjänstår avgått från tjänsten, är § 18: 1: b). För dess tillämplighet skulle erfordrats, att hon avgått på grund av sjukdom, som ådragits i tjänstutövning och som gjort henne för framtiden oförmögen att behörigen sköta sin tjänst. Att sjukdomen ådragits i utövningen av tjänsten kunde i förevarande fall enligt pensionsanstaltens uppfattning icke anses styrkt. Hade stadgandet kunnat tillämpas, skulle lärarinnan erhållit hel pension 1,237: 50 kronor, räknat från och med den 1 juli 1921.

För egen del har *statskontoret* — under hänvisning till vad statskontoret i förut återgivna utlåtande den 25 november 1927 i anledning av de utav skolrådet i Flo skoldistrikt anförda besvären i fråga om Lindbergs pensionsrätt anfört — uttalat den uppfattningen, att motionen icke syntes böra till någon åtgärd föranleda.

Utskottet. Av utredningen framgår, att Hildegard Charlotta Lindberg på egen begäran avgått från sin lärarinnetjänst för att ingå äktenskap samt att det icke styrkts, att hon i tjänsten ådragit sig den sjukdom, varav hon lider. Under sådana förhållanden har utskottet, med allt behjärtande av de ömmande omständigheter, som i detta fall onekligen föreligga, ansett det icke böra ifrågakomma, att pension av statsmedel skulle beviljas henne.

Utskottet får därför hemställa,

att förevarande motion II: 256 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

VIII. Ang. jordbruksdepartementet.

109:o.

Ang. pension åt ingenjörsbiträdet C. A. Myhrman.

I en till riksdagen avlåten, den 15 mars 1929 dagtecknad proposition nr 201 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, i punkten 1 föreslagit riksdagen medgiva, att ingenjörsbiträdet hos lantbruksstyrelsen *Carl Arvid Myhrman* må från och med månaden näst efter den, varunder hans anställning hos styrelsen upphör, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 444 kronor.

Lantbruksstyrelsen, som gjort framställning om pension åt Myhrman, har därvid anfört huvudsakligen följande.

Myhrman, som vore född den 2 augusti 1861 och som före sin anställning hos lantbruksstyrelsen varit självständig jordbrukare, hade varit anställd hos styrelsen sedan den 10 oktober 1916. Under de första åren inkallades Myhrman till tjänstgöring endast i mån av behov, och anställningen hade till följd härav icke varit oavbrutet sammanhängande. Sedan den 1 januari 1920 hade dock Myhrman oavbrutet tjänstgjort, och hans sammanlagda effektiva anställningstid uppginge till något över 10 $^1/_2$ år. Då Myhrman den 2 augusti 1928 fyllde 67 år och således uppnått den ålder, då ordinarie befattningshavare vore skyldig avgå, torde man böra räkna med, att hans anställning inom styrelsen efter någon tid upphörde.

De arbetsuppgifter å agrikulturtekniska byrån, Myhrman hade att utföra, vore dels kontrollering av beräknad kubikmassa, siffergranskning m. m. beträffande till styrelsen med ansökning om statsunderstöd inkomna förslag till torrläggningsföretag; dels utarbetande av vissa tabeller till styrelsens årliga berättelse angående åtgärder för jords torrläggning; dels granskning av lantbruksingenjörernas årsberättelser, dagböcker och resplaner; dels införande i liggare av å byrån uträknade tilläggsbidrag och sammanräkning av vid varje föredragning av styrelsen fastställda belopp; dels förande av för olika ändamål avsedda statistiska längder o. dyl.; dels ock i övrigt å byrån förkommande siffergranskning. Detta arbete, som krävde stor noggrannhet och uppmärksamhet, hade Myhrman städse utfört på ett synnerligen gott, av stor pålitlighet präglat sätt. Lantbruksstyrelsen hölle under sådana förhållanden före, att Myhrman vore värd det erkännande, som beviljandet av en årlig pension skulle innebära.

Myhrman hade, alltsedan gällande avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie befattningshavare trätt i kraft, hänförts till tionde lönegraden, löneklass åtta, av löneplanen för dylika befattningshavare och således åtnjutit en årlig avlöning av 2,988 kronor jämte därå belöpande dyrtidstillägg, som vid tiden för skrivelsens ingivande utginge med 528 kronor för år räknat. Myhrmans sammanlagda avlöningsförmåner utgjorde alltså 3,516 kronor, motsvarande en månatlig avlöning av 293 kronor.

Lantbruksstyrelsen ansåge sig böra föreslå, att pensionen bestämdes till 780 kronor eller samma belopp, som enligt kungörelsen den 15 januari 1926 (nr 10) angående förtidspension och avskedsersättning åt vissa övertaliga

civila löntagare vid armén och marinen skulle utgå till de i § 3 av nämnda kungörelse angivna under grupp II hänförda löntagare vid armén och marinen. Visserligen uppginge Myhrmans tjänstetid icke till där föreskrivna 15 år, men måste ju å andra sidan hans anställning anses stå något högre än nyssnämnda löntagares, vilka förhållanden syntes i viss mån kunna kompensera varandra.

I avgivet utlåtande har *statskontoret* anfört att, då såsom framginge av lantbruksstyrelsens skrivelse Myhrman redan uppnått 55 års ålder, när han började tagas i anspråk för arbete hos styrelsen, samt hans sammanlagda tjänstgöringstid uppginge till allenast något över tio år, det förefölle statskontoret, som om tillräckliga skäl icke skulle föreligga att i detta fall bereda pension av statsmedel. Därest emellertid Kungl. Maj:t skulle finna skäl framlägga frågan till riksdagens prövning, ville statskontoret framhålla, att pensionsbeloppet syntes böra avpassas enligt vanliga regler och alltså bestämmas till $\left(\frac{10}{35} \times \frac{2}{3} \times 2{,}340\right)$ 444 kronor.

Departementschefen, som i likhet med lantbruksstyrelsen funnit omständigheterna tala för någon pension av statsmedel åt Myhrman, har förordat det av statskontoret eventuellt ifrågasatta pensionsbeloppet av 444 kronor. I övrigt får utskottet hänvisa till statsrådsprotokollet i ärendet.

Utskottet. Då Myhrman vid sin första anställning i statens tjänst överskridit 55 års ålder och hans tjänstgöringstid inskränker sig till endast omkring $10\,^1/_2$ år, har utskottet lika litet som statskontoret kunnat finna tillräckliga skäl föreligga att i detta fall tillstyrka pension av statsmedel. Utskottet nödgas alltså ställa sig avvisande mot Kungl. Maj:ts förslag och får hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning icke må av riksdagen bifallas.

110:o.

Ang. pension åt extra lantmätaren F. Hj. Nilsson Frode.

I punkten 2 av förevarande proposition nr 201 har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen medgiva, att extra lantmätaren *Fritz Hjalmar Nilsson Frode* må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 1,800 kronor.

Lantmäteristyrelsen, som gjort framställning om pension åt Frode, har anfört bland annat följande.

Frode, som vore född den 8 juni 1867, antogs till lantmäterielev den 1 augusti 1902 och konstituerades den 27 maj 1905 till lantmäteriauskultant (extra lantmätare).

Alltsedan den 3 juni 1905, då Frode första gången förordnades såsom medhjälpare i tjänsten hos lantmätare, hade han oavbrutet varit sysselsatt med utövande av lantmäteriverksamhet, och han vore för närvarande förordnad såsom tjänstemedhjälpare hos distriktslantmätaren i Göteborgs södra distrikt.

Sedan den 27 april 1928 hade Frode emellertid varit tjänstledig på grund av sjukdom, och han vore enligt företett läkarintyg oförmögen till arbete för all framtid.

Frode kunde således räkna sig till godo en tjänstetid av nära 23 år.

Frode hade genom sin iråkade sjukdom hunnit tjänstgöra relativt kort tid inom lantmäteriet, men hela hans verksamhet hade varit väl vitsordad. Att han icke sökt ordinarie distriktslantmätartjänst torde närmast vara att söka däri, att han, till följd av den höga ålder, han redan vid avläggandet av lantmäteriexamen innehade, icke ansetts hava stora utsikter att vinna dylik befordran.

Frodes tjänsteställning kunde närmast jämföras med extra lantmätares tjänsteställning, när han vore förordnad såsom assisstent å lantmäterikontor eller amanuens hos lantmäteristyrelsen. Såsom assistent skulle Frode uppburit en lön av 4,200 kronor för år och som amanuens något högre belopp för år utom dyrtidstillägg. Till grund för bestämmande av Frodes pension ansåge sig lantmäteristyrelsen därför böra fixera 4,200 kronor. Med utgång härifrån borde Frode, därest han varit ordinarie befattningshavare, med tillämpning av grunderna för 1907 års civila pensionslag, varit berättigad till en pension utgörande två tredjedelar av 4,200 kronor eller 2,800 kronor. Då emellertid bestämmelserna i 7 § andra stycket i pensionslagen rörande i 6 § c) i samma lag omnämnda fall här närmast torde böra tillämpas, hade den pension, Frode sålunda skulle erhållit, kommit att utgöras av 75 procent av 2,800 kronor eller 2,100 kronor. För Frode, som icke erlagt några pensionsavgifter, skulle enligt sedvanlig tillämpning beräknas en ytterligare nedsättning av pensionen. Med hänsyn till den föreslagna pensionens jämförelsevis ringa belopp och i betraktande därav, att å Frodes arvode dyrtidstillägget utgått efter för icke reglerade verk gällande grunder, medan å den ifrågasatta pensionen dyrtidstillägg torde komma att utgå såsom å nyreglerad pension, hölle styrelsen dock före, att denna avkortning av pensionen icke borde beräknas till högre belopp än förslagsvis 300 kronor.

Med avseende å vidare utredning åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Utskottet, som ansett sig böra biträda Kungl. Maj:ts förslag, får hemställa,

att Kungl. Maj:ts förevarande framställning må vinna riksdagens bifall.

111:o.

Ang. pension åt lantbruksskolföreståndaren P. Rösiö.

I en till riksdagen avlåten, den 15 mars 1929 dagtecknad proposition nr 205 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att lantbruksskolföreståndaren *Per Rösiö* må från och med månaden näst efter den, varunder han frånträder föreståndarskapet för lantbruksskolan å Hagaberg i Jönköpings län, dock tidigast från och med den 1 juli 1929, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 5,000 kronor.

Efter det lantbruksstyrelsen hos Kungl. Maj:t gjort framställning om pension åt Rösiö samt statskontoret i ärendet avgivit utlåtande, har *departementschefen* vid frågans anmälan inför Kungl. Maj:t för egen del anfört följande:

»Under flera decennier har Rösiö utövat en för det svenska jordbruket synnerligen förtjänstfull och betydelsefull undervisnings- och propagandaverksamhet. Enligt utredning, som kommit jordbruksdepartementet tillhanda, började Rösiö sin verksamhet år 1886 med praktiska jordbruksdemonstrationer. Lantbruksskoleverksamheten grundades år 1888. Ordinarie kurser hava hållits årligen, dock att arbetet varit inställt under några månader 1893. Sammanlagda antalet elever har uppgått till nära 3,000. Tillika hava hållits specialkurser, nämligen dels så kallade kurser med förevisningar och redogörelser rörande jordbruk, kreatursskötsel och trädgårdsskötsel, m. m. dels teoretiska och praktiska sommarkurser för yngre deltagare, dels kurser för småbrukare och dels trädgårdskurser. Vidare har Rösiö bedrivit en livlig föredragsverksamhet landet runt — vissa föredragsserier hava under årens lopp varit besökta av 10,000-tals personer — ävensom rådgivande verksamhet och ett omfattande skriftställeri i lantbruks- m. fl. ämnen. Icke minst har det mindre jordbruket och dess många idkare njutit fördel av hans av entusiasm präglade arbete. I sin verksamhet kan Rösiö nämnas såsom en föregångsman.

Det synes mig vara en akt av billighet och rättvisa, att Rösiös verksamhet, som varit förenad med personliga ekonomiska uppoffringar, vinner det erkännande, som ligger i att pension av statsmedel beredes honom.

Med hänsyn till föreliggande förhållanden är icke möjligt att enligt vanliga grunder verkställa beräkning av det pensionsbelopp, som kan befinnas skäligt. Lantbruksstyrelsens förslag om dettas utmätande i anslutning till den pension, som utgår till föreståndare vid statsunderstödda lantbruks- och lantmannaskolor, synes mig emellertid lämpligt, och lärer intet vara att erinra mot pensionsbeloppets bestämmande till 5,000 kronor för år.»

Beträffande utredningen i övrigt får utskottet hänvisa till propositionen.

Utskottet. Även utskottet finner den långvariga och framgångsrika verksamhet, som Rösiö bedrivit särskilt för väckande och stegrande av intresset för det svenska jordbruket, kunna motivera ett erkännande från statens sida i form av pension åt honom. Vad Kungl. Maj:t i sådant avseende föreslagit har utskottet ansett sig böra tillstyrka allenast med den ändring att pensionsbeloppet, för att bliva i fullt krontal delbart med tolv, jämkas till 5,004 kronor.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förevarande proposition, må medgiva, att lantbruksskolföreståndaren Per Rösiö må från och med månaden näst efter den, varunder han frånträder föreståndarskapet för lantbruksskolan å Hagaberg i Jönköpings län, dock tidigast från och med den 1 juli 1929, under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 5,004 kronor.

112:o.

Ang. pension åt f. d. amanuensen hos lantmäteristyrelsen E. L. Löwenberg.

I en till riksdagen avlåten, den 15 mars 1929 dagtecknad proposition nr 228 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att f. d. amanuensen hos lantmäteristyrelsen, f. d. majoren *Emil Laurentius Löwenberg* må, utöver honom på grund av hans förutvarande militära anställning tillkommande pensionsförmåner, från och med den 1 januari 1929 åtnjuta en årlig pension från allmänna indragningsstaten till belopp av 1,116 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, bland annat, följande.

Löwenberg är född den 11 juni 1857 och uppnår alltså nästkommande födelsedag 72 år. Han erhöll den 26 juni 1908 avsked från beställning såsom kapten av 1. klassen vid Gotlands infanteriregemente samt utnämndes till major i armén den 24 juli 1917. Löwenberg avgick ur armén den 11 juni 1922. Från arméns pensionskassa äger Löwenberg uppbära pension till ett sammanlagt belopp utom dyrtidstillägg av 3,852 kronor.

Lantmäteristyrelsen, som gjort framställning om pension åt Löwenberg, har i ärendet anfört bland annat:

I likhet med ett stort antal andra officerare hade Löwenberg vid sidan om sin militära tjänst ägnat sig åt lantmäteriet. Efter fullgjord elevtid och avlagd lantmäteriexamen konstituerades han den 30 april 1885 till lantmäteriauskultant (extra lantmätare). Den 31 oktober 1894 hade Löwenberg erhållit styrelsens tillstånd till så kallad vidsträcktare verksamhet d. v. s. befogenhet att på eget ansvar i viss utsträckning handlägga lantmäteriförrättningar. Löwenberg hade efter konstituerandet varit verksam såsom tjänstemedhjälpare, intill dess han den 27 juli 1908 inträdde såsom extra biträde hos lantmäteristyrelsen. Han hade den 1 maj 1909 mottagit förordnande såsom amanuens hos lantmäteristyrelsen med tjänstgöringsskyldighet hos arkivarien, och hade därefter, med undantag av vissa krigstjänstperioder åren 1914—1917, haft enahanda tjänstgöring.

Sedan ingången av 1921 hade Löwenberg uppburit i stat för extra lantmätare uppfört arvode å 1,500 kronor samt 2,800 kronor amanuensarvode jämte 700 kronor i tillfällig löneförbättring, vilket sistnämnda amanuensarvode emellertid, i anledning av de av Kungl. Maj:t meddelade ändrade bestämmelser rörande dylika arvoden, från och med den 1 juli 1928 höjts till 3,000 kronor jämte tillfällig löneförbättring därå av 750 kronor. Löwenberg hade sålunda i avlöning åtnjutit 5,250 kronor för år räknat, vartill kommit dyrtidstillägg enligt grunder, som gällde för icke reglerade verk.

Vad anginge beloppet av blivande pension syntes detta, vid det förhållande att Löwenberg ägde tillgodoräkna sig över 35 tjänsteår, böra beräknas till två tredjedelar av den sammanlagda årslön om 5,000 kronor, som Löwenberg uppburit före sista löneförhöjningen den 1 juli 1928, eller 3,333 kronor 33 öre, vilket belopp emellertid med hänsyn till bestämmelserna i 16 § 3:o) i lagen den 11 oktober 1907 angående civila tjänstinnehavares rätt till pen-

sion torde reduceras till en tredjedel eller 1,111 kronor 11 öre, börande denna summa avrundas till närmast högre i fullt krontal med tolv jämt delbara tal eller alltså till 1,116 kronor.

Med avseende å vidare utredning i ärendet åberopar utskottet vad propositionen innehåller.

Utskottet.

Utskottet finner det billigt, att Löwenberg efter avgång ur tjänst hos lantmäteristyrelsen tillerkännes pension. Då det belopp, som i sådant avseende ifrågasatts, på av departementschefen närmare utvecklade grunder får anses innefatta en av bristande pensionsavgifter betingad skälig reduktion i det pensionsbelopp, som eljest med vanliga beräkningsgrunder skulle ifrågakomma, har utskottet intet att erinra mot vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Utskottet får därför hemställa,

att riksdagen må bifalla Kungl. Maj:ts förevarande proposition.

113:o.

Ang. pension åt hovslagaren vid veterinärinrättningens i Skara instruktionssmedja C. W. Steen.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom inom första kammaren under nr 99 av herr *Johansson, August,* jämte två av kammarens övriga ledamöter samt den andra inom andra kammaren under nr 168 av herr *Lundén,* har hemställts, »att riksdagen må besluta, att hovslagaren *C. W. Steen,* anställd i veterinärinrättningens i Skara instruktionssmedja, må från och med den dag, han erhåller avsked från denna sin befattning, erhålla en årlig pension av 1,000 kronor.»

Beträffande motiveringen för förslaget hänvisar utskottet till motionen nr 99 i första kammaren.

Vid motionerna hava såsom bilagor fogats *dels* två år 1927 utfärdade läkarintyg av huvudsakligt innehåll, att Steen på grund av muskel- och ledgångsreumatism i skulderlederna hade svårt att utföra rörelser, som ansträngde armarna, *dels* ett av föreståndaren för veterinärinrättningen i Skara den 5 januari 1929 utfärdat intyg, enligt vilket Steen varit anställd i veterinärinrättningens instruktionssmedja alltsedan densamma den 1 januari 1909 förstatligades och enligt bestyrkt uppgift även dessförinnan från den 28 oktober 1905, *dels ock* ett av föreståndaren för veterinärinrättningen utfärdat, den 18 januari 1929 dagtecknat intyg av följande lydelse:

»Hovslagaren C. W. Steen, anställd i veterinärinrättningens i Skara instruktionssmedja sedan 1 januari 1909, har sedan några år tillbaka lidit av reumatism, lokaliserad, enligt tvenne läkares utlåtande, till skulderlederna. En följd av lidandet har därför blivit att Steen en längre tid varit oförmögen utföra vissa särskilt tunga arbetsuppgifter, t. ex. skoning av hästars bakhovar, av särskilt tunga eller bråkiga hästar. En direkt och nödvändig följd härav har blivit att en viss arbetsfördelning, som verkat hindrande

på verksamheten i sin helhet, under cirka 2 års tid har måst tillämpas. Efter någon dags tungt arbete har arbetsförmågan sjunkit följande dagar beroende på att Steen av värk icke kunnat njuta den vila, som sömn giver, och av stark ömhet i skulderlederna. Vid upprepade tillfällen har Steen av dessa orsaker varit frånvarande från arbetet.

Under dylika förhållanden anser jag det vara en synnerligen önskvärd lösning, att Steen tilldelas skälig pension, vilken jag anser vara så mycket mer motiverad som dylik åtgärd icke endast skulle tillförsäkra Steen en någorlunda tryggad ålderdom utan därjämte möjliggöra anställande av en yngre hovslagare, som äger krafter att oinskränkt utföra hovslagarens odisputabelt tunga arbete, vilket skulle förmånligt inverka på instruktionssmedjans drift.»

Enligt tillgängliga handlingar är Steen född den 12 oktober 1875 och alltså 53 år gammal.

Utskottet.

Såvitt av utredningen i ärendet framgår, kvarstår Steen — som ännu ej uppnått högre ålder — fortfarande i sin anställning såsom hovslagare vid den till veterinärinrättningen i Skara hörande instruktionssmedjan. Enligt utskottets mening bör frågan om pension åt Steen i samband med avgång ur tjänst i första hand prövas av vederbörande myndigheter och Kungl. Maj:t. Vid sådant förhållande har utskottet — ehuruväl vissa skäl synas kunna tala för beredande av pension åt Steen efter anställningens frånträdande — ansett sig icke böra tillstyrka, att riksdagen nu skulle taga ställning till denna fråga. I detta sammanhang anser sig utskottet böra framhålla, att därest, såsom av ovan återgivna intyg synes framgå, en pensionering av ifrågavarande befattningshavare anses önskvärd för ett rationellt ordnande av instruktionssmedjans drift, det givetvis ankommer på föreståndaren för veterinärinrättningen att hos Kungl. Maj:t göra framställning om vidtagande av åtgärd i sådant syfte och därvid förebringa den utredning, som erfordras för fastställande av lämpligt pensionsbelopp för befattningshavaren. Tillfyllestgörande dylik utredning har icke av motionärerna framlagts.

På grund av det anförda får utskottet hemställa,

att förevarande motioner I: 99 och II: 168 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

IX. Ang. handelsdepartementet.

114:o.

Ang. understöd åt förre arbetsförmannen P. Hultman.

I en till riksdagen avlåten, den 12 januari 1929 dagtecknad proposition nr 17, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för samma dag, under punkten 1[1] föreslagit riksdagen medgiva, att förre arbetsförmannen vid lotsverket *Per Hultman* må från och med månaden näst efter den, varunder hans nuvarande anställning vid lotsverket upphör, under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta årligt understöd med 1,116 kronor.

Av handlingarna i ärendet inhämtas, att Hultman, som är född den 12 oktober 1851, allt sedan år 1884 vid lotsverket biträtt vid ut- och avrustning av fyrskepp samt arbetat med tillverkning och reparation av prickmateriel m. m., att han under de tider, då dylikt arbete icke förekommit, stått till förfogande för tillgodoseende av eventuellt behov av arbetsbiträde, att han innehaft ställning såsom förman eller arbetsbas vid lotsverket från år 1886 till år 1923 samt att han till följd av genom hög ålder nedsatt arbetsförmåga sedan sistnämnda år sysselsatts med mindre krävande arbete. Lotsstyrelsen har uppgivit, att Hultmans arbetslön i regel utgått i form av timpenning, som sedan år 1923 belöpt sig å ett till 75 öre nedsatt belopp, att hans inkomst från lotsverket uppgått under år 1922 till 2,350 kronor och under år 1927 till 1,750 kronor, att Hultman är medellös ävensom att han snart ej längre torde kunna utföra sitt arbete.

Lotsstyrelsen har föreslagit, att Hultman måtte tillerkännas ett årligt pensionsbelopp av 1,116 kronor.

I fråga om utredningen i övrigt hänvisar utskottet till propositionen.

Med biträdande av Kungl. Maj:ts här avhandlade förslag hemställer utskottet,

att Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 22 april 1929.

På bankoutskottets vägnar:

C. E. SVENSSON.

---

[1] Beträffande punkten 2 av förevarande proposition nr 17, se utlåtande nr 26, punkten 39.

Vid förestående ärendens slutbehandling inom utskottet hava närvarit:

från första kammaren: herrar *C. E. Svensson, Pettersson* i Olovstorp, *Lindley, Lindgren, Ström, Johansson* i Friggeråker, *Abrahamsson* och *P. A. Larsson;* dock att i behandlingen av punkterna 52 och 84 herr *Gustafsson* i Stensholm deltagit i stället för herr *P. A. Larsson,* i behandlingen av punkten 53 herr *Larsson* i Örbyhus deltagit i stället för herr *Pettersson* i Olovstorp, samt i behandlingen av punkten 84 herr *Bodin* deltagit i stället för herr *Johansson* i Friggeråker; ävensom

från andra kammaren: herrar *Winkler, Borggren, Bäcklund, Wikström, Lovén, Svensson* i Betingetorp, *Leffler* och *Edberg;* dock att i behandlingen av punkterna 55 och 84 herr *Höglund* i Göteborg deltagit i stället för herr *Lovén* samt att herr *Winkler* icke deltagit i behandlingen av punkten 103.

Reservationer:

vid punkten 9 (angående rätt för sex musikanförare att uppbära musikfanjunkares pension):

av herr *Lovén,* som yrkat bifall till den i ämnet väckta motionen II: 164;

vid punkten 52 (ang. understöd åt studeranden P. G. Halén på grund av sjukdom, som yppats under militärtjänstgöring):

av herrar *Pettersson* i Olovstorp, *Ström, Johansson* i Friggeråker och *Bäcklund,* vilka ansett, att utskottet i ämnet bort anföra och hemställa följande:

»Av tillgängliga handlingar inhämtas, *att* Halén, som är född den 25 januari 1905, efter vårterminen 1925 avlagd studentexamen inryckt till värnpliktstjänstgöring vid Älvsborgs regemente i Borås den 15 juni samma år, *att* han den 18 i sistnämnda månad överflyttats till vederbörande arméfördelnings studentkompani vid Västgöta regemente i Vänersborg, *att* han vårdats å Västgöta regementes sjukhus under tiden 29 juni—9 augusti samma år *samt att* han, efter att hava förklarats icke vapenför, tjänstgjort vid Älvsborgs regemente i Borås i expeditionstjänst med placering hos köksföreståndaren under tiden 14 augusti 1925—17 mars 1926, vilken sistnämnda dag värnpliktstjänstgöringen avslutades.

Enligt vad Halén uppgivit, deltog han den 26 juni 1925 i en fältmarsch, varvid han efter att hava tillryggalagt 4 kilometer stupade och måste avbryta marschen. Den ansträngning, för vilken han under ifrågavarande övning blivit utsatt, har av Halén antagits utgöra orsaken till den sjukdom, varav han sedermera lidit.

Före inryckningen till värnpliktstjänstgöringen hade Halén den 13 juni 1925 undersökts av provinsialläkaren D. Laurell i Herrljunga, vilken i nämnda dag utfärdat intyg rörande undersökningen angivit, att Halén

klagat över yrsel och trötthet, att han vid undersökningen företett »nystagmus» och »positiv Romberg» ävensom att han på grund härav av Laurell rekommenderats vila samt läkarobservation. Halén har uppgivit, att detta intyg av honom medhafts samt vid Västgöta regemente företetts för vederbörande militärläkare med anhållan om närmare undersökning utan att likväl sådan undersökning ägt rum, förrän Halén efter nyssberörda fältmarsch sjukskrivits och intagits å sjukhuset.

Av handlingarna framgår vidare, att Halén efter värnpliktstjänstgöringens avslutande på grund av tilltagande sjukdom varit förhindrad vare sig att, såsom hans avsikt varit, fortsätta sina studier eller att i övrigt utföra något arbete samt att han vid upprepade tillfällen utan varaktig förbättring undergått specialbehandling å sjukhus eller i övrigt för sin ifrågavarande sjukdom, vilken i handlingarna benämnts »sclerosis disseminata» eller »sclérose en plaques.»

Efter det Halén gjort framställning om ersättning i anledning av ifrågavarande sjukdom, verkställdes genom riksförsäkringsanstaltens försorg utredning i ämnet, varvid — förutom yttranden av vederbörande militära myndigheter samt militärläkare — utlåtande införskaffades från medicinalstyrelsen, som i ärendet inhämtade yttrande av ledamoten av styrelsens vetenskapliga råd, docenten O. Lindbom. I avgiven promemoria anförde denne följande:

»Av handlingarna framgår att Halén, då han den 15 juni 1925 inryckte i militärtjänstgöring, redan företedde vissa sjukdomssymptom; han hade den 12 juni sökt ögonläkare på grund av synnedsättning och av denne tillrådts att vända sig till läkare för nervsjukdomar; den 13 juni hade han vid undersökning av provinsialläkaren Laurell företett nystagmus och positiv Romberg samt tillrådts vila och observation. De nämnda symptomen, vilka kunna förekomma vid en hel del olika sjukdomar, torde vid tidpunkten ifråga icke varit tillräckliga för ställandet av säker diagnos, men när man nu efteråt kan överblicka hela sjukhistorien och även känner sjukdomens senare utveckling, måste de uppfattas såsom de första tecknen till den sclérose en plaques, varav Halén nu tydligen lider. Då sålunda vissa tecken till börjande sclérose en plaques efter allt att döma förefunnos redan vid inryckningen, är det under sådana förhållanden tydligt, att Haléns militärtjänstgöring icke skäligen kan anses ha orsakat sjukdomen ifråga.

Av handlingarna framgår vidare, att Halén den 26 juni deltog i en fältmarsch i terräng och därunder kände en tilltagande svaghet och kraftlöshet i benen; dessa buro honom slutligen ej längre, han stupade, måste kvarlämnas och kunde sedermera endast med en viss svårighet ta sig tillbaka till kasernen. Sedan dess skall han ha besvärats av vacklande, osäker gång, yrsel, starkt påskyndad hjärtverksamhet o. s. v., varför han den 5 augusti överfördes till icke vapenför och sedan tjänstgjorde som skrivbiträde till utryckningen den 17 mars 1926.

Det är karakteristiskt för sclérose en plaques att symptomen ofta utveckla sig skovvis, och det är möjligt att svagheten och osäkerheten i benen hade utvecklat sig på samma sätt, även om Halén icke deltagit i marschen. Då emellertid av hans beskrivning att döma svagheten och ataxien i benen uppkommit i direkt anslutning till marschen, och då dessa symptom lokali-

serat sig till de kroppsdelar, som härvid särskilt ansträngts, torde möjligheten icke kunna uteslutas, att marschen ifråga bidragit till sjukdomens utveckling.

Jag får sålunda som min mening framhålla, att Haléns militärtjänstgöring icke skäligen kan anses hava orsakat eller bidragit till uppkomsten av hans nervsjukdom, men att möjligheten icke kan uteslutas, att militärtjänstgöringen kan hava bidragit till sjukdomens utveckling.»

I anslutning till innehållet i berörda promemoria avgav *medicinalstyrelsen* för egen del det utlåtandet,

att Gustaf Paul Haléns militärtjänstgöring icke skäligen kunde anses hava orsakat eller bidragit till uppkomsten av hans nervsjukdom men

att möjligheten icke kunde uteslutas, att militärtjänstgöringen kunde hava bidragit till sjukdomens utveckling.

Sedan *riksförsäkringsanstalten* därefter inhämtat yttrande från sin överläkare, meddelade anstalten genom beslut den 3 augusti 1928, att anstalten funnit någon ersättning jämlikt bestämmelserna i förordningen den 18 juni 1909 om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, icke kunna av anstalten tillerkännas Halén för ifrågavarande sjukdom.

Ehuru, såsom av den lämnade redogörelsen framgår, Haléns militärtjänstgöring befunnits icke skäligen kunna anses hava orsakat eller bidragit till uppkomsten av hans nervsjukdom och på grund härav ersättning enligt militärersättningsförordningen prövats icke kunna utgå, har utskottet likväl med hänsyn till föreliggande omständigheter funnit starka billighetsskäl tala för beviljande av någon ersättning i anledning av sjukdomen. Utskottet har härutinnan särskilt fäst sig *dels* vid den omständigheten, att Halén, som redan före inryckningen till militärtjänstgöring företett vissa sjukdomssymptom, synes hava vid inryckningen medfört läkarintyg, vari tillrådts vila och läkarobservation, men likväl fått till en början deltaga i de militära övningarna, *dels ock* vid det förhållandet, att enligt medicinska sakkunnigas uttalande möjligheten icke kan uteslutas, att militärtjänstgöringen kan hava bidragit till sjukdomens utveckling. *Utskottet.*

Enligt utskottet tillhandakommet meddelande har emellertid Halén numera avlidit. Vid sådant förhållande kunde visserligen ifrågasättas, huruvida motionerna över huvud taget borde till någon riksdagens åtgärd föranleda. Med anledning av en utav motionären Björnsson till utskottet ingiven skrivelse i ämnet har utskottet emellertid till behandling förehaft frågan om beredande av något understöd åt värnpliktige Haléns fader, Carl Gustaf Halén. Enligt för utskottet företedd utredning befinner sig denne, vilken är ägare av ett mindre jordbrukshemman, i knappa ekonomiska omständigheter, och sonens studier samt sjukdom och död hava förorsakat fadern betydande utgifter. I betraktande härav och med hänsyn till vad nyss anförts har utskottet ansett sig böra förorda, att Haléns fader tillerkännes ett understöd för en gång

såsom bidrag till bestridande av honom åsamkade sjukvårds- och begravningskostnader. I sådant avseende har utskottet funnit sig böra ifrågasätta ett belopp av 900 kronor, motsvarande livränta för ett år vid full invaliditet enligt 1909 års militärersättningsförordning. Nämnda understöd torde böra utgå å allmänna indragningsstaten.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I: 100 och II: 169, må medgiva, att till hemmansägaren Carl Gustaf Halén må från allmänna indragningsstaten utbetalas ett understöd en gång för alla till belopp av 900 kronor»;

vid punkten 55 (ang. pension åt förre skräddaren C. J. Hedlund):

av herrar *Borggren, Bäcklund* och *Höglund* i Göteborg, vilka hemställt,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II: 50, må medgiva, att förre skräddaren vid Livregementets grenadjärers intendenturverkstäder Carl Julius Hedlund må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 648 kronor;

vid punkten 74 (ang. tilläggspension åt f. d. provinsialläkaren O. Montell):

av herr *Wikström,* som yrkat bifall till de i ämnet väckta motionerna I: 151 och II: 264;

vid punkten 80 (ang. pension åt f. järnvägsarbetaren O. Åkesson):

av herrar *Borggren* och *Bäcklund,* vilka ansett, att pension i detta fall bort tillstyrkas med samma belopp, som av utskottet ifrågasatts i det under punkten 78 behandlade fallet, och i anslutning härtill hemställt,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion I: 96, må medgiva, att förre järnvägsarbetaren Olof Åkesson må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid från allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 396 kronor;

vid punkten 84 (ang. pension eller understöd åt förre arbetaren K. A. Johansson):

av herrar *Ström, Bäcklund* och *Höglund* i Göteborg, vilka ansett, att utskottets yttrande och förslag i ämnet bort hava följande lydelse:

»Såsom av den föregående redogörelsen framgår, uttalade utskottet redan år 1928 tvekan, huruvida icke i detta fall kunde anses föreligga sådana omständigheter, vilka borde föranleda till beviljande av pension eller därmed jämförligt understöd av statsmedel. Den av motionären nu förebragta utredningen i ärendet har synts utskottet giva ökat stöd för sannolikheten av att Johansson innehaft anställning i statens tjänst under så lång tid, att pension skäligen synes böra beredas honom. Utskottet har därför icke velat motsätta sig, att dylik förmån nu beviljas. Beträffande storleken av denna förmån har utskottet — under erinran att järnvägsbyggnadsarbetare med en anställningstid av 25—29 tjänstår äro berättigade till årlig pension å nyreglerat belopp av 852 kronor — ansett sig böra ifrågasätta ett belopp av 756 kronor årligen. Pensionen lärer i detta fall böra beviljas å allmänna indragningsstaten och utgå från och med ingången av innevarande år.

Åberopande det anförda får utskottet hemställa,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:154, må medgiva, att f. d. arbetaren vid statens järnvägsbyggnader och statens vattenfallsverks byggnadsavdelning Karl Albert Johansson må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten åtnjuta en årlig pension av 756 kronor»;

vid punkten 87 (ang. pension åt justeraren av mått och vikt E. S. Tengelin):

av herrar *Winkler, Borggren* och *Lovén,* vilka yrkat bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition nr 148 och avslag å den i ämnet väckta motionen II:399;

vid punkten 89 (ang. höjd pension åt arbetaren vid mynt- och justeringsverket A. Hjorth):

av herr *Lindley;*

vid punkten 106 (ang. pension åt f. d. skolföreståndarinnan Anna Sandström):

av herr *Wikström,* som hemställt,

att riksdagen, i anledning av förevarande motioner I:98 och II:266, må medgiva, att f. d. föreståndarinnan för Anna Sandströms skola och Anna Sandströms högre

lärarinneseminarium i Stockholm Anna Sandström må från och med den 1 juli 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 4,068 kronor; samt

vid punkten 108 (ang. pension åt förra småskollärarinnan Hildegard Charlotta Lindberg):

av herr *Bäcklund*, som yrkat,

att riksdagen, i anledning av förevarande motion II:256, må medgiva, att förra småskollärarinnan Hildegard Charlotta Lindberg må från och med den 1 januari 1929 under sin återstående livstid å allmänna indragningsstaten uppbära en årlig pension av 600 kronor.

Innehållsförteckning.

		Sid.
A.	**Civila pensionsväsendet**	1
B.	**Militära pensionsväsendet**	10
C.	**Allmänna indragningsstaten**	
I.	Ang. justitiedepartementet	36
II.	Ang. utrikesdepartementet	38
III.	Ang. försvarsdepartementet	40
IV.	Ang. socialdepartementet	88
V.	Ang. kommunikationsdepartementet	105
VI.	Ang. finansdepartementet	125
VII.	Ang. ecklesiastikdepartementet	132
VIII.	Ang. jordbruksdepartementet	167
IX.	Ang. handelsdepartementet	174

Stockholm, Isaac Marcus Boktryckeri-Aktiebolag, 1929.